

**Szolnok Megyei Jogú Város Önkormányzata Polgármesterének
75/2021. (III.18.) határozata**

**a JNSZM 2030 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció 2021-2030
elnevezésű dokumentum támogatásáról**

Szolnok Megyei Jogú Város Polgármestere a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről szóló 27/2021. (I.29.) Korm. rendelet alapján, a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény 46.§ (4) bekezdésében meghatározott jogkörében eljárva, figyelemmel a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 10. melléklet 13. pontjára a következő határozatot hozza:

Támogatom a jelen határozat mellékletét képező JNSZM 2030 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció 2021-2030 (I. Helyzetfeltárás – II. Helyzetfeltárás összefoglalója – III. Javaslattevő fázis) elnevezésű dokumentumot.

A Koncepcióval, annak megállapításaival, a kijelölt célokkal és prioritásokkal egyetértek.

Értesülnek:

Szalay Ferenc polgármester
Fejér Andor alpolgármester
Györfi Mihály alpolgármester
Miskolczi László alpolgármester
Dr. Sebestyén Ildikó jegyző
Dr. Rác Andrea aljegyző
Polgármesteri Hivatal igazgatói
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés Elnöke

Szalay Ferenc



JÓVÁHAGYANDÓ VÁLTOZAT

JNSZM. 2030
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei
Területfejlesztési Konceptió
2021 – 2030

I.

HELYZETFELTÁRÁS



Elfogadta:

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés
.../2021. (III.) számú határozatával

Készítette:

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzati Hivatal
szakértők bevonásával

Tartalom

| | |
|---|----|
| BEVEZETÉS | 6 |
| ÖSSZEFOGLALÓ | 7 |
| HELYZETFELTÁRÁS – MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ | 8 |
| 1. Jász-Nagykun-Szolnok megye külső környezetének vizsgálata | 9 |
| 1.1. A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten | 9 |
| 1.2. A nagytérségi összefüggések vizsgálata | 11 |
| 2. Jász-Nagykun-Szolnok megye adottságainak, belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel | 16 |
| 2.1. Természeti adottságok | 16 |
| 2.2. Természetvédelem | 18 |
| 2.2.1. Országos jelentőségű védett természeti területek | 18 |
| 2.2.2. Natura 2000 hálózat Jász-Nagykun Szolnok megye területén | 24 |
| 2.2.3. Helyi jelentőségű védett természeti területek Jász-Nagykun-Szolnok megyében..... | 25 |
| 2.2.4. Érzékeny Természeti Területek (ÉTT) Jász-Nagykun Szolnok megye területén | 25 |
| 2.2.5. Országos Ökológiai Hálózat | 26 |
| 2.3. A táj jellemzői (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép), tájvédelem..... | 27 |
| 2.4. Termőföld- és talajvédelem | 29 |
| 2.5. Vízvédelem (felszíni és felszín alatti vízkészletek, vízminőség) | 32 |
| 2.5.1. Felszíni vízkészlet | 32 |
| 2.5.2. Felszín alatti vízkészlet..... | 33 |
| 2.5.3. Vízminőség..... | 38 |
| 2.6. Hulladékgazdálkodás | 39 |
| 2.7. Levegőminőség | 41 |
| 2.8. Környezeti zaj- és rezgésterhelés..... | 43 |
| 2.8.1. Közúti közlekedésből eredő zaj | 43 |
| 2.8.2. Vasúti zaj | 44 |
| 2.8.3. Repülési zaj | 45 |
| 2.9. Élővilág állapota | 46 |
| 2.10. Környezetterhelés | 54 |
| 2.11. Az épített környezeti és a kulturális örökségi értékek (építészeti örökség, régészeti örökség, műemléki értékek, nemzeti és történelmi emlékhelyek) | 55 |
| 2.11.1. Műemlékek | 55 |
| 2.11.2. Nagyobb volumenű műemlékek felújításához kapcsolódó kivitelezési munkák 2015-2018 között | 56 |

| | |
|---|----|
| 2.11.3. 2019-ben – jellemzően pályázatot nyert forrásból – elkezdett munkálatok | 57 |
| 2.11.4. Régészet..... | 58 |
| 2.11.5. Nemzeti és történelmi emlékhely | 58 |
| 2.11.6. Megyei értéktár..... | 59 |
| 2.12. Világörökségi és világörökségi várományos területek | 59 |
| 2.12.1. Világörökségi terület..... | 59 |
| 2.12.2. Világörökségi várományos terület..... | 59 |
| 2.13. Honvédelem..... | 59 |
| 2.14. Ásványvagyon, energiaforrások..... | 60 |
| 2.15. A természeti és környezeti kockázatok, különös tekintettel az éghajlatváltozás területi vonatkozásaira..... | 60 |
| 2.15.1. Vizekkel kapcsolatos kockázatok..... | 61 |
| 2.15.2. Egyéb kockázatok | 63 |
| 3. A térszerkezet alakulása, a terület-felhasználás változásai, tendenciák..... | 64 |
| 3.1. A településrendszer..... | 64 |
| 3.2. Mezőgazdaság..... | 66 |
| 3.2.1. Szántóföldi növénytermesztés | 67 |
| 3.2.2. Kertészet | 68 |
| 3.2.3. Állattenyésztés | 69 |
| 3.3. Erdőgazdálkodás | 72 |
| 3.4. Vízgazdálkodás, vízkárelhárítás..... | 72 |
| 3.4.1. 2-9 alegység Hevesi-sík..... | 73 |
| 3.4.2. 2-10 alegység Zagyva (Zagyva-alsó)..... | 73 |
| 3.4.3. 2-12 alegység Nagykőrösi homokhát..... | 75 |
| 3.4.4. 2-18 alegység Nagykunság..... | 76 |
| 3.4.5. A Közép-Tisza-vidék nagyobb vízfolyásainak vízjárása | 79 |
| 3.4.6. Árvízcsúcs-csökkentő tározók a Közép-Tisza mentén..... | 79 |
| 3.4.7. Belvízvédelem | 80 |
| 3.4.8. Vízhány elleni védekezés | 81 |
| 4. A közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros-, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra..... | 82 |
| 4.1. Vonalas rendszerek, létesítmények..... | 82 |
| 4.1.1. Közúthálózat..... | 82 |
| 4.1.2. Vasúti hálózat..... | 85 |
| 4.1.3. Kerékpárút-hálózat | 86 |
| 4.1.4. Légi közlekedés..... | 88 |

| | |
|---|-----|
| 4.1.5. Vízi közlekedés | 89 |
| 4.2. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok | 90 |
| 4.2.1. Közúti közlekedés | 90 |
| 4.2.2. Vasúti közlekedés | 90 |
| 4.2.3. Helyközi és távolsági buszközlekedés | 91 |
| 4.3. Közlekedési kapcsolati hiányok | 93 |
| 4.4. Vízellátás | 93 |
| 4.5. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz- és szennyvíziszap-elhelyezés | 96 |
| 4.6. Energiaellátás, energetikai hálózatok | 98 |
| 4.7. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás | 99 |
| 5. Gazdasági bázis | 100 |
| 5.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb. | 100 |
| 5.1.1. Gazdasági teljesítmény | 100 |
| 5.1.2. Gazdasági szervezetek | 102 |
| 5.1.3. Beruházások | 104 |
| 5.1.4. Ipar | 106 |
| 5.1.5. Turizmus | 108 |
| 5.1.6. Járások, valamint a megyeszékhely gazdasági szerepe, jellemzése 2018. évi gazdasági mutatóik alapján | 110 |
| 5.1.7. TOP 50 megyei vállalkozás | 117 |
| 5.1.8. Jász-Nagykun-Szolnok megyében végbement és folyamatban lévő fejlesztések, beruházások | 117 |
| 5.2. A gazdaság belső és külső kapcsolatai | 118 |
| 5.3. A termelési infrastruktúra állapota | 120 |
| 5.4. A telepítési tényezők értékelése | 122 |
| 5.5. A területi innovációs potenciál | 124 |
| 5.6. A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők | 125 |
| 6. A társadalmi környezet | 127 |
| 6.1. Kulturális adottságok, értékek | 127 |
| 6.1.1. A járásközpontok adottságai | 127 |
| 6.1.2. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktár | 129 |
| 6.2. Területi identitás, civil aktivitás | 132 |
| 6.3. Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete | 134 |
| 6.3.1. Demográfiai szerkezet | 134 |
| 6.3.2. Foglalkoztatási és jövedelmi viszonyok | 144 |

| | |
|--|-----|
| 6.3.3. Kisebbségek és hátrányos helyzetű társadalmi csoportok helyzete a megyében..... | 150 |
| 7. A települések intézményfelszereltsége..... | 151 |
| 7.1. A lakosság egészségügyi és szociális intézményekkel való ellátottsága és kihasználtsága | 151 |
| 7.2.1. Köznevelés | 155 |
| 7.2.2. Felsőoktatás | 158 |
| 7.3. Kulturális, szabadidő-, turisztikai információs, szálláshely-szolgáltató, sport-, kereskedelmi, és szolgáltató intézményekkel való ellátottság, ill. az intézmények kihasználtsága..... | 159 |
| 7.3.1. Kulturális intézmények és rendezvények..... | 159 |
| 7.3.2. Turisztikai szolgáltató létesítmények..... | 161 |
| 7.3.3. Kiskereskedelmi ellátottság és egyéb szolgáltatások intézményei | 164 |
| 7.4. Igazgatási intézményekkel való ellátottság | 165 |
| 8. A települések jellemző lakásviszonyai..... | 165 |
| 9. Településhálózati adottságok | 169 |
| 9.1. Településhierarchia. A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzáskörzetek, agglomerációk) | 171 |
| 9.1.1. Jászság..... | 171 |
| 9.1.2. Nagykunság | 172 |
| 9.1.3. Tisza-mente | 173 |
| 9.2. A települések közötti feladatmegosztások, együttműködések | 174 |
| 10. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása | 176 |
| 11. Helyzetértékelés – SWOT analízis - Következtetések..... | 178 |

BEVEZETÉS

A 218/2019. (X.6.) Korm.rendelet szerint – amely a területfejlesztési és területrendezési dokumentumokról szól – a megyei területi tervek az alábbiak:

- megyei területfejlesztési koncepció (helyzetfeltárás, SWOT analízis, jövőkép, fejlődési irányok),
- megyei területrendezési terv (területi korlátok és lehetőségek szabályozása),
- megyei területfejlesztési program, amely két részből áll: stratégiai program (teljes tervezés keretében megfogalmazott fejlesztési szükségletek beárazva és feltárva a megvalósításhoz rendelkezésre álló forrásokat) és operatív program (konkrét források projektszintű tervezett felhasználása),
- megyei integrált területi program (a megyére dedikált keretek felhasználását szabályozza).

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat már az elmúlt években megkezdte a 2021-2027-es Európai Unió fejlesztési ciklusra való felkészülést. A Megyei Közgyűlés többször tárgyalta az elkövetkezendő évek célkitűzéseit. 2019 elején és 2020 elején projektgyűjtésre és projektgenerálásra került sor. Az Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna – Creative Region – stratégiájának megfogalmazása már 2018 végén megkezdődött. Mindezek alapján a hatályos szabályozást figyelembe véve fogalmazódott meg a jelen koncepció.

A 218/2019. (X. 6.) Korm. rendelet előírásaiban szereplő időhorizonton túlmenően egy távlatosabb elgondolás tükröződik a koncepció célrendszerében. Eszerint Jász-Nagykun-Szolnok megye a természeti adottságaira, fekvésére építkezve a Tisza-Ökorégió keretében egy a társadalom és a táj kiegyensúlyozott harmóniáját biztosító fejlődési pályát futhat be. Várhatóan a COVID-19 világjárvány is ebbe az irányba mozdítja el a jövőbeni társadalmi-gazdasági fejlődést a lokalitás, a helyi értékek, az önellátás és önfenntartás, a horizontális és paktum típusú együttműködések előtérbe kerülésével.

Ezért is szerepel a koncepció helyzetfeltáró munkarészeiben jelentősebb arányban a természetes és épített környezet, valamint infrastruktúra bemutatása.

A koncepcióban megfogalmazottak lényegében 4 pillérre épülnek: a teremtett és épített környezet fenntarthatóságára és működőképességének biztosítására, a jövőbeni szükségletek feltételeinek kialakítására, a megye dinamikusabb nyugati fele fejlődési ütemének fenntartására, a tiszántúli térségek fokozatos dinamizálására. Ezek alapján összességében a pozitív jövőkép fogalmazható meg a megye egésze számára.

ÖSSZEFOGLALÓ

POZICIONÁLÁS

A megye egy térszerkezeti törésvonalon fekszik a Tisza-mentén, az Alföld közepén. A főváros tágabb vonzáskörzetébe tartozó Jászság és Szolnok térsége fejlődő, míg a tiszántúli térségek belső perifériák. Szolnok Megyei Jogú Város és a gazdaságban döntő jelentőségű, versenyképes Felső-jászsági ipari agglomeráció a megye regionális pólusai, amelyekhez a többi térség kapcsolódása differenciált. A kedvező térségi és környezeti adottságok hasznosításának tartós akadálya volt a gyorsforgalmi úthálózat hiánya és a közúthálózat romló állapota. A bővülő ipari termelés az ország élvonalába tartozó.



A mezőgazdasági termelés meghatározó a vidéki jellegű megyében. A turizmus kínálata csak néhány településen számottevő. A népesség csökkenő, öregedő. A fiatal korosztályoknál jelentős a cigányság aránya. A foglalkoztatás mutatói javulóak és megkezdődött a bérek felzárkózása. A közüzemi infrastruktúra alapvetően kiépült, a humánszolgáltatások kapacitása és igénybevétele összhangban van.

FŐ CÉLKITŰZÉS A MEGYE TÁRSADALMI-GAZDASÁGI SÚLYÁNAK ÉS BELSŐ KOHÉZIÓJÁNAK ERŐSÍTÉSE.

MEGYEI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK:

- **NÖVEKVŐ VERSENYKÉPESSÉG:** elérhetőség javítása – kiemelten az M4 továbbépítése –, bővülő hozzáadott érték előállítás, növekedési zóna szervezése, megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése.
- **NÉPESSÉGMEGTARTÁS – TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS:** foglalkoztatás differenciált bővítése, népesség egészségi állapotának és képzettségének javítása, felsőfokú oktatás fejlesztése.
- **KEDVEZŐ ÁLLAPOTÚ KÖRNYEZET:** tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés, megújuló energiák alkalmazása, környezetvédelmi és klímavédelmi intézkedések.
- **VONZÓ-ÉLHETŐ TELEPÜLÉSEK:** átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával.
- **KIEGYENLÍTEBB TÉRSZERKEZET:** településközi munkamegosztás elmélyítése, Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése.

HELYZETFELTÁRÁS – MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ

1. Jász-Nagykun-Szolnok megye külső környezetének vizsgálata

1.1. A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten

A Kormány az 1073/2020. (III. 5.) Korm. határozatával hozta létre a Creative Region – Határtalan fejlődés Északkelet-Magyarország – gazdaságfejlesztési zónát a Miskolc-Nyíregyháza – Debrecen – Szolnok tengelyre felfűzve Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megyéket. A gazdaságfejlesztési zóna a Kormány az 1566/2020. (IX. 4.) számú határozatával két újabb megyével bővült. A határozat értelmében Heves és Nógrád megyék is részesei lettek az északkelet-magyarországi gazdaságfejlesztési zónának.

A régióalkotás célja Északkelet-Magyarországon egy Debrecen központú új típusú növekedési zóna kialakítása, amely egyfajta gazdasági ellenpólust képez az ország keleti felén, továbbá szorosan kapcsolódik a Kelet-Szlovákia, Kárpátalja és a Partium magyarság lakta élettereihez. Ezáltal is biztosítva a Kárpát-medencében a magyarság egységes előrelépését.

A gazdaságfejlesztési zóna 2030-ig szóló összehangolt fejlesztési elképzelései, stratégiai hozzájárulhatnak Jász-Nagykun-Szolnok megye gazdasági, társadalmi felzárkózásához.

Jász-Nagykun-Szolnok megye demográfiai adatairól összességében elmondható, hogy kedvezőtlen folyamatok játszódnak le a vizsgált időszak alatt, hiszen csökkenő lakosság, megyéből történő elvándorlás és elöregedés jellemzi. A munkapiaci trendek egyértelműen pozitívan alakultak a megyében, mivel mind a foglalkoztatottak száma, mind a foglalkoztatottak aránya nőtt a vizsgált időszak alatt. Bár a munkanélküliségi ráta magasabb volt a megyében, mint az országos érték, de csökkenő tendenciát mutat az érték. Országos viszonylatban is alacsonyak az átlag keresetek, ami miatt jelentős a munkavállalási célból ingázók száma, illetve az elvándorlás mértéke. Jász-Nagykun-Szolnok megyében is megindult az átlag keresetek, a jövedelem nagyságának a növekedése az országosnál és a fővárosi és nyugat-magyarországi jövedelmekhez képest magasabb ütemben.

Jász-Nagykun-Szolnok megye több települése is rendelkezik korszerű oktatási infrastruktúrával és színvonalas oktatással, több két tannyelvű általános iskola is működik, emellett széleskörű középiskolai és szakképzési kínálat áll rendelkezésre. Az oktatási intézmények jelentős része megújult az elmúlt években, korszerű infrastrukturális feltételek között látják el feladataikat. A városok oktatási adottságai összességében jónak tekinthetők. A megyében három felsőoktatási intézménynek vannak oktatási egységei, campusai. A középiskolai képzés is vállalati együttműködésekkel és folyamatos fejlesztéssel próbál igazodni a megye gazdaságának igényeihez. A térség hosszú távú fejlesztése szempontjából kiemelt jelentőségű a tehetséges fiatal szakemberek megtartása és vonzása, ami már az oktatással elkezdődik és a megfelelő jövedelmi szintet biztosító munkalehetőségeket kínáló gazdasággal teljesebben ki.

Jász-Nagykun-Szolnok megye gazdaságáról elmondható, hogy növekvő pályán van. Minden főbb gazdasági mutató javult a vizsgált időszakban, ám eltérő mértékben. A megye adatai többnyire olyan ütemben növekednek, mint az országos átlag. A megyeszékhely Szolnok, valamint a Felső-Jászság településeinek adatai (árbevétel, foglalkoztatás és hozzáadott érték) minden esetben nagyobb éves növekedési rátát produkáltak, mint a referenciaérték. Ez egyértelműen arra utal, hogy a két térség gazdasága húzza a szűkebb és tágabb értelemben vett agglomerációt.

A megye húzóágazatai kiemelt szerepet töltenek be, hiszen a jármű- és gépipar, a vegyipar, a kereskedelem mindenütt a legnagyobbak között van, de emellett az elektronika és a szolgáltató szektor is kiemelt szerepet játszik. Ráadásul ezek az ágazatok komoly K+F+I potenciállal rendelkeznek, hiszen fejlesztésre költött kiadásai közvetlenül az iparban, a gazdaságban hasznosul. Felsőoktatási és szakképzési együttműködések erősítik a megye népességmegtartó képességét, és hozzájárulnak a technológiai tudás megsztásához.

Az exportban is leginkább a húzóágazatok játszanak központi szerepet, részben amiatt, mert többnyire multinacionális vállalatcsoportok adják legnagyobb szereplőket. A szerepük amiatt is kiemelten fontos, mert a megye településeinek, városainak gazdaságában rendkívül nagy súlyt tesznek ki, emiatt a helyi üzleti élet és az önkormányzatok költségvetése jelentős mértékben ezeken a nagyvállalatokon és gazdasági teljesítményükön múlik. A helyi adóbevételek közül az iparüzési adó adja a legnagyobb hányadot. Az iparüzési adó összegének alakulása összhangban van a helyi gazdasági növekedéssel.

Stratégiai ágazatként tekinthetünk a mezőgazdaságra, hiszen komoly fejlődési potenciál van benne. Noha nincs benne az 5 legnagyobb árbevételű ágazatban, de egyéni vállalkozói és őstermelői jövedelemforrásként, illetve a ráépülő feldolgozóipari kapcsolatokkal az agglomeráció és a vidék legfontosabb ágazatai között a helye. Kapcsolódása a turizmus-vendéglátás szektorhoz igen erős, ami segíti ezen ágazat kilábalását a 2020-as koronavírus okozta megtorpanásból. A turisztikát az egész megyében egy kihívásokkal szembesülő ágazatként tekinthetjük. Jász-Nagykun-Szolnok megyének csak a Tisza-tavi térsége tartozik a Kormány 429/2020. (IX. 14.) számú rendeletében meghatározott turisztikai térségek közé. A Tisza-tó mellett összehangolt, tudatos fejlesztésre van szükség a megye többi turisztikai szempontból fontos, kiemelkedő települése esetében.

A megyén belül számos ipari park is működik, azonban ezek változó infrastrukturális felszereltséggel, és kihasználtsággal rendelkeznek. Az elmúlt évek tapasztalatiból, a beruházások és az ipari parkokba betelepült vállalkozások számából jól látszik, hogy egy nemzetközi vállalat akkor fog itt komolyabb beruházást megvalósítani, ha az ipari park jól megközelíthető (közúton és vasúton), a terület elő van készítve a beruházásnak, és rendelkezik megfelelő közműkapacitással, elsősorban ipari árammal. Szükségesnek tartjuk a kategóriás irodaházak, inkubátorházak létesítését is mind a megyeszékhelyen, mind a Felső-Jászságban. A magas hozzáadott értékű szolgáltató szektor a jól felszerelt, globálisan versenyképes irodapiacot preferálja.

A terület éghajlati, domborzati és talajviszonyai alkalmassá teszik az agrárszektor számára is a hasznosítást, de az adottságok kifejezetten kedveznek a turisztikai potenciál kiaknázására. Ez egyrészt a megye termálvizes tartalékaira, a felszíni vizek változatos képére (tavak és folyóvizek), másrészt a

domborzati viszonyokra és a természeti erőforrásokra építhet. Mindehhez hozzájárul a városok gazdag építészeti öröksége is.

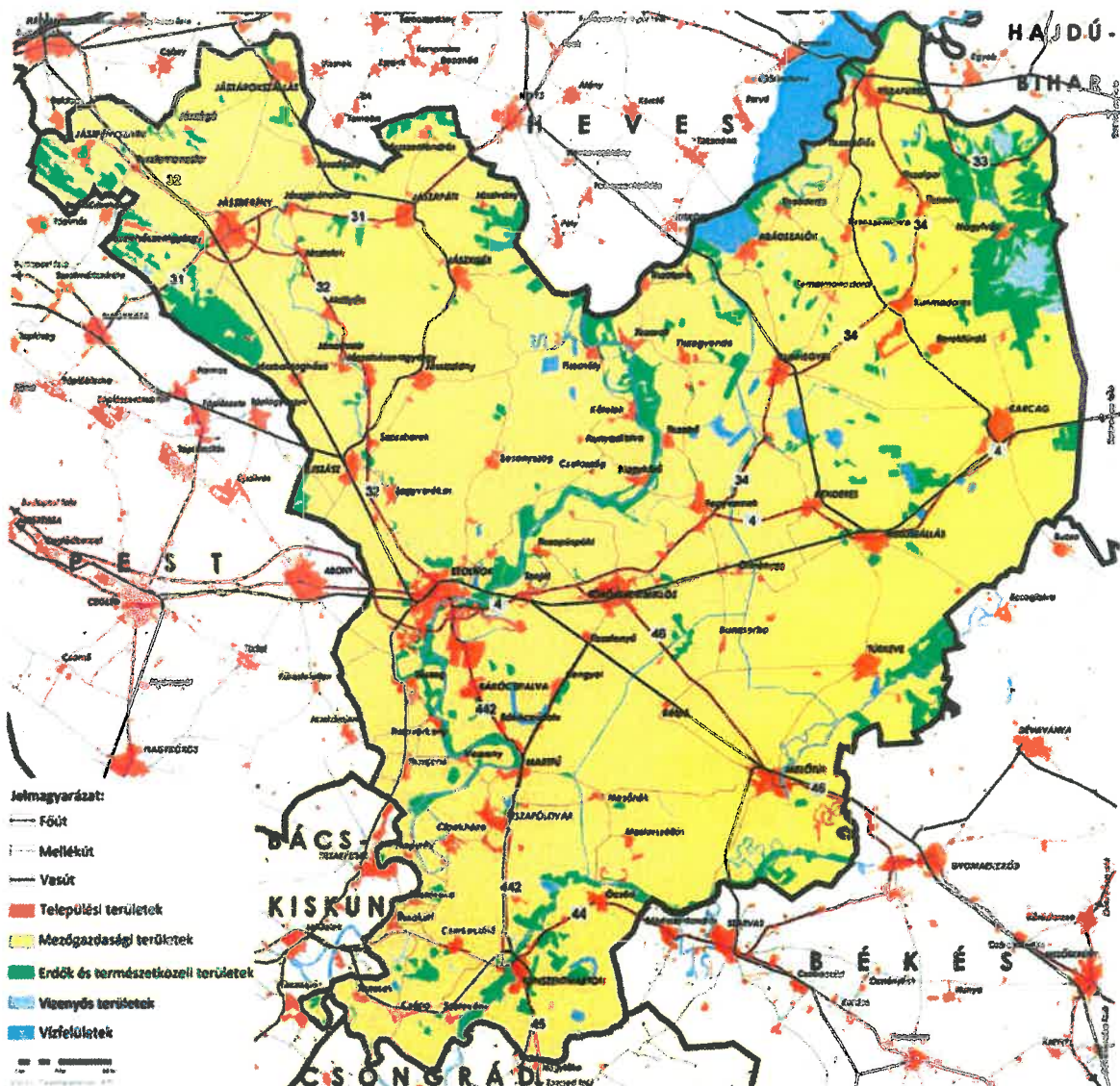
A megye geostratégiai helyzete kiváló, azonban Szolnok autópálya eléréssel sem rendelkezik. Szükséges mind a vasút-, mind a közúthálózat további fejlesztése: az M4 jelű autópálya Püspökladányig, majd onnan Debrecenig történő megépítése, az M44 jelű autót út megyei szakaszának tovább építése, a tervezett M8 jelű autópálya Kecskemét – Szolnok közötti szakaszának, majd Szolnoktól északi irányba az M3 jelű autópályáig való kialakítása, a vasúti szárnyvonalak fejlesztése. Ezeket az infrastrukturális fejlesztéseket meg kell valósítani, minél rövidebb időtávon belül, ezzel is még jobban megerősítve a megye stratégiai szerepét.

A megye adottságai révén már eddig is komoly volt a nemzetközi és hazai befektetői érdeklődés egyrészt a megyeszékhely, másrészt a Felső-Jászság területére. Az élen a feldolgozóipari ágazatok jártak, hiszen legnagyobb összegben járműipari és gépipari beruházások valósultak meg. Az viszont jól látszik, a további fejlesztések nélkülözhetetlenek ahhoz, hogy továbbra is fennmaradjon a megyébe irányuló tőkeáramlás. Ez jelenti egyrészt a humán infrastruktúra fejlesztését, mivel a húzóágazatok emberi erőforrás igénye többnyire specifikus szaktudást és nyelvtudást igényel. Ennek következtében a társadalmi innováció nemcsak az oktatási fejlesztéseket jelenti, hanem magában foglalja a kulturális infrastruktúra, a humáninfrastruktúra, az egészség és sport célú fejlesztéseket és a K+F+I potenciál növelését. Másrészt a területi infrastruktúra fejlesztését, kiemelt hangsúlyai a közúthálózat fejlesztését. A települések fejlesztései során a modern smart megoldásokat amiatt is kell elterjeszteni, mert ez a zöld gazdaság és a környezet fejlesztéséhez is aktívan hozzájárul, így együtt segítve a vonzó üzleti környezet kialakítását és a területi egyenlőtlenségek csökkentését. Harmadrészt a gazdasági infrastruktúra fejlesztésével a gazdasági versenyképesség javítását érheti el a megye, mivel mind az ipari parki infrastruktúra, mind a stratégiai ágazatok (húzóágazatok, agrárium és turisztika) célzott fejlesztése kulcskérdés a megye hosszú távú céljainak elérése érdekében.

1.2. A nagytérségi összefüggések vizsgálata

Jász-Nagykun-Szolnok megye 1876-ban jött létre a történelmi Jász Kerületből, Nagykun Kerületből és Külső-Szolnok vármegyéből. Mai alakzata lényegében az 1950-es átszervezéskor rögzült. A két magyarrá lett keleti nép lakta és a tiszai megyerészek együttélése és összetartozása alföldi léptékben már-már tradicionális. Ezt erősítette az is, hogy a megye központja nem egyik nagy és történelmi városa, hanem a kor adottságai között kedvező fekvésű és akkor növekvő gazdasági súlyú, modernizálódó Szolnok lett.

Jelenleg 78 település alkotja a megyét (1. ábra), közülük Abádszalók, Besenyszög, Fegyvernek, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászberény, Jászfényszaru, Jászkisér, Karcag, Kenderes, Kisújszállás, Kunhegyes, Kunszentmárton, Martfű, Mezőtúr, Rákóczifalva, Szolnok, Tiszaföldvár, Tiszafüred, Törökszentmiklós, Túrkeve és Újszász bír városi ranggal. A közigazgatásban 9 járásra tagolódik, amelyeknek székhelyei: Jászapáti, Jászberény, Karcag, Kunhegyes, Kunszentmárton, Mezőtúr, Szolnok, Tiszafüred és Törökszentmiklós.



1. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye és települései

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció 2014-2020

Ez a város mindig fontos pont volt a Duna-völgyi kelet-nyugati nemzetközi tranzitforgalomra merőleges akadályt képező Tiszán való átkelés folyamatos lehetősége miatt az ország keleti felében. Ezt a szerepét az ipari forradalom keretében gyorsan kiépülő vasúthálózat egy évszázadra el is túlozta a regionális közlekedési csomópont vélelmét keltve és ehhez kötődve gazdaságában és intézményeiben méretéhez képest a megye rovására is túlfejlesztve a várost. A közúti közlekedés előtérbe kerülése ismét csak klasszikus átkelőhellyé tette Szolnokot, ami együtt járt ugyan a gyorsforgalmi úti kapcsolódás megoldásának elhúzóásával és a két folyó három partján fekvő város tartós belső közlekedési gondjaival, a korábbi gazdasági és intézményi szerep csökkenésével, de lehetővé tette egy megújuló, élehető megyeszékhely formálódását és a megye többi térsége és városa új erőre nyeresét is.

Napjainkra a megye két regionális léptékű térségi szervező központjává az igazgatási-szolgáltató funkciójú megyeszékhely és a termelési központtá fejlődött Felső-jászsági ipari agglomeráció (Jászberény – Jászfényszaru – Jászárokszallás háromszög) vált. A rurálisabb tiszántúli térségekben a

középfokú központi jellegű, de csak helyi léptékű gazdaságú Karcag, Mezőtúr és Tiszafüred lát el térszervező szerepet. A megyeszékhelyhez viszonylag kiterjedt település-együttes kapcsolódik, amelynek társközpontja a termelési központ jellegű Törökszentmiklós és Martfű.

Ezen belső változások hatással voltak a nagytérségi kapcsolatokra is, amelyek közül egyre inkább az erőteljesen formálódó budapesti metropolisz térség hatása vált dominánssá.

A megye a mai Magyarország keleti felének közepén, a Tisza folyó által markánsan kettéosztva elterülő alapvetően sík vidék, az ún. Közép-Tisza-vidék. Területét északról a Mátra hordalékkúpja, keletről a Hortobágy, délről a Hármas-Körös völgye, nyugatról a Homokhátság és a Gödöllői-dombság határolják. A térséget a Tisza fűzi fel északról délre, inkább elválasztva, mint összekötve az egykori nyugártéren elterülő nyugati és keleti megyerészeket.

A globális és regionális térszerkezeti erővonalak a 21. század elején a közelmúlt változásai és fejlesztései nyomán elkerülik, vagy csak érintik a megyét. A legnagyobb változást a 4. sz. főút és a 100. sz. vasúti fővonal szerepének múlt századvégi csökkenése jelentette a nemzetközi kapcsolatok átstrukturálódása miatt. A változások Szolnok vasúti csomóponti és logisztikai szerepét számottevően csökkentették. A Budapest – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Záhony közlekedési főirány korábbi térszervező szerepének utóregzése volt az Észak-alföldi régió létrehozása, ami valós gazdasági és térségi kötődések hiányában csak újraelosztási szint volt és területi statisztikai egység – NUTS II – maradt. Létével nem hatott kedvezően a megye fejlődésére az újévezred elején, mivel a formalizált kapcsolati- és intézményrendszert eltérítette a tényleges alapoktól.

Napjainkban a nemzetközi gazdaság meghatározó növekedési tengelye és közlekedési folyosója a Duna-völgyéhez igazodó Belgrád – Szeged – Kecskemét – Budapest – Győr – Bécs főirány. Ez a Balkán és a Nyugat-Európa Bécsi-medencén keresztüli összeköttetését biztosítja hagyományosan. Hazánkban ez az M5 – M0 – M1 tengelyt jelenti. Ehhez kapcsolódnak Szegednél, illetve Kecskemétnél Románia Déli-Kárpátok két oldalán (Dél-Erdély, Olténia, Munténia) kialakult gazdasági centrumait feltáró gyorsforgalmi utak. Magyarországon ezek az M43, illetve M44, az utóbbi halad át a megyén a Tiszazugban. Az M5 tengelyre való felfűződés lehetőséget a formálódó Szolnok-Kecskemét együttműködés alapozhatja meg, ennek fizikai feltétele az M8 megépülése a két megyeszékhely között.

A 32-es számú út kétsávúsításával létrejön az M32 jelű autópút Szolnok-Hatvan között. Ez újabb jelentős infrastrukturális fejlődést jelent a megyében.

A másik hazai növekedési tengely az M3 és a 80. sz. vasúti fővonallal összekötött Budapest – Hatvan – Miskolc irány. Ehhez erőteljesen kapcsolódnak a Felső-Jászság ipari és a Tisza-tavi térség turisztikai települései.

A nemzetközi jelentőségűvé vált fővárosi agglomeráció országban betöltött súlya és a társadalmi-gazdasági fejlődés szuburbanizációs tendenciái nyomán kibontakozott egy Budapest metropolisz térség. Ennek potenciális külső gyűrűjén elhelyezkedő társközpont Szolnok és Jászberény. A Jászság gazdasági súlya, közelsége és M3 általi feltártsága miatt már-már része a metropolisz térségnek. Az M4 autópút Budapest-Abony közötti szakaszának megépültével Szolnok városa gyakorlatilag bekötésre került a gyorsforgalmi hálózatba. Az M4 Abony (Kelet)-Törökszentmiklós (Nyugat) közötti szakasz (Szolnok északi elkerülő) megvalósítása új Tisza-híd megépítésével jelenleg is zajlik, várható

befejezése: 2021. december. Az M4 jelű autópályát Törökszentmiklós-Püspökladány közötti szakaszának előkészítése folyamatban van.

A megyét északról délre átszelő Tisza a valós nemzetközi regionális együttműködés egyetlen lehetőségét adja a vízgazdálkodás és a környezetvédelem terén. Ezt segítő jött létre a Tisza-Ökorégió létrehozását célzó koncepció megyei szinten, míg Szolnok a Tisza fővárosaként határozta meg a város fejlődési irányát.

A megye 7 megyével való szomszédságából következik a minden irányú nyitottsága. A hagyományok, a földrajzi korlátok, a kiépült infrastruktúra és a településhálózat által meghatározva Heves, Pest és Bács-Kiskun megyék, illetve a főváros felé erőteljesek a kapcsolatok minden szinten. Békés és Csongrád-Csanád megyék irányába a szomszéd települések szintjén léteznek megyehatáron átnyúló együttműködések. Hajdú-Bihar felé pedig hivatalos és szervezett szolgáltatást igénybe vevő kapcsolódás a jellemző.

Sajátos együttműködési forma a 4 megye periferiáit összekötő Tisza-tó tájéka fejlődését elősegítő térségi fejlesztési tanácsi szerveződés.

A megyén belüli Tiszához kapcsolódó térszerkezeti törésvonal eltérő lehetőséget ad a megye nyugati és keleti felének. A Jászság és Dél-Heves térségében Jászberény – Jászfényszaru – Jászárokszállás – Hatvan – Gyöngyös központú új nemzetközi léptékű növekedési zóna fejlődik, míg Szolnok – Cegléd – Kecskemét térségében potenciálisan hasonló bontakozhat ki. Mindkettő a Budapest metropolisz térségének részévé fog válni. Az M44 által feltárt Tiszazug kapcsolataiban is léptékváltás alakulhat ki. A megye keleti felének térségi központjai – Tiszafüred, Karcag, Mezőtúr – gazdaságának foglalkoztatási célzatú megerősödése tájszervező szerepüket fokozhatja. Együttműködésüket a megye nyugati felével fokozni szükséges.

Az együttműködés és kapcsolatrendszer új formája a megyei székhelyű ipari, kereskedelmi és szolgáltató vállalkozások regionális hálózatosodása (Jász Plasztik, Szatmári Kft, Coop-Star, Coop-Szolnok, Tiszamenti Regionális Vízművek). Ez a megye gazdasági súlyára is kedvező hatással van.

A vállalkozások létfontosságú szerepet töltenek be a fenntarthatósági átmenetben. Az elmúlt évtizedekben – önkéntes alapon és a hatóságok által ösztönözve is – egyre több vállalkozás tette vállalati küldetése központi részévé a környezetvédelmi és társadalmi felelősséget. Egyre több vállalkozás tekinti a fenntartható fejlődési célokat a versenyképességi és növekedési stratégiája szerves részének. Megértették, hogy a felelősségteljes vállalkozás fenntarthatóbb nyereséghez és növekedéshez, új piaci lehetőségekhez, és a részvényesek számára hosszú távú értékhez vezethet.

Tekintettel az ellátási láncok növekvő összetettségére és globalizációjára, harmadik országokban is fontos előmozdítani a magas szintű fenntarthatósági standardok alkalmazását. Az uniós vállalkozások és fogyasztók üzleti gyakorlatai, fogyasztási és termelési mintái nem járulhatnak hozzá közvetetten az emberi jogok megsértéséhez vagy a környezet károsodásához a világ más részein.

Noha az EU területének 75 %-a vidéki jellegű, a városi területek adnak otthon az uniós népesség több mint kétharmadának. Ők generálják az uniós GDP mintegy 85 %-át, ők felelősek az energiahasználat 60–80 %-ért, és általában olyan kihívásokkal néznek szembe, mint a közlekedési torlódások, a megfelelő lakhatás hiánya, a légszennyezés és a romló infrastruktúra. Az uniós városfejlesztési

menetrend végrehajtásának és fejlesztésének továbbra is prioritást kell élveznie, és intenzívebbé kell tenni a különböző fenntarthatósági politikákkal és más eszközökkel való szinergiákat.

A vidéki területek egyben az általunk fogyasztott élelmiszerek, energia és anyagok fő beszállítói, ezért döntő fontosságúak a fenntarthatósági átmenet szempontjából. A biogazdaság az egyik példa arra, hogy hogyan járulhatunk hozzá gazdaságunk dekarbonizációjához, miközben munkahelyeket teremtünk vidéken. A fenntartható turizmus és élelmiszerrendszerek szintén jó példái a vidéki területek gazdasági lehetőségeinek, amelyek magukban foglalják a kulturális és természeti örökség védelmét és megerősítését.

A 2021–2027 közötti időszakra vonatkozó, következő többéves európai költségvetésre irányuló bizottsági javaslat olyan költségvetést foglal magában, amelyet a jólét, a fenntarthatóság, a szolidaritás és a biztonság elvei vezérelnek. A fenntartható fejlődés a javaslatok középpontjában áll – átfogó prioritás, nem csupán egyetlen fejezet vagy program. A fenntarthatóságot várhatóan számos program és kiadási eszköz mozdítja elő és érvényesíti a következő költségvetési ciklusban.

Az ENSZ 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrendjében foglalt 17 fenntartható fejlődési cél szorosan kapcsolódik egymáshoz és nem kezelhető elkülönítetten, ebből eredően sikeres gyakorlati megvalósításukhoz az összes szereplőnek általánosan érvényesítenie kell ezeket intézkedéseiben. Fontos a szakpolitikák közötti jobb szinergia és koherencia megteremtése, valamint a megvalósításukat lehetővé tevő szabályozási, pénzügyi és magatartási környezet kialakítása.

Prioritásnak kell tekinteni a termelési, elosztási és fogyasztási minták fenntartható pályára állítását, az éghajlatváltozás kezelését, valamint az óceánok, az ökoszisztémák és a biodiverzitás védelmére irányuló feilépéseink megerősítését, hiszen egyre inkább a határait feszegetjük bolygónk azon természetes rendszereinek, amelyek lehetővé teszik az életet a Földön. Fokozni kell a szegénység, a társadalmi kirekesztés, az egyenlőtlenség és a nemek közötti szakadék elleni küzdelmet annak érdekében, hogy mindenki számára garantálni lehessen a gyarapodást és a jólétet, biztosítani lehessen a társadalmi és politikai stabilitást, és fenn lehessen tartani az európai projekt támogatását. Folytatni kell a jogállamiság, a demokrácia és az alapvető jogok, akárcsak az erőteljes szabályokon alapuló multilateralizmus és a kereskedelem előmozdítását és erősítését.

Magyarország Kormánya által 2007-ben létrehozott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács (NFFT) kidolgozta az új magyar Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiát, amelyet az Országgyűlés 2013. március 25-én fogadott el. A keretstratégia célja, hogy az egész nemzetet összefogó, hosszú távú irányt adjon az egyéni és közösségi cselekvések számára. Összehasonlítva az Európai Unió stratégiájával vagy Agenda 2030 fenntartható fejlődési céljaival, a magyar keretstratégia jóval szűkebben értelmezi a fenntarthatóság fogalmát. Értelemezésében a fenntartható fejlődési politika elsősorban egy hosszú távú erőforrás-gazdálkodási tevékenység. A keretstratégia négy erőforrást különböztet meg: emberi, társadalmi, természeti és gazdasági erőforrásokat.

A stratégia megvalósulásának követését, a folyamatok monitorozását támogatja a kétévente megjelenő előrehaladási jelentés és a benne közölt indikátorok rendszere. Az első jelentést az NFFT 2015. december 3-án fogadta el, ez 16 kulcsindikátort nevez meg, valamint számos

magyarázó/kontextusindikátort használ fel. A kulcsindikátorok elfogadása hosszú egyeztetési folyamat után, szakértői anyagokra támaszkodva történt meg. A hazai keretstratégia elfogadása időben megelőzte a fenntartható fejlődési célok elfogadását, ezért előbbi értelmezési rendszere, megfogalmazott céljai utóbbiakra nem lehettek tekintettel. Ennek ellenére a két program számos helyen illeszkedik egymáshoz, a kapcsolat megteremtése a következő évek feladata. A keretstratégia harmadik, 2017–2018-ra vonatkozó előrehaladási jelentésében (NFFT, 2019) megtalálható az ENSZ által kitűzött 17 globális cél értékelése Magyarország viszonylatában.

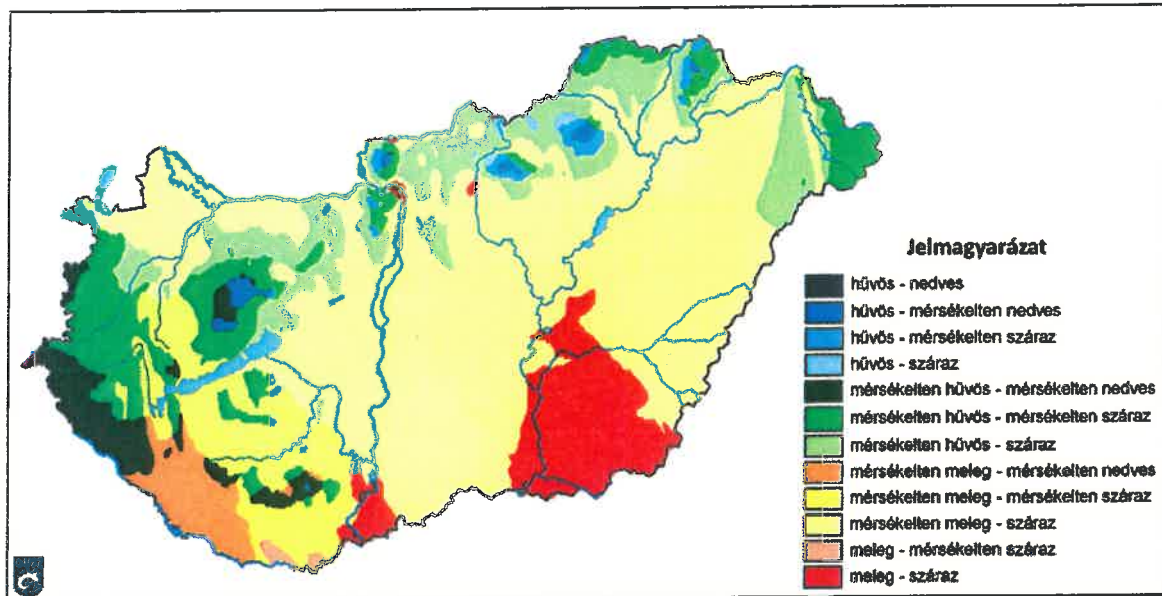
2. Jász-Nagykun-Szolnok megye adottságainak, belső erőforrásainak elemzése területi bontásban, térképi megjelenítésekkel

2.1. Természeti adottságok

Jász-Nagykun-Szolnok megye 5.581 km² összterületű. A jelenleg tökéletes síkságnak számító terület alatt harmad- és negyed időszi rétegek vannak; a 2000-4000 méter vastag üledékek hév- és gyógyvizekben gazdagok. A tengerszint feletti magasság 80 és 105 méter között változik, jellemzően 90 méter körül alakul. A megye területe természetföldrajzilag az Alföld hat középtájához tartozik, amely tizennyolc kistájra terjed ki. A megye területének döntő része a Közép-Tiszavidék középtájhoz tartozik, amelyből a Szolnoki-ártér, a Szolnok-Túri-sík, a Tiszazug, a Jászság, a Tiszafüred-Kunhegyesi-sík kistájak említhetők meg elsősorban, de a Hortobágy, a Borsodi-ártér és a Hevesi-ártér kistájak egyes részei is átnyúlnak a megyébe. További három középtáj érinti még a megyét, a Duna-Tisza közi síkvidék (pl. a Gerje-Perje sík által), az Alsó-Tiszavölgy, illetve az Észak-alföldi-hordalékkúp-síkság középtájak kisebb részei.

A mai terület arculatának kialakításában – a megyét 150 km hosszan érintő – Tisza döntő szerepet játszott, kevésbé ismert tény, hogy a folyó csak néhány ezer éve, a holocénban jelent meg e tájon. A mellékfolyók közül a Zagyva Szolnoknál egyesül a Tiszával, míg a Hármas-Körös a megye déli részét érinti. A megye állóvizeinek nagy többsége, a morotvák, a Tisza szabályozásának eredményeképpen alakultak ki (pl. Alcsi-Holt-Tisza). A felszíni vízfolyások speciális kategóriáját jelentik a megyében nagy számban (az országos átlagnál magasabb arányban) megtalálható úgynevezett kettősfunkciójú csatornák, melyek a belvizek levezetésére, illetve öntözési célra szolgálnak.

A Kárpát-medence közepén fekvő Jász-Nagykun-Szolnok megye éghajlata kontinentális. Fekvésének köszönhetően az ország legkontinentálisabb része, ahol a legmelegebb, de ugyanakkor a legszárazabb a nyár, de itt a legnagyobb a hóingás értéke is. A megye jelentős része a mérsékelt meleg-száraz, illetve a délkeleti szeglete a meleg-száraz klímaterományba tartozik (2. ábra). Az éves átlaghőmérséklet a megye teljes területén 10-11°C. A napsütéses órák száma 2100 óra/év körül alakul. A csapadék mennyisége jellemzően 500-550 milliméter körül alakul, de ennek évi eloszlása változatos. A legkevesebb csapadékot sokéves átlagban az alacsony fekvésű Tisza-völgy kapja, értéke nem éri el az 500 mm-t. Az uralkodó szélirány az északnyugati és északkeleti, az évi átlagos szélesség a megye területén az 1,5-3,5 m/s tartományban változik. A szélnek jelentős szerepe, hatása van a szántóterületek deflációjában.



2. ábra: Magyarország éghajlati körzetei

Forrás: https://www.met.hu/eghajlat/magyarorszag_eghajlata/altalanos_eghajlati_jellemzes/altalanos_leiras/

A szélsőséges időjárási körülmények Jász-Nagykun-Szolnok megyét sem kerülik el. A hirtelen lezúduló nagy intenzitású (szélsőséges) csapadékok ugyanúgy jellemzőek, mint a hosszú aszályos, csapadékmentes napok. A szélsőséges időjárási események a megyénkben is egyre gyakrabban fordulnak elő, köszönhetően az éghajlatváltozásnak. A sokéves átlagok alapján az éves átlaghőmérséklet értéke folyamatosan növekszik, a melegedés leginkább a nyári hónapok hőmérsékletében a legnagyobb mértékű. Jász-Nagykun-Szolnok megye területén a melegedés mértéke, az éves átlaghőmérséklet változásának a mértéke az 1,2-1,4°C közötti tartományokba esik. A megye keleti területein jelentősebb a növekedés. Az éves csapadékmennyiség országos átlagban folyamatosan csökken, a területi eloszlás rendkívül változatos. Az utóbbi években a szélsőséges viszonyok a meghatározóak.

Általánosságban megállapítható, hogy a megye területe száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos terület. Jelentős folyói a Tisza és Hármas-Körös, kis vízhozamú vízfolyás a Zagyva, a Tarna, valamint az erősen módosított, vagy mesterségesen épített belvíz és öntöző csatornák. A síkvidéki jelleg miatt a csatorna sűrűség jóval meghaladja az országos átlagot. Ezek a csatornák általában a vízvezetést szolgálják, jelentős hosszban kettős rendeltetésük van, a mezőgazdasági öntözési igények kielégítésére. A megye középső és keleti részében számos állóvíz található, melyek nagy része mesterséges, gazdasági érdekből kialakított halastó, kisebb részben belvíztározó, de a folyók mentén (a mentett és a hullámtérben) a szabályozásból eredően a holtágak száma is magas. A talajvíz mélysége változó: általában 2-4 m az évszakonkénti ingadozás mellett a déli területeken 4-6 m közötti. Mértékadó belvízi helyzetben azonban főleg Karcag, Kisújszállás, Mezőtúr térségében megközelíti a talajfelszínt is. A rétegvizek mennyisége elegendő a vízigények kielégítése szempontjából. A rétegvizek speciális típusa, a 30°C-ot meghaladó hőmérsékletű vizek, vagyis a termákvizek aránya magas.

A talajképző kőzetek a megyében: infúziós lösz, agyagos lösz és agyag. A genetikus talajosztályozás szerint a megye talajai mezőségi, réti, szikes és öntés főtípusokba tartoznak. A csernozjom típusú

talajok a legjelentősebbek a megyében, de az öntéstalajoktól a barna erdő talajokig minden típus előfordul itt (1. táblázat). A csernozjom talajok miatt Magyarország egyik legnagyobb agrártársaságának számít a megye területe.

1. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye talajtípusai és területi kiterjedésük

Forrás: <http://hdl.handle.net/2437/79692>

| Talajtípus Agrotopo kódja | Talajtípus megnevezése | Terület | |
|------------------------------|--|----------------|------------|
| | | (ha) | (%) |
| 02 | Futóhomok | 3 420 | 0,62 |
| 03 | Humuszos homok talaj | 13 280 | 2,40 |
| 10 | Kovárányos barna erdőtalaj | 2 140 | 0,39 |
| 12 | Csernozjom jellegű homoktalaj | 10 520 | 1,90 |
| 14 | Alföldi mészlepedékes csernozjom | 45 020 | 8,14 |
| 15 | Mélyben sós alföldi mészlepedékes csernozjom | 5 450 | 0,99 |
| 16 | Réti csernozjom | 124 930 | 22,60 |
| 17 | Mélyben sós csernozjom | 25 300 | 4,58 |
| 18 | Mélyben szolonyeces réti csernozjom | 7 050 | 1,28 |
| 22 | Réti szolonyec | 40 240 | 7,28 |
| 23 | Sztyeppesedő réti szolonyec | 75 370 | 13,64 |
| 24 | Szolonyeces réti talaj | 43 960 | 7,95 |
| 25 | Réti talaj | 100 140 | 18,12 |
| 26 | Réti öntéstalaj | 55 920 | 10,11 |
| Összesen: | - | 552 740 | 100 |
| <i>Tó</i> | - | <i>3 460</i> | - |
| <i>Település</i> | - | <i>4 560</i> | - |
| Megye összesen: | - | 560 760 | - |

2.2. Természetvédelem

Jász-Nagykun-Szolnok megye területe öt nemzeti park igazgatóság működési területéhez tartozik:

- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
- Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság
- Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
- Duna-Ípoly Nemzeti Park Igazgatóság
- Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság

A fenti nemzeti park igazgatóságok közül a működési terület szempontjából, illetve a védett természeti területek nagyságából a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezeli a legtöbb megyei védett területet.

2.2.1. Országos jelentőségű védett természeti területek

Jász-Nagykun-Szolnok megye teljes területének mintegy 3,8%-a (21.250 hektár) országos jelentőségű védett természeti terület, melyek a következők:

- A Körös-Maros Nemzeti Park területegységei – Kisújszállás, Kunszentmárton, Mesterszállás, Mezőtúr, Öcsöd, Szelevény, Tiszaföldvár és Túrkeve térségében
 - o Körös-ártér: a terület Kunszentmárton, Mesterszállás, Mezőtúr, Öcsöd, Szelevény és Tiszaföldvár települések külterületi részein érinti megyénket.
 - o Dévaványai-Egcségi puszták: nagyterjedésű, mozaikos elhelyezkedésű fátlan gyepes Túrkeve, továbbá Kisújszállás külterületét érinti.
- A Hortobágyi Nemzeti Park területegységei – Kunmadaras, Nagyiván, Tiszafüred térségében

- A Nemzeti Park összes területének közel 15%-a négy megyénkben lévő településre esik, melyek a Kunkápolnási mocsár elnevezésű területrészen Karcag, Kunmadaras, Nagyiván külterületét, az Egyek-Pusztakócsi mocsarak területegységén belül Tiszafüred külterületét érintik, összesen 12.219 ha nagyságban.
- Tisza-tó: megyénk területét Tiszafüred tározóba eső részterületein érinti.
- A Kiskunsági Nemzeti Park területegysége – Tiszásas térségében
 - A Lakitelek és Tiszaalpár között fekvő terület a mozaikos elhelyezkedésű Kiskunsági Nemzeti Park részterülete 7. sorszámmal, nagysága 1038 ha. Megyénket Tiszásas külterületén érinti.
- Közép-tiszai Tájvédelmi Körzet – megyénkben 27 Tisza-menti település külterületén
 - A tájvédelmi körzet területei a Tisza folyó hullámterében található. A kihirdetés szerint maga az árvízvédelmi töltés is része a tájvédelmi körzetnek, mint a védett hullámtér határa. A hullámtér egyben ökológiai folyosóként is funkcionál, amely az ökológiai háló egyéb elemei és a további magterületek közötti kapcsolatot biztosítja.
 - Jász-Nagykun-Szolnok megyében érintett települések: Besenyszög, Cibakháza, Csataszög, Csépa, Fegyvernek, Kőtelek, Martfű, Nagykörű, Nagyrév, Rákóczi falva, Rákócziújfaló, Szajol, Szolnok, Tiszabura, Tiszabó, Tiszaföldvár, Tiszainoka, Tiszajenő, Tizsakürt, Tizsapüspöki, Tiszaroff, Tiszásas, Tizsasüly, Tizsavárkony, Tószeg, Törökszentmiklós, Vezseny
- Hevesi füves puszták Tájvédelmi Körzet – Jászivány térségében
 - A tájvédelmi körzet megyénk települései közül Jászivány külterületét érinti.
- Tápió-Hajta vidéke Tájvédelmi Körzet – Újszász térségében
 - A tájvédelmi körzet Újszász külterületén érinti megyénk területét.
- Kecseri puszták Természetvédelmi Terület – Karcag külterületén
 - A hajdan nagy kiterjedésű, mocsarakkal tarkított nagykunsági puszták utolsó maradványai és az itt kialakult élővilág védelme érdekében 1993-ban 1.226 ha-on nyilvánították védetté. Karcag külterületének nyugati részén helyezkedik el.
- Tiszaigari Arborétum Természetvédelmi Terület
 - 1976-ban 20 hektárnyi részét természetvédelmi területté nyilvánították.
- Tizsakürti Arborétum Természetvédelmi Terület
 - Az arborétum a Tisza-gát mentén fekszik. A talajvíz a növények számára könnyen elérhető és kedvező a nyári félévi hőösszeg is. Ezeknek köszönhető, hogy a Tisza egykori árterületén kialakult öntéstalajon a növények kiválóan növekednek. Az arborétum alapállományát adó természetes, illetve természetes összetételű erdő fő fajtái a kocsányos tölgy, a pannon kőris és a mezei juhar. Területe mintegy 60 ha.
- Zádor-híd és környéke Természetvédelmi Terület – Karcag külterületén
 - A terület védetté nyilvánításának célja nem csak a kultúrtörténeti értéként is jelentős híd megóvása, hanem a jellemző hagyományos pásztorkodás eredeti környezetben történő bemutatása is.

Ezen kívül „ex-lege”, azaz törvény általi védettséget élvez „a természet védelméről” szóló 1996. évi LIII. törvény 23. § (2) bekezdése szerint - a törvényi felsorolásban szereplők közül a megye területén előforduló - 6 láp, 18 szikes tó, 217 kunhalom, 6 földvár található (2. táblázat).

2. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye ex-lege védett természeti értékei, területei
 Forrás: Természetvédelmi Információs Rendszer - <http://web.okir.hu/sse/?group=TIR>

| Név | Típus | Név | Típus |
|-------------------------|--------------------------|------------------------|-------------------------|
| Székes-ér-menti-láp | Ex lege védett láp | Kilences-hát halma | Ex lege védett kunhalom |
| László-tanyai-láprét | Ex lege védett láp | Kilences-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Kutykó | Ex lege védett láp | Kilátó-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Füredi-morotva | Ex lege védett láp | Kettős-Porcsákos-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Csukás-fertő | Ex lege védett láp | Kettős-halom II. | Ex lege védett kunhalom |
| Bartus | Ex lege védett láp | Kettős-halom II. | Ex lege védett kunhalom |
| Villogó-lapos | Ex lege védett szikes tó | Kettős-halom I. | Ex lege védett kunhalom |
| Varrók-széke | Ex lege védett szikes tó | Kettős-halom I. | Ex lege védett kunhalom |
| Varrók-széke | Ex lege védett szikes tó | Kettős-halom Ény | Ex lege védett kunhalom |
| névtelen szikes tó | Ex lege védett szikes tó | Kettős-halom É | Ex lege védett kunhalom |
| névtelen szikes tó | Ex lege védett szikes tó | Kettős-halom É | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy-ménészjárás-laposa | Ex lege védett szikes tó | Kettős-halom D | Ex lege védett kunhalom |
| Lápi-legelő | Ex lege védett szikes tó | Kettős-halom D | Ex lege védett kunhalom |
| Ladin-dűlő-laposa | Ex lege védett szikes tó | Kettős-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Kettős-halom-laposa | Ex lege védett szikes tó | Kettős-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Kékes-lapos | Ex lege védett szikes tó | Kettős-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Hangácsi-lapos | Ex lege védett szikes tó | Kettős porcsákos-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Göboly-járás | Ex lege védett szikes tó | Kéthalmi-dűlő halma | Ex lege védett kunhalom |
| Ér-halmi-legelő-laposa | Ex lege védett szikes tó | Keresztes-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Csukati-lapos | Ex lege védett szikes tó | Kerekegyházi-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Cserkei-fertő | Ex lege védett szikes tó | Kenderháti-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Csépai-fertő | Ex lege védett szikes tó | Kender-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Büdös-lapos | Ex lege védett szikes tó | Kenderes-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Bika-kerti-lapos | Ex lege védett szikes tó | Kegyes-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Zsigeri-halom | Ex lege védett kunhalom | Kápolna-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Zöldes-halom | Ex lege védett kunhalom | Kápolna-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Zobolyák-halom I. | Ex lege védett kunhalom | Kálvária-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Zádor-halom | Ex lege védett kunhalom | Kálvária-domb | Ex lege védett kunhalom |
| Vesszős-halom | Ex lege védett kunhalom | Kalapos-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Vermes-halom | Ex lege védett kunhalom | Jánosállás-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Vénkerti-halom | Ex lege védett kunhalom | Jaj-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Végh-halom | Ex lege védett kunhalom | Jaj-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Vecserke-halom | Ex lege védett kunhalom | Ivánkai-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Vasadi-halom | Ex lege védett kunhalom | Hosszúháti-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Varga-halom | Ex lege védett kunhalom | Homokgödör-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Vágott-halom | Ex lege védett kunhalom | Hék-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Vágott-halom | Ex lege védett | Hegyes-határhalom III. | Ex lege védett kunhalom |

| Név | Típus | Név | Típus |
|--------------------|-------------------------|-----------------|-------------------------|
| | kunhalom | | |
| Vágott-halom | Ex lege védett kunhalom | Hegyes-határ | Ex lege védett kunhalom |
| Vadas-halom | Ex lege védett kunhalom | Hegyes-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Turi-halom | Ex lege védett kunhalom | Hegyes-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Törökbori-halom | Ex lege védett kunhalom | Hegyes-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Törő-halom | Ex lege védett kunhalom | Hegyes-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Tinta-halom | Ex lege védett kunhalom | Hatházi-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Tinóka-halom | Ex lege védett kunhalom | Hármashatár | Ex lege védett kunhalom |
| Tetves-halom | Ex lege védett kunhalom | Hármas-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Ternyői-halom | Ex lege védett kunhalom | Hármas-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Tere-halom | Ex lege védett kunhalom | Hármas-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Telek-halom | Ex lege védett kunhalom | Harangi-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Szőlő-halom | Ex lege védett kunhalom | Hangács-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Szökő-halom | Ex lege védett kunhalom | Gyuris-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Szili-halom | Ex lege védett kunhalom | Gyönygyös-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Szermőt-halom | Ex lege védett kunhalom | Gödér-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Szentmiklósi-halom | Ex lege védett kunhalom | Godó-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Szent Imre-domb | Ex lege védett kunhalom | Gergely-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Széklaponyag-halom | Ex lege védett kunhalom | Gara-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Száraz-halom | Ex lege védett kunhalom | Fősarkad-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Simon-Balai-halom | Ex lege védett kunhalom | Földvári-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Simon-bala halmja | Ex lege védett kunhalom | Filagória-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Sárga-halom | Ex lege védett kunhalom | Ficsúr-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Rózsa-halom | Ex lege védett kunhalom | Fenek-ér-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Porosállás-halom | Ex lege védett kunhalom | Fekete-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Póhamarai-halom | Ex lege védett kunhalom | Fekete-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Pista-halom | Ex lege védett kunhalom | Fekete-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Pipis-halom | Ex lege védett | Fekete-halom | Ex lege védett kunhalom |

| Név | Típus | Név | Típus |
|---------------------|-------------------------|-----------------------|-------------------------|
| | kunhalom | | |
| Pincés-halom | Ex lege védett kunhalom | Fehér-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Péterszögi-halom | Ex lege védett kunhalom | Faluszéli-domb | Ex lege védett kunhalom |
| Peresi-halom | Ex lege védett kunhalom | Eperjes-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Péntek-halom | Ex lege védett kunhalom | Egyes Porcsákos-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Pásztói-halom | Ex lege védett kunhalom | Ecse-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Papp László-halom | Ex lege védett kunhalom | Duna-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Pap-halom II. | Ex lege védett kunhalom | Dögös-háti-halom II. | Ex lege védett kunhalom |
| Pap-halom | Ex lege védett kunhalom | Dögös-háti-halom I. | Ex lege védett kunhalom |
| Öcsödi-kettős-halom | Ex lege védett kunhalom | Dögös-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nyírházi-halom | Ex lege védett kunhalom | Dékány-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Négyhalom | Ex lege védett kunhalom | Dankó-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy-Orgonda-halom | Ex lege védett kunhalom | Csorbai-kettős-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy-Köves-halom | Ex lege védett kunhalom | Cserke-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy-Koller-halom | Ex lege védett kunhalom | Csengő-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagykerti-halom | Ex lege védett kunhalom | Csemetekerti-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagyházi-halom | Ex lege védett kunhalom | Csárda-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy-halom | Ex lege védett kunhalom | Cigány-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy-Görgető-halom | Ex lege védett kunhalom | Cibak-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy-füves-halom | Ex lege védett kunhalom | Bürök-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy-Darvas-halom | Ex lege védett kunhalom | Büdös-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy-Bika-halom | Ex lege védett kunhalom | Burkus-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy-Bence-halom | Ex lege védett kunhalom | Botond-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagyállás-halom | Ex lege védett kunhalom | Bors-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy Szék-halom | Ex lege védett kunhalom | Borbély-hát | Ex lege védett kunhalom |
| Nagy- Purgány-halom | Ex lege védett kunhalom | Boleman-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Nádas-halom | Ex lege védett kunhalom | Bogárzói-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Montag-halom | Ex lege védett | Bodzás-halom | Ex lege védett kunhalom |

| Név | Típus | Név | Típus |
|-----------------------|-------------------------|-------------------------------|-------------------------|
| | kunhalom | | |
| Mogyorós-halom | Ex lege védett kunhalom | Bétserke-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Meleg-halom | Ex lege védett kunhalom | Beszélő-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Magyarkai-halom | Ex lege védett kunhalom | Bence-háti-halom III. | Ex lege védett kunhalom |
| Lyukas-halom | Ex lege védett kunhalom | Bence-háti-halom II. | Ex lege védett kunhalom |
| Lyukas-halom | Ex lege védett kunhalom | Bence-háti-halom I. | Ex lege védett kunhalom |
| Lyukas-halom | Ex lege védett kunhalom | Bence-fertői-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Lőzér-halom | Ex lege védett kunhalom | Békés-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Lovassy tanyai-halom | Ex lege védett kunhalom | Beke Pál-halma | Ex lege védett kunhalom |
| Leke-halom | Ex lege védett kunhalom | Barta-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Lapos-halom | Ex lege védett kunhalom | Barát-laponyag | Ex lege védett kunhalom |
| Kucorgó-halom | Ex lege védett kunhalom | Bán-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Köves-halom | Ex lege védett kunhalom | Balázs-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Köttön-halom II. | Ex lege védett kunhalom | Baghy-majori-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Kő-halom | Ex lege védett kunhalom | Baghy-domb | Ex lege védett kunhalom |
| Kovácsstanyai-halom | Ex lege védett kunhalom | Bábocka-halom II.-III. | Ex lege védett kunhalom |
| Kovács-halom | Ex lege védett kunhalom | Bábocka-halom I. | Ex lege védett kunhalom |
| Kosár-halom | Ex lege védett kunhalom | Atalag-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Kóródi-halom | Ex lege védett kunhalom | Ásott-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Korda-halom | Ex lege védett kunhalom | Anonym-halom III. | Ex lege védett kunhalom |
| Kopasz-halom | Ex lege védett kunhalom | Anonym-halom II. | Ex lege védett kunhalom |
| Kontai kettős-halom | Ex lege védett kunhalom | Anonym-halom I. | Ex lege védett kunhalom |
| Komáromi-tanyai-halom | Ex lege védett kunhalom | Anonym-halom I. | Ex lege védett kunhalom |
| Kócs-halom | Ex lege védett kunhalom | Anonym-halom I. | Ex lege védett kunhalom |
| Kis-Görgető-halom | Ex lege védett kunhalom | Anonym-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Kis-Füves-halom | Ex lege védett kunhalom | Akasztó-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Kis-Földvár-halom | Ex lege védett kunhalom | Akasztó-halom | Ex lege védett kunhalom |
| Kisfás-halom | Ex lege védett | Tere-halom/Balai-kettős-halom | Ex lege védett földvár |

| Név | Típus | Név | Típus |
|-------------------|-------------------------|-----------------------|------------------------|
| | kunhalom | | |
| Kis-Darvas-halom | Ex lege védett kunhalom | Tere-halom | Ex lege védett földvár |
| Kis-Bika-halom | Ex lege védett kunhalom | Lyukas-halom | Ex lege védett földvár |
| Kisbence-halom | Ex lege védett kunhalom | Kápolna-halom | Ex lege védett földvár |
| Kis János-halma | Ex lege védett kunhalom | Földvár-árokmaradvány | Ex lege védett földvár |
| Kis Gergely-halom | Ex lege védett kunhalom | Filagória-halom | Ex lege védett földvár |
| Király-halom | Ex lege védett kunhalom | | |

2.2.2. Natura 2000 hálózat Jász-Nagykun Szolnok megye területén

Tájvédelmi szempontból a megye legértékesebb területei egybeesnek a természeti védettség alatt álló védett- és Natura 2000 területekkel, mivel ezen területgységekben a terület-felhasználási kategóriák megjelenése, alkalmazása a természetvédelmi törvény, valamint a Natura 2000 területekre vonatkozó Kormányrendeletekben foglaltakra tekintettel bizonyos korlátozás alá esik.

Magyarország az Európai Unióhoz való csatlakozással vállalta, hogy az Unió jogrendjét a hazai szabályozásba beépíti, így hazánkra is érvényes a Madárvédelmi- és az Élőhelyvédelmi Irányelv. Előbbi a tagállamok területén természetes módon előforduló madárfajok védelmét, utóbbi a közösségi szempontból értékes egyéb állat- és növényfajok, valamint élőhely-típusok megőrzését írja elő.

Az Irányelvek értelmében a közösségi jelentőségű természetes élőhelyek, valamint állat- és növényfajok védelmére területek kijelölése történt meg, amelyek így az EU ökológiai hálózatának, a Natura 2000 hálózatnak a részeivé váltak.

Különleges madárvédelmi területek (SPA): 7916 db ingatlan, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): 6531 db ingatlan.

Az átfedéseket figyelembe véve a megye teljes területének mintegy 12%-a 66.900 hektár tartozik a Natura 2000 hálózatba:

- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében: 4 SPA, 27 SAC
 - különleges madárvédelmi területek (SPA): HUHN10002 Hortobágy (a Tisza tóval együtt); HUHN10003 Bihar; HUHN10004 Közép-Tisza; HUHN10005 Jászság
 - kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): HUHN20002 Hortobágy; HUHN20003 Tisza tó
 - HUHN20015 Közép-Tisza; HUHN20074 Alattyáni Berki erdő; HUHN20076 Borsóhalmi legelő; HUHN20077 Jászfényszarui erdő; HUHN20078 Jászsági Zagyva; HUHN20079 Pusztamizsei erdő; HUHN20081 Újszász-Jászboldogházi gyepek; HUHN20085 Jászapáti – Jászkiséri szikesek; HUHN20089 Alsó-Zagyva hullámtere; HUHN20138 Aranyosi legelő; HUHN20139 Szalóki Nagy-fertő; HUHN20140 Úrbéri legelő;

- HUHN20141 Tiszaigari – Tiszaörsi körtvélyes; HUHN20144 Kenderesi legelő; HUHN20145 Kecskeri puszta és környéke; HUHN20146 Hegyesbor; HUHN20148 Pásztói legelő; HUHN20149 Mezőtúri Szandazugi legelő; HUHN20152 Kunszentmárton – Bábockai legelő; HUHN20153 Szelevényi tóköz; HUHN20154 Csépa – Szelevényi gyepek; HUHN20155 Cserkei Nagy-fertő; HUHN20156 Tiszasasi láp legelő; HUHN20157 Tiszaugi körtvélyes és bokros; HUHN20158 Tizsakürti – Tizsainokai gyepek
- Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében: 1 SPA, 3 SAC
 - Dévaványai-sík különleges madárvédelmi területet (területkód: HUKM10003)
 - a Hármaskörös jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet (területkód: HUKM20017)
 - a Dévaványa környéki gyepek jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet (területkód: HUKM20014)
 - Hortobágy-Berettyó jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területet (területkód: HUKM20015)
 - Bükki Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében: 1 SPA, 2 SAC
 - különleges madárvédelmi terület (SPA): HUBN10004 Hevesi sík
 - kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): HUBN20041 Pélyi szikesek; HUBN20042 Boldogi Vajda-rét
 - Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében: 1 SPA, 1 SAC
 - különleges madárvédelmi terület (SPA): HUDI10004 Jászkarajenői puszták
 - kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): HUDI20025 Hajta mente
 - Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében: 1 SPA, 1 SAC
 - különleges madárvédelmi terület (SPA): HUKN10004 Tisza Alpár-Bokrosi ártéri öblözete
 - kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek (SAC): HUKN20028 Tisza Alpár-Bokrosi ártéri öblözete.

2.2.3. Helyi jelentőségű védett természeti területek Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Helyi jelentőségű védett természeti területeknek nevezzük a települési önkormányzat által, rendeletben védetté nyilvánított természeti területeket. Védelmi kategóriájukat tekintve lehetnek természetvédelmi területek (TT) vagy természeti emlékek (TE) is. Jász-Nagykun-Szolnok megyében 50 db helyi jelentőségű védett természeti terület található. A legtöbb Jászberény városában került kijelölésre: 18 db.

2.2.4. Érzékeny Természeti Területek (ÉTT) Jász-Nagykun Szolnok megye területén

Az érzékeny természeti területek olyan extenzív művelés alatt álló területek, amelyek a természetkímélő gazdálkodási módok megőrzését, fenntartását, ezáltal az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség fennmaradását, a tájképi és kultúrtörténeti értékek megőrzését szolgálják. E területek különleges, illetve sérülékeny természeti, környezeti értékekkel bírnak, és ezek megőrzése speciális gazdálkodási rendszer alkalmazását, rendszabályok, technológiai előírások betartását kívánja meg a gazdálkodótól. A gazdálkodó ezen előírások betartása esetén normatív, föld-alapú, vissza nem

téritendő támogatásban, a gazdálkodása kedvező környezeti teljesítményeiért nyújtott kifizetésben részesül.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az érzékeny természeti területekre vonatkozó szabályokról szóló 2/2002. (I. 23.) KöM-FVM számú együttes rendelet 2. számú mellékletében az alábbi települések kerültek felsorolásra:

I. Kiemelten fontos ÉTT-ek térségei

3.1.1. Hevesi-sík – Jászivány, Jászkisér

5.1.1. Turjánvidék – Tiszajenő, Tiszavárkony, Tószeg

7.1.2. Hortobágyi Nemzeti Park védőzónája – Karcag, Kenderes, Kisújszállás, Kunhegyes, Kunmadaras, Nagyiván, Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszaörs

8.1.2. A Tisza homokhátsági vízgyűjtője – Tiszasas, Tiszaug

9.1.1. Dévaványa környéke – Karcag, Kisújszállás, Mezőtúr, Túrkeve

II. Fontos ÉTT-ek térségei

5.2.1. Hajta és Tápió-mente – Jászberény, Jászboldogháza, Jászfelsőszentgyörgy, Jászfényszaru, Újszász

7.2.1. Bihari-sík – Karcag

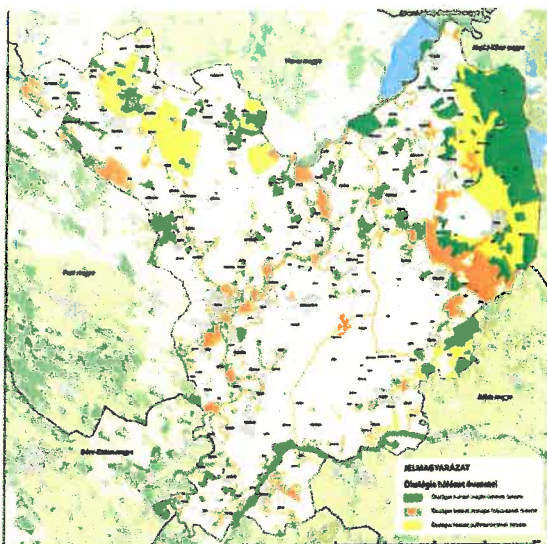
9.2.2. Körösszög – Öcsöd, Kunszentmárton, Szelevény.

2.2.5. Országos Ökológiai Hálózat

Az országos területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe az országos jelentőségű természetes, illetve természetközeli területek és az azok között kapcsolatot teremtő ökológiai folyosók egységes, összefüggő rendszere tartozik, és amelynek részei a magterületek, az ökológiai folyosók és a pufferterületek.

- magterület: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe olyan természetes vagy természetközeli élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életkörülményeit hosszú távon biztosítani képesek és számos védett vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont
- ökológiai folyosó: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe olyan területek (többnyire lineáris kiterjedésű, folytonos vagy megszakított élőhelyek, élőhely-sávok, élőhely-mozaikok, élőhely-töredékek, élőhely-láncolatok) tartoznak, amelyek döntő részben természetes eredetűek és amelyek alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek (magterületek, pufferterületek) közötti biológiai kapcsolatok biztosítására
- pufferterület: kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben megállapított övezet, amelybe olyan rendezettségű területek tartoznak, melyek megakadályozzák vagy mérséklik azoknak a tevékenységeknek a negatív hatását, amelyek a magterületek, illetve az ökológiai folyosók állapotát kedvezőtlenül befolyásolhatják vagy rendezettségükkel ellentétesek

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az ökológiai hálózat legfontosabb elemei a folyó völgyek (Tisza, Körös, Zagyva), valamint a hortobágyi és jászági területek védett természeti területei. Megyénkben a magterületek a természetvédelmi oltalom alatt álló, valamint Natura 2000 területek, az ökológiai folyosók a három nagy vízfolyásunk, illetve a nagyobb csatornák mentén találhatóak (3. ábra).



3. ábra: Ökológiai hálózat övezetei

Forrás: http://tfi.inszm.hu/wp-content/uploads/sites/5/2020/05/3.1.-sz.-m.-Okologiai_halozat_100e.pdf

2.3. A táj jellemzői (tájszerkezet, tájhasználat, tájjelleg, tájkép), tájvédelem

Jász-Nagykun-Szolnok megye az Alföld nagytájunk közepén fekszik. Területe hat középtáj tizennyolc kistájára terjed ki (3. táblázat). A megye nagyobb része tökéletes ártéri síkság. A monoton sík tájképet az épített környezet, a felszíni vízfolyások, tavak töltéskoronái és az „ex-lege” védett kunhalmok kiemelkedései törik meg.

A nagy kiterjedésű sík felszín, valamint a jó minőségű talajtípusok együttesen járulnak hozzá a megye agrár jellegéhez, a kimagasló mezőgazdasági tevékenységekhez. A nagy kiterjedésű kultúrtájak, egybefüggő mezőgazdasági művelés alatt álló táblák abszolút jellegzetes tájképi elemei a megyének.

3. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye területe által érintett közép- és kistájak

Forrás: <http://hdl.handle.net/2437/79692>

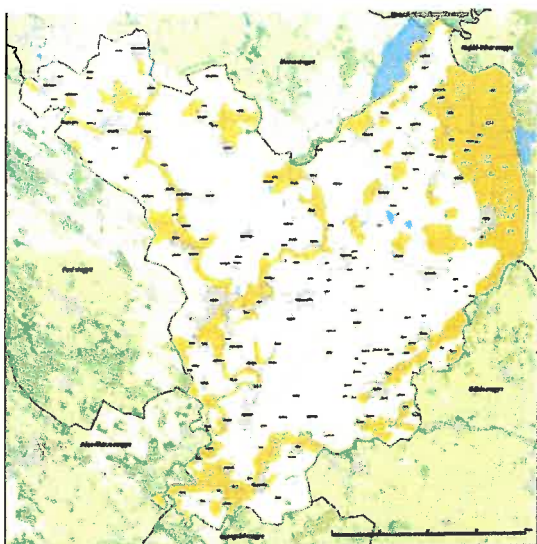
| Középtáj megnevezése | Kistáj megnevezése | Kistáj kódja |
|----------------------------------|---------------------------|--------------|
| Duna-Tisza közti síkvidék | Gerje-Perje-sík | 1.2.11 |
| | Pilis-Alpári-homokhát | 1.2.12 |
| Közép-Tiszavidék | Borsodi-ártér | 1.7.12 |
| | Hevesi-ártér | 1.7.13 |
| | Szolnoki-ártér | 1.7.14 |
| | Jászság | 1.7.15 |
| | Tiszaflúrd-Kunhegyesi-sík | 1.7.21 |
| | Szolnok-Túri-sík | 1.7.22 |
| | Tiszazug | 1.7.23 |
| Hortobágy | 1.7.31 | |
| Alsó-Tiszavidék | Dél-Tiszai-völgy | 1.8.12 |
| Észak-Alföldi Hordalékkúp-síkság | Hatvani-sík | 1.9.11 |
| | Gyöngyösi-sík | 1.9.21 |
| | Hevesi-sík | 1.9.22 |
| Berettyó-Körösvidék | Dévaványai-sík | 1.12.11 |
| | Körösmenti-sík | 1.12.23 |
| Körös-Maros köze | Békési-sík | 1.13.21 |
| | Körösözög | 1.13.23 |

A jellemző tájhasználat alapján a megye területe az alábbi főbb tájegység típusokra osztható:

- lakó táj

- Ebbe a kategóriába tartozik a megye 78 db települése, az elmúlt évszázadok alatt kiépült művi környezettel együtt. A településeket vonalas infrastruktúra létesítmények (utak, vasút, közművezetékek) kötik össze.
- **ártéri táj**
 - A Tisza folyó és mellékvízfolyásainak (Zagyva, Körös) hullámterei, árterei, holtágai és vizes élőhelyei tartoznak e tájegységbe. A működését az érintett térség, térségek vízháztartási viszonyai határozzák meg. Kiemelt feladatok a táj megőrzése, funkcionális kapcsolatainak biztosítása érdekében a vízgazdálkodás, a vízvédelem, az árvízvédelem és a természetvédelem. A mezőgazdasági tevékenység speciális eleme az ártéri tájgazdálkodás. A Tisza völgyében a turisztikai hasznosítás is egyre jelentősebb mértékű. Szabadvízű strandok, kikötők kerültek kiépítésre az elmúlt években.
- **üdülő táj**
 - A legjelentősebb, klasszikus értelemben vett üdülőtáji funkció a megye Tisza-tavi térségére jellemző Tiszafüred és Abádszalók közötti szakaszra gondolva. A Tisza-tó térsége turisztikai szempontból a megye egyetlen kiemelt turisztikai térsége is egyben. A gazdasági jelentősége egyre inkább felértékelődik, köszönhetően a turizmus-vendéglátás, az ahhoz kapcsolódó szolgáltatási szektor fejlődésének.
- **pusztai táj**
 - Az Alföld egyik meghatározó, sajátos tájképi eleme. Funkcióját tekintve összekapcsolódik a hagyományos pásztor élettel, a tanyavilággal, a legeltető állattartással. Komplex tájgazdálkodási egység, ahol a természetvédelmi, kultúrtörténeti, mezőgazdasági és turisztikai (ökoturisztikai) vonatkozásainak kiemelt szerepe van. Megyénkben a Hortobágyi Nemzeti Park világörökségi részét képező védett területei közül Nagyiván határában, illetve a Körös-Maros Nemzeti Parkhoz tartozó túrkevei védett területen találkozhatunk „klasszikus” pusztai tájjal.
- **mezőgazdasági táj**
 - A legnagyobb kiterjedésű tájképi elem. Jász-Nagykun-Szolnok megye agrár megye, ahol a szántóföldi növénytermesztés a meghatározó elem. A gazdálkodás alapja a jó minőségű termőföld. A megye területének teljes nagysága 558.000 ha, melyből mezőgazdaság által hasznosított 415.180 ha. Szántóföldi növénytermesztés 375.980 ha folyik.

Az Országos Területrendezési Terv kijelölte az országos tájképvédelmi terület övezetét. Jász-Nagykun-Szolnok megyében az övezet (4. ábra) érinti Kunmadaras, Berekfürdő, Karcag, Nagyiván, Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszaörs, Tiszaszőlős, Tizsakürt közigazgatási területét. A megyei területrendezési terv módosítása az országos mellett térségi jelentőségű tájképvédelmi övezetet is kijelölt. Ennek alapján a település és a táj harmonikus egységének megőrzése, a tájképi értékek halmozott jelenléte, a természeti értékekben való gazdagság és természetvédelmi érzékenység, illetve kulturális örökségi adottságok figyelembevételével kijelölésre került a Tisza, Zagyva és a Körös menti települések folyók menti térsége, a nagyobb tiszai holtágak területe és a Tisza-tó Üdülőkörzet teljes térsége.



4. ábra: Tájképvédelmi terület övezete

Forrás: http://tfi.inszm.hu/wp-content/uploads/sites/5/2020/05/3.4.-sz.-m.-Tajkepvedelmi_terulet_100e.pdf

A kiemelt természetvédelmi oltalomban részesülő területeken túl jelentős tájképi értéket képviselnek a természetes, vagy természet-közeli megjelenésű tavak, kisvízfolyások, holtágak és közvetlen környezetük, a nem ültetvény-szerű megjelenésű erdők, fásítások, fasorok, ligeterdők, melyekből sajnálatos módon az optimális aránynál jelentősen kevesebb van a mezőgazdasági művelés dominálta alföldi tájaink területén.

2.4. Termőföld- és talajvédelem

A talaj legfontosabb tulajdonsága a termékenysége, vagyis az a képessége, hogy megfelelő időben és a szükséges mennyiségben képes a növényeket vízzel és tápanyagokkal ellátni. Talajainkat számos olyan hatás éri, amely minőségének, termékenységének romlásához vezetnek. A termőföldek védelmét hazánkban törvény írja elő, amely mindenki kötelessége. A talajvédelem a termőföld termékenységének és minőségének megóvása, javítása, fizikai, kémiai és biológiai romlásának megelőzése.

Az Európai Unió irányelveknek megfelelő hazai szabályozások közül az alábbiak segítik leginkább a termőföld- és talajvédelmét:

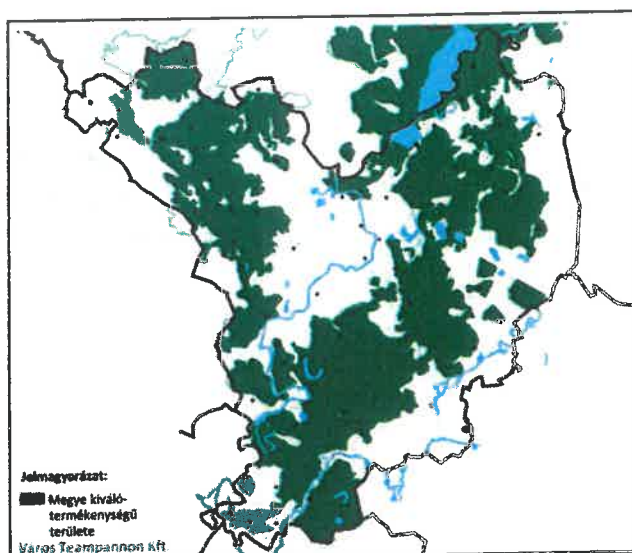
- a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény
- 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot” fenntartásához szükséges feltételrendszer, valamint az állatok állategységre való átváltási arányának meghatározásáról
- 59/2008. (IV. 29.) FVM rendelet vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméhez szükséges cselekvési program részletes szabályairól, valamint az adatszolgáltatás és nyilvántartás rendjéről
- 10/2015. (III. 13.) FM rendelet az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről.

Mivel a talaj korlátozott mennyiségben áll rendelkezésre és ki van téve a talajpusztulási folyamatoknak, ezért törődést, védelmet igényel. A szakszerűtlen talajhasználat és agrotechnika (művelés, trágyázás, növényvédelem), valamint a környezetszennyezés (légszennyező anyagok kiülepedése, illegális szennyvíz és hulladék elhelyezés stb.) szintén talajromláshoz, talajpusztuláshoz vagy talajterheléshez vezethet. A talaj tehát a levegőhöz és vízhez hasonlóan védelmet igényel. A talaj minősége a szakszerű mezőgazdasági vagy erdőgazdasági hasznosítás során alapvetően nem romlik. Azonban szakszerűtlen beavatkozással kedvezőtlenül változhatnak a tulajdonságai, sérülhet sokoldalú funkcióképessége. A szervesanyag-készlet csökkenése, a talajszerkezet leromlása gátolja a talaj víztároló szerepét, csökkenti szűrő- és pufferkapacitását, végeredményben veszélyeztetheti a növénytermesztés biztonságát. A talajpusztulással ellentétben a talajképződés évszázadokat, évezredekig vesz igénybe, hiszen lassú természeti (fizikai, kémiai, biológiai) folyamat eredménye.

A Helyes Talajvédelmi Gyakorlat intézkedései olyan agrotechnikai eljárásokat tartalmaznak, amelyek egyik oldalról a talajok vízbefogadó-képességét és vízkapacitását javítja, másik oldalról pedig a degradációs folyamatok (talajerózió, bemosódás) kockázatát csökkentik. Így a gazdálkodás során felhasznált input anyagok hasznosulását és talajvízbe jutásának csökkentését szolgálja annak érdekében, hogy ne keletkezzen sem környezetterhelés sem gazdasági veszteség. Az alapelv, hogy a lehullott csapadékot helyben kell tárolni és hasznosítani. Az egyre gyakoribb szélsőséges időjárás aszályos, de ugyanakkor hirtelen nagy csapadékokat eredményez. Éppen ezért fontos felkészíteni talajainkat a nagy vízbefogadó-képességre és fontos, hogy a talajainkban lévő vízkészletet minél tovább megtartsuk. Ezt úgy érhetjük el, hogy folyamatosan ellenőrizzük talajaink állapotát (szerkezetét, van-e eke- vagy tárcsatalp-réteg) és probléma esetén minimális menetszámmal, talajkímélő és vízmegőrző művelést végzünk.

Az agrotechnikai elemeken keresztül a gazdálkodás gyakorlata nagyban befolyásolja a kedvező talajállapot kialakulását és fenntartását. A gazdálkodók megfelelő talajműveléssel (tömör talajrétegek megszüntetésével), szervesanyag-utánpótlással, meszezéssel (stabil talajszerkezet kialakulása érdekében), talajtakaró növények használatával és egyéb agrotechnikai eljárással (pl. mélyen gyökerező vagy a pórusteret növelő gyökérzetű növények vetésforgóba történő beillesztésével) befolyásolni tudják a talaj vízbefogadó-képességét és a talaj szabadföldi vízkapacitását.

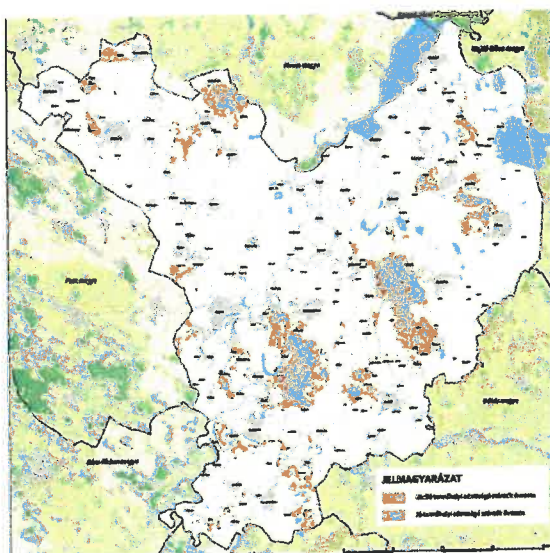
Jász-Nagykun-Szolnok megye az ország egyik legnagyobb területű agrár megyéje, itt található az ország mezőgazdasági hasznosítású földterületeinek mintegy ötöde. A megyében 415.180 ha-on (megye területének 74,5%-a) folyik mezőgazdasági termelés. Szántóföldi növénytermesztésre 375.980 ha (művelt területek 91%-a) szolgál. Így a megyében a termőföld- és a talajvédelme kiemelt fontosságú feladat, mely elsősorban a gazdálkodók felelőssége. A megye kiváló termékenységgű területeit az 5. ábra mutatja.



5. ábra: A megye kiváló termékenységű területei

Forrás: <http://www.inszm.hu/wp-content/uploads/sites/5/2019/11/EI%C5%91k%C3%A9sz%C3%ADt%C5%91-f%C3%A1zis-vizsg%C3%A1latok.pdf>

A kiváló és jó termőhelyi adottságú szántóterületek övezete országos, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervekben alkalmazott övezetek, amelyekbe az agroökológiai adottságai alapján kimagasló agrárpotenciállal rendelkező, ugyanakkor környezeti szempontból a legkevésbé érzékeny, ezért mezőgazdasági áruterelésre legalkalmasabb kiváló és jó minőségű és termőképességű szántóterületek tartoznak. A kiváló és jó termőhelyi adottságú szántók megyén belüli elhelyezkedését a 6. ábra mutatja. Az ábrán jól látható, hogy a legnagyobb kiterjedésű jó és kiváló termőhelyi adottságú szántók Szajol és Mezőhek között, valamint Fegyvernek és Túrkeve között helyezkednek el.



6. ábra: Kiváló és jó termőhelyi adottságú szántók övezetei

Forrás: http://tfi.inszm.hu/wp-content/uploads/sites/5/2020/05/3.2.-sz.-m.-Kivalo_Jo_termohelyi_szantok_100e.pdf

A Nemzeti Vidékstratégia elemei közül a termőföld- és talajvédelem vonatkozásában ki kell emelni a Talajvédelmi és ásványi nyersanyag-gazdálkodási programot, melynek a fő célja, feladata a jó és kiváló termőhelyi adottságú szántók területi arányának növelése.

A megye nitrát-érzékeny területekkel érintett településeit a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelemről szóló 27/2006. (II.7.) Kormányrendelet jelölte ki. A rendelet szerint a Jászság és a Tisza-tótól keletre fekvő területek nitrát-érzékenyek.

2.5. Vízügy (felszíni és felszín alatti vízkészletek, vízminőség)

2.5.1. Felszíni vízkészlet

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 4 jelentős vízfolyás (Tisza, Zagyva, Hármaskörös, Hortobágy-Berettyó) és számos belvízi- és öntözőcsatorna található. A Tisza vízkészlete a térségi vízgazdálkodás kulcsa, ezért a jobb kihasználás érdekében 1973-ban üzembe helyezésre került a Kiskörei Vízlépcső, amely a Tisza vízkészletének szétosztásában kulcsszerepet tölt be. A vízlépcső és a hozzá tartozó öntözőrendszerek komplex vízgazdálkodási létesítmények, elsődleges céljuk a Tisza-völgy mezőgazdasági termőerejének stabilizálása, az öntözővíz, az ipar fejlesztéséhez és a lakosság ivóvízellátásához szükséges vízmennyiség biztosítása.

A Tisza-Körös-völgyi Együttműködő Vízgazdálkodási Rendszer (TIKEVIR) Európa egyik legnagyobb összefüggő vízgazdálkodási rendszere, melynek célja a vízhiányos térségek vízkészletének pótlása a Tiszából történő vízátvétellel. Nélküle aszályos, száraz nyári időben ma már kiszáradna a Körös-völgy és a Tisza-völgy jelentős része. A TIKEVIR elsősorban térségi ökológiai vízpótlást, öntözést, halastavak vízellátását és a felesleges vizek elvezetését szolgáló vízrendszer. Kisvíz esetén a rendszeren keresztül történik a Körös és Hortobágy-Berettyó vízpótlása is. A Tisza-völgyi vízszétosztási rendjének megfelelően a Kiskörei rendszerből 66,3 m³/s vízhozam vezethető ki az öntözőrendszerekbe (Tiszafüredi, Nagykunsági, Jászsági). Ebből 16 m³/s kerül átadásra a Körös-völgybe. A Zagyva vízrendszerében, hasonlóan a Tisza mellékfolyóihoz, a tavaszi napok a legbővizűbbek. A hóban tárolt vízkészletek és az esetleges heves záporok okozta árhullámok levonulását követően a folyó vízhozama folyamatosan csökken, ezért a nyári időszakban gyakran van vízminőségi, vagy vízhiányra visszavezethető probléma. A Tisza árhullámai a Zagyva torkolati, 20-30 km hosszú szakaszán is visszaduzzasztanak.

A Körös a vízgyűjtő terület mérete alapján a Tisza második legnagyobb mellékfolyója. A tavaszi árhullámok minden évben jelentkeznek. A tavaszi, nyár eleji bővízű időszakot követve nyáron igen kicsi a folyó vízkészlete, ezért a Tiszából vízátvétel történik. A folyón számos vízlépcső épült. A Hortobágy-Berettyó a Hármaskörös jobb oldali, síkvidéki mellék vízfolyása. A Hortobágy-Berettyó a nyári aszályos időszakokban a Keleti-főcsatornán és a Nagykunsági-főcsatornán keresztül a Tisza felől is kap vízpótlást.

Felszíni víz vonatkozásában vízhiányos területnek számít a Zagyva-völgy, ahol a jelentkező felszíni vízhiányokat sem mennyiségben, sem minőségben nem tudják kielégíteni. A Zagyva-völgyben jelentkező vízhiány miatt az öntözés-fejlesztés nem tudott megvalósulni. A Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság műszakilag előkészített projekt-tervezete a Jászsági öntöző-főcsatorna meghosszabbítása éppen a megfogalmazott problémára kínál megoldást. A Jászságban lakó mintegy 100 ezer, elsősorban mezőgazdaságból élő ember érdekében egyre jelentősebb az igény a Zagyva-völgyben is jelentkező vízhiány megszüntetésére. A Nagykunságban az öntözőrendszerek

hatásterületén kívül jelentkező mezőgazdasági öntözési igényt a kettős hasznosítású belvízcsatornák biztosítják.

A felszíni vízkészleteknek jelentős ökológiai jelentőségük van, elsősorban gondolva a védett, fokozottan védett vizes élőhelyekre. Az Európai Unió Víz Keretirányelve megállapítja a szárazföldi felszíni vizek, az átmeneti vizek, a parti tengervizek és a felszín alatti vizek védelmének keretét. Célja, hogy megakadályozza és csökkentse a szennyezést, elősegítse a fenntartható vízfelhasználást, megóvja és javítsa a vízi környezetet, valamint mérsékelje az árvizek és aszályok hatásait. Az általános cél valamennyi víztest jó környezeti állapotának megvalósítása. Ezért felhívják a tagállamokat, hogy készítsenek úgynevezett vízgyűjtő-gazdálkodási terveket, amelyek természetes földrajzi vízgyűjtőkön alapulnak, valamint a célkitűzések eléréséhez szükséges egyedi intézkedési programokat. A Víz Keretirányelv egységes szemléletű, a vízi ökoszisztémák védelmét előtérbe helyező minősítési rendszert vezetett be. Az állapotértékelés a vízgyűjtő gazdálkodási tervezés egyik legfontosabb eleme.

A Keretirányelv fő célja a fenntartható vízhasználatok megvalósítása, a vizek jó állapotának elérése a hatálybalépéstől számított 15 éven belül, de legkésőbb 2027-ig. A jó állapotot a Víz Keretirányelv 4. cikke határozza meg. A felszíni vizek esetében ez a jó ökológiai és kémiai állapotot, míg felszín alatti vizek esetében a jó mennyiségi- és kémiai állapotot jelenti. A felszíni víztestek osztályozásánál az alábbi vízminőségi kategóriákat használják: kiváló-, jó-, mérsékelt-, gyenge-, rossz állapot. Jász-Nagykun-Szolnok megyében a vizsgált felszíni vizek (vízfolyások és állóvizek) a gyenge és a jó ökológia és kémiai potenciál között változnak.

2.5.2. Felszín alatti vízkészlet

A felszín alatti vizek állapotának minősítését a felszín alatti vizek vizsgálatának egyes szabályairól szóló 30/2004. (XII. 30.) KvVM rendelet alapján lett végrehajtva. Az állapotértékelés minden egyes víztestre elkészült. A mennyiségi és kémiai állapotot különböző tesztekkel vizsgálják, de nem mindegyik teszt alkalmazható minden egyes víztest esetében. Ha egyetlen teszt is azt mutatja, hogy egy víztest gyenge állapotú, akkor a víztest összességében a gyenge minősítést kapja, ekkor intézkedni kell annak érdekében, hogy a víztest ismét jó állapotba kerüljön. A gyenge minősítéssel szemben áll a jó minősítés. Amikor a víztest állapota a jó és a gyenge határán mozog, vagy negatív trend figyelhető meg, vagy a módszerek bizonytalansága miatt az állapot nem dönthető el egyértelműen, a víztest a „jó, de gyenge kockázata” minősítést kapta. Jász-Nagykun-Szolnok Megye területére nézve aljzattól a felszín felé az alábbi víztestek települnek: pt.2.2 Észak-Alföld, pt.2.1. Dél-Alföld, pt.2.3. Délkelet-Alföld és a pt.2.4 Északkelet-Alföld porózus termál, p.2.10.2 Duna-Tisza köze - Közép-Tisza-völgy, p.2.9.1. Északi-középhegység peremvidék, p.2.9.2. Jászság, Nagykunság, p.2.12.2 Körös-vidék, Sárrét porózus, sp.2.10.2 Duna-Tisza köze - Közép-Tisza-völgy, sp.2.10.2 Duna-Tisza köze - Közép-Tisza-völgy, sp.2.9.1. Északi-középhegység peremvidék, sp.2.9.2. Jászság, Nagykunság, sp.2.12.2 Körös-vidék, Sárrét sekély porózus víztestek. Az érintett víztestek mennyiségi és minőségi állapotát a következő táblázatok foglalják össze.

Mennyiségi jellemzés:

| Víztest neve | Víztest jele sh: sekély hegyvidéki h: hegyvidéki sp: sekély porózus p: porózus pt: porózus termál k: karszt kt: termálkarszt | Alegység száma | Minősítés | Víztestre vonatkozó környezeti célkitűzések | A célkitűzések elérésének tervezett határideje |
|--|---|-------------------|--|---|---|
| Sajó-Takta-völgy, Hortobágy | sp.2.8.2 | 2-7 | gyenge, oka: vízmérleg | a jó állapot elérhető | 2027 |
| Északi- középhegység peremvidék | sp.2.9.1 | 2-8 | gyenge, oka: vízszint süllyedése | a jó állapot elérhető, addig enyhébb célkitűzés fenntartása | 2027+ |
| Jászság, Nagykunság | sp.2.9.2 | 2-8 | gyenge, oka: vízmérleg | a jó állapot elérhető, addig enyhébb célkitűzés fenntartása | 2027+ |
| Duna-Tisza köze - Közép-Tisza-völgy | sp.2.10.2 | 2-9 | gyenge, oka: sz.földi és vizes FAVÖKO | a jó állapot elérhető | 2027 |
| Körös-vidék, Sárrét | sp.2.12.2 | 2-13 | gyenge, oka: vízmérleg sz.földi és vizes FAVOKO | a jó állapot elérhető | 2021 |
| Sajó-Takta-völgy, Hortobágy | p.2.8.2 | 2-6 | gyenge, oka: vízmérleg | a jó állapot elérhető | 2027 |
| Északi- középhegység peremvidék | p.2.9.1 | 2-10 | gyenge, oka: vízszint süllyedése | a jó állapot elérhető, addig enyhébb célkitűzés fenntartása | 2027+ |
| Jászság, Nagykunság | p.2.9.2 | 2-8 | gyenge, oka: vízmérleg | a jó állapot elérhető, addig enyhébb célkitűzés fenntartása | 2027+ |

| Víztest neve | Víztest jele sh: sekély hegyvidéki h: hegyvidéki sp: sekély porózus p: porózus pt: porózus termál k: karszt kt: termálkarszt | Alegység száma | Minősítés | Víztestre vonatkozó környezeti célkitűzések | A célkitűzések elérésének tervezett határideje |
|--|---|-------------------|--|--|---|
| Duna-Tisza köze - Közép-Tisza-völgy | p.2.10.2 | 2-9 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Körös-vidék, Sárrét | p.2.12.2 | 2-14 | gyenge, oka: vízmérleg | a jó állapot elérhető | 2027 |
| Dél-Alföld | pt.2.1 | 2-18 | jó, de gyenge kockázata, oka: vízszint süllyedés | a jó állapot elérhető | 2021 |
| Észak-Alföld | pt.2.2 | 2-6 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Északkelet-Alföld | pt.2.4 | 2-1 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Délkelet-Alföld | pt.2.3 | 2-13 | jó | a jó állapot fenntartandó | |

Minőségi (kémiai) jellemzés:

A kémiai állapot minősítése a monitoring kutakban észlelt küszöbértéket meghaladó koncentrációk feltárásán alapul. Küszöbérték: az a szennyezőanyag koncentráció, amely esetén fennáll a veszélye az ún. receptorok (ember az ivóvízen és az élelmiszeren keresztül, vízi, vizes és szárazföldi ökoszisztémák) káros mértékű szennyeződésének. Küszöbértéket Magyarországon víztestenként és víztest-csoportonként a következő komponensekre határoztak meg: NO₃ (felszíni víz receptorra is, az EU szinten megállapított határértéknél szigorúbb értéket), NH₄, vezetőképesség, Cl és SO₄, TOC, Cd, Pb, Hg, peszticidek, tri- és tetraklór-etilén és AOX esetében országos szinten történt a küszöbérték meghatározása. A porózus termál, illetve zárt termál karszt víztestek esetében nem szükséges küszöbérték meghatározása, mert ezeket a rendelkezésre álló adatok szerint nem veszélyezteti emberi eredetű szennyeződés. A szerves szennyezést jelző indikátorok közül az AOX esetében a javasolt küszöbérték 20 µg/l, ami egyezik a Magyarországon az ivóvízre megadott határértékkel.

A jó állapot megőrzése szempontjából kockázatosnak számítanak azok a víztestek, ahol valamely szennyezőanyag víztestre vagy annak egy részére vonatkozó átlagkoncentrációja tartós emelkedő, vagy a hőmérséklet csökkenő tendenciát jelez. A vízminőségi trendek elemzésének célja, hogy jelezze azokat a problémákat, amelyek a jelenleg még jó állapotú víztestek esetében felléphetnek, a már most is kimutatható jelentős és tartós koncentráció- vagy hőmérsékletváltozás miatt.

A felszín alatti víztestek szennyezettsége szempontjából darabszámukat és területi kiterjedésüket is tekintve a diffúz eredetű szennyezések a legjelentősebbek.

Magyarországon 2008-2013 évek között összesen 2338 peszticid kimutatás céljából vett vízmintát vizsgáltak, melynek során összesen 40 664 minta növényvédőszer hatóanyag kémiai analitikai vizsgálata történt. A mérések 80féle peszticidre terjedtek ki. A vizsgálatok csupán 7 %-ban volt mérhető koncentráció. A mérések fele a Triazin csoport hatóanyagait vizsgálta, ahol az átlagosnál magasabb a kimutatható szennyezőanyag aránya: 9%, azaz indokolt volt erre a csoportra nagyobb figyelmet fordítani. Az alegységhez rendelt víztesteken a növényvédőszer hatóanyaggal szennyezett minták nem voltak

Összefoglalóan elmondható, hogy a mérések alapján peszticid terheltség miatt egyetlen víztest sem gyenge vagy „jó, de gyenge kockázata” minősítésű.

A pontszerű szennyező forrásokból származó szennyezőanyagok esetében (szulfát, klorid, fémek, továbbá PAH, VOCI) a szennyezési csóvák kiterjedésének elemzése alapján azt mondható, hogy nem ismerünk jelentős kiterjedésű, a víztest egészének állapotát veszélyeztető pontszerű szennyező forrást, és a szennyező forrás okozta talajvíz szennyeződést. A szennyezőanyagok jelenléte az ivóvizet szolgáltató vízbázisok esetében azonban az emberi egészséget közvetlenül is veszélyeztetheti, ezért a víztesteken belül a vízbázisok kiemelt figyelmet kapnak az állapotértékelés során.

A vízbázisokat veszélyeztető szennyezőanyag túllépések értékelése a termelő kutak és az ivóvízbázisok védőterületeire eső megfigyelő kutak rendelkezésre álló valamennyi 2010 és 2012 közötti adata alapján készült.

| Víztest neve | Víztest jele sh: sekély hegyvidéki h: hegyvidéki sp: sekély porózus p: porózus pt: porózus termál k: karszt kt: termálkarszt | Alegység száma | Minősítés | Víztestre vonatkozó környezeti célkitűzések | A célkitűzések elérésének tervezett határideje |
|---------------------------------------|--|-------------------|--|--|---|
| Sajó-Takta- völgy, Hortobágy | sp.2.8.2 | 2-7 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Északi- középhegység peremvidék | sp.2.9.1 | 2-8 | gyenge, oka: - szennyezett vb.: NO ₃ , SO ₄ | a jó állapot elérhető | 2027 |
| Jászság, Nagykunság | sp.2.9.2 | 2-8 | gyenge, oka: - trend vizsgálat - felszíni vizek állapota | a jó állapot elérhető | 2027 |

| Víztest neve | Víztest jele sh: sekély hegyvidéki h: hegyvidéki sp: sekély porózus p: porózus pt: porózus termál k: karszt kt: termálkarszt | Alegység száma | Minősítés | Víztestre vonatkozó környezeti célkitűzések | A célkitűzések elérésének tervezett határideje |
|--|--|-------------------|-----------|--|---|
| Duna-Tisza köze - Közép- Tisza-völgy | sp.2.10.2 | 2-9 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Körös-vidék, Sárrét | sp.2.12.2 | 2-13 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Sajó-Takta- völgy, Hortobágy | p.2.8.2 | 2-6 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Északi- középhegység peremvidék | p.2.9.1 | 2-10 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Jászság, Nagykunság | p.2.9.2 | 2-8 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Duna-Tisza köze - Közép- Tisza-völgy | p.2.10.2 | 2-9 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Körös-vidék, Sárrét | p.2.12.2 | 2-14 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Dél-Alföld | pt.2.1 | 2-18 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Észak-Alföld | pt.2.2 | 2-6 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Északkelet- Alföld | pt.2.4 | 2-1 | jó | a jó állapot fenntartandó | |
| Délkelet- Alföld | pt.2.3 | 2-13 | jó | a jó állapot fenntartandó | |

A felszín alatti víztestek jó mennyiségi és minőségi állapotának megőrzésére, illetve a jó állapotba való hozására kell törekedni. A felszín alatti víztestek nem állnak korlátlanul rendelkezésre, ezért a jövőbeli beruházások tervezésénél erre nagy figyelmet kell fordítani.

A megye területén kiemelt szerepe van a felszín alatti vízkészleteknek is. Különösen a rétegvizeknek és a hévizeknek, melyek nélkül ma már nehéz lenne elképzelni az életet a Közép-Tisza vidéken. Szolnok város és a környezetében lévő hat kisebb település kivételével - melyek a szolnoki felszíni vízműről kapják ivóvizüket - ezekre a vízkészletekre alapul a közcélú vízellátás egésze. Hasonlók

mondhatók el az ipari vízellátásról, valamint a nem öntözési célú mezőgazdasági vízigényt is sok helyen nagyrészt csak felszín alatti vízkészletekből lehet biztosítani.

A hévíz kutak száma mintegy 220-230 db, de ezeknek is 55-60 %-a csak az üzemelő, a többi tartalék, időszakosan üzemelő, vagy használaton kívüli. A hévíz kutak legnagyobb része 500-1000 méter mélységű, az ennél sekélyebb, illetve mélyebb kutak száma jóval kisebb, 1500 méternél mélyebb kút pedig csak kevés akad. A legsekélyebb hévízkút Martfű 326,3 méteres vízműkútja, a legmélyebb pedig cserkeszőlői strand 2311,5 méter mélységű termálkútja. A területen nincsenek komolyabb mennyiségi problémák a réteg és hévízkészletekkel. Igaz ez annak ellenére is, hogy különösen a mélyebb víztartókban a nyomásszintek továbbra is csökkenést mutatnak. Ez azonban a víztermelést egyelőre nem nehezíti. Fokozottan igaz ez a hévíz kutakra, melyeknél a korábbi pozitív kutak jelentős része ma már csak szivattyús üzemmóddal képes a szükséges vízhozam biztosítására.

A megye területén gyógyvízminősítéssel is több kút rendelkezik. Ezek közül feltétlenül említést érdemel a szolnoki Tisza Szálló 948 méteres, a cserkeszőlői 2311,5 méteres, a berekfürdői 1186,5 méteres, és a túrkevei strand 2116 méter talpmélységű kútja, de meg kell említeni a törökszentmiklósi strandfürdő és a mezőtúri strandfürdő termálkútjait is.

Az ivóvizet adó rétegvizek vízáadó összeletei hidrogeológiai szempontból általában védettnek tekinthetők, mivel a felszíntől való távolságuk csak ritkán kevesebb 50-60 m-nél, illetve a fedőképződményeik rétegzettek, homokos és agyagos rétegek váltakozásából épülnek fel. Ennek ellenére is vannak sérülékenyek tekinthető ivóvízbázisok.

2.5.3. Vízhőminőség

A megye meghatározó felszíni vízfolyás víztestjeinek az ökológiai minősítése a mérsékelt és a kiváló vízminőségi állapot között változik. A belvízcsatornák, kettős funkciójú csatornák vízminőségéről ezt már nem lehet elmondani, jellemzően a rossz és a mérsékelt közötti kategóriákba tartoznak. A felszíni vízfolyások vízminőségét mind a pontszerű (tisztított szennyvíz bevezetések), mind a diffúz eredetű szennyezések befolyásolják.

Az állóvíztestek esetében nyári időszakban az eutrofizáció (túlzott mértékű tápanyag miatt) okozhat problémákat. Időszakosan a magas szerves anyag tartalom miatt oxigénhiányos állapotok is kialakulhatnak, melyek halpusztuláshoz vezetnek. Az állóvizek esetében jelentős a diffúz eredetű szennyezés bejutása, illetve időszakonként előforduló illegális szippantott szennyvíz leeresztés.

A talajvizek általában erősen szennyezettek (gyakorik a fekáliás eredetű szennyeződések) a belterületen. A már bezárt hulladéklerakók környezetében gyakori a magas nitráttartalom. Külterületeken helyenként ivóvíz minőségű talajvizek is előfordulnak.

A rétegvizek megfelelő védettséggel rendelkeznek, így a minőségük jónak mondható. Ez azért is fontos, mert Jász-Nagykun-Szolnok megyében a rétegvíz bázisok jelentik a lakossági vízellátás legnagyobb részét.

A megye 2011-ben módosított területrendezési tervében a rendelet mellékleteként lehatárolásra került a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület és a felszíni vizek vízminőség-

védelmi vízgyűjtő területe. Ezeket eredetileg az országos terv határolta le, de be kellett építeni a megyei tervekbe is. Az övezet érinti a Kiskörei víztározó (Tisza-tó) környéki településeket, valamint a Közép-Tiszavidéket, a Zagyva torkolat és az ún. Szolnoki ártér területét. A 2014-ben módosított Országos Területrendezési Terv a vizek védelmére e korábbi két övezet helyett egy új övezetet vezetett be, a vízminőség-védelmi terület övezetét, amely az országos területrendezési tervben megállapított, kiemelt térségi és megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe a felszíni és felszín alatti vizek, az emberi fogyasztásra, használatra szánt vizek és a vízkivételi művek, továbbá a halak életfeltételeinek biztosítása érdekében kijelölt vizek megóvását szolgáló védelem alatt álló területek tartoznak. Ez a lehatárolás sokban eltér a hatályos megyei tervben lehatárolt vízminőség-védelmi területektől. Az országos terv nagyobb összefüggő területet határolt le a Tisza mellett a Hortobágy-Berettyó és Hármaskörös folyók mentén is, a Szolnoki és Tisza-tavi térségben pedig az eddigieknél kisebb vízvédelmi területet. A korábbi kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete Pusztamonostor, Jászberény és Nagyiván területén továbbra is lehatárolásra került kisebb változásokkal. Ezek mellett újonnan hasonló kiterjedésű védelmi terület található Jászszentandrás, Jászfelsőszentgyörgy, Tiszagyenda, Tiszabő, Tiszasüly, Nagykörű, Tiszapüspöki, Kengyel, Kunhegyes, Tiszagyenda, Berekfürdő, Karcag, Tiszaszentimre, Tiszaörs települési térségének területén.

2.6. Hulladékgazdálkodás

Jász-Nagykun-Szolnok megye gazdasági tevékenységére általánosan jellemző, hogy a gazdálkodó szervezetek legnagyobb része a szolgáltató szektorba, a gépiparba és a mezőgazdaságba tartozik. A területre a terület adottságaiból, valamint földrajzi elhelyezkedéséből adódóan jellemző a mezőgazdaság és az erre épülő élelmiszeripari feldolgozóipar. A megye jelentős szerepet tölt be az ország növénytermesztésében és az állattenyésztésben is.

A megyében 2017. év során keletkezett hulladékok összes mennyisége 431.565 tonna volt (forrás: Környezetállapot értékelés 2019. Jász-Nagykun-Szolnok Megye, Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Szolnoki Járási Hivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Szolnok) mely

- 97%-a nem veszélyes hulladék
- 3%-a veszélyes hulladék.

Az éves hulladék mennyiség 82%-a a következő 9 településen képződött: Szolnok, Kétpó, Jászberény, Karcag, Jásztelek, Mezőtúr, Jászapáti, Jászfényszaru és Tiszaszentimre. Szolnok település kiugróan magas hulladékkeletkezési adatait az építési/bontási hulladékok nagy aránya (21%) valamint a jelentős fémhulladék mennyiség (20%) okozza.

A második helyen lévő Kétpó településen a hulladékok 99%-át, a negyedik helyen lévő Karcag településen 28%-át, az ötödik helyen lévő Jásztelek településen pedig 97%-át a regionális hulladéklerakókon működő MBH technológiából keletkező másodlagos hulladékok teszik ki. Jászberény településen szintén az építési-bontási hulladékok (28%) és a fémhulladékok (25%) keletkeznek jelentősebb mennyiségben. Jászapáti és Tiszaszentimre a Jászapáti 2000 Mg. Zrt. és a Tiszaszentimrei Mezőgazdasági Kft. által üzemeltetett biogáz üzem miatt kerültek a top települések közé, hiszen az állattartó telepeken keletkező trágyát csak akkor kell jelenteni (akkor tartozik a Ht. hatálya alá), ha azt lerakásra, égetésre, biogáz- vagy komposztáló üzemben történő hasznosításra szánják.

Karcagon a keletkező hulladékmennyiség egyharmadát (35%) az Elektronikai Hulladékhasznosító Kft. jelentette. Említésre méltó még a Penny Market Kelet-Magyarországi Logisztikai Központja által jelentett papír csomagolási hulladék, s a Nagykunsági Környezetvédelmi Kft. által a hulladéklerakón végzett mechanikai-biológiai hulladékkezelési technológiából származó, a 19 főcsoportba tartozó másodlagos hulladékok mennyisége, mely a településen keletkező összes hulladékmennyiség 28%-a. Mezőtúron a településről jelentett összes hulladék közel háromnegyed része építési-bontási hulladék. Jászfényszaru az összes jelentett hulladékmennyiség 79 %-át a Samsung Electronics Zrt-nél keletkező hulladékok teszik ki.

A legnagyobb mennyiségben keletkezett hulladékok a hulladékkezelő létesítményektől, szennyvízkezelőktől származó hulladékok (19 főcsoport), mely az összes hulladék mintegy 37%-át teszi ki. Ez majdnem 90%-ban három hulladékból áll: egyrészt a települési szennyvíztisztítók iszapja (~10%), másrészt az elektronikai berendezések- és gépjármű- bontók fém hulladéka (~17%), de nagyrészt a regionális hulladéklerakók már üzemelő mechanikai-biológiai hulladékkezelési technológia másodlagos hulladéka alkotják (~60%). A települési szennyvíztisztítók iszap hulladékának egy része a már működő komposztáló valamelyikére, más része pedig legalább fél éves szikkasztást követően mezőgazdasági területekre vagy hulladéklerakóra takarófldként kerül.

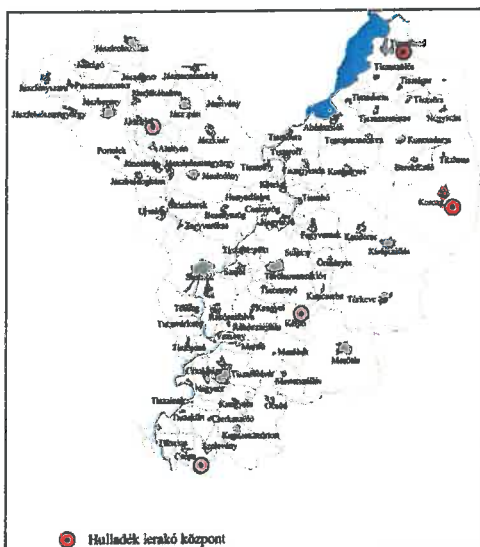
A fémhulladékok egy része hulladékstátusz vége igazolásával kerül ki a hulladékközből, a többi pedig hulladékként kerül értékesítésre hasznosítási céllal. A mechanikai-biológiai hulladékkezelési technológiával a regionális hulladéklerakók területére beszállított vegyes települési hulladékot előkezelik (darálják, rostálják, osztályozzák), majd a keletkező finom frakciót stabilizálást követően takarófldként hasznosítják a hulladéklerakón. A könnyű frakció leválasztásának célja az, hogy alternatív tüzelőanyagként lehessen hasznosítani erőművekben, cementgyárakban, sajnos azonban az erre szolgáló égető/együttégető-művek kapacitása ehhez kevésnek bizonyult. A technológia alkalmazásának végső célja az, hogy csak a fenti két frakció hasznosítását követően megmaradó maradék hulladék lerakása valósuljon meg, jelentősen csökkentve a lerakott mennyiséget, s növelve a lerakó élettartamát.

Az összes keletkezett hulladék mennyiségének mintegy 30%-át képviseli az építési-bontási hulladékok csoportja (17 főcsoport), mely hasznosítására egyre nagyobb hangsúlyt fektetnek a termelők. Az építési-bontási hulladékok előkezelésére (válogatás, darálás, rostálás) és másodnyersanyagként történő hasznosítására számos hulladékkezelő rendelkezik megyénkben is hulladékgazdálkodási engedéllyel.

A vizsgált évben keletkezett hulladékok 9%-a mezőgazdasági termelésből és élelmiszer-előállításból származó hulladék (02 főcsoport), amelynek 83%-a trágya, a többi pedig főleg növényi és állati eredetű hulladék. A bejelentett trágya teljes mennyiségben biogáz üzemben hasznosul, ugyanis a termőföldön történő elhelyezés nem a hulladékos jogszabályok hatálya alá tartozik, ezért a keletkező trágyának ezen mennyisége nem is bejelentés köteles.

A 2018. évi HLR jelentések szerint a hulladéklerakók kb. 140 ezer tonna települési szilárd hulladékot vettek át. A Ht. változása miatt 2017. január 1-től - néhány kivételtől eltekintve - minden D5 kóddal lerakott hulladék után kell lerakási járulékot fizetni, így az üzemeltetők rákényszerültek a lerakott mennyiség lehető legkevesebbre csökkentésére. A megyében öt regionális hulladéklerakó üzemel: Jásztelek, Tiszafüred, Karcag, Kétpó és Szelevény települések külterületén (7. ábra). A regionális hulladéklerakókhoz kapcsolódóan számos gyűjtősziget és hulladék-gyűjtőudvar is létesült, melyek a

lakossági szelektív hulladékgyűjtés elősegítésével a hulladékok minél nagyobb arányú hasznosítását teszik lehetővé.



7. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye regionális hulladéklerakó létesítményei
Forrás: Környezetállapot értékelés 2019, Jász-Nagykun-Szolnok megye

Az öt megyei regionális hulladéklerakó főbb kapacitás adatait a 4. táblázatban mutatjuk be.

4. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye regionális hulladéklerakóinak kapacitás adatai

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal, Szolnoki Járási Hivatal, Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya

| Település | Engedélyezett teljes kapacitás | Kiépített szabad kapacitás |
|------------|--|--|
| Karcag | 1.000.000 m ³ / 919.889 tonna | 204.861 m ³ / 196.630 tonna |
| Tiszafüred | 687.690 m ³ / 756.459 tonna | 369.540 m ³ / 406.494 tonna |
| Kétpó | 3.299.040 m ³ / 3.628.944 tonna | 2.365.907 m ³ / 2.602.498 tonna |
| Jásztelek | 1.500.000 m ³ / 1.950.000 tonna | 867.685 m ³ / 1.032.736 tonna |
| Szelevény | 364.456 m ³ / 395.289 tonna | 23.741 m ³ / 25.750 tonna |

2.7. Levegőminőség

Jász-Nagykun-Szolnok megyében nem található olyan levegőszennyező üzemi létesítmény, amelynek olyan mértékű szennyezőanyag kibocsátása lenne, amely térségi szintű védelmi övezet kijelölését igényelné. Az engedéllyel rendelkező légszennyező üzemek/telephelyek a megye iparosodottabb településein találhatóak: Szolnok, Jászberény, Jászfényszaru, Karcag, Mezőtúr, Törökszentmiklós.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2015-2018. között a Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszerbe nyilvántartásba vett légszennyező pontforrások és telephelyek száma folyamatosan növekedett (5. táblázat), amely megyénk gazdasági fejlődését is tükrözheti.

5. táblázat: Légszennyező telephelyek és pontforrások száma 2015-2018 között

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal, Szolnoki Járási Hivatal, Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya

| Év | Telephely (db) | Pontforrás (db) |
|------|----------------|-----------------|
| 2015 | 494 | 1.952 |

| | | |
|------|-----|-------|
| 2016 | 504 | 1.920 |
| 2017 | 529 | 1.965 |
| 2018 | 572 | 2.040 |

Az utóbbi években a légszennyező anyagok éves összes kibocsátása szén-monoxid tekintetében csökkent, kén-dioxid, nitrogén-oxidok, szilárd anyag, szén-dioxid, illékony szerves vegyületek és egyéb légszennyező anyagok esetében pedig emelkedett.

A kiemelt jelentőségű légszennyező anyagok (kén-dioxid, szén-monoxid, nitrogén-oxidok, PM10) közül az elmúlt években figyelemre méltó a kén-dioxid kibocsátás növekedése. Az éves SO₂ kibocsátás a 2014. évi 271,3 tonna mennyiségről 2015-ben 365,2 tonnára emelkedett, ami mintegy 35 %-os növekedést jelent úgy, hogy 2015-ben a nyilvántartott telephelyek száma 2014-hez képest kb. 1.5%-al növekedett ugyan, de a pontforrások száma kb. 3%-al kevesebb lett. Hasonló tendencia figyelhető meg 2016 évben is, azaz a kb. 2%-os telephely szám növekedéssel egy időben kb. 1.6%-al csökkent a kibocsátó pontforrások száma. Ez azt jelenti, hogy a kén-dioxid kibocsátás növekedését a telephelyeken üzemelő fűtés technológiákban történt változás okozza, mégpedig a biomassza tüzelésre való mind szélesebb körben történő áttérés. 2017. évben az SO₂ kibocsátás mintegy 5%-al tovább emelkedett, amelyet egyrészt indokol a kb. 2%-os pontforrás szám növekedés, de egyben azt is mutatja, hogy a fűtés módjában nem történt változás.

Biomassza tüzelés során jelentős a szilárd anyag kibocsátás is, mégis, éves szinten 2016-ban a szilárd szennyező anyag kibocsátás kb. 30%-al lett kevesebb. Ennek oka elsősorban a martfűi Növényolajgyár erőtelepén bevezetett kibocsátás csökkentő intézkedések, illetve egyéb technológiák üzemeltetéséből adódó szilárd anyag kibocsátás csökkenése. Aztán 2017-ben közel 60%-al emelkedett az éves szilárd szennyező anyag kibocsátás, amely a kb. 2%-os pontforrás szám bővülés mellett igen jelentős mértékű kibocsátás növekedést jelent. Az oka egyrészt, hogy 2017-ben többnyire szilárd anyagot kibocsátó új pontforrások létesültek, illetve a szilárd szennyező anyagot kibocsátó technológiák (terménytisztítás és terményszárítás) éves üzemórája emelkedett.

Az illékony szerves vegyületek kibocsátás növekedését, illetve a 2017. évben bekövetkező kb. stagnálását a felületkezelést végző tevékenységek számának emelkedése/változatlansága okozta, ami szintén az ipar fellendülését mutatja.

A telephelyek kb. 60%-a Szolnok, Jászberény, Martfű, Karcag és Törökszentmiklós településeken található, és e városokban van a bejelentésre kötelezett légszennyező pontforrások közel 70%-a. Ez azt is jelenti, hogy ezeken a településeken koncentráltabb a légszennyező tevékenység, a település környezeti levegője az ipari, illetve mezőgazdasági technológiákhoz kiépített légszennyező pontforrások szennyező anyag kibocsátása által terheltebb.

A közlekedési eredetű levegőszennyezés elsősorban a főutak településeken áthaladó szakaszai mentén lévő lakóterületeket érinti. A közlekedési eredetű légszennyezés a megye területén nem csökkenthető számottevő mértékben a következő években, legfeljebb a közvetlen légszennyezés csökkenthető a települések belterületét elkerülő gyorsforgalmi utak kiépítésével, illetve a főutak településeket elkerülő szakaszainak kiépítésével.

2.8. Környezeti zaj- és rezgésterhelés

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az ipari, gazdálkodási tevékenységhez kapcsolódó üzemi zajforrásokról és közlekedési eredetű zajforrásokról beszélhetünk elsődlegesen.

Üzemi zajforrásnak minősül a környezeti zajt, rezgést előidéző, termelő, szolgáltató tevékenység, vagy az ilyen tevékenységhez használt, környezeti zajt, rezgést előidéző telephely, gép, berendezés, ideértve tevékenységhez kapcsolódó, telephelyen belüli – közlekedési célú tevékenységnek nem minősülő – járműhasználatot, járműmozgást, rakodást is. A lakó és iparterületek egybefonódása miatt egyrészt az ipari létesítményekben keltett zaj, másrészt a teherforgalom belterületen való bonyolódása miatt a lakosság nagyobb zajhatásnak van kitéve. Az üzemi zajforrásokra vonatkozó zajvédelmi követelményeket a zajterhelési határérték figyelembevételével meghatározott kibocsátási határértékek előírásával rögzítik, s ahhoz kapcsolódóan rendelkezik a jogsértő magatartásokhoz fűződő szankciókról (zajbírság, intézkedési terv, korlátozás). Az üzemi eredetű zajforrások jellemzően a megye nagyobb ipari központjaiban, ipari parkjaiban jelentkeznek. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatják, hogy fenti zajforrások döntő többségénél a telekhatártól számított 100 m-es távolságot elérve a zaj olyan mértékben csillapol, hogy az ezen kívül eső területekre gyakorolt hatása elhanyagolható.

A környezet zajszennyezésének meghatározó és nagyobb hányada közlekedési eredetű. Közlekedési zaj- vagy rezgésforrás: közlekedési útvonal (közút, közforgalom elől el nem zárt magánút), vasúti pálya, vízi út, valamint a repülőtér. A vasúti közlekedésben a zaj- és rezgésártalom együttesen lép fel, ugyanakkor a lakosságnak sokkal kisebb hányadát érinti, mint a közúti közlekedés zaja. A vasúti zajt a hatásviselők - szubjektíven - kevésbé érzik zavarónak. Ez az eltérő frekvencia jellemzőiből is adódik, hisz a vasúti zaj általában alacsonyabb frekvenciájú. A repülőtér közelében jelentkező zajhatás szubjektív megítélése sokkal zavaróbb lehet, mint a közlekedés egyéb ágai által okozott terhelés. A vízi közlekedés - az üdülőterületeken a motorcsónakok, jet ski-k - zaja is zavaró lehet.

2.8.1. Közúti közlekedésből eredő zaj

A közlekedésből származó zavaró zajterheléseknél a közúti zaj áll az első helyen. Általában az első és másodrendű főutak mentén nappal 0-9 dBA-val, éjjel 0-14 dBA-val lépi túl a zajterhelés az új tervezésű területekre előírt határértéket. A települések zajterhelésének alapvető, meghatározó eleme a közúti közlekedés által okozott zaj. Ez két összetevőből áll: egyrészt a településen átmenő tranzit, másrészt a belső forgalomból (elkerülő utak nélkül). A kis és nagy települések között e tekintetben döntő különbség van. A kis településeknél a tranzit forgalom a meghatározó, a belső forgalom gyakran elhanyagolható, míg nagy településeknél a belső forgalom a település méretével arányosan növekvő mértékű, lényeges tényező. Különösen a főforgalmi utak településeken átvezető szakaszain jelentkezik nagy terhelés. A közúti közlekedés zaja nemcsak a járművek zajkibocsátásának (emissziójának) függvénye, hanem befolyásolja a forgalom nagysága, összetétele, sebessége, a gépjárművek műszaki állapota, a nehéz tehergépkocsik és kamionok aránya, az útburkolat minősége és állapota, beépítettség (növénytakaró), napszak. A hazai gépjárműállomány összetétele az utóbbi években jelentősen átalakult, csökkent az elavult járművek száma, az átlagos járműéletkor azonban 10 év körüli maradt.

A nagy forgalmú utakon a forgalom eloszlása egyenletesebb, mint az alsóbbrendű utakon. Havi eloszlásban a személygépjárművek részaránya a nyári időszakban magasabb, mint a többi évszakban. A tehergépjármű hányad őszelel (főleg a mezőgazdasági áruszállítás miatt) jelentősebb. A közutak forgalma hétköznap nagyobb, mint hétvégén, de egyes területeken - az üdülőkörzetek ilyeneknek tekintendők - a hétfégi járműforgalom többszörösére emelkedhet a hétköznapinak, főleg a nyári csúcsidezőszakban.

A forgalom sűrűsége napszakonként és havonta is változik; a közúti forgalom a reggeli (5-8 h között) és délutáni (15-18 h között) időszakokban a legsűrűbb.

2015-ben a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium megbízásából a NIF Zrt. beruházásában Heves megye határáig, 30,6 km hosszan befejeződött a 31. sz. főút korszerűsítése, a 32-es sz. főúton külterületétől kezdődően 11,5 tonnás burkolat megerősítést végeztek és kiszélesítették a forgalmi sávokat a Jászfényszaru körforgalomig. A beruházás során kiszélesített főút a burkolaterősítés után alkalmassá vált a 11,5 tonnás tengelyterhelés károsodás nélküli elviselésére, a burkolaterősítés a külterületi szakaszok mellett érintette Jászkóhalma és Jászapáti belterületét is. Felújították Jászapátiban körforgalmat, Jászapáti és Jászkóhalma települések közigazgatási határainál forgalomlassító szigeteket telepítettek, továbbá átépült 36 buszből és 16 buszváró is. Összesen huszonhét kilométernyi útszakasz újult meg 2016-ban Jász-Nagykun-Szolnok megyében.

A 4628-as jelű Tiszaföldvár-Mezőtúr összekötő út külterületi szakaszának korszerűsítése mellett megújult a 46-os főút Mezőtúr és a Kétpói elágazás közötti külterületi szakasza, a 32-es főút külterületi szakasza Újszász és Zagyvarékas térségében, valamint a 44-es és 45-ös számú főutak csomópontja. A kivitelezők több helyen nem csupán az aszfalt legfelső, úgynevezett kopórétegét cserélték újra, de az útalapot is megerősítették. Fegyvernek-Szapárfalu belterületén a 4-es számú főút három centiméter vastag új burkolatot kapott, ezzel az útszakasz zajkibocsátása is csökkent.

A „Szolnok megközelítése M4 Abony (kelet) – Törökszentmiklós közötti szakasz (Szolnok északi elkerülő)” projekt megvalósítása eredményeként várhatóan egész Szolnok város területén forgalom átrendeződés várható. A gyorsforgalmi út megépítésével a jelenleg 4-es számú főútról az Abonyi úton Budapest felől a városba érkező forgalom egy része az M4 nyomvonalán keresztül haladva a 32. számú főút Jászberény felőli bevezető szakaszán fogja megközelíteni a települést, mely várhatóan az érintett útszakasz jelenlegi forgalmának csökkenését fogja eredményezni. Az M44 gyorsforgalmi út Tizsakürt - Kondoros közötti szakaszának forgalomba helyezése 2019 októberében megtörtént. A Lakitelek - Tizsakürt közötti szakasz várható befejezésének időpontja 2021. augusztus.

2.8.2. Vasúti zaj

A kötöttpályás közlekedési eszközök (vasút) zaja főleg a mozdonyok és szerelvények zajkibocsátásától, a kerekek és a vágányok állapotától függ. A zaj döntő hányada azonban a pályaudvarok, rendezővágányok, egyéb kiszolgálóüzemek környékéről származik (hangjelzések, utas tájékoztatás, illetve egyéb hangszórón kisugárzott forgalmi utasítás, a váltókon, sínkereszteződéseken áthaladás többletzeja, kocsirendezésből származó többletzeja).

Jász-Nagykun-Szolnok megye vasúti hálózatának gerincét a IV. sz. páneurópai folyosóhoz tartozó Hegyeshalom — Győr - Budapest — Cegléd - Szolnok — Szajol — Békéscsaba — Lökősháza (120) és a

TEN (Trans-European Networks) hálózathoz tartozó Budapest – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Záhony fővonal képezi (100).

A MÁV Zrt. 2002. évben indította el a Budapest – Szolnok – Debrecen – Záhony vasútvonal rekonstrukcióját, ennek részeként pedig a Szolnok vasúti csomópont korszerűsítését.

A Közlekedési Operatív Program (KözOP) keretében a történik a IV. és V. páneurópai vasúti folyosók hazai szakaszainak modernizációja. Ezen belül Szolnoktól az ukrán és román határátkeiőhelyek irányába befejeződött a 100. sz. vonal felújítása a Szajol – Püspökladány szakaszon, valamint folytatódnak a munkák 120. sz. vonal Gyoma – Békéscsaba – Lőkösháza szakaszán. A Szolnok – Szajol vonalszakasz a Budapest – Cegléd – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Záhony országhatár országos törzshálózati vasúti vonalnak, és a nemzetközi vasúti hálózatnak is az egyik legfontosabb szakasza. A vasútvonal a IV. számú páneurópai közlekedési folyosó része. Mindkét vonal érinti a szolnoki vasúti csomópontot, melyet legutóbb az 1970-es években korszerűsítettek, így a megváltozott forgalmi, menetrendi igények szerinti átépítés, a vasúti és utasforgalmi infrastruktúra megújítása szükségessé vált.

A tárgyi beruházás során a 100-as vonal korszerűsítése keretében a két vágányú 100-as vonal 948+40–1030+45 hm közötti teljes szakasza újjáépítésre kerül (Szolnok állomás térségében a teljes állomási vágányrendszer és a peronok, a kitérő körzetek kismértékben módosulnak).

A tervezett állapotban a 100-as vonal állomás előtti nyíltvonal szakaszán a megengedett sebesség 160 km/h lesz. A többi vonalon a sebesség nem változik.

A becsült és a korábbi forgalmi adatok alapján elvégzett akusztikai számítások szerint távlatban a vasúti közlekedéstől származó zajterhelés helyenként a vonatkozó (mértékadó) éjjeli határértéket meghaladja, ezért a műszaki-gazdasági lehetőségek figyelembe vételével a Szolnok állomás fejlesztéseivel kapcsolatosan egyrészt zajárnyékoló falak létesülnének, másrészt a kültéri zajterhelés tekintetében túllépéssel érintett védendő helyiségek nyílászáróira passzív zajvédelem alkalmazását irányozták elő.

A települések lakott részén áthaladó vasútvonalak mentén nappal 70-72 dBA egyenértékű zajszint is mérhető, és éjjel is gyakori a 68-72 dBA. A szárnyvonalakon az értékek alacsonyabbak, mint a fővonalak mentén, így összességében kevésbé zavaró a hatása, mint a közúti forgalomé.

2.8.3. Repülési zaj

A repülőtér létesítését, fejlesztését és megszüntetését, valamint a leszállóhely létesítését és megszüntetését a 159/2010. (V. 6.) Korm. rendelet szabályozza. A jogszabály a repülőtereket a rajtuk végzett tevékenység jellege szerint I.-től VI.-ig terjedő osztályba sorolja, ezen kívül megkülönböztet három leszállóhely osztályt is. Az osztályba sorolásnak az a célja, hogy a repülőterekre vonatkozó szabályokat a rajtuk végzett tevékenység jellegétől függően differenciálják.

A megyében működő polgári repülőtér nincs.

Jelenleg betonkifutóval rendelkező működő, nem nyilvános, katonai repülőtér Szolnokon található. A Szolnok-Szandaszőlős repülőtér (5008 Szolnok, Kilián út 1.) üzemtartója a Honvéd Sportrepülő Egyesület. Az Egyesület célja és feladatai: a repülés és az ejtőernyőzés feltételeinek biztosítása és

népszerűsítése, kiemelten az ifjúság körében, valamint részvétel a Magyar Honvédség ejtőernyős utánpótlásának biztosításában, ejtőernyős előképzésében.

Martfű településen 2017-ben a 097. és 099/7. Hrsz. alatti területre nem nyilvános, VI. osztályú repülőteret alakítottak ki 11 ha nagyságú területen, a terület tulajdonosa a saját és családja rekreációs ultralight repülései biztosítására. A repülőtér üzemideje igény szerint napkelte és napnyugta közötti, és évente 10 hónap alatt max 3900 műveletszámot jelent (napi max 6). A sport és rekreációs repüléseket ultrakönnyű A1” motoros sárkány és „A2” Ul motoros repülőgépekkel végzik.

2.9. Élővilág állapota

A mezőgazdaságilag művelt területek nagy kiterjedése miatt a természetközeli élőhelyek száma, nagysága relatíve alacsony. A védett természeti területeken az élővilág állapota, a biodiverzitás mértéke megfelelő, köszönhetően a természetvédelmi kezeléseknak, oltalomnak.

Az országos jelentőségű védett területek nagysága Jász-Nagykun-Szolnok megye teljes területének mintegy 3,8%-a, 21.250 ha. A Natura 2000 területek nagysága a megye teljes területének mintegy 12%-a, 66.900 ha. Az országos jelentőségű természetvédelmi és a NATURA 2000 hálózatba egyaránt tartozó területeink döntő többsége jellemzően nagy folyóink árterületét foglalja magába, melyből területi arányát és az árvízvédelmi feladatok ellátásának fontosságát figyelembe véve, kiemelkedik a Tiszát közel 120 km, a Köröst csaknem 60 km hosszban kísérő árterület.

A legjelentősebb, természetvédelmi szempontból legértékesebb élőhelyek a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő pusztai területek (Kunmadaras, Nagyiván, Karcag térsége), a Közép-Tisza-völgye, illetve a Tisza-tó területe. Ökológiai folyósokról szinte kizárólag a megye nagy vízfolyásai mentén beszélhetünk.

Egyedi és kiemelkedő táji értékek

- A Zagyva alsó szakasza, amely Szolnok közigazgatási területén európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű (Natura 2000) terület is.
- A Zagyva folyó Jászberény és Jászfelsőszentgyörgy közötti szabályozatlan szakasza. Az ország egyik utolsó még bolygatatlan meder szakasza, ahol a természetes folyamatok határozzák meg a folyó haladási irányát. Ezt a szakaszt bokorfüzesekkel tarkított ártéri kaszálórétek és legelő kísérik.
- A Tisza nagy kanyarulatai egyedi mederalakulatokkal és különleges élőhelyekkel: Saj-kanyar (Tizasüly, Tiszaroff), Dobai-kanyar (Besenyszög, Csataszög, Törökszentmiklós), Nagyrévi-kanyar (Nagyrév, Tiszakécske).
- A hullámtérben lévő, úgynevezett szentély besorolású holtágaknak nagy természetvédelmi jelentőségére tekintettel, a „24/1997. (III. 26.) OGY határozat a holtágak megmentésével, rehabilitációjával, védelmével és hasznosításával kapcsolatos feladatokról” és a „38/2000. (V. 5.) OGY határozat a holtágak megóvásával, hasznosításával és rehabilitációjával kapcsolatos további feladatokról” kimondták, hogy ezeknek a holtágaknak a nemzeti park igazgatóságok vagyonkezelésébe kell átkerülniük. Azonban a Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet területéhez tartozó négy ilyen holtág az OGY határozatokban megállapítottak ellenére csak kis részben és igen ellentmondásos módon került a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság vagyonkezelésébe.

- Különös jelentőségük van főleg a Nagykunságban a mezsgyéken, kunhalmokon és más apró élőhelyfoltokon megmaradt löszgyep- és erdőpuszta maradványoknak, amelyek zöme nem áll ugyan természetvédelmi oltalom alatt, de még napjainkban is számos szorosan ide kötődő, különös természetvédelmi jelentőségű természeti érték utolsó menedékének számítanak.

A térségben egyedi, különleges tudományos és természetvédelmi jelentőségű botanikai értékek

- volgamenti hérics (*Adonis vologensis*) – mint Magyarország első védett növényfaja, a Kengyel határában lévő löszmezsgyén van a hazánkban található második ismert termőhelye.
- bugaci nőszőfű (*Epipactis bugacensis*) – a Jászságban nagy állományait tartjuk nyilván.
- debreceni torma (*Armoracia macrocarpa*) - Közép-Tisza (benszülött növényfaj).
- tizsa-parti margitvirág (*Leucanthemella serotina*) - Közép-Tisza (benszülött növényfaj).
- szártalan csüdfű (*Astragalus exscapus*) – Nagykunság (Abádszalók)
- kunsági bükköny (*Vicia biennis*) – Nagykunság (Tiszaderzs)
- A jászsági erdők erdei orchidea állományai. Szinte kivétel nélkül magas tőszámmal és diverzitással vannak jelen a jászsági erdőkben az erdei, árnyékos termőhelyet kedvelő orchidea fajok.
- piros madársisak (*Cephalanthera rubra*) - Jászfényszaru, hazánk egyik legsűrűbb állománya található a Jászfényszaru külterületén található kis tölgyesben.

A térségben egyedi különleges tudományos és természetvédelmi jelentőségű zoológiai értékek

- tizsavirág (*Palingenia longicauda*) - Közép-Tisza (a Tisza folyón és egyben hazánkban a legerősebb állományai a Közép-Tiszán, Jász-Nagykun-Szolnok megyében találhatóak).
- A Natura 2000 terület kijelölésének alapjául szolgáló rovarfajok, amelyek megyei állományai országos kitekintésben is jelentősek – skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*), nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*), nagy szikibagolylepke (*Gortyna borelii*).
- Továbbá országos kitekintésben is jelentős, bár zömmel nem védett, szikes tavakra, sztyepprétekre, folyóparti mederhátakra, artéri fűz-, nyár erdőkre és erdőpusztákra jellemző, jelentős számú szárazföldi ízeltlábú-, főleg bogárfaj. Például: szongáriai cselőpók (*Lycosa singoriensis*), sisakos sáska (*Acrida ungarica*), kaukázusi korongbogár, ritka bársonyfutó (*Ophonus puncticollis*), zömök gyászfutó (*Pterostichus incommodus*), bordás pöfögőfutó (*Brachinus ejaculans*), laposorrú ormányosbogár (*Gasterocercus depressirostris*) és stb.
- földikutya (*Nannospalax leucodon*) – Mezőtúr határában van az ország egyik legjelentősebb populációja.
- székicsér (*Glareola pratincola*) - A székicsér hazánk egyik legritkább fokozottan védett fészkelő madárfaja. Legjelentősebb fészkelőhelye a Nagykunságban, a Karcag és Kisújszállás környéki rizstelepek térségében található, amely országos, valamint Kárpát-medencei jelentőségű.
- partifecske (*Riparia riparia*)– Hazánk védett fészkelő madárfaja, amelynek jelentős egyedszámú telepe található meg Abádszalók határában.
- gyurgyalag (*Merops apiaster*) - Hazánk fokozottan védett fészkelő madárfaja, amelynek jelentős egyedszámú telepe található meg Tiszaszentimre határában.

- túzok (*Otis tarda*) - Karcag, Kisújszállás, Túrkeve térségében jelentős és a faj fennmaradása szempontjából fontos állományokat tartunk nyilván.
- részben fokozottan védett természeti területekhez kötődő, országos kitekintésben is jelentős gémtelepek.
- parlagi sas (*Aquila heliaca*) - Jász-Nagykun-Szolnok megyében országos kitekintésben a faj legerősebb, stabil állománya található.
- magyar bucó (*Zingel zingel*), német bucó (*Zingel streber*) – kiemelt jelentőségű, fokozottan védett halfajok, amelyeknek a Közép-Tiszán nagy és stabil állományait tartjuk nyilván.
- kecsge (*Acipenser ruthenus*) – a Tisza hazai szakaszán van a faj legjelentősebb élőhelye, de a folyó közép-tiszai szakasza a faj fennmaradásának tekintetében is a legjelentősebb.
- tavi denevér (*Myotis dasycneme*), mint Natura 2000 jelölő faj és további fokozottan védett, a Közép-Tisza-vidékre jellemző ártéri fűz-nyár erdőkhöz kötődő fajok.
- Települések belterületén különös értéket képviselnek az erdei fülesbagoly (*Asio otus*) telelő állományai - hazánk legjelentősebb és legnagyobb egyedszámú gyülekezőhelyei a Nagykunságban vannak (Túrkeve, Kisújszállás, Karcag, Törökszentmiklós).

Kunmadaras, Nagyiván és Karcaq térségének élővilága (forrás: <https://www.hnp.hu/hu>)

Kis részben Nagyiván, nagyobb részben Kunmadaras határába esik a kb. 3000 hektáros fokozottan védett, csak engedéllyel látogatható Kunkápolnási-mocsár. Több ritka növény- és állatfaj él itt. Nagyiván határában jelentős túzok – és csíkosfejű nádiposzáta állomány él, de költ itt kék vércse, bíbic, pirosiabú cankó ugartyúk is. Csapadékos években szerkőtelepek létesülnek a zombékos mocsárréteken.

Kecskeri-pusztai Természetvédelmi Terület Karcag külterületének nyugati részén helyezkedik el, a régi 4. sz. főúttól északnyugatra, egészen a város közigazgatási határának nyugati széléig. A védett terület egy nagy tömbből és két kisebb területből áll. A védett terület déli nagy tömbje az NK-II. belvízlevezető főcsatorna vízgyűjtőjéhez tartozik. Itt található a védelem alá helyezett 155 ha-os Kecskeri-tározó, melynek eredeti elsődleges rendeltetése a környék (mára jórészt megszűnt) rizstelepeinek vízellátása. A tározótól délre helyezkedik el a 32 ha-os Vajasi (más néven Bócsai) halastó, és tőle nyugatra az újabban, részben természetvédelmi élőhelykialakítás céljából létrehozott 8 ha-os, sekély vizű, ivadéknvelő halastó. A tavak vízellátása észak felől, a NK-III-2. csatornán keresztül történik. A tavaktól keletre és nyugatra elhelyezkedő védett szikes legelőkön, az egykori hírhedt Kara János mocsár utolsó túlélőiként kiterjedt mocsarak húzódnak, melyek máig értékes vízi élőhelyek. A változatos terepfelzínrel mozaikos növénytársulások kialakulása jár együtt. A magasabban fekvő réti szolonyec talajon a száraz szikesek szinte valamennyi jellemzőbb társulása megtalálható. Legjellemzőbb a cickafarkos szikes puszták és az ürmös szikes puszták. Sajátos azonban a vakszik növényzete, mert itt a bárányparaj helyett a sziki libatop, a heverő seprőfű és a seprőparaj jelenik meg viszonylag nagy tömegben. Az utóbbi kettő kontinentális elterjedésű libatopféle, és nem csak szikeseken található. A Kecskeri-pusztán egy-egy vizes területrészen előkerült a rizspalka és a rizsgyékény is. Ezeket hagyományosan kivadult rizsgyomoknak tekintjük, de éppen itt ismert előfordulásuk szikes mocsarokból is. A környező csatornáknál tömegesen él a sulyom, a mocsarak mélyebb részein pedig békalencse fajok (*Lemna* spp.), rucaöröm, vízi harmatkása, keskenylevelű gyékény, széleslevelű gyékény és a nád állományai a jellemző társulásalkotók. Valamivel sekélyebb, és kevésbé tartós vízborítású helyeken kis kiterjedésben zsiókás állományok övezete alakulhat ki. A magasabban fekvő, de még az év jelentős részében üde, nedves részeken az ecsetpázsitos rét jellemző. hernyópázsitos sziki rétek csak foltszerűen találhatóak. Legmagasabb terepszínen a

lőszpusztagyepék fordulnak elő, melyek maradványaira leginkább a Karcag-Kunhegyes határmezsgyén, és az ottani laponyagokon, halmokon akadhatnak. A névadó barázdás csenkeszen kívül jellemző fűféléje a taréjos tarackbúza, míg a zsályák közül itt a ligeti zsály a és osztrák zsály fordul elő.

A gerinctelen állatfajokra vonatkozó kutatási adatok meglehetősen hiányosak, de kiemelendő a szitakötők és az egyeneszárnyúak fajgazdagsága, a sekély vizekben még megtalálható a korábban rizskártevőként számontartott, ma már ritka nyári pajzsosrák is. A halak közül természetvédelmi szempontból kiemelendő fajok a halványfoltú küllő, a réticsík, a vágócsík és az ezüstkárász. A herpetofauna jellegzetes tagja a tarajos göte, a pettyes göte, a barna ásóbéka, a mocsári teknős és a vízisikló. A gerincesek közül legkutatottabb a madárvilág. A terület szerepe az alföldi madárvonulásban jelentős, különösen a récefélék, a daru és lilealkatúak tekintetében. A térségben négy fokozottan védett faj rendszeres költését érdemes megemlíteni: nagy kócsag, túzok, székicsér, ugartyúk. Az emlősök közül a víztározó környéke jó élőhelyet biztosít a vidrának és a laponyagok löszös talaján az ürge kisebb populációi is megtalálhatók.

A Zádor-Híd környéke Természetvédelmi Terület Karcag várostól északkeletre, a régi Pest-Szolnok-Debrecen postaút mentén található műemlék Zádor-hidat és a környező szikes pusztát 71,5 ha-os kiterjedésben tartalmazza. A terület védetté nyilvánításának célja nem csak a kultúrtörténeti értéként is jelentős híd megóvása, hanem a jellemző hagyományos pásztorkodás eredeti környezetben történő bemutatása is. A réti szolonyec talajon a száraz szikesek társulásai közül legjellemzőbb a cickafarkos szikes puszta és az ürmös szikes puszta. A híd közvetlen környezetében, főleg a rámpákon foltokban előkerül a heverő seprőfű és a seprűparéj is. Az év jelentős részében üde, nedves foltokon az ecsetpázsitos rét is jellemző. A környező csatornában keskenylevelű gyékény, széleslevelű gyékény és a nád állományai az általános társulásalkotók.

A térségben néhány védett és fokozottan védett madárfaj jó táplálkozó helyet talál. A csatornák és laposok környékén kutat zsákmány után a nagy kócsag, a fehér gólya, és a szürke gém. A túzok ma is, a székicsér pedig néhány éve még költött a közeli szántókon. A Karcagi-I-es számú belvíz csatornában "vizes években" több helyen előkerül a mocsári teknős. A hídról körültekintő ember nyáron gyakran láthat vadászgató barna rétihéját, egerészölyvet, vörös vércsét, vagy kék vércsét is.

Tisza-tó élővilága (forrás: <https://www.tiszatoelovilaga.hu/>; <https://kiskore.hu/ertektar/tisza-to-elovilaga>)

A Tisza-tó, vagy hivatalos nevén Kiskörei-víztározó hazánk második legnagyobb állóvize, mely mesterséges eredetű. A tározó megvalósításának ötlete az 1960-as években alakult ki. Elsődleges célkitűzés a Tisza folyón érkező árhullámok által hozott víztöbblet tárolása, és ezáltal a térség árvízmentesítése volt. Másodlagosan a Jászsági és a Nagykunsági főcsatornán keresztül öntözővíz biztosítása volt a Közép-Tisza vidék számára, mely addig Magyarország egyik legszárazabb térsége volt. Harmadlagos célja a Kiskörei Tisza-szakasznál megépített vízerőmű vizigényének kielégítésével a térség energiaellátását javítani. A vízlépcsőt 1973-ban helyezték üzembe, ekkor árasztották el először a területet, majd másodszor 1978-ban, ezen a szinten üzemel ma is a tározó, a tervezett harmadik árasztás elmaradt, eddigre előtérbe kerültek a turisztikai és természetvédelmi célkitűzések is. Az így létrejött víztározó a Tisza-tó, területe 127 km², a közepes vízmélysége 1,3 méter, maximális vízmélysége 17 méter. Vízsintje a Kiskörei-vízerőmű által szabályozható, melynek nagy szerepe van a téli és nyári vízállás kialakításában is, melyek közt átlagosan 1,5 m-es vízszintkülönbség is lehet. A tározó víztere nem összefüggő, öt medencére különíthető el. Ezek a Tisza vízfolyásával szembe

(felfelé) haladva, az Abádszalóki-medence, a Sarudi-medence, a Poroszlói-medence, a Valki-medence és a Tiszafüredi-medence.

Feltöltés után olyan vízi élőhely alakult ki, amely a mozaikossága révén rendkívül jó táplálkozó- és fészkelőhely, vonulási időszakban fontos pihenőhelyként szolgál, főleg ősszel több ezres madártömegek jelennek meg itt. A terület jellegéből adódóan értékes védett vízi növénytársulások alakultak ki. A szárazulatokon található erdők szintén fontos fészkelőhelyek ragadozó és énekesmadarak számára. A tározó halfaunája rendkívül gazdag. Jelenleg több mint 50 halfajt ismerünk a területről.

A szegélyzónákban: gyalogakác, nyárasok, a süntök, a vadszőlő, nyomokban fellelhető még kőris-tölgy liget, fűz-nyár liget és bokorfüzetek. Az utóbbi időszakban a szilfa elterjedését lehet megfigyelni. A rövidebb ideig vízzel borított helyeken nemesnyár figyelhető meg.

Vízinövény társulások: a nádasok, gyékényesek, a különböző hínártársulások. A békalencsehínár kisebb-nagyobb foltokban jelenik meg. A tündérfátyol-hínár együtt borít nagyobb területeket. A vízipáfrány-hínár a hullámszemes vizekben terjedt el. A tározó vízfelületéből igen nagy területet borít hínár. Jellemző még a sulyom, és a békatutaj is.

Mocsári növénytársulások: A zsámbékosok és magassásrétek a tározó kialakítása után csak kisebb foltokban található meg.

Állatvilágát tekintve igen változatos mind a vízi, mind a szárazföldi élőlények csoportja. A gerinctelenek csoportjából főként a vízi élőlénycsoportból vannak felmérések, mivel a szárazföldi gerinctelen fauna a hosszabb-rövidebb ideig tartó elöntések miatt szegényes. A gerinctelen vízi élőlények közül a kerekesszárnyúak 106, a kevésszárnyúak 19, az ágascsapú rákok 24, az evezőslábú rákok 14, az árvaszúnyogok 31, a szitakötők pedig 33 faja található meg a tározó területén. A tározó területén élő gerinces fajok közül (hal, hulló, kételtű, madár, emlős) 169 faj védett, melyből 21 faj fokozott védelmet élvez. A duzzasztott folyómeder legjellemzőbb halai a karika keszeg, dévérkeszeg, ezüstkárász. Gyakori még a ponty, süllő, harcsa, csuka. A legritkább és leginkább védett fajok a kerecsensólyom, a vándorsólyom, a fekete gólya és a barnakánya. A Valki- és Poroszlói-medence területén nagy számban élnek kárókatona, réti sasok és halászsasok. A nádas-gyékényes területek a gémelek kedvelt fészkelő és pihenőhelyei. Megtalálható itt szürkegém, üstökögém, kanalgém, valamint nagykócsag, kiskócsag és a bakcsó. Rendszeres fészkelő a batla, a kis kárókatona és a cigányréce. A mocsárréteken és a magaskórós társulások által borított területeken jelentős példányszámban megtalálható a guvat és a pettyes vízicsibe, valamint a kisebb példányszámú haris. Szintén ezeken a helyeken fészkel a foltos nádiposzáta, a sárga billegő, a piroszlábú cankó, a bíbic és a nagy goda. A hínármezők fészkelő madarai közé tartozik a vöcsök, a szárcsa, a szerkő és a sirály. Az emlősök közül legjelentősebb a hód megtelepedése volt. A magasabban fekvő területeken az őzek és a vaddisznók mellett gyakori a vadmacska.

A **Tisza-tavi madárrezervátum** a Tisza-tó északi területén, a Tiszavaíki-öbölben található, szigorúan védett természeti érték, amelyet felvettek a nemzetközileg elismert vízimadár-élőhelyek sorába (Ramszari egyezmény), és része az UNESCO által adományozott Világörökség része-címet elnyert Hortobágyi Nemzeti Parknak. A védelemnek köszönhetően mára itt egy európai viszonylatban egyedülálló madárvilág alakult ki. Számos madárfaj telepedett vissza, de a vonuló fajoknak is állomásává vált ez a terület. Az itt fellelhető madár fajok, például.: szürkegém, bakcsó, üstökögém, a kis kócsag, kanalgém, barna kánya, kerecsensólyom, nagy kócsag, kormorán.

Közép-Tisza-völgye élővilága [forrás: <https://www.hnp.hu/hu>]

A Közép-Tisza-völgyének legjelentősebb és legnagyobb kiterjedésű védett területe a **Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet**. A Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzetet mintegy 134 fkm hosszon a folyó hullámterének jelentős részét magába foglalja. A kijelölésnél természetvédelmi oltalom alá kerültek a kiskörei vasúti hídtól a tiszaugi közúti hídig a folyó legértékesebb szakaszai, továbbá az árvízvédelmi töltések közötti holtágak, rétek (legelők, kaszálók) és erdőterületek.

A Tájvédelmi Körzet legjelentősebb élőhelyeinek számítanak egyrészt maga az élő folyó és annak medre, továbbá az ártéri vizes élőhelyek, a holtágak, kubikok és egyéb mocsár, mocsárrét jellegű habitatok. Úgy a hullámtéren, mint a mentett ártéren fenntartható különféle gyepterületek számos olyan egyedi jellemzővel rendelkeznek, aminek okán azok megőrzése a prioritások között szerepel. A természetes eredetű különböző szerkezetű puhafás ligeterdők közül különös jelentőségük van a folyópartot kísérő galériaerdőknek és a folyószabályozás idejéből származó kubikerdőknek. Ezeknek az erdőknek a természetes megújulása tekintetében nagy jelentőségük van az elmúlt másfél évtized árvizei során természetes úton települt állományoknak. A Tájvédelmi Körzet jellemző és legnagyobb értéket képviselő növény- és állatvilága zömmel ezekhez az erdőkhez kötődik.

A tájvédelmi körzet és egyben az Alföld e térségének úgy tájtörténeti, mint ökológiai tekintetben, vagyis az élő rendszerek kialakulása és megmaradása szempontjából meghatározó a Tisza és annak mellékvízei. A folyó ökoszisztémáját az egymással interakcióban lévő víztest és a meder, valamint azok élő rendszerei alkotják. A számos veszélyeztető tényező (mederátalakító beavatkozások, ún. partvédelem, szennyezések, stb.) ellenére folyó élővilága kisebb mértékben sínyli a hullámterekben ható természetes és antropogén folyamatokat. Az Alföldnek ezen a táján, a Tisza rendkívül gazdag élővilága viszonylag jól megőrződött, annak ellenére, hogy a kanyarulatok átvágásával a folyó hossza jelentősen csökkent, az „élő ártér” pedig mára csak a viszonylag keskeny hullámtérre korlátozódik. Az ökológiai folyósóként betöltött élővilág-védelmi szerepe mellett, rendkívül nagy a folyó tájesztétikai jelentősége is. A Tisza ezen szakasza, mint jó természetességű élővíz a Kárpát-medence egyik legnagyobb biodiverzitású és számos egyedi elemmel rendelkező élő rendszerei maradtak fenn. A legjelentősebb, és egyben közismert természeti érték a folyóban a tiszavirág, amelynek az utóbbi évtizedben számos rég nem tapasztalt tömeges és igen látványos rajzása volt tapasztalható. Kevésbé ismert védett ízeltlábú a folyómederben fejlődő, és teljes életciklusával a folyóhoz kötődő sárgás szitakötő, valamint több rokonával együtt a védett és a Natura 2000 terület kijelölésénél is alapul vett tompa folyamkagyló. A Tájvédelmi Körzet területéről eddig 52 halfaj ismert, közöttük 10 védett és 3 fokozottan védett. Elterjedésük, állományviszonyaik és ívóhelyeik részben feltáratlanok. Stabil önfenntartó állománya alakult ki a kecségének (Élőhelyvédelmi Irányelv V. függelékében szereplő faj), főként a Szolnoktól északra lévő folyószakaszon. Ugyancsak jelentősnek nevezhető a balin és a garda populációja a Kisköre és Csongrád közötti szakaszon, mindkettő jelölő faj a Natura 2000 területnek. A halványfoltú küllő nagy egyedszámú önfenntartó populációval rendelkezik, a teljes 160 km-es folyószakaszon végig jelen van. Szerencsére ugyanez mondható el bennszülött faunaelemünk, a selymes durbincs közép-tiszai elterjedéséről és populációnagyságáról. Szintén jelentősnek nevezhető a védett széles durbincs állománya, a felmérések során elsősorban a partvédelmi kövezéseken találtunk a fajjal. A védett bolgár csíkot először itt a Közép-Tiszán találták meg faunaterületünkön, Kőteleknél, 1948-ban, egy kisebb egyedszámú állománya él a védett folyószakaszon. A Tisza kiemelkedő halfaunisztikai értékét képviseli a magyar bucó és a német bucó állománya. Mindkét faj szórványos előfordulása a Közép-Tiszán, bár az utóbbi faj jóval ritkább.

A folyó gyér növényzetű vagy teljesen növényzetmentes partján, amely változó szélességben a part menti galériaerdő és a víz között húzódik, általában pionír élőlényegyüttesek élőhelyének tartják. Ezzel együtt e sok szempontból egyedi környezetben számos jellegzetes, és máshol meg nem

található növény és állatfaj él. Ez az egyébként is dinamikusan változó élőhely, napjainkban a legveszélyeztetettebbek egyike. A folyó ezen szakaszán a vízállást a kiskörei duzzasztómű üzemeltetési rendje jelentős mértékben befolyásolja. A folyópartokon jellemző és általában feltűnő, nagytestű védett pókfajok a parti vidrapók, de olykor előfordul a szegélyes vidrapók is. Gyakran találkozunk erre az élőhelyre jellemző különböző futóbogárfajokkal, amilyen nagy homokstrandokon esetenként nagy számban, igen élénken mozgó foltos sziki homokfutrinka vagy az egzotikus megjelenésű gömböc futó. A Tájvédelmi Körzetben 6 hullófaj előfordulása ismert. Közülük a zöld gyík csak Tiszakécskénél a mederszéllal határos homokháton fordul elő egy, eltűnőféiben lévő mikropopulációban. Jóval gyakoribb, olykor még a hullámtér belsejében is a fűrgye gyík. A Közép-Tisza folyóparti fűzeseinek jellegzetes madártani értéke a déli elterjedésű halvány geze, melynek stabil állománya fészkel a Közép-Tiszán. A természetes folyószakaszokon a szakadópartok jellegzetes fészkelői a parti fecske, a jégmadár és olykor a gyurgyalag.

A Tájvédelmi Körzetben a többé-kevésbé állandó, nagyobb állóvizeket a folyószabályozás során levágott nagy kanyarulatokból kialakult holtágak, régi holtmedrek, kubikok és egyéb anyaggyűjtőhelyek képezik. A hullámtéri holtágak között különös jelentőségűek a régebbi időben természetes úton lefűződött holtmedrek. A Tájvédelmi Körzethez kívülről csatlakozó ún. mentett oldali mesterséges holtágak: Kisköre térségében a Kiskörei-Holt-Tisza (Kanyari-Holt-Tisza), a Fegyverneki-Holt-Tisza, a Szajoli-Holt-Tisza, az Alcsi-Holt-Tisza, a Cibakházi-Holt-Tisza, a Tiszakécskei-halastó (Tiszakécskei-Holt-Tisza), a tiszaugi Holt-Tisza, a Lakitelki-Holt-Tisza (Szikrai-Holt-Tisza), az Alpári-Holt-Tisza, a Gyovai-Holt-Tisza, a Mámai-Holt-Tisza, és a Lófogó vagy más néven Ellés-parti-Holt-Tisza. A Cibakházi-Holt-Tisza két ága jelentős víztestet képez a hullámtérben is. Ez a Közép-Tisza-vidék legnagyobb holtága egyben kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (Natura 2000) is és mivel szervesen csatlakozik a folyó hullámteréhez, fontos eleme a Tájvédelmi Körzet kibővített területének. A hullámtéren belül található ún. mentetlen holtágak: a Tisasülyi-Holt-Tisza (más néven Csatló), a Tiszaroff és Tiszabó között a Góitói-Holt-Tisza, Besenyszög és Tiszapüspöki határában a Karcasai-holtág (Szórói-Holt-Tisza), Szolnok, Besenyszög és Szajol határában a Feketevárosi-Holt-Tisza (Kovácsi-Holt-Tisza). A felsorolt négy holtág az ún. „szentély” típusú holtmedrek közé tartoznak és kiemelt természetvédelmi jelentőségük folytán természetvédelmi vagyongazdálkodásba is kerültek.

Az ártér egykor kiterjedt mocsaraiból, a folyó áradásaival táplálva csak a Pélyi Madárrezervátumban található Gónát-mocsár maradt meg.

tájvédelmi körzetben a mocsárrétek kora, állapota, természetessége, vízellátottsága, kezelése igen változatos, és jellegzetes növényzetük főleg a hullámtérben sokszor erősen átalakult. Kedvező körülmények között mozaikos szerkezetben viszonylag fajgazdag társulások találhatóak rajtuk, amelyekben főleg generalista mocsári-, mocsárréti-, réti-, nádas-, magassásos elemek vegyülnek. Védett növényfajként jellemző a debreceni torma. Szárazabb időszakokban az ilyen élőhelyeket kaszálják, a kezeletlen részeken pedig a gyalogakác térhódítása jellemző.

A mocsár, és mocsárrét jellegű élőhelyeken sokszor jellemző kedvezőtlen életkörülményeket (antropogén tényező, kiszáradás, vízszíningadozás, tájidegen flóraelemek térhódítása) a természetvédelmi szempontból jelentős gerinctelen állatfajok közül a legjobban a futóbogarak képesek tolerálni. A mocsaras területek tocsogós, iszapos partjain feltűnően gyakran találkozhatunk olyan védett futóbogarakkal, mint a szárnyas- és a mezei futrinka. Nedves években számos, egyébként ritka, és természetvédelmi szempontból értékes futóbogárfaj jelenik meg feltűnő gyakorisággal, sőt egy-két helyen tömegesen. Ilyen faj a díszes búzfutó, az atlasz futó és az ingoványfutó. A vízínövényeken élő bogárvilág jellegzetes növényevő bogarai a sásbogarak jellegzetes életmódjuk és ritkaságuk miatt érdemelnek figyelmet. Jellemző védett faj az elsősorban a

mocsári kutyatejen fejlődő védett magyar kutyatejencéért. A holtágak, kubikok és mocsaras élőhelyek ritkulóban lévő, veszélyeztetett faja a réticsík. A kubikokban áradások levonulta után nagyobb tömegben maradhatnak vissza a védett vágócsíkokkal együtt. Főként állóvízi élőhelyeket, holtágakat népesít be az ázsiai eredetű amurgéb, gradációja folytán a legtöbb holtágba eljutott. Az amurgéb terjeszkedése súlyos természetvédelmi problémát jelent az őshonos halfajokra gyakorolt negatív hatása miatt. A védett területen 12 kételtű faj előfordulása ismert. A hullámtéri erdők és kubikok jellegzetes, de kisszámú fajai az erdei béka, hosszúlábú mocsári béka és a barna varangy. A vöröshasú unka állománya évenként, a csapadék és vízviszonyok függvényében jelentős ingadozást mutat. A dunai götte előfordulásáról szórványadatok állnak rendelkezésre. A mocsári teknős ritka, de több holtágban, megfelelő vízjárás esetén a kubikokban és alkalmanként a folyón is előfordul. A vízisikló mindenütt előfordul, bár nem gyakori. A vidra előfordulások csak szórványosan észlelhetők a folyó mentén. Ennek valószínűleg az az oka, hogy a térségben sok helyen található halastó, illetve halastóként hasznosított holtág a védett terület határain kívül, amelyek komoly vonzerőt jelentenek a vidrák számára.

A tájvédelmi körzetben őshonos szerkezetű, jó természetességű keményfaállományok igen kis területen maradtak fenn. Ezekben az erdőkben eltérő arányban fordul elő, a leginkább telepítésből származó kocsányos tölgy és magyar kőris. Az alsó lombkoronaszintben ritkán megjelenik a mezei szil, a cserjeszintben pedig a kökény és a galagonya. Gyakori és helyenként uralkodó elegyfajok a cserjeszintben és a második lombkoronaszintben is a tájidegen amerikai kőris. A tiszai árter keményfaligeteinek erdei növénytársulása és makrogerinctelen együttese az ilyen állományokban inkább nyomokban fordulnak elő. A talajfelszínen főleg generalistákat találunk, és főként az általánosan elterjedt fajok jelennek meg. Jóval nagyobb területeken jellemzők, és még igen jó természetességű állományokban találhatóak meg a különböző szerkezetű és életkorú puhafaállományok. Természetes megtelepedésből származó fűz és fehérynár ligetek főleg a folyópart mentén és a kubikokban (kubikerdők) találhatóak.

A Közép-Tiszán 212 madárfaj fordul elő, több, mint 80 védett és 19 fokozottan védett madárfaj fészkelése ismert. A területre jellemző fajok közül elsősorban a gémféléket kell kiemelni. Jelenleg 2 gémtelep található fokozottan védett területen, illetve további egy, a Tiszaug alatti Natura 2000 besorolású folyószakaszon. Az egykori három fokozottan védett gémtelepből (Pély, Óballa, Vezseny) a vezsenyi már közel két évtizede megszűnt. A fennmaradt pélyi, óballai és csongrádi gémtelepeken ma már csak a sűrke gém költ, ami összefüggésbe hozható az elmúlt időszak aszályos időjárásával, valamint a rizstermesztés térségi felszámolásával, vagyis a gémfajok táplálkozóhelyeinek nagymértékű redukálódásával. A táplálékkínálat függvényében egy-egy gémtelepen költő párok száma 80-150 között mozog. A rétisas kb. 20 éve települt vissza a Közép-Tisza vidékére, és az elmúlt években a költő párok száma tíz fölé emelkedett. Az aktív fészkelő párokon túl további négy revír ismert, amelyekben a megtelepedett madarak még nem költöttek sikeresen.

A barna kánya a Tisza-menti galériaerdők rendszeres költőfaja, állománya 9-15 párra tehető. A darázsölyv, mint ritka fészkelő, a hullámtéri erdőkben 1-2 párral költ. A holló az elmúlt két évtized során jelent meg új állandó költő fajként. A Pélyi Madárrezervátum gémtelepén a kárókatona költőkolóniája 2009-re megszűnt, aminek nyomán a Tiszán Kisköre-Tiszaug között nincs fészkelőtelepe a fajnak. A kis kárókatona főleg teleléskor alacsony egyedszámban tűnik fel a folyó mentén. Az idősebb természetközeli erdőállományok énekesmadár faunája igen gazdag, közülük kiemelendő a kerti rozsdafarkú, a kormos légykapó, az örvös légykapó és a csuszka. A fekete harkály terjeszkedésben lévő faj a Közép-Tisza mentén.

A területen 19 védett és 4 fokozottan védett emlős faj jelenléte ismert. Természetvédelmi szempontból kiemelkedő jelentőséggel bírnak a denevérek. Állományuk jelenleg stabilnak tűnik, azonban ez nagymértékben függ az idős erdők fennmaradásától, mivel a kései denevér kivételével az összes faj odúlakónak bizonyult. A rőt korai denevér és a durvavitorlájú denevér át is telet. A tavi denevér, törpe denevér, vízi denevér, szőrös karú denevér, kései denevér pedig a vegetációs időszakban húzzák meg magukat a fák odvaiban. A denevérfajok szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bírnak az idős, természetközeli állományú erdők, ahol az odvas fák számaránya is megfelelő. Ezek az erdőállományok és megőrzésük különösen nagy jelentőséggel bír a fokozottan védett tavi denevér szempontjából is.

A közel egy évtizeddel ezelőtt visszatelepített hódnak stabil, lassan növekedő állománya alakult ki a Közép-Tiszán.

A hullámtéri erdők idősebb állományaiban többfelé előfordul a nyuszt. A nem védett fajok közül a vaddisznók jelenléte érdemel említést. Főként a Pélyi Madárrezervátum, illetve a Vezsenyi fokozottan védett terület nyugalma jelent számukra vonzerőt. A vaddisznó állomány folyamatos növekedése súlyos természetvédelmi problémát jelent, hiszen folyamatos túrásukkal gátolják az erdők természetes felújulását, továbbá a hullámtéri rétek, legelők gyomosodását segítik elő.

Az elmúlt években egyre nagyobb számban jelennek meg megyénkben is az úgynevezett idegenhonos inváziós fajok. Ezek a fajok ökológiai kockázatot jelentenek a Magyarországon őshonos fajokra vonatkozóan. Behurcolásuk és elterjedésük megakadályozása érdekében különböző prevenciós és korlátozó intézkedések váltak szükségessé. Ezen feladatok ellátásában, valamint a tájékoztatás, adatgyűjtés, terület-ellenőrzés teljesítésében kaptak jogkört a Kormányhivatalok különböző szakterületei. A hazai és az uniós jegyzékben szereplő fajok közül több faj is jelen van megyénkben: az igen elterjedt gyalogakác, zöld juhar és bálványfa mellett a cifrarák, pézsmapocok, Harlekin-katica, selyemkóró, parti szőlő, aranyvessző.

2.10. Környezetterhelés

A veszélyes anyagok és a veszélyes hulladékok nem megfelelő, használata, tárolása, valamint manipulálása miatt károsodott környezeti elem a felszín alatti víz és a földtani közeg volt. A szennyezőanyagok környezetben való akkumulálódása jelentős kockázatot jelent az élővilágnak, ezért a kimutatott szennyezések felszámolására a 90-es évek közepétől kármentesítési munkálatok kezdődtek a megye területén is.

A 2000-ben hozott jogi szabályozás alapján a szennyezőanyagokat használó tevékenységek környezetre gyakorolt hatásának felmérésére került sor, amelyek esetenként jelentős szennyezést tártak fel:

- Leggyakoribb az ásványolaj szennyezettség volt, mely az ipari üzemek mellett az üzemanyag-töltő állomásokon át, a mezőgazdasági üzemek és szociális létesítményeknél is előfordult. Az üzemanyag, fűtőolaj, hidraulikaolaj és kenőanyagok tárolása, használata során a műszaki védelem hiánya, illetve gondatlan használata miatt szennyezte a talajt és talajvizet. A szennyeződés jellegéből adódóan, a felső rétegekben terjedt szét. A kötöttebb talajokban a szennyezett talaj eltávolításával, a kevésbé kötött talajokban a szennyezett talajviz kitermelésével, tisztításával és elhelyezésével, míg kis kiterjedésű szennyezés, ill. a környezet

használat veszélyeztetése nélküli területen a természetes hígulás, majd lebomlás monitorozása mellett is megszüntethető a szennyezés.

- Gyakori szennyezettséget okozott még az ipari üzemek vegyszerhasználata, elsősorban a zsírtalanításhoz használt anyagok tetra- és triklóretilén, illetve felületkezelő anyagok nehézfém és króm tartalmú, szerek nem megfelelő tárolása alkalmazása, illetve ebből keletkező hulladékok – iszapok, elhasznált, lejárt vegyszerek – elhelyezése. A fenti anyagok egy része vízdoldható könnyen eltávolítható a szennyezett talajvízzel, más része a talajhoz kötődve a talaj kitermelésével távolítható el, de az eltávolítás utáni kezelésük már költséges tisztítást igényel az elhelyezés előtt. A legnagyobb figyelmet a halogénezett alifás szénhidrogének jelentik, mert víznél nagyobb sűrűségük a mélyebb rétegekbe való lejutást is segíti, illetve természetes körülmények között a lebomlásuk rendkívül lassú, amely oxidálással növelhető.
- Eseti szennyezéseket okoztak még a mezőgazdasági növényvédő és gyomirtó szerek használatával, ill. egyéb szerves hulladékok, trágya, szennyvíz gondatlan elhelyezésével.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 17 településen (Szolnok, Szajol, Tiszaföldvár, Szászberek, Martfű, Kunmadaras, Karcag, Kisújszállás, Kenderes, Mezőtúr, Tiszafüred, Kunhegyes, Törökszentmiklós, Jászapáti, Besenyszög, Jászberény, Jászárokszállás), 33 helyszínen történik kármentesítési tevékenység. Ebből 11 helyen történik aktív kármentesítési beavatkozás, és további 3 db helyen várható, hogy a közeljövőben aktív kármentesítési munkálatok kezdődnek. A többi 20 db helyen kármentesítési monitoring van folyamatban, melynek egy része a már lezajlott aktív kármentesítést követő utómonitoring, másik része passzív kármentesítés. A legtöbb kármentesítés Szolnok területén történik 10 helyszínen. A legjellemzőbbek a szénhidrogén eredetű szennyezések (TPH, BTEX, PAH), kármentesítési tevékenység 16 helyszínen zajlik velük kapcsolatosan. A szénhidrogén eredetű szennyezések mellett nehézfém, halogénezett alifás szénhidrogén, triklór-etilén, VOCl, vinil-klorid, klórbenzol, benzol, alkil benzolok eredetű szennyezések is vannak. Üzemanyag és fűtő olaj tárolásból, vegyi anyag felhasználásból, hulladék elhelyezésből származnak a szennyezéssel érintett területek.

2.11. Az épített környezeti és a kulturális örökségi értékek (építészeti örökség, régészeti örökség, műemléki értékek, nemzeti és történelmi emlékhelyek)

2.11.1. Műemlékek

A Miniszterelnökség Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztályának adatbázisa 439 tételben sorolja fel a megyében található, országos védelem alatt álló objektumokat. Ezen objektumok közé tartoznak – a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Kötv.) alapján – a műemlékek, a nyilvántartott műemléki értékek és a műemléki környezetek. Megyénkben egyéb kategóriába sorolt – úm. műemléki jelentőségű terület, történelmi kert és történelmi táj – műemléki terület nincs.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a Nyilvántartás alapján 47 db I. kategóriába és 182 db II. kategóriába sorolt műemlék építmény, valamint 31 db – ebből 25 db „régí” és 5 db 2015. január 1-ét követően országos védelem alá helyezett – nyilvántartott műemléki érték található. A 229 műemlék között természetesen vannak azonos törzsszámmal, külön azonosítóval jelölt védett tartozékok, melléképületek is. A műemléki érték fogalma 2015-ben került bevezetésre. A korábbi műemlék-

besorolás a bírságkategória megállapítása szerint történt. Ez alapján védéskor I., II. vagy III. kategóriába sorolták az építményeket. A legértékesebbek az I. kategóriába kerültek. 2015-ben a III. kategóriába soroltak kikerültek a műemlékek közül, nyilvántartott műemléki értékűként szerepelnek a nyilvántartásban; ebből található a megyénkben 25 db. Ezzel az évvel kezdődően a műemlékké nyilvánítás folyamatát két szakaszra bontották. Az első szakaszban az országos védelemre fejterjesztett objektum szintén ezt a besorolást kapja, ilyen típusú van 5 db a területünkön.

A műemléki környezetekbe több ingatlan tartozik. A terület méretének megállapítása és az ingatlanok kijelölésére a műemlék védetté nyilvánítási miniszteri rendeletben kerül sor. Meghatározásukkor figyelembe veszik, hogy a műemlék megjelenését milyen módon és mértékben befolyásolhatják az ingatlanokon álló, illetve a később megvalósításra kerülő épületek.

2.11.2. Nagyobb volumenű műemlékek felújításához kapcsolódó kivitelezési munkák 2015-2018 között

A nagyobb léptékű felújítások rendszerint nemcsak egy naptári évhez köthetők. A felsorolt épületek abba az évbe kerültek besorolásra, amelyben a kivitelezési tevékenység nagyobb részt zajlott. Több esetben a műszaki átadás-átvétel a következő év elejére esett.

2015

Törökszentmiklósi Almásy kastély felújítása

Nagykörűi Római Katolikus templom felújítása

Jásztelki Tájház felújítása

Tisza-tavi templomok útja I. ütemének felújítási projektben megvalósult templomok:

Abádszalóki Református templomfelújítása

Kunhegyesi Római katolikus templomfelújítása

Tiszaigari Református templomfelújítása

Tiszaszőlősi Református templomfelújítása

Kunmadarasi Református templomfelújításának első üteme (tetőszerkezet felújítása)

Tiszaderzsi Református templomfelújítása

Tomajmonostorai Római katolikus templomfelújítása

Kunhegyes, Kápolnahalmi Kápolna felújítása

Tiszaburai Református templomfelújítása

2016

Szolnoki REPTÁR, volt Indóház területének Repülő múzeummá történő átalakítása, az év múzeuma díj
2017 (2015-2016)

Tomajmonostorai (volt Magyar) Nemes kastély felújítása

Jászberényi Polgármesteri Hivatal felújítása

Újszászi Orczy-kastély homlokzat felújítása

Besenyszögi Római katolikus templom felújítása

Tiszaroff, Református templom tornyának felújítása

Jászberényi Nagytemplom belső felújítása

Jászberény, Rozália Kápolna felújítása

Jászapáti Könyvtár felújítása

Jászárokszállás, Népi lakóépület, udvar és istálló felújítása

2017

Jászberényi Bíróság felújítása

Mezőtúr, Hercegasszony kastély átalakítása és felújítása

Mezőtúr, Nagytemplom orgonájának restaurálása

Jászapáti Római Katolikus templom felújítása több ütemben (2014-2017)

Jászberényi Juhászkereszt felújítása

Jászberényi Cserőhalmi kereszt restaurálása

Tiszaföldvár, Református templom tetőszerkezetének részleges felújítása

Mezőtúri Református Gimnázium Ókönyvtár épület felújítása (több ütemben)

Szolnoki MÁV Járműjavító, új (IC) csarnok építése

2018

Jászberény, Kígyó utca 12 sz. Népi tájház felújítása

Kunhegyesi Szélmalom felújítása

Kenderesi Postahivatali rekonstrukciója

Jászárokszállás Vendégfogadó felújítása (folyamatban)

Mezőtúri Református nagytemplom felújítása (folyamatban)

Mezőtúri Református Gimnázium főépületének részleges helyreállítása, restaurálása (folyamatban)

2.11.3. 2019-ben – jellemzően pályázatot nyert forrásból – elkezdett munkálatok

Tisza-tavi templomok útja II. ütemének felújítási projektben érintett templomok:

Karcagi Református templom külső felújítása

Karcagi Zsinagóga külső felújítása

Tiszafüredi Református templomfelújítása

Tiszafüredi Római Katolikus templom felújítása

Kunmadarasi Református templomfelújításának II. üteme

Túrkeve Református templomfelújítása

Kisújszállás Református templomfelújítása

Abádszalóki Római Katolikus templom felújítása

Kunhegyesi Református templom külső felújítása

Túrkevei Református templomfelújítása

Kenderesi épületek felújítása; műemlék illetve műemléki környezet

Kenderesi Polgármesteri Hivatal felújítása

Kenderesi Református templom és parókia épület felújítása

Kenderesi Vasútállomás felújítása – kormányzói váró

Kenderesi Római Katolikus iskola felújítása

Kenderesi Általános Iskola épületeinek felújítása (2 épület)

Kenderesi régi Iskola felújítása és turisztikai hasznosítása

valamint

Jászdózsa Népi tájház felújítása

Jászberényi Polgármesteri Hivatal belső udvarának felújítása és a Múzeum hoz tartozó bemutató helység kialakítása

Karcagi Szélmalom felújítása
 Jánoshidai Premontrei rendház teljes felújítása
 Törökszentmiklósi Almásy kastély park felújítása
 Cserkeszőlő Baghy-Szinyei Merse kúria felújítása és átalakítása
 Cibakházi Római Katolikus templom felújítása
 Szolnok Varga Katalin Gimnázium tetőszerkezetének felújítása és átalakítása
 Tisza Mozi (volt zsidó imaterem és kultúrház) átalakítása, tetőtér-beépítése, homlokzat-felújítása

2.11.4. Régészet

A megye teljes területén a teljes régészeti topográfia elvégzése még nem történt meg. Ennek főleg pénzügyi okai vannak. A még nem ismert régészeti lelőhelyek felkutatása, beazonosítása, továbbá a már nyilvántartott régészeti lelőhelyek revíziója a megyét érintő beruházások tervezhetősége szempontjából elengedhetetlen. A régészeti topográfia több feltérési módszer (terepbejárás, műszeres lelőhely- és leletfelderítés) együttes alkalmazásával történik. A feltérési tevékenységet a megyében főszabályként a szolnoki Damjanich János Múzeum, mint megyei hatókörű városi múzeum a megye teljes területén, a jászberényi Jász Múzeum, mint területi múzeum a Jászság területén végezhet.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma 2019. január 1-jei állapot szerint 2.466 db. Ebből egyedileg védett: 19 db.

A régészeti lelőhelyek 4 kategóriába sorolhatók be. 19 darab kiemelten védett és a fokozottan védett lelőhely található a megyében.

Kiemelten védett lelőhely:

- Jászberény – Szent Imre, Négyszállás I. és II., Cserő-halom, Belső-szőlők I. és II.,
- Csege-lapos I. és II.
- Jászdózsa – Kápolnahalom
- Jászfelsőszentgyörgy – Pusztakerekudvar
- Szolnok – Vár, Guttenberg tér
- Tiszainoka – Csonkatorony
- Tószeg – Lapos-halom
- Törökszentmiklós – Tere-halom

Fokozottan védett lelőhely:

- Öcsöd – Kovás-halom
- Túrkeve – Lénárt-Bala, Hegyeshalom, Tere-halom, Névtelen-halom

2.11.5. Nemzeti és történelmi emlékhely

Jász-Nagykun-Szolnok megyében nemzeti emlékhely nem található.

Történelmi emlékhelyek a megyében:

- Jászberény, Jászkun Kerület Székháza, Jászberény, Lehel vezér tér 15.;
- Mezőtúr, Református Kollégium és Könyvtár, Mezőtúr, Kossuth Lajos út 2.

2.11.6. Megyei értéktár

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés a 620/2013. (XI.15.) számú határozatával elfogadta a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktár Bizottság Szervezeti és Működési Szabályzatát, a 621/2013. (XI.15.) számú határozatával megválasztotta a Megyei Értéktár Bizottság elnökét. Jogszabályi alapja a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló 2012. évi XXX. törvény, és a nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról 114/2013. (IV. 16.) Kormányrendelet. A Jász-Nagykun-Szolnok megyei értékleltár az értékleltárak szellemiségéből adódóan rendkívül vegyes: építészeti, tárgyi, kulináris, szellemi, természeti elemek egyaránt szerepelnek benne. Jelenleg 70 tétel szerepel az értékleltárban.

2.12. Világörökségi és világörökségi várományos területek

2.12.1. Világörökségi terület

Jász-Nagykun-Szolnok megye területén világörökségi helyszínnel érintett terület három település külterületén található: Nagyiván, Kunmadaras és Tiszaszőlős. Mindhárom település a „Hortobágyi Nemzeti Park – A puszta” világörökségi helyszín részei. A „Hortobágyi Nemzeti Park – a Puszta” 1999. óta az Alföldön Magyarország keleti országrészében található mintegy 75 ezer hektáros világörökségi területe a kultúrtáj kiemelkedő példája, amely több mint ötezer éve őrzi érintetlen és látható bizonyítékát a hagyományos legeltető földhasználatnak, és példázza az ember és a természet harmonikus kapcsolatát.

2.12.2. Világörökségi várományos terület

Jász-Nagykun-Szolnok megye területét, mint világörökségi várományos terület a Világörökségi Várományos Helyszínek Jegyzékéről szóló 27/2015. (VI. 2.) MvM rendelet alapján a Magyarországi tájházak hálózata érinti:

- Karcag - Kántor Sándor Fazekasház
- Karcag - Nagykunsági Tájház
- Tiszafüred - Nyúzó Gáspár Fazekas Tájház
- Tiszafüred-Kócsújfalu - Meggyes Csárdamúzeum

2.13. Honvédelem

Jász-Nagykun-Szolnok megyében kiemelt fontosságú honvédelmi terület övezetébe tartozik Rákóczi falva, Szajói és Szolnok, honvédelmi terület övezetébe pedig Jászberény.

Szolnokon található a Magyar Honvédség MH 86. Szolnok Helikopter Bázisa. Az MH 86. Szolnok Helikopter Bázis feladatai közé tartozik a szárazföldi csapatok légi támogatása, hadműveleti és gyakorló repülések, légi kutatás-mentés, katonai és gazdasági célú légi szállítások, hajózó és repülőműszaki oktatás, részvétel a NATO Flying Training in Canada programban, készenléti szolgálatok, harcászati légi deszant feladatok, természeti csapások és ipari és környezeti katasztrófák következményeinek felszámolása, az ellátás-utaltság rendben kijelölt szervezetek logisztikai támogatása, állami és katonai felsővezetők légi szállítása, a katonai repülő hagyományok ápolása.

2.14. Ásványvagyon, energiaforrások

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az alábbi ásványi nyersanyagok lelhetők fel:

- építőanyagok: homok és agyag
- szénhidrogének: kőolaj és földgáz
- gyógyiszap
- geotermikus energia.

A megyében 67 db bányatelek található, melyek közül aktív bányászati tevékenység, kitermelés 43 db-on folyik:

- 6 db agyagbánya (Törökszentmiklós, Kisújszállás, Kunszentmárton, Mezőtúr, Tiszafüred)
- 8 db homokbánya (Jászberény, Jászladány, Jászfelsőszentgyörgy, Szolnok, Tiszafüred, Tizsakürt)
- 8 db kevert nyersanyag bánya (Törökszentmiklós, Kunszentmárton, Zagyvarékas, Jászberény, Tizsaszőlős, Tizsakürt)
- 21 db szénhidrogén bánya (Fegyvernek, Karcag, Mezőtúr, Kunmadaras, Nagykörű, Öcsöd, Örményes, Szolnok, Tizsaszentimre, Túrkeve).

24 db bányatelekből 2 db-nak a felszámolása zajlik, míg 22 db feltárási fázisban lévő, termelés-beállításra váró telek. Tizsasúlyön gyógyiszap kinyerésére van engedély.

Geotermikus energia hasznosítására a megye területén két koncessziós terület került kijelölésre Szolnok és Jászberény térségében. A megye területén nagy számban található termásvíz kutak, melyek közül számosnak az energetikai (üvegház, fóliasátor vagy közintézmény fűtésére) célú hasznosítása is megtörténik.

A megyében a napsütéses órák magas száma (2000 óránál is több) miatt számos napelemes kiserőmű létesült az elmúlt években, illetve a lakossági napenergia felhasználás is dinamikusan növekszik. Hagyományosan hőtermelésre is hasznosítják a napenergiát: fóliasátor és üvegház fűtése, üzemeltetése.

2.15. A természeti és környezeti kockázatok, különös tekintettel az éghajlatváltozás területi vonatkozásaira

Jász-Nagykun-Szolnok megyében is egyre inkább érzékelhetők a globális éghajlatváltozás jelei, melyek elsősorban az éves középhőmérséklet emelkedését és az éves csapadékmennyiség lassú csökkenését jelentik. Az elmúlt évtizedekben a szélsőséges időjárási jelenségek gyakorisága, intenzitása nőtt, gyakoribbá és tartósabbá váltak a nyári magas hőmérsékletek. Egyre kiszámíthatatlanabb az egyes évszakok csapadék mennyisége és a hőmérséklet ingadozása. Az éghajlat változékonysága és változása befolyásolja a termelési (mezőgazdaság, erdészet és halászat) és gazdasági ágazatok (energiatermelés, turizmus) valamint a természeti környezet tulajdonságait és szerepét.

A megye klímaváltozáshoz kapcsolódó veszélyeztetettségét nyolc tématerület segítségével vizsgálták. A nyolc terület közül négyben magas a megye érintettsége (árvíz, belvíz, turizmus, épített környezet), három kategóriában közepes (aszály, természeti értékek veszélyeztetettsége, erdők sérülékenysége), kettőben pedig alacsony (villámárvíz veszélyeztetettség, ivóvízbázisok veszélyeztetettsége). Ezek alapján Jász-Nagykun-Szolnok megye az ország kevésbé veszélyeztetett megyéi közé sorolható. A megyét elsősorban a károsan sok és károsan kevés víz érinti. A jövőt illetően előre jelezhető, hogy az árvízszintek további emelkedésével kell számolni, ami növeli a Tisza-völgy árvízi kockázatát. Aszályveszélyeztettség szempontjából a megye középső részén találhatóak nem sérülékeny területek, míg a megye többi része döntően mérsékelten sérülékeny. Az éghajlatváltozás várható mezőgazdasági hatásainak becslésére termés-szimulációs modellel megállapították, hogy a tavaszi vetésű növények sérülékenyebbek, mint pl. a kukorica, és komoly terméscsökkenéssel kell számolni a távolabbi jövőben (2071 után) az egész országban. Ennek oka a magasabb légköri CO₂, a magasabb hőmérséklet miatt rövidülő termésideszak és hiányos beporzás, nagyobb vízstressz. Ugyanakkor az őszi vetésű növények (búza, árpa, repce) magasabb terméseket hozhatnak.

A megye turisztikai veszélyeztetettsége kb. 15%-kal haladja meg az országos átlagot a jelentősebb kitettség és a gyengébb alkalmazkodóképesség miatt. Elsősorban a szabadtéri rendezvények és a vízparti turizmus az erősen veszélyeztetett, de a városlátogató és kerékpáros turizmus, valamint a természetjáró és falusi turizmus is fokozott veszélyben van.

Jász-Nagykun-Szolnok megye épített környezetét érintően a lakóépületek vannak veszélyben a viharkárok miatt, mely 13%-kal haladja meg az országos átlagot. Ennek elsődleges oka a tanyás, aprófalvas településeken található nagyszámú elavult, 1945 előtt épült lakóépület, de a városok épületállományára is túlnyomó részt az 1990 előtt épült, sok esetben évtizedek óta felújítatlan családi ház a jellemző.

Jász-Nagykun-Szolnok megye területén a természeti és a környezeti kockázatok közül az alábbiak azonosíthatók:

- vizekkel kapcsolatos kockázatok
 - többlet vizek okozta kockázatok
 - árvízi veszélyeztetettség
 - belvízi kockázat
 - vízhiány okozta kockázat
 - mezőgazdasági kockázat: aszály
 - ivóvíz-ellátási kockázat
- egyéb kockázatok
 - termőföld mennyiségének, minőségének csökkenése
 - környezetszennyezés
 - felszíni és felszín alatti vizek szennyezése
 - levegőminőség romlása
 - környezeti zajszennyezés

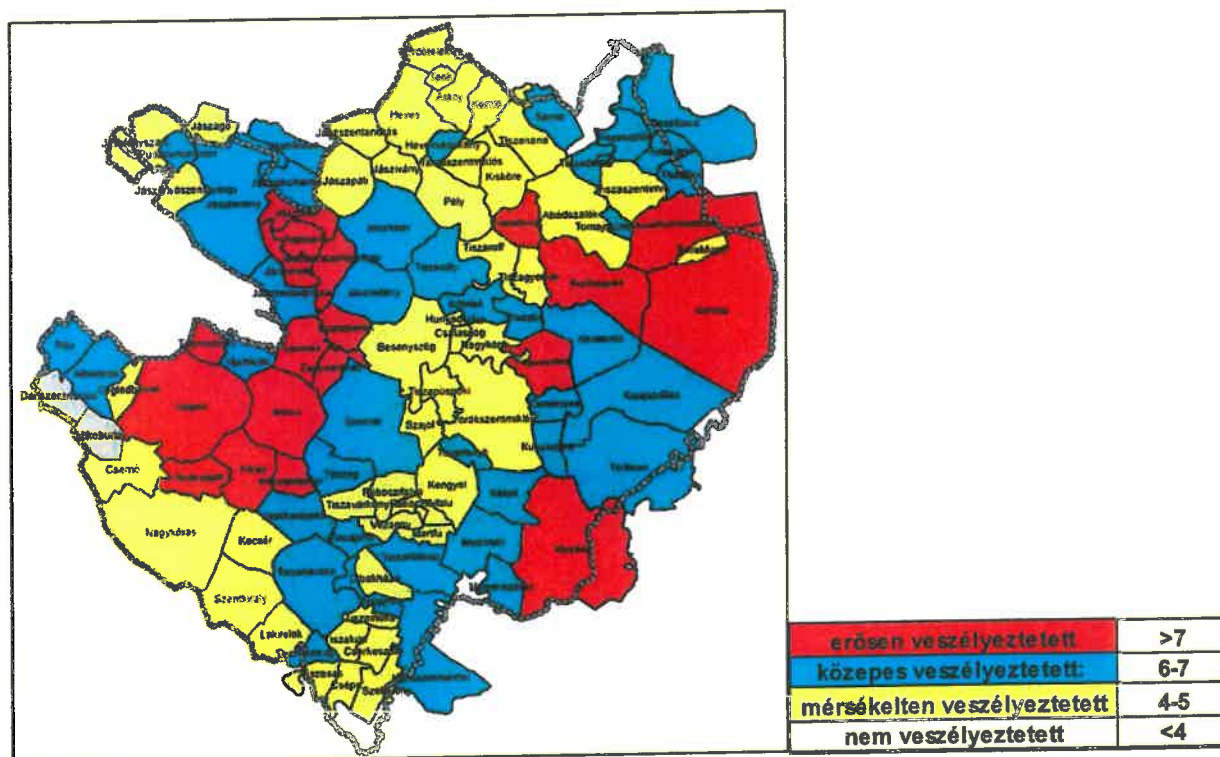
2.15.1. Vizekkel kapcsolatos kockázatok

A vizekkel kapcsolatos kockázatok mögött jellemzően a klímaváltozás negatív folyamatai állnak. Az egyre gyakoribb sztochasztikus időjárási körülmények megnehezítik a településeken élők, illetve a gazdálkodók dolgát.

A Tisza Magyarország legváltozatosabb folyója különösen a vízjárását nézve. A Tisza völgye, különösen a Közép-Tisza völgye az egyik legveszélyeztetettebb térség az árvizek szempontjából. Jász-Nagykun-Szolnok megyében is jelentős vízügyi beavatkozások történtek a Tisza mentén:

- töltésáthelyezés több helyszínen
- töltéserősítések (magassági és keresztmetszeti)
- árvízcsúcs-csökkentő tározók létesítése
- tározók kijelölése
 - Borsóhalmi véstározó
 - Jásztelki szükségtározó

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az árvízi kockázat mellett, a belvív veszélyeztetettséget is ki kell emelni, mint többlet víz okozta kockázatot. A települések esetében az ár- és belvív veszélyeztetettségi besorolásával a 18/2003. KvVM-BM rendelet foglalkozik. A jogszabály három kategória (A-erősen, B-közepesen, C-enyhén) szerint minősít, azonban a kategorizálás elvei csak az ártéri településekre készültek el, és csak árvízvédelmi szempontok szerint, ezért a belvív-veszélyeztetettség értékeléséhez nem megfelelő. A KÖTIVIZIG által kidolgozott veszélyeztetettségi besorolás (8. ábra) a természeti adottságok és emberi tényezők figyelembevételével készült, az észlelt jelenségek, területi belvív-veszélyeztetettség mellett a csapadékvíz elvezető rendszer kiépítettségét, a további befogadók állapotát is figyelembe veszi. A belvív a legnagyobb károkat a mezőgazdaságilag művelt területeken, illetve a települések belterületén okozhatja. A megye jelentős része kitett a belvizek hatásának. A megye területe 17 belvívvédelmi szakaszra van felosztva. A megye legveszélyeztetettebb települései a következők: Törökszentmiklós, Túrkeve, Tiszafüred, Martfű, Mesterszállás, Mezőtúr és a Jászság egyes települései (Jászládány, Jászfákóhalma, Jászberény). A megyében két legnagyobb mesterséges tározó, melyek a belvizes időszakban a belvizek befogadását segítik a Kecskeri tározót (2,61 millió m³) és a X. tározót (1,45 millió m³), de a folyók holtágait is belvív tározásra használják (pl.: Alsóréti Holt-Tisza, Alcsi Holt-Tisza, Cibakházi Holt-Tisza stb.). A belvizek elvezetését a belvívcsatornák, és a kettős funkciójú csatornák is segítik (~1074 db csatorna). Ezen műtárgyak karbantartásáról folyamatosan gondoskodni szükséges.



8. ábra: Települési belvíz-veszélyeztetettség értékelése 2020
 Forrás: KÖTIVIZIG 2020

Az aszályos időszak kezelésének legfontosabb tényezője a Tisza-tóban tározott vízkészlet, amelynek vízbázisán működik a Nagykunsági-főcsatorna és NK. III-2 fűrtfőcsatorna. A tervezett öntözésfejlesztések ezt a tározási kapacitást is célozzák megnövelni, az öntözésre bevonható területek kiterjesztése mellett. Az említett projektek, összességében mintegy 11 000 ha öntözési hatásterület növekményt eredményezhetnek.

A vízhiány okozta kockázat is jelentős mértékű a megyében. Jellemzően ott alakulnak ki aszályos területek, ahol a belvízi kockázat is jelentős. Aszályos időszakokban a belvítározókban, valamint a csatornahálózatokban lévő, betárazott vízmennyiség segíthet a vízpótlásban, az öntözővíz biztosításában. További projekt elképzelés az aszályos időszakok ellensúlyozására, öntözőrendszerek fejlesztésére vonatkoznak. Az érintett csatornák az Nkfc. I. böge, Nk. III-2. ffcs. I. böge, amelyeken összességében 1,5 millió m³-nyi tározókapacitást terveznek elérni, továbbá 60 cm-es vízszintemelést céloznak meg a rendszer működtetéséhez. Ez kb. 5000 ha terület öntözését fogja biztosítani.

2.15.2. Egyéb kockázatok

Az egyéb kockázatok közül ki kell emelni a termőföldet érintő veszélyeket, kockázatokat. Egyrészt a termőföld mennyiségének, másrészt minőségének csökkenését. A megyében a szélróziónak és vízerózióknak van hatása. A szél erózióval leginkább érintett területei a megye nyugati szélén, illetve a Tisza-tó mentén találhatóak. Mindkét erózió ellene lehet védekezni, alkalmazva a jó mezőgazdasági

gyakorlatot. A termőföld minőségének romlását szintén a jó mezőgazdasági gyakorlattal, a környezetszennyezés mértékének csökkentésével lehet megakadályozni.

Az egyéb kockázatok között a levegőminőség romlását, a légszennyezés mértékének növekedését kell említeni. A megye városaiban, különösen a megyeszékhelyen a közlekedésből eredő légszennyezés a legjelentősebb. Téli időszakban a szilárd tüzelőanyagok elégetéséből származó károsanyag-kibocsátás is jelentős mértékű. A megye iparosodottabb részein az ipari tevékenységből származó károsanyag-kibocsátással is számolni kell. A légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendeletében egyedül a megyeszékhely, Szolnok szerepel.

A környezeti zajszennyezést is nevesíteni kell, mint egyéb kockázatot. Különös tekintettel a megye nagyforgalmú útjaira és vasúti hálózatára vonatkozóan.

A felszíni és felszín alatti vizek szennyezése is kockázatot jelent. A felszíni vizeinket pontszerű (csővégi) és diffúz szennyezések is érik. A legjelentősebb a pontszerű szennyezések a tisztított szennyvíz bevezetések. A felszíni vizeket érő diffúz szennyezések közé a csapadékos időszakokban, hóolvadás után jelentkező többlet vizek sorolhatók, melyek jellemzően a mezőgazdasági művelésű területekről moshatnak be jellemzően tápanyag-eredetű (foszfor- és nitrogén-formák) szennyezőanyagokat a felszíni vizeinkbe.

A felszín alatti vizek esetében a minőségi romlás (szennyezőanyag bemosódása, bejutása a vízrétegekbe) mellett, a mennyiségi csökkenés is kockázat a térségünkben. A megye talajvíz készlete erősen szennyezett, különösen tápanyag-eredetű komponensek esetében. A rétegvizek védelme kiemelt fontosságú feladat, hiszen a megye lakosságának (~80%) ivóvízzel való ellátását biztosítják.

3. A térszerkezet alakulása, a terület-felhasználás változásai, tendenciák

3.1. A településrendszer

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 78 db település található. A 78 db település közül 22 db város, 56 db község. Egy megyei jogú város található a megyében: Szolnok, amely egyben a megye székhelye is.

A megyében 9 járás került kialakításra:

- Jászapáti járás
 - A Jászapáti járás székhelye Jászapáti. Területe 544,45 km², népessége 31.298 fő, népsűrűsége 60 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Két város (Jászapáti és Jászkisér) és hét község tartozik hozzá.
- Jászberényi járás
 - A Jászberényi járás székhelye Jászberény. Területe 617,01 km², népessége 51.416, népsűrűsége 82 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Három város (Jászberény, Jászárokszállás és Jászfényszaru) és hat község tartozik hozzá.
- Karcagi járás

- A Karcagi járás székhelye Karcag. Területe 857,26 km², népessége 40.628 fő, népsűrűsége 49 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Három város (Karcag, Kenderes és Kisújszállás) és két község tartozik hozzá.
- Kunhegyesi járás
 - A Kunhegyesi járás székhelye Kunhegyes. Területe 464,58 km², népessége 19.612 fő, népsűrűsége 42 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Két város (Kunhegyes és Abádszalók) és öt község tartozik hozzá.
- Kunszentmártoni járás
 - A Kunszentmártoni járás székhelye Kunszentmárton. Területe 576,49 km², népessége 33.505 fő, népsűrűsége 61 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Két város (Kunszentmárton és Tiszaöldvár) és kilenc község tartozik hozzá.
- Mezőtúri járás
 - A Mezőtúri járás székhelye Mezőtúr. Területe 725,74 km², népessége 25.862 fő, népsűrűsége 38 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Két város (Mezőtúr és Túrkeve) és három község tartozik hozzá.
- Szolnoki járás
 - A Szolnoki járás székhelye Szolnok. Területe 914,48 km², népessége 114.801 fő, népsűrűsége 131 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Öt város (Szolnok, Besenyszög, Martfű, Rákóczihalva és Újszász) és 13 község tartozik hozzá.
- Tiszafüredi járás
 - A Tiszafüredi járás székhelye Tiszafüred. Területe 417,05 km², népessége 18.493 fő, népsűrűsége 46 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Egy város (Tiszafüred) és 6 község tartozik hozzá.
- Törökszentmiklósi járás
 - A Törökszentmiklósi járás székhelye Törökszentmiklós. Területe 464,54 km², népessége 34.392 fő, népsűrűsége 79 fő/km² volt a 2019. évi adatok szerint. Két város (Törökszentmiklós és Fegyvernek) és öt község tartozik hozzá.

A 22 városból nyolc a budapesti agglomerációval szomszédos Jászberényi (3) illetve Szolnoki (5) járásban, négy a megye északkeleti részén lévő Karcagi (3) és Tiszafüredi (1) járásokban található. A megye déli-délkeleti részén lévő Kunszentmártoni, Törökszentmiklósi, Mezőtúri és a középső részén található Jászapáti és Kunhegyesi járások mindegyike 2-2 városi jogállású településsel bír. A megyében statisztikai értelemben tehát nincs városhiányos térség, de három járásban (Kunhegyesi, Kunszentmártoni, Jászapáti) nincs 10 ezer főnél népesebb város, itt a települések sok vonatkozásban a járáson kívüli központokra vannak utalva. Szolnok és Jászberény 30 km-es körzetében 100 ezer főt meghaladó népesség koncentrálódik. A megye sajátos mezővárosias fejlődéséből következően keleti határa „kisvárossort” alkot. A megye népességének ugyan több mint a fele, 202 ezer fő, a 22 városi jogállású településen él, de csak nyolc település népessége haladja meg a 10 ezer főt, ahol a népesség kevesebb, mint harmada, 115 ezer fő él. Kilenc város járási székhely, közös önkormányzati hivatalt ugyanezen városok egy része működtet. A többi 13 városi jogállású településnek tehát térségi közigazgatási szerepköre nincs. Önálló polgármesteri hivatalt 56 település működtet, ebből 21 Közös Önkormányzati Hivatalt is.

A települések közül mindössze 5-nek a népessége nem éri el az 500 főt, további 11 népessége a 1000 főt, vagyis a települések ötöde kis- és aprófalú. Ez az egyébként jellemzően nagytelepüléseket

magában foglaló megyében magas arány. A kistelepülések a megyében viszonylag egyenletesen elszórtan helyezkednek el, nem alkotnak külön térséget. Ez összefügg azzal, hogy keletkezésük több tényezőre vezethető vissza. Egy részük a Tisza menti magasan fekvő térszíneken található kisebb település, ezek méretét vélhetően a térszín kiterjedése korlátozta. Másik csoportjukat a korábbi tanyákból önállósult települések alkotják, ilyenek a megye teljes területén előfordulhatnak.

A települések közel harmada 5000 főnél népesebb. Ez egyrészt a Nagykunság sajátos településstruktúrájának, másrészt az ipari falvak nagy számának köszönhető. Az utóbbiak a Jászság területén és Szolnok térségében találhatók. A megye településhálózata ugyanakkor mentes a szélsőségektől: a 10 legnagyobb és a 10 legkisebb település átlagos népessége között kb. 30-szoros az eltérés. A települések „derékhadát”, ahogy az aprófalvas térségektől eltekintve az ország egészében, az 1-5 ezer lakosú falvak alkotják: 31 település, a megye településeinek közel fele tartozik ebbe a népességnagyság kategóriába.

A megye egyik sajátossága az igen ritka településhálózat. Jász-Nagykun-Szolnok megyében mindössze 1,4 település jut 100 km²-re. Ez az országos átlagnak (3,4) alig több mint harmada és az Észak-Alföldi régió átlagának is alig kétharmada. A legnagyobb a településsűrűség a Kunszentmártoni járásban (2,0 település/100 km²), itt a települések átlagos nagysága közel 51 km², illetve a Szolnoki járásban (1,9), itt az átlagos településmagyság 52,4 km². Legkisebb a településsűrűség a Karcagi és a Mezőtúri járásokban (0,6 illetve 0,7 település/100 km²), itt az átlagos településmagyság 171,4 illetve 145,2 km². A két járásban mindössze 5-5 település található.

A Karcagi és a Mezőtúri járások esetében a nagy településterületekhez jelentős tanyavilág párosul, így a ritka településhálózat csak igazgatási értelemben igaz, településföldrajzi értelemben nem.

A megye népességének kevesebb, mint harmada (108 ezer fő) él a közepesen sűrűn lakott – urbanizálódó – Szolnoki járásban (100 fő/km²-t meghaladó sűrűség). A Szolnoki (relatív) koncentráció a 4-es út mentén Budapestig húzódó folytonos urbanizációs tengely utolsó jelentősebb sűrűsödése. A sűrűsödés a 4-es, illetve 411-es főút mentén (Cegléd-Nagykőrös közvetítésével) a Kecskeméti nagyvárosi együttesre is rákapcsolódik. A megyei átlagnál (67 fő/km²) sűrűbben lakott Jászberényi járás (81 fő/km²) is közvetlenül kapcsolódik a 31-es út menti, Budapestig tartó lineáris sűrűsödéshez. Az M3-as út irányában még nem alakult ki összefüggő, sűrűbben lakott tengely. A megye többi része még hazai értelemben is ritkán lakott, vidékies térségnek számít.

3.2. Mezőgazdaság

Jász-Nagykun-Szolnok megye az ország egyik legnagyobb területű megyéje, itt található az ország mezőgazdasági hasznosítású földterületeinek mintegy ötöde. Tökéletes síkság lévén kedvezőek a mezőgazdasági adottságai, azonban szélsőséges vonásokat mutató éghajlata - kevés és egyenetlen eloszlású a csapadék, gyakori szárazság és aszály és az évente visszatérő belvíz - jelentős problémákat okozhat. Jász-Nagykun-Szolnok megye mezőgazdaságát ágazati szinten áttekintve megállapítható, hogy a növénytermesztési ágazatok közül meghatározó a búza, az őszi káposztarepce, a kukorica és a napraforgó termesztése, valamint a gyepterületek művelése, míg az állattenyésztési ágazatok közül a sertés-, a baromfi-, a szarvasmarha- és a juhtenyésztés jellemző a tógazdaságokban történő

haltenyésztés mellett. A Jászságban, valamint a Tiszazugban jelentős volumenben folyik zöldség-, gyümölcs-, és szőlőtermesztés.

A megyében jelentős az öntözhető területek nagysága, amely mintegy 40.000 hektár, mintegy 1.500 termelő rendelkezik az öntözésre feljogosító vízjogi üzemeltetési engedéllyel. Ennek köszönhetően jelentős területet képvisel megyénkben a különböző növényfajok vetőmagtermesztése is (hibridkukorica, napraforgó), az ország kukorica vetőmag-előállító területének 40%-a itt található.

3.2.1. Szántóföldi növénytermesztés

A megye területének teljes nagysága 558.000 hektár, melyből a mezőgazdaság által hasznosított 415.180 hektár. Szántóföldi növénytermesztés a megyében 375.980 hektáron folyik.

A megye termőföldhasználatának meghatározó sajátossága a termőterületeken belül a mezőgazdasági területek közel 90%-os aránya, ezen belül pedig a szántóterületek igen magas aránya (kb. 76%), ami az országos átlagot jóval meghaladja. A gyepterületek aránya a termőterületeken belül közel 11%. Az erdőterületek aránya 11%, ami jelentősen elmarad az országos átlagtól.

Külön sajátossága a megyének a rizstermesztés, az országban egyedülként Kisújszállás térségében természetnek indiánriszt 1.000 ha területen.

Őszi vetésű kultúrák 2019 (6. táblázat)

Őszi káposztarepcét mintegy 20.151 hektárról takarítottak be a gazdálkodók. A termésátlag 2,46 tonna/ha volt, ennek megfelelően a megyében megtermelt teljes mennyiség 49.632 tonna volt. Őszi búzát 101.585 hektáron termeltek, ez az országos vetésterület közel 10%-át teszi ki. A termésátlag 4,98 tonna lett hektáronként. A megyében megtermelt búza mennyisége 506.096 tonna volt. Az őszi árpa 26.192 hektárt foglalt el, hozama 5,26 tonna/hektár volt, így a betakarított teljes mennyisége 137.665 tonna volt. Az őszi rozs betakarítása 1.399 hektáron történ meg, a termésátlag 2,93 tonna/hektár volt. A teljes betakarított mennyiség 4.617 tonna lett. A tritikálé betakarított területe 5.961 ha volt, melyen a termésátlag 4,56 tonna/hektárnak adódott. A teljes betakarított mennyiség 28.047 tonna volt.

6. táblázat: Őszi vetésű növényfajok 2019. évi összesítő táblázata

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok megye mezőgazdaságának helyzete 2019. NAK

| Növényfaj | Összes terület (ha) | Betakarított terület (ha) | Termésátlag (kg/ha) | Összes termés (tonna) |
|--------------------|---------------------|---------------------------|---------------------|-----------------------|
| Őszi árpa | 26.192 | 26.192 | 5.256 | 137.665 |
| Őszi búza | 101.585 | 101.585 | 4.982 | 506.096 |
| Őszi rozs | 1.399 | 1.399 | 3.300 | 4.617 |
| Triticale | 5.961 | 5.961 | 4.705 | 28.047 |
| Őszi káposztarepce | 20.151 | 20.151 | 2.463 | 49.632 |

Tavaszi vetésű kultúrák 2019 (7. táblázat)

A magborsó vetése 1.430 hektáron történt meg. A termésátlag 2,43 tonna/hektár lett, ami mintegy 20%-al magasabb az előző év átlagánál. A szemes kukorica vetésterülete 37.553 hektár volt. A termésátlag 6,96 tonna/hektár lett, a teljes betakarított mennyiség pedig 261.594 tonna. A napraforgó jelentős területtel képviselteti magát Jász-Nagykun-Szolnok megyében. 2019-ben 79.634 hektáron vetettek napraforgót a gazdálkodók. A termésátlag 2,89 hektár/tonna lett, míg a betakarított mennyiség 230.434 tonna volt. Cukorrépat mindösszesen csak 243 hektáron (régén a

vetésterület elérte a 4000-5000 hektárt) vettek a gazdálkodók, a megtermelt répa mennyisége 17.508 tonna volt, ami 72 tonna/hektár termésátlagnak felel meg. A szója vetésterülete 1.277 hektár volt. A termésátlag 2,45 tonna/hektár, az összes megtermelt mennyiség 3.129 tonna. A szója esetében meg kell jegyeznünk, hogy a termésátlaga jelentősen elmarad a növény genetikai terméspotenciáljától. A megye természeti adottságai nem kedveznek a szója termesztéséhez. A burgonya vetésterülete mindösszesen 74 hektár volt, ez évek óta folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. A termésátlag 22,27 tonna/hektár lett, ez átlagosnak mondható. A tavaszi árpa vetésterülete nagyon visszaesett a megyében, mindösszesen 923 hektáron takarították be. A hozam 3,73 tonna/hektár, ami gyengének minősül. A tavaszi zab területe 1.583 hektár volt, amin 3,13 tonna/hektár lett a termésátlag.

7. táblázat: Tavaszi vetésű növényfajok 2019. évi összesítő táblázata

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok megye mezőgazdaságának helyzete 2019. NAK

| Növényfaj | Összterület (ha) | Betakarított terület (ha) | Termésátlag (kg/ha) | Összes termés (tonna) |
|--------------|------------------|---------------------------|---------------------|-----------------------|
| Napraforgó | 79.634 | 79.634 | 2.894 | 230.434 |
| Szója | 1.277 | 1.277 | 2.450 | 3.129 |
| Kukorica | 37.553 | 37.553 | 6.966 | 261.594 |
| Burgonya | 74 | 74 | 22.278 | 1.649 |
| Cukorrépa | 243 | 243 | 72.050 | 17.508 |
| Triticale | 5.961 | 5.961 | 4.705 | 28.047 |
| Tavaszi árpa | 923 | 923 | 3.732 | 3.445 |
| Zab | 1.583 | 1.583 | 3.168 | 5.015 |
| Magborsó | 1.430 | 1.430 | 2.430 | 3.475 |

3.2.2. Kertészet

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a mezőgazdaságilag művelt területnek mindössze 2-3%-át foglalják el kertészeti kultúrák. A zöldség termőterülete megyénkben 5.000-7.000 hektár közötti területet foglal el, melynek döntő része szántóföldi zöldség. A gyümölcs termőterülete közelít az 1.200 hektárhoz, de a korábban ugyanekkora területen művelt szőlő mára 1.000 hektárra csökkent. A legjelentősebb zöldség-gyümölcs termőterületek a Jászságban és Tiszazugban találhatók.

Zöldségtermesztés

Me gyénkben leginkább a konzervipari zöldségfajok terjedtek el, hiszen mind a csemegekukorica, a zöldborsó és a zöldbab jól illeszthető a szántóföldi növénytermesztés vetésszerkezetébe.

A csemegekukorica a legnagyobb mennyiségben termesztett ipari zöldségfélénk, 2.422 hektárt foglalt el, ahonnan 41.322 tonnát takarítottak be 2019-ben a gazdák. A zöldborsó vetésterülete 1.237 hektár volt, ameyen 4.949 tonna zöldborsó termett.

Jelentős paprika-termesztő régiója Jász-Nagykun-Szolnok megyének a Jászság. Ebben a térségben nagy hagyományokkal rendelkezik a fóliasátras paprikatermesztés. Fontosabb hajtított zöldség termőterület még Tiszazugban található, ahol a paprika mellett paradicsomot és káposztaféléket is fóliasátor és üvegház alatt termelnek. Fűszerpaprikából 2.344 tonnát takarítottak be a gazdák, míg zöldpaprikából 2.133 tonnát.

A 2019. év nem kedvezett a hagymaféléknek, így a termés mennyisége elmaradt a sokévi átlagtól, 4.233 tonnát takarítottak be a gazdák. A hűvös április vége május eleje nem kedvezett a görögdinnye fejlődésének. Görögdinnyéből 2.250 tonna termett 2019. évben.

Gyümölcsstermesztés

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a gyümölcsstermesztéshez szükséges klimatikus viszonyok és talajadottságok nem kedvezőek, ezért ez az ágazat kevésbé jelentős országos viszonylatban. A zöldségtermeléshez hasonlóan a Jászságban található meg a legnagyobb gyümölcs-termőterületek: szilva, kajszibarack, alma és cseresznye ültetvények. Itt található az ország egyik legnagyobb egybefüggő területű cseresznye ültetvénye is, a nagyköri cseresznyés. A legnagyobb területen hegytermelés folyik a megyében, közel 300 hektáron.

2019. évben almából 543 tonna, körtéből 255 tonna, meggyből 1.428 tonna, őszibarackból 345 tonna, kajszibarackból 374 tonna (rekord közeli termés volt), cseresznyéből 235 tonna, míg szilvából és ringószilvából 1.387 tonna termett a megyében.

Szőlőstermesztés

Jász-Nagykun-Szolnok megye szőlőterületének legnagyobb része a Kunsági Borvidékhez tartozik, ezen belül is a Tiszamenti körzethez tartozó településeken (Nagyréven, Tizsakürtön, Tizsainokán, Csépán, Tizasason és Cserkeszőlőn), valamint a Jászságban a legelterjedtebb a szőlőtermelés. A térségben leginkább borszőlőt termelnek, fontosabb fajták: Kövidinka, Zalagyöngye és a Kékfrankos, de minden évben történnek telepítések, így új fajták is kerülnek a területre, mint pl.: Generoza vagy Bianka. A megyei szőlő-termőterület nagysága 1.000 hektár, ahonnan ingadozóan 4-6.000 tonna szőlőt takarítanak be a gazdák.

3.2.3. Állattenyésztés

Az állattenyésztésben a sertés-, szarvasmarha- és juhállomány száma az 1996-tól kezdődő kedvezőtlen felvásárlási és világpiai helyzet miatti szerkezetváltásból adódóan visszaesett, napjainkban azonban megfigyelhető a főbb haszonállatok tartásának élénkülése, és növekszik a juh- valamint a tyúkfélék állománya is.

Szarvasmarha

A szarvasmarha-állomány, beleértve a tej-és húshasznú állományokat, országos és regionális szinten is emelkedő tendenciát mutat az elmúlt évek tekintetében. A KSH adatai szerint ez a növekedés megyénkben is érzékelhető. Amíg az országos létszám az elmúlt egy évben 1,4%-kal emelkedett, addig megyénkben ennek mértéke 2,9% (51.600 db-ról 53.100 db). Mindezek mellett a tehénlétszám hasonló nagyságrendet mutat az elmúlt évhez képest (22.900 db-ról 22.700 db). A szarvasmarhatartók kétharmadát továbbra is gazdálkodó szervezetek adják, harmadát egyéni vállalkozók, és kisgazdaságok.

Vágómarhát jórészt export-piacon értékesítünk, legfőbb célország továbbra is Törökország, ahová az elmúlt években jelentősen megnőtt az élőállat-kivitel. Mindezekon kívül Ausztriába, Horvátországba, utóbbi időszakban Koszovóba kiszállított tenyésztés- és vágóállat-kivitel is erősödött, a délszláv régió országai egyre vonzóbbak az export tekintetében. Ezen országokban a felvásárlási ár közelít a török

szinthez. Az oroszországi piac az embargó végett továbbra is jelentősen beszűkült. Feldolgozott marhahúsból 40%-kal többet szállítanak külföldre a feldolgozók, az árak emelkedésének köszönhetően pedig az értékesítésben betöltött aránya 64%-ra bővült. Magyarország importja főleg Hollandiából, Németországból és Romániából származik, ettől függetlenül nettó exportőrök voltunk vágómarhából és marhahúsból egyaránt. Magyarországon a marhahúsfogyasztás 2,5 kg/fő körül alakul, az uniós átlag ennél jóval magasabb, 6-8 kg/fő közé tehető.

A megtermelt nyerstej mennyisége az elmúlt években folyamatosan emelkedő tendenciát mutatott, de ez az emelkedés kissé stagnált az elmúlt években. A feldolgozók által felvásárolt tehéntej mennyisége 2019-ben országos szinten 1.535.304 tonna, míg 2018-ban 1.545.400 tonna volt. Országos szinten az összes megtermelt nyerstej mennyisége (a feldolgozók által felvásárolt, valamint a közvetlen termelői értékesítés) 1,9 milliárd kg volt a tavalyi évben, ez a nagyságrend várhatóan az idei évben is hasonló lesz. Az átvett tej döntő többsége extra minőségű volt. A hazai tej-és tejtermékfogyasztásban folyamatos emelkedés tapasztalható, jelenleg az egy főre jutó tej és tejtermékfogyasztás 165 liter körül alakul. Az ágazat jelenlegi egyik legnagyobb problémája a munkaerőhiány.

Sertés

Országos szinten a 2019. júniusi állapotot figyelembe véve - ha minimális szinten is - csökkent a sertésállomány létszáma (2.859.400 db-ról 2.839.800 db-ra). Mindemellett megyénkben kissé emelkedett a létszám az elmúlt egy évben (264.700 db-ról 267.600 db-ra), a koca állomány viszont ezzel párhuzamosan csökkent (17.000db-ról 13.800 db-ra). A sertésállományok közel 70 %-át gazdálkodó szervezetek adják, kisebb részét egyéni gazdaságok. Ez a megoszlás évek óta változatlan. Az 1990-es évek elején még többségében lévő háztáji tartás évről évre háttérbe szorul.

Az élő sertés árát az elmúlt egy évben a piaci viszonyok mellett az afrikai sertéspestis (ASP) befolyásolta leginkább. Az afrikai sertéspestis nagy ragályozó képességű, vírus okozta fertőző betegség, amely iránt Európában a házi sertés és a vaddisznó fogékony. 2019 nyarán ASP-t igazoltak a laboratóriumi vizsgálatok több, a Tisza mentén talált vaddisznó-tetemben.

2019 év elején az élősertés átvételi árában robbanásszerű árnövekedés volt tapasztalható, mely október végéig már meghaladta az 540 Ft/kg-ot. A sertéshús árának növekedése elsősorban a Kínában elhatalmasodott afrikai sertéspestissel magyarázható.

A hazai sertéstartók továbbra is jelentős technológiai hátrányban vannak a hagyományosan nagy sertéstartó országokhoz képest, mely problémát tetézik az is, hogy egyes takarmányfélések (szója) lényegesen drágábban, szállítási költségekkel terheltén jutnak el az állattartókhoz. A technológiai fejlődést hivatott elősegíteni az állattartó telepek és a sertéstartó telepek korszerűsítése pályázat is, mely segítséget kíván adni a hatékonyságot növelő beruházásokhoz.

Juh

A juhállomány országos szinten 2019 júniusában 1.116.000 db volt, ez nagyságrendileg megegyezik az előző év állomány nagyságával. Az anyák létszáma 796.500 egyed volt. Megyénken belül 2019 júniusában a juhek összlétszáma 69.800 db, az anyák létszáma 48.600 egyed volt.

Szezonalitástól függően változtak év közben az élőállat felvásárlási árak, melyek 770-940 Ft/kg között mozogtak (a legmagasabb átvételi átlagárat húsvét időszakában lehetett elérni, mely az előző évhez képest emelkedett).

A hazai juhtenyésztés az állatiétszámot tekintve az Európai Unió középmezőnyében van. Ugyanakkor az itthon előállított juhtermékek zöme az EU országaiba kerül, legnagyobb felvásárlónk továbbra is Olaszország, ahová az élőállatok 90%-a irányul (kb. 600 ezer egyed évente). Exportunk döntő részét a pecsenyebárány teszi ki, kisebb hányada a hűtött, fagyasztott vagy feldolgozott termékek kiviteléből áll. A gypajú iránt egyre fokozódó érdeklődés mutatkozik évek óta elsősorban Olaszország és Kína felől.

Baromfi

A teljes baromfiállomány 2018 júniusához képest minimálisan növekedett országos szinten (34.769.000 darabról 35.051.300 darabra), a teljes tojóállományban viszont hasonló nagyságrendű csökkenés volt tapasztalható (10.608.700 darabról 10.393.900 darabra csökkent, 2,1%). Megyénkben a statisztikai adatok alapján kis mértékben nőtt a baromfi létszám (1.191.900 db-ról 1.192.900 db-ra, 0,1%), bár ez az adat megtévesztő lehet, hiszen a baromfiállományok egy időpillanatban meghatározott nagysága nem tükrözi a teljes éves termelés volumenének alakulását. A megyei tojóállomány létszáma csökkenő intenzitást mutat (382.100 db-ról 376.200 db-ra, 1,6%). A vágócsirke termelői ára 2019-ben 254-265 Ft/kg között alakult. Az évi megyei termelés nagysága 6.000 tonna körüli volt.

Méhészet

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 1.1565 méhész tevékenykedik, a méhcsaládok száma pedig 56.842 volt.

Halgazdálkodás

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a halgazdálkodási hatóság nyilvántartásában 68 halgazdálkodási vízterület szerepel. A 68 nyilvántartott vízterület közül 32 esetben a halgazdálkodási jog a Magyar Állam tulajdonában van, 36 esetben pedig halászati jogközösségek, önkormányzatok és magántulajdonosok gyakorolják a halászati jogot.

A nyilvántartott halgazdálkodási vízterületek többsége állóvíz, ezek összes területe 1.753 hektár. A folyóvizek teljes hossza 178 folyamkilométer, amelyből a leghosszabb és legnagyobb vízterületű a Tisza folyó Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakasza, ami 137 folyamkilométert tesz ki. Jász-Nagykun-Szolnok megye 2019. évi hal termelését a 8. táblázat tartalmazza.

8. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye haltermelése fajok szerint (2019)

Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal

| Haltermelés | Ponty | Amur | Fehér | Pettyes | Harcsa | Süllő | Csuka | Egyéb | Mindösszesen |
|-------------|---------|-------|-------|---------|--------|-------|-------|-------|--------------|
| tonna | 2.061,1 | 92,39 | 77,19 | 28,93 | 34,18 | 8,86 | 3,09 | 58,22 | 2.392,45 |

Vadgazdálkodás

Jász-Nagykun-Szolnok megye vadgazdálkodása 72 vadgazdálkodási egységre (vadászterületre) tagolódik. A megye jellegét tekintve elsősorban apróvadas megye, a mezei nyúl és a fácán a fő vadfaj. A nagyvadfajok közül az őz, a vaddisznó és kevés egyedszámmal a dámszarvas található meg.

A fácán vadgazdálkodási jelentősége nagy. A szabadterületi fácán mennyisége az élőhelyek romlása miatt folyamatos csökkenést mutat. A vadászatra jogosultak mesterségesen neveit fácánok kibocsátásával növelik a vadászati lehetőségek számát. A mezei nyúl szintén nagy jelentőségű vadfaj, állománya (a fácánéhoz hasonlóan) az élőhelyi viszonyok folyamatos romlása miatt csökken. Az őzállomány az egyedek mennyiségét és az őzbakok agancsának minőségét tekintve országosan is kiemelkedő jelentőségű. Évente átlagosan 2900 db őzbak kerül terítékre, melyek trófeáinak közel 20 %-a érmes minősítést kap. A vaddisznó egyedszáma folyamatosan növekszik, ennek megfelelően a terítékadatok is növekvő tendenciát mutatnak. A dámszarvas állomány nagysága kicsi, ez a megye déli részén található. Vadgazdálkodási jelentősége elhanyagolható.

A vadászat az idegenforgalom szempontjából sem elhanyagolható tényező, mivel a megyébe érkező külföldi és beiföldi vadászok egyaránt igénybe vesznek turisztikai szolgáltatásokat.

3.3. Erdőgazdálkodás

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az erdőterületek aránya 7,77%, ami jelentősen elmarad az országos átlagtól (~27%). Az erdők legnagyobb része a Szolnoki és a Törökszentmiklósi földhivatal illetékességi területén található (a megye erdőterületeinek 25-25%-a). A megyében az erdőterületek nagysága 32.799 ha. Ez az arány az 1990-es állapotokhoz képest 25% magasabb, mely elsősorban a szántóterületek felhagyásának, spontán erdősülések eredménye.

Összefüggő erdőterületek a Tisza és Hármas-Körös mentén helyezkednek el nagyobb arányban, illetve a Jászság dél-nyugati részén helyezkednek el (Jászberény, Jászfényszaru). Jász-Nagykun-Szolnok megye legnagyobb állami erdőgazdasága a NEFAG Zrt. A Zrt. a megyében 8900 ha-on gazdálkodik, kezeli az erdőterületeket. Az erdőállományok élőfa készlete cca. 1.200.000 m³. Fahasználati ágazatukban évente körülbelül 30 ezer bruttó m³ faanyag kerül kitermelésre, ami 110 ha véghasználati hozami területet érint.

3.4. Vízgazdálkodás, vízkárelhárítás

2000. december 22-én az Európai Unióban, így hazánkban is, életbe lépett az új vízügyi szabályozás, a Víz Keretirányelv (röviden VKI). A VKI alap gondolata, hogy a víz nem szokásos kereskedelmi termék, hanem örökség, amit ennek megfelelően szükséges óvni, és a vízkészletekkel való gazdálkodásnak biztosítani kell azok hosszútávú megőrzését. A VKI a nevéből fakadóan "keretet" kíván biztosítani a vízzel kapcsolatos szabályozásoknak, azzal az általános céllal, hogy a patakok, tavak és felszín alatti vizek ún. "jó állapotot" érjenek el.

Ez részletesen a következőket jelenti:

- a vizekkel kapcsolatban lévő élőhelyek védelme, állapotuk javítása,
- a fenntartható vízhasználat elősegítése a hasznosítható vízkészletek hosszútávú védelmével,
- a szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentésével a vízminőség javítása,
- a felszín alatti vizek szennyezésének fokozatos csökkentése, és további szennyezésük megakadályozása,
- az árvizek és az aszályok ökológiai hatásának mérséklése.

A folyók, patakok, tavak esetében a jó ökológiai (biológiai) és kémiai (vízminőségi) állapot, a felszín alatti vizeknél a jó mennyiségi és vízminőségi állapot fenntartása, illetve elérése az általános célkitűzés. Az ehhez szükséges intézkedéseket - gondos előkészítés után, egy ún. nyitott tervezési folyamat eredményeként - vízgyűjtő-gazdálkodási tervekben (röviden VGT-k) kell rögzíteni.

A tervezett intézkedések az ökológiai szempontból jelentős vízgazdálkodási problémák feltárt okainak megszüntetését, illetve csökkentését célozzák, olyan mértékben, hogy a környezeti célkitűzés elérhető legyen.

Jász-Nagykun-Szolnok megye területe négy – Vízgyűjtő-gazdálkodási Tervben definiált – alegységhez tartozik.

3.4.1. 2-9 alegység Hevesi-sík

Az ország középső részén, a Tisza jobb partján elhelyezkedő alegységet nyugatról a Zagyva, északról a Laskó és a Tarna patakok természetes vízgyűjtői, délről és keletről a Tisza folyó határolja.

Az alegység területén a talajvíz megjelenési mélysége 2-3 m a terepszint alatt. Minősége a felszín közeli képződmények változatossága miatt mozaikszerűen változó, uralkodóan nátrium-magnéziumos és szulfátos-kloridos. Az alegység területének túlnyomó részén az ivóvízbázisok és egyéb felszín alatti vízbázisok megfelelő természetes hidrogeológiai védettséggel rendelkeznek.

Az alegység területén 8 db felszín alatti víztest található, részben egymásra települve részben pedig horizontálisan egymáshoz kapcsolódva. Ez 1 db termál karszt, 1 db porózus termál, 3 db porózus és 3 db sekély porózus víztestet jelent. Az alegység felszín alatti víztesteinek mindegyike jelentős mértékben átnyúlik másik tervezési alegység területére is.

A kijelölt vízfolyás víztestek: Doba csatorna, Hanyi csatorna, Jászsági főcsatorna, Millér csatorna, Sajfoki csatorna. A kijelölt állóvíz víztestek: György-éri halastavak, Kanyari Holt-Tisza. A tervezési alegység kijelölt víztestei közül a Doba csatorna a Millér csatorna és a György-éri halastavak tartoznak Jász-Nagykun-Szolnok megye területéhez.

3.4.2. 2-10 alegység Zagyva (Zagyva-alsó)

A tervezési alegység a Duna-Tisza közének északi részén, az Északi-középhegység nagytáj középső és az Alföld nagytáj északi részén található. A Zagyva Magyarország legmagasabbra emelkedő hegyvidékének, a Mátra vízgyűjtőjének főbefogadója. Teljes hossza 179,4 km. Vízgyűjtőterülete a tiszai torkolatánál 5676,6 km², amelyből 2116 km² önálló tervezési alegység a Tarna folyó.

A Zagyva teljes egészében hazai vízfolyás, vízgyűjtőjének alig egy ezredrésze fekszik külföldön. Jelentős a felszín közeli vízátbocsátó közet is, ezért nem sok vizet szállít a Tiszába. Az árhullám levonulása gyors, mert a hegyvidéki szakaszon nagy a vízfolyások esése, viszont közepes és kisvizek mennyisége jelentéktelen. Vízjárása heves.

Az alegység déli területén a talajvíz megjelenési mélysége 3-4 m a terepszint alatt. Minősége a felszín közeli képződmények változatossága miatt mozaikszerűen változó, de uralkodóan nátrium-magnéziumos és szulfátos-kloridos.

Az alegység nagy észak-déli kiterjedése miatt felszín alatti hidrodinamikai szempontból sajátos helyzetben van, mivel a nagy üledékes medencékre, köztük az Alföldre is jellemző nagy áramlási rendszer beszivárgási és feláramlási területei egyaránt megtalálhatók a területén. Míg az alegység Északi-középhegység előtti hordalékkúp területe (Mátra alja, felső-Jászság) a heglábi beszivárgási területre, illetve annak közelébe esik, addig a terület déli része (Zagyvarékas, Szolnok térsége) már egyértelműen feláramlási zónába tartozik. Ezzel összefüggésben az alegység déli részének középső és alsó területén az ivóvízbázisok és egyéb felszín alatti vízbázisok megfelelő természetes hidrogeológiai védettséggel rendelkeznek. Az északi részen viszont (Jászberény, Jászfelsőszentgyörgy és Puzstamonostor vízbázisain) a felszínhez viszonylag közeli rétegek megcsapolása és a kőzettani felépítés miatt a vízáradó összletek (illetve azok egy része) sérülékenyek.

Az alegység területén 21 db felszín alatti víztest található, részben egymásra települve részben pedig horizontálisan egymáshoz kapcsolódva. Ez 5 db termál karszt, 3 db porózus termál, 4 db porózus, 2 db hegyvidéki, 1 db karszt, 4 db sekély porózus és 2 db sekély hegyvidéki víztestet jelent.

A kijelölt vízfolyás víztestek: Zagyva alsó, Zagyva felső. A kijelölt állóvíz víztestek: az alegységben nem található.

A Zagyva folyó a Gömöri-hegység déli nyúlványához tartozó Medves hegycsoportban, Zagyvaróna község határában 540 mBf. –i magasságban ered és Szolnoknál ömlik a Tiszába.

A Zagyva minimális vízhozama Jászteleknél 0,4 m³/s (1993-ban), a maximális 198 m³/s (1979-ben), ökológiai vízhozam 1,0 m³/s.

A Zagyva mentén 7 db holtág található – mind a mentett oldalon – összes területük 56 ha. Három holtág bölcs, kettő szentélyhasznosítású, két holtágnak nincs nevesített hasznosítási formája.

A Zagyva folyóba betorkoló jelentősebb vízfolyások a következők:

- Egyesült-Tápió: a Zagyva folyó jobb parti mellékága, a Zagyva 26,680 fkm szelvényébe torkollik. Vízyűjtőterülete 898,1 km².
- Tarján-patak: a Zagyva folyó jobb parti mellékága, a Zagyva 150+905 km szelvényébe torkollik. Vízyűjtő területe 113,0 km², a vízfolyás teljes hossza 19,5 km. Jelentősebb mellékágai Kazár-, Vizslás-, Felsőszánaspusztai-, Baglyas-, Salgó-patakok, ezek felújítása is szükséges.
- Herédi-Bér-patak: A Zagyva folyó 105+000 fkm szelvényébe torkollik a jobb paron, vízyűjtőterülete 316,0 km², teljes hossza 33,5 km. Jelentősebb mellékágai Nógrád-, Vanyarci-, Bujáki-, Erdőtarcsai-patakok.
- Szuha-patak: a Zagyva folyó 117+774 fkm szelvényébe torkollik a jobb paron, vízyűjtőterülete 136,0 km², teljes hossza 25,3 km. Jelentősebb mellékágai Tolvajló-, Csécsei-, Kazárdi-, Zsunyi-patakok, alaprendezésük, felújításuk szükséges.
- Galga-patak: a Zagyva folyó 91+322 fkm szelvényébe torkollik a jobb paron, vízyűjtőterülete 568,0 km², teljes hossza 65,3 km. Jelentősebb mellékágai Emse-, Sósi-, Egres-, Breda-, Némedi-, Megyerke-, Sinkár-, Legéni-, Gólya-, Halyagos-, Szécsenkei-, Becskei-patakok.

A Zagyva tervezési alegység Jász-Nagykun-Szolnok, Heves, Pest és Nógrád megyét érinti. Jász-Nagykun-Szolnok megye területén lévő Zagyvába betorkoló vízfolyás az Egyesült Tápió. Zagyvába betorkoló vízfolyás a Tarna is. A folyó nem a Zagyva alegység kijelölt vízfolyás vízteste, hanem önálló tervezési alegység. A Tarna betorkolása a Zagyva folyó 59,180 fkm szelvényébe történik.

3.4.3. 2-12 alegység Nagykőrösi homokhát

Az alegység az ország középső részén, a Duna és Tisza folyók között helyezkedik el, nyugati és déli irányban a természetes magas vonulatok (vízválasztók), míg a keleten a Tisza folyó határolja. Az alegység területe 1779,9 km².

Az alegység területén a talajvíz megjelenési mélysége változó, a hátsági területeken és azok közelében 5-6 métert is eléri – esetenként meg is haladja – a Tisza-völgyének közelében viszont 2-3 m a terepszint alatt. Minősége a felszín közeli képződmények változatossága miatt mozaikszerűen változó. Az alegység dél-nyugati felén inkább kalcium-magnézium hidrogénkarbonátos-szulfátos, míg a Tisza-völgy közelében inkább nátrium-magnéziumos és szulfátos-hidrogénkarbonátos vizeket találunk.

Az alegység felszín alatti hidrodinamikai szempontból sajátos helyzetben van, mivel a nagy üledékes medencékre, köztük az Alföldre is jellemző nagy áramlási rendszer köztes területén helyezkedik el. Míg az alegység nyugati része Duna-Tisza közti hátság területére, azaz beszivárgási területre esik, addig a terület keleti része már a Tisza-völgy környéki feláramlási zónába tartozik. A beszivárgási területek jelenlétének ellenére az alegység területén az ivóvízbázisok és egyéb felszín alatti vízbázisok megfelelő természetes hidrogeológiai védettséggel rendelkeznek.

Az alegység területén 10 db felszín alatti víztest található: 5 db porózus termái, 3 db porózus és 2 db sekély porózus.

A kijelölt vízfolyás víztestek: Tisza, Gerje, Körös-ér, Közös csatorna, Peitsik csatorna, Perje. A kijelölt állóvíz víztest: Tizsakécskei Holt-Tisza.

A mezőgazdasági művelés intenzitásának növekedésével párhuzamosan megjelent a területek öntözhetőségének igénye is. Az igények kielégítésére kialakításra kerültek az öntözőcsatornák, öntözőrendszerek is, melynek elsősorban közvetlen vízkivétellel a Tiszára épültek ki. A belvízcsatornák kettős rendeltetésére csak a meglévő vízkészletek meglétéig van lehetőség. Ennek megfelelően a belvízcsatornákon vízviasszaduzzasztást lehet végezni. A tervezési alegységen két öntözőrendszer található: a Tiszavárkony I. öntözőrendszer és a Tizsakécskei öntözőrendszer.

A tervezési alegység a Tisza 335,62 fkm-től (Szolnoktól lefelé) Tiszaugig tart, a 267,6 fkm-ig. Az alegységre eső Tisza szakasz hossza 68,02 km. Jelentősebb betorkoló vízfolyások:

- Közös csatorna: 328,180 fkm-nél zsilipen keresztül torkollik a Tiszába, hossza 8,3 km. Közvetlenül a csatornához tartozó vízgyűjtőterülete 11,373 km² kiterjedésű. A Gerje és a Perje vizét gyűjti össze. Teljes vízgyűjtőterülete így 831,024 km². A csatorna teljes hosszban mesterséges hatásra állandó (vonatkozó jogszabály szerint „időszakos”), vízjárása mesterségesen befolyásolt.
- Körös-ér: 295,1 fkm-nél zsilipen keresztül torkollik a Tiszába, hossza 40,312 km. Közvetlenül a vízfolyáshoz tartozó vízgyűjtő kiterjedése 487,38 km². A Körös-éri belvízcsatorna vízgyűjtőjének északnyugati része a Duna-Tisza közti homokhátság nagy esésű területeihez kapcsolódóan már a sík- és dombvidék közötti átmenetet képviseli. A lefolyási viszonyok természetesek, a Tisza magas vízállása idején szivattyúval szabályozott.

- Peitsik-ér: 287,75 fkm-nél, zsilipen keresztül torkollik a Tiszába, hossza 36,45 km. Közvetlenül a vízfolyáshoz tartozó vízgyűjtő 183,508 km² kiterjedésű. A Peitsik vízgyűjtőterülete teljes egészében síkvidéki terület, Tisza menti mély fekvésűek. Vízjátéka természetes.

3.4.4. 2-18 alegység Nagykunság

Az alegység az Alföld középső részén helyezkedik el és a Közép-Tisza vidékhez tartozik. Az alegység területe 3300 km².

Az alegységet természetes medrek és mesterséges vízgazdálkodási célú létesítmények határolják. Egy komplex vízgazdálkodási egység, mely a Közép-Tisza völgyében helyezkedik el. Meghatározó létesítményei a Tisza-tó és öntözőcsatornái. A területet a névadó Nagykunsági-főcsatorna választja ketté, mely jelentős potenciáljával meghatározója az alegység vízgazdálkodásának.

A tervezési alegységet észak, északnyugati irányból a Tisza-tó jobb parti töltése, északkeleti irányból a Tiszafüredi öntöző-főcsatorna és a Német-ér, keleti irányból a Hortobágy-Berettyó, déli irányból a Hármaskörös, nyugati irányból a Tisza határolja.

Az alegység területén a talajvíz megjelenési mélysége változó, de uralkodóan 2-3 m közötti a terepszint alatt. Minősége a felszí közelében a képződmények változatossága miatt mozaikszerűen változó.

Az alegység felszín alatti hidrodinamikai szempontból sajátos helyzetben van, mivel a nagy üledékes medencékre, köztük az Alföldre is jellemző nagy áramlási rendszer központi, feláramlási területén helyezkedik el. Ennek megfelelően a mélyebben elhelyezkedő vízadó rétegek után pótlódását az összletek egymás közötti kommunikációja, illetve az oldalirányú szivárgások határozzák meg, a felszín irányából történő beszivárgás itt nem jellemző. A viszonylag nagy mélységben történő település mellett ez az oka annak, hogy az alegység területén található és termelt ivóvízbázisok mindegyike megfelelő természetes hidrogeológiai védettségű.

Az alegység területén 10 db felszín alatti víztest található: 5 db porózus termál, 3 db porózus és 2 db sekély porózus.

Az alegység területén az elmúlt 50 évben nagy jelentőségű vízrendezési munkák zajlottak, a lápok lecsapolásával óriási területek kerültek szárazra. Az ármentesítések után megindult a terület vízrendezése. A belvízelvezető főcsatornák természetes torkolati bevezetései megszüntek, oda stabil szivattyútelepeket építettek. Ezzel jelentősen megváltoztak a természetes lefolyási és vízjárési viszonyok. A csatornában tartott (üzemviteli) vízszint mindenkor meghatározza a térség befogadó képességét és az öblözetek lefolyási viszonyait. Kiépült a mellékcsatornák rendszere is. A csatornasűrűség a terület keleti és déli részein nagyobb. Ezeken a területeken a belvíz veszélyeztetettség is magasabb. Az alegység déli részén leginkább kisebb hosszúságú és kisebb kiépítésű vízfolyások találhatóak.

A belvízvédelem megoldására létrehozott belvízelvezető rendszerek öblözeteket alkotnak. A csatornák által összegyűjtött víz befogadóba történő gravitálása a befogadó vízállásától függően nem mindig lehetséges, így torkolati szivattyútelepek kialakítására került sor. Ennek következményeként már nem beszélhetünk lefolyásról csak levezetésről, amely 4-6 nap közé tehető. Az alegységen 34 db kizárólagos állami tulajdonú belvízcsatorna van, ezek teljes hossza 351,568 km. Belvízelvezetés

szempontjából szerepet játszik még 5 szivárgó csatorna – Tisza-tó és a Nagykunsági-főcsatorna mentén –, hosszuk összesen 204,334 km.

A belvizek is általában kora tavasszal jelentkeznek. Ilyenkor a belvizeket levezető hálózat is nagyobb vízhozamokat vezet a befogadóba.

A Tiszára az árvizek előfordulása mellett az éven belüli változékonyság is jellemző. A kisvizek túlnyomórészt az őszi és a téli időszakban állnak elő.

A mezőgazdasági művelési intenzitásának növekedésével párhuzamosan megjelent a területek öntözésének igénye is. Az igények kielégítésére kialakításra kerültek az öntözőcsatornák, öntözőrendszerek. A tervezési alegységen 9 öntözőrendszer működik. Az öntözőcsatornák összes hossza 336,956 km.

Az alföldi, sík jellegből adódóan szükség van ún. kettős hasznosítású, kettősműködésű csatornák működtetésére is, melyek az alapvető belvízelvezetés mellett mezőgazdasági és/vagy egyéb célú vízszolgáltatási feladatot is ellátnak. A 19 db kizárólagos állami tulajdonú kettősműködésű csatorna teljes hossza 205,166 km.

A csapadék időben és térben egyenlőtlen eloszlása miatt Magyarországon 100 évből 28 év várhatóan aszályos. Aszály elsősorban az Alföld közepét sújtja, mivel ezen a területen a párolgás gyakran meghaladja a csapadék mennyiségét (éghajlati vízhiány). Az alegység területén éghajlati víztöbblet nem jellemző, az éghajlati vízhiány 250 mm/év feletti, a déli területeken a 350 mm/év vízhiány értéket is meghaladja (lásd 1-6. ábra). Ezt az időszakosan ismétlődő természeti jelenséget – amely az érintett területen az élővilág, a mezőgazdaság, és ezeken keresztül a társadalom számára is nagymértékű és tartós vízhiányt jelent – az éghajlat változása várhatóan súlyosbítja. A XIX. század közepét követő beavatkozások, az árterek és vízjárta területek visszaszorítása, a tájhasználat megváltozása következtében az aszály mértéke területében és időtartamában is növekedett.

Az alegység jelentősebb vízfolyásai:

- A Harangzugi-I. csatorna jellemzően síkvidéki, kis esésű, 0+000-4+703 szelvény között nagy szelvényű belvízcsatorna. A belvízcsatorna természetes, mély vonulatban húzódik. A hosszirányú átjárhatósága teljes hosszúságban biztosított. Teljes hossza 32,500 km, vízgyűjtőterületének nagysága 323,36 km², befogadója a Harangzugi Holt-Körös 0,00 fkm szelvénye.
- A Kakat csatorna jellemzően síkvidéki, kis esésű, trapéz szelvényű belvízcsatorna, 45,3 km hosszú, vízgyűjtőterületének nagysága 351,972 km². A csatorna vízgyűjtője mélyfekvésű, belvíz érzékeny. Befogadója a Hortobágy-Berettyó 44,900 fkm szelvénye.
- A Karcagi-I. csatorna jellemzően síkvidéki, kis esésű, trapéz szelvényű belvízcsatorna. Vízgyűjtője mélyfekvésű, belvíz érzékeny. A hosszirányú átjárhatóság teljes hosszúságban biztosított. A vízfolyás hossza 23,024 km, vízgyűjtőterületének nagysága 197,26 km², befogadója a Hortobágy-Berettyó 57,300 fkm szelvénye.
- A Mirhó-Gyolcsi csatorna síkvidéki jellegű, természetes vonulatban halad. Vízgyűjtője döntően alföldi sík terület, régi vízjárások vonulataival. Teljes hossza 8,511 km, vízgyűjtőterületének nagysága 90,137 km², befogadója a Tisza 401,160 fkm szelvénye.
- A Nagyfoki-I. csatorna kis esésű, mely igen lassú vízelvezetést biztosít magas csatornaszint mellett is. A meder kanyargós, természetes vonulatban halad. Teljes hossza 16,130 km,

- vízgyűjtőterületének nagysága 137,237 km², befogadja a Tiszaderzsi-csatorna végszelvénye (8+750 km).
- A Szajoli-I. csatorna jellemzően síkvidéki, trapéz szelvényű csatorna. Természetes mély vonulatban húzódik. A hosszirányú átjárhatósága teljes hosszúságban nem biztosított, az akadály az új 4. számú főúti átereszt (helye 10+654 fkm), melynek magassága 40 cm. A vízfolyás teljes hossza 15,293 km, vízgyűjtőterületének nagysága 97,02 km², befogadja a Tisza 344,00 fkm szelvénye.
 - A Tiszabői csatorna jellemzően síkvidéki, kis esésű, trapéz szelvényű csatorna. A vízrendszer domborzata sík, a hosszirányú átjárhatóság nem biztosított a 7+326 szelvényben található C/3-as üzemén kívüli esésnövelő szivattyútelep miatt. A vízfolyás hossza 13,00 km, vízgyűjtőterületének nagysága 97,97 km², befogadja a Tisza 369,700 fkm szelvénye.
 - A Tiszaderzsi-3. csatorna és az Érfűi csatorna síkvidéki jellegűek. A Tiszaderzsi-3. csatorna medre természetes vonulatban halad, hossza 8,750 km, az Érfűi-csatorna hossza 1,750 km, a vízfolyásokhoz tartozó vízgyűjtőterület nagysága 47,1 km², befogadja a Tisza 411,300 fkm szelvénye.
 - A Villogó csatorna jellemzően síkvidéki, kis esésű, trapéz szelvényű belvízcsatorna. Vízfűjtője mélyfekvésű, belvíz érzékeny. A csatorna hosszirányú átjárhatósága teljes hosszúságban biztosított. Teljes hossza 37,470 km, vízgyűjtőterületének nagysága 331,615 km², befogadja a Hortobágy-Berettyó 54,900 fkm szelvénye.
 - A Nagykunsági-főcsatorna alakja kissé kanyargós, mély vonulatban haladó. A terepszint alatt kotort csésze szelvényű, a terepszint fölött töltésezett. A mesterséges csatorna teljes hossza 74,330 km, befogadja a Hármaskörös 35,900 fkm szelvénye. A Nagykunsági öntözőrendszert a Tisza-tó bal part 144+642 tkm szelvényében lévő gravitációs fő vízkivételi beeresztő zsilipen keresztül látja el öntözővízzel. Az öntözőrendszer területe 1224,35 km².
 - A Nagykunsági főcsatorna Keleti ág magas vezetőségű csatorna, amely a terepszint alatt kotort csésze szelvényű, a terepszint fölött töltésezett. A vízrendszer domborzata uralkodóan sík. A csatorna teljes hossza 17,792 km, befogadja a Hortobágy-Berettyó 16,200 fkm szelvénye (a 25. sz. fenékleürítő műtárggyal kapcsolódik a Körös-völgyi vízrendszerhez). A Nagykunsági-főcsatorna keleti ág a Nagykunsági-főcsatorna 39+280 km mederszelvényénél balra ágazik ki. A kiágazásnál a keleti ág 0+206 km szelvényében lévő 18. sz. zsilipes műtárgyon keresztül jut be az öntözővíz a csatornába. A csatorna 76,1 km² kiterjedésű öntöző hatásterülettel rendelkezik.
 - Az NK-III-2. öntözőcsatorna a Nagykunsági-főcsatorna 17+820 km szelvényéből ágazik ki. A Nagykunsági-főcsatornától keletre terül el. A csatorna teljes hossza 26,911 km, befogadja a Karcagi-II. csatorna 10+370 km szelvénye. Az öntözőcsatorna hatásterülete 340 km² kiterjedésű.
 - A Német-ér időszakos vízfolyás. A belvízcsatorna vízjárását mindenkor a hidrometeorológiai viszonyok határozzák meg. Teljes hossza 12,554 km, vízgyűjtőterületének nagysága 55,86 km², befogadja a Hortobágy-Berettyó 78,000 fkm szelvénye.
 - A Tiszafüredi öntöző-főcsatorna alakja kanyarulatossal, természetes vonulatban haladó. Hatásterülete 400 km² kiterjedésű mezőgazdasági terület, melynek domborzata uralkodóan sík, a terület É-D-i irányba lejt. Teljes hossza 36,564 km, befogadja az NK-III-2-5. öntözőcsatorna.
 - A Tisza folyó 243,6-440,0 fkm közötti szakasza tartozik az alegységhez. A Kiskörei Duzzasztómű alatti folyószakasz közvetlen vízgyűjtője É-D-i irányba elnyúlt keskeny sáv,

kiterjedése 556,557 km². A terület síkvidéki jellegű. A Tisza Tiszabábolna és Kisköre közötti szakasza (403,2-440,0 fkm) a Tisza-tó területére esik. A folyó ezen szakasza is síkvidéki jellegű, közvetlen vízgyűjtőterülete 134,498 km² kiterjedésű.

Az alegységen nagyszámú természetes, illetve mesterséges állóvíz található. Sok a természetesen lefűződött és az átmetszéssel létrejött holtág. Az alegység területén található holtágak – melyek a Tisza, illetve a Hármás-Körös folyók mentén alakultak ki – nagyobb része az árvízvédelmi töltésen kívül, az ún. mentett oldalon helyezkedik el, kisebb részük a töltések közötti hullámtéren.

Az alegység területén jelentős számban létesítettek síkvidéki körtöltéses halastavakat. Szintén a mesterséges állóvizek közé tartoznak a beivíztározók (pl. Kecskeri-tározó, X. tározó).

Az állóvizek közül a Nagykunság alegységen a legnagyobb a Tisza-tó, amely hazánk második legnagyobb, de egyben legfiatalabb tava. Eredeti neve Kiskörei-tározó, amely a Kiskörei vízlépcső által mesterségesen biztosított duzzasztás hatására jött létre 1978-ban (a duzzasztás hatására ekkor alakult ki a nyári időszakra jellemző vízborftottság). A Tisza-tó 33 km hosszú 127 km² felületű.

A tó 4 medencéje északról déli felé (a Tisza folyásirányában) haladva a következő:

- Tiszavalki-medence
- Poroszlói-medence
- Sarudi-medence
- Abádszalóki-öböl

A síkvidéki tározó magába foglalja a Tisza folyó medrét is. A víztározó 1978 óta különleges természeti értékévé vált, mert a természet fokozatosan visszafoglalta a területet, és a Tisza szabályozása előtti tájhoz hasonló állapotok alakultak ki.

3.4.5. A Közép-Tisza-vidék nagyobb vízfolyásainak vízjárása

2019-ben a Tiszán 4 közepes árhullám vonult le, amely meghaladta a 300 cm-t és 1 kisebb árhullám vonult le. Ebből csak 1 árhullám, a május végi – júniusi eleji haladta meg I. fokú árvízvédelmi szintet, ezen kívül még kisebb vízszintingadozások voltak megfigyelhetőek.

2019-ben a Zagyván Jászteleknél 2 db árhullám vonult le május végén és júniusban volt, ezen kívül kisebb vízszintingadozások voltak megfigyelhetőek. Az első árhullám elérte a II. fokú (450 cm) árvízvédelmi szintet, és június 1-én tetőzött 467 cm-rel. A második árhullám 351 cm-rel (I. fok 350 cm) tetőzött június 25-én.

2019-ben a Hármás-Körösön Szarvasnál 1 db árhullám vonult le május végén és júniusban. Az árhullám elérte az I. fokú (600 cm) árvízvédelmi szintet, június 10-11. között tetőzött 639 cm-rel. Az apadás után kiegyenlített vízállás volt megfigyelhető.

2019. december 4-ig a Hortobágy-Berettyón Borznánál 1 kisebb vízszintemelkedés volt júniusban, de az I. fokú (250 cm) árvízvédelmi szintet nem érte el.

3.4.6. Árvízcsúcs-csökkentő tározók a Közép-Tisza mentén

A Vásárheiyi Terv Továbbfejlesztése nevű program keretében a Tisza-völgyében árvízcsúcs-csökkentő tározók létesültek az árvízvédelmi biztonság növelése érdekében.

Jász-Nagykun-Szolnok megye területén három árvízcsúcs-csökkentő tározó létesült a Tisza mentén:

- Nagykunsági tározó
 - A tározó a Tisza bal partján a Tisza mai folyásától kissé távolabb a Nagykunsági-főcsatorna mentén a Fegyvernek-Mesterszállási ártéri öblőzetben a Tiszabura-Abádszalók közút, illetve Tiszagyenda-Kunhegyes alsóbbrendű bekötőút közötti részén helyezkedik el. A tározó területe 5 település (Tiszabura, Tiszaroff, Tiszagyenda, Abádszalók, Kunhegyes) külterületéhez tartozik, amelyek a Tiszafüredi járás részét képezik.
 - A tározó felülete 40 km², tározótérfogat 99 Mm³.
- Tiszaroffi tározó
 - A tározó a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság működési területén, a 2.82. számú ártéri öblőzetben a Tisza bal partján található. Határait nyugatról a Tisza bal parti töltése, a többi irányban pedig új töltések és kisereszt magaspartok alkotják. A területen három önkormányzat érintett: Tiszaroff, Tiszagyenda és Tiszabő.
 - A tározó felülete 22,8 km², tározótérfogat 97 Mm³.
 - A 2010. évi árvízhelyzet alapján a tározó 2010. június 10.-én megnyitásra került mintegy 60%-os feltöltési szintig.
- Hanyi-Tiszasülyi tározó
 - Az árvízi tározónak kijelölt terület a 2.37 számú Laskó-Tisza-Zagyva-Tarna közti ártéri öblőzet része. Délen a Tiszasülyi-főcsatorna, délkeleten a Jászsági-főcsatorna, keleten a Hanyi-éri-főcsatorna, észak felől a Pélyi-csatorna, illetve a Pély-Jászkisér összekötő közút, nyugat felől pedig a Jászkiséri-csatorna határolja. A területen három önkormányzat érintett: Jászkisér, Tiszasüly és Pély.
 - A tározó felülete 55,7 km², tározótérfogat 247 Mm³.

A Zagyva-mentén a Jászságban két tározó található: a Jásztelki és a Borsóhalmi tározók. A két említett tározó műszaki besorolása - ebből kifolyólag jogi megítélése- különböző. A Jásztelki tározó - szükségeltározó, a Borsóhalmi tározó – véstározó.

3.4.7. Belvízvédelem

A kis esésű alföldi területeken, a csapadékból keletkező víz a földfelszínen és a csatornáknak egyaránt kis sebességgel mozog, alacsonyabb terepakadályok is hatalmas területeken tarthatnak vissza vizet, ezért elvezetése nehézségekbe ütközik. Ezeken a területeken a víz természetes körülmények között visszamarad a mélyedésekben és csak mesterséges eszközökkel, létesítményekkel oldható meg az elvezetésük. A belvíz kialakulásának kockázatát nagy mértékben növeli, hogy az általában kiterjedt területeken rossz vízbefogadó képességű, tömörödött állapotú, ezért a szerkezetéből adódó természetes vagy mesterséges tározó kapacitás csak korlátozottan áll rendelkezésre.

A Tisza szabályozással az elmúlt évszázadok során kiépült árvízvédelmi töltések kizárták az árvízi elöntéseket, egyúttal azonban mesterséges terepakadályt képeztek a lehulló csapadékvíz elfolyó hányadának folyóba történő természetes áramlásának is. A belvíz kialakulása a vázolt adottságok és

átiag feletti csapadékos időjárás mellett gyakran előforduló természeti jelenség a Közép-Tisza vidékén.

Leggyakrabban a csapadékos őszt követően télvégi időszakban, fagyott talajon a hirtelen hóolvadásból és egyidejű csapadékból alakul ki, de gyakoriak a hosszabb csapadékos periódusban vízzel telített talajállapot, megemelkedett talajvízszint esetén bármely évszakban. A károk mértéke általában a belvízborítás időtartamától, a víz hőmérsékletétől, a növényi kultúra tűrőképességétől és a terület termőképességétől is függ. Nyári időszakban a nagymértékű párolgás a felszíni elöntések mértékét rövidebb időszakra csökkenti, ugyanakkor a mezőgazdasági kárérzékenység a kora tavaszihoz képest nagyságrendekkel nagyobb. A felszíni vízborításokból származó közvetlen belvízkárokon túl a talajvízzel való telítettsége, az oxigénhiány, a tápanyagok kimosódása, a talaj szerkezetének romlása, valamint a mezőgazdasági munkák késleltetettsége miatti további közvetett károk keletkeznek. Az ilyen területek kiterjedése a felszíni vízborítás 3-4 szeresére tehető.

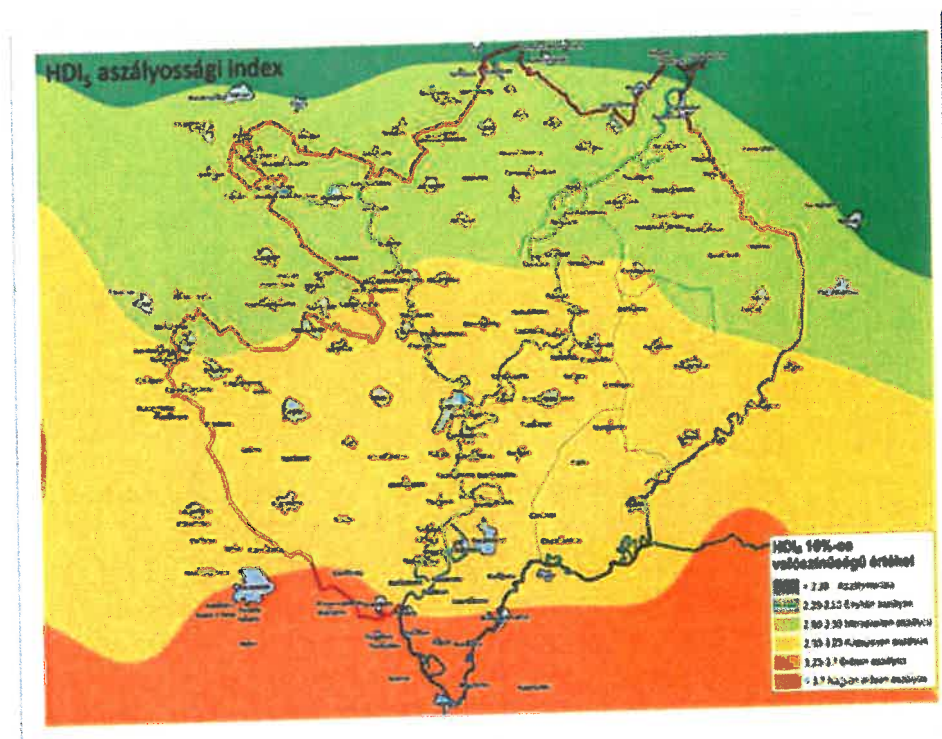
Jász-Nagykun-Szolnok megye területe összességében közepesen belvív-veszélyeztetett kategóriájú, de jelentős terület esik az erősen belvízzel veszélyeztetett kategóriába is. A síkvidéki jellegből, a talaj adottságokból és az egyenlőtlen csapadéeloszlásból adódóan ugyanakkor jelentős mind az aszályos, mind a belvizes évek száma.

A területre a mérsékelt égövi szárazföldi klíma a jellemző. Nyáron gyakoriak az Atlanti-óceán felől érkező hideg légtömegek betörése, melyek következtében a nyári hónapokban viszonylag rövid idő alatt jelentős mennyiségű csapadék esik. A tél végi hóolvadás és a tavaszi esősebb időszak egybe esése nagy belvízi terhelést jelenthet. Ezek általában egybe esnek a Tiszán, a Zagyván és a Körösökön levonuló árvizek idejével.

Belvív elleni védekezésre, a belvizek okozta kártételek mérséklésére minden évben szükség van a megye területén. 2015. január-február hónapban a belvízzel elöntött területek nagysága elérte a 30.000 ha-t. 2016. január-március között 24.000 ha kiterjedésű volt legnagyobb belvízzel elöntött területek nagysága. 2018 márciusában az elöntött területek nagysága elérte a 13.000 ha-t. 2019. évben május 20. és június 8-a között volt szükség belvízvédelmi készületsre Jász-Nagykun-Szolnok megyében. A Jászkiséri, Kisújszállási, Karcagi, Törökszentmiklósi/Cibakházi és Mezőtúri belvízvédelmi szakaszok területét érintették a védekezési munkálatok. Az érintett területekről 2599,84 ezer m³ belvív átemelése történt.

3.4.8. Vízhány elleni védekezés

A vízhiány elleni védekezés is a vízkárelhárítás része. Megyénkben csapadékhiányos időszakban szükségessé válik az aszály elleni védekezés. A 2015-2016 folyamán kidolgozott, napi gyakorisággal számítható új hazai aszályindex (Hungarian Drought Index - HDI) szerint a megye területe négy zónába tartozik, amit a XY. ábra mutat. A közepesen aszályos zónába került a megye területének több, mint 50%. A megye déli szegletében található területek az erősen aszályos zónába esnek. Ezért az aszály elleni védekezés, a mezőgazdasági vízellátórendszerek megfelelő üzemeltetése és továbbfejlesztése kulcskérdésnek tekinthető a mezőgazdasági termelés eredményessége érdekében.



9. ábra: HDI 10%-os valószínűségű értéke a KÖTIVÍZIG területén
 Forrás: KÖTIVÍZIG

A mezőgazdasági kultúrák megóvása mellett, vízhiányos időszakban kiemelten kell foglalkozni a Szolnoki Felsővízi Vízkivételi művel is, ami közel 110.000 ember vízellátását biztosítja Szolnok térségében.

4. A közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros-, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra

4.1. Vonalas rendszerek, létesítmények

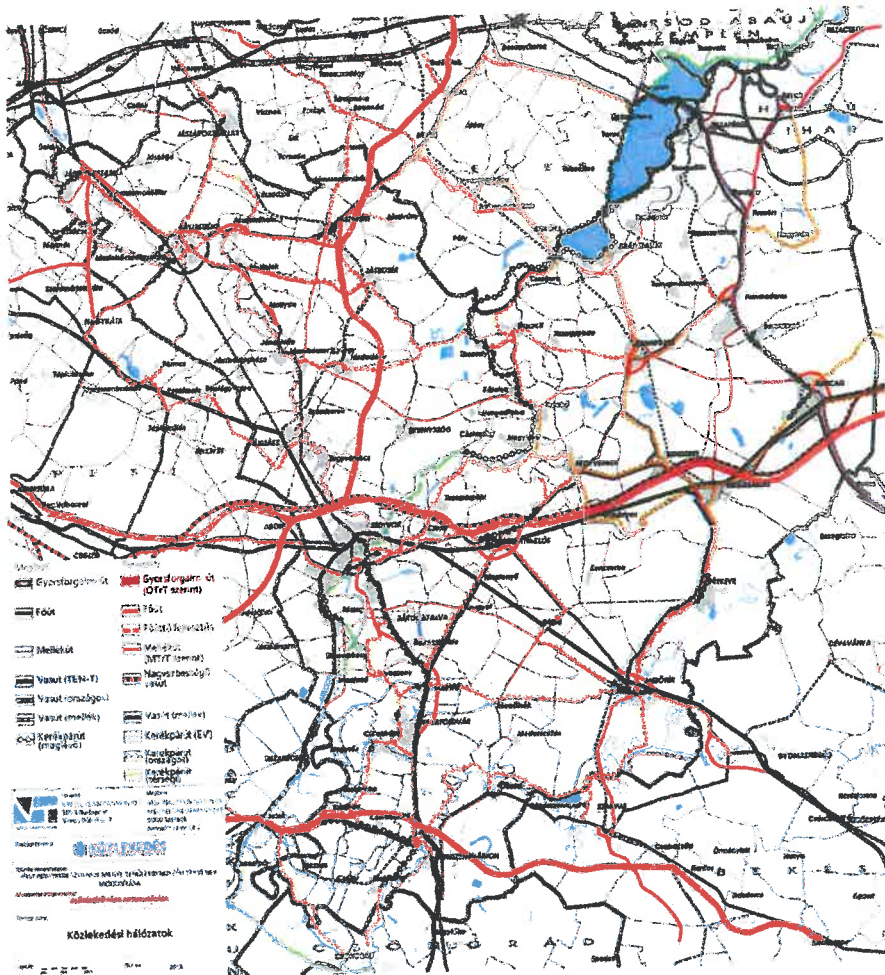
4.1.1. Közúthálózat

A megye közlekedési hálózata Szolnok központú. A megyeszékhelyről a közlekedési folyosók – a város megyén belüli aszimmetrikus fekvéséből eredően – leggyezyőszereűen nyílnak ki, és futnak a megye távolabbi térségeibe. A Tisza és a Zagyva találkozásánál fekvő Szolnok a közúti és vasúti hálózat gyűjtő- és elosztópontja. A Tiszántúlra történő átjutást – illetve a Tisza két partja közötti kapcsolatot – a városban két közúti, egy vasúti és egy gyaloghíd teszi lehetővé. Utóbbi, a 2011-ben átadott Tiszavirág híd napjainkra Szolnok egyik új jelképévé vált. A megye közúti hálózata ritkább az országos átlagnál, 100 km²-re 24 km országos közút jut.

A rendszerváltás után a megye kedvező közlekedéscsopórajzi elhelyezkedése ellenére egyfajta belső perifériává vált, amelyet csak erősített Szolnok város közlekedési csomópont szerepének leépülése. A gyorsforgalmi utak csak napjainkban érik el a megyét, ám autópálya továbbra sem érinti területét,

ami befolyással van a gazdaság teljesítményére. Az elmúlt évek szakaszos közúti infrastruktúra-fejlesztéseinek eredményeként – a jelentősebb településeket elkerülő utak kiépülésével – csökkent a környezetterhelés, élhetőbbé váltak a települések, biztonságosabbá vált a közlekedés.

A kapcsolatot közúton a fővárossal, illetve a keleti országrésszel a – megyét kelet-nyugat irányban átszelő, igen forgalmas – 4. számú főútvonal biztosítja. Fejlesztése, M4-es gyorsforgalmi úttá bővítése, jelenleg is folyik. Az Üllőtől a megyehatárig tartó szakasz elkészültével párhuzamosan folynak a Törökszentmiklós – Kisújszállás – Berettyóújfalu szakaszok tervezési és kivitelezési munkálatai is (10. ábra).



10. ábra: A megye közlekedési hálózatának koncepciója
 Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megye Területrendezési Tervének módosítása, 2018)

Jász-Nagykun-Szolnok megye országos közúthálózatának hossza (1,354 ezer km) a teljes állami közúthálózat egészének (32,203 ezer km) 4,2 %-át teszi ki, ezzel a 19 megye rangsorában a 16. helyet foglalja el.

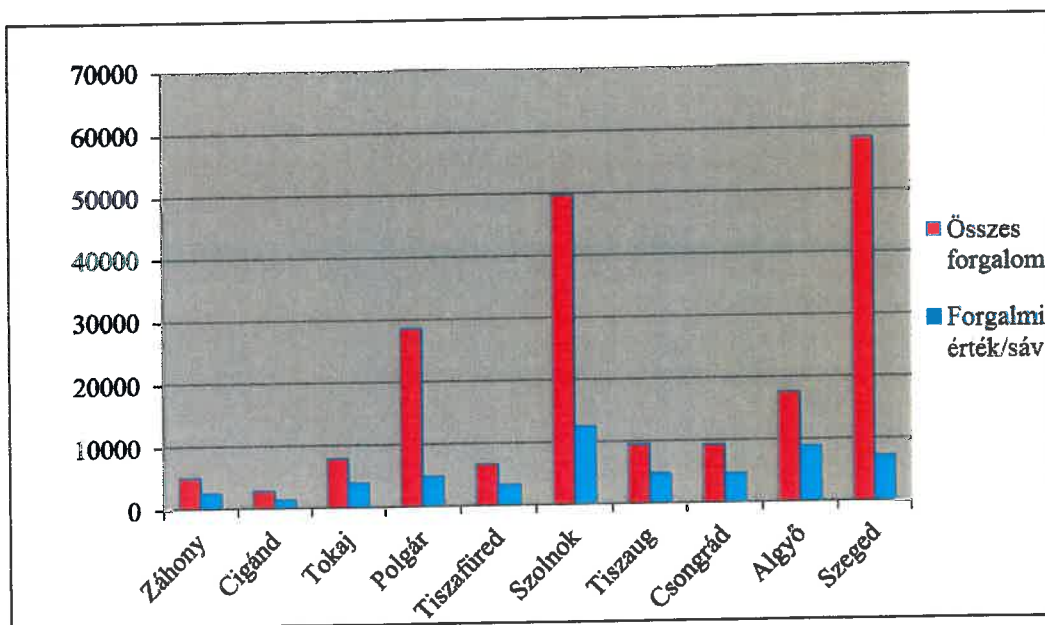
Az alföldi megyékre jellemzően (pl. Békés, Hajdú-Bihar) megyénkben is rendkívül alacsony a hálózati sűrűség szintje. Az első- és másodrendű főutak hosszát tekintve megyénk országos viszonylatban a 12. helyen áll, a mellékút-hálózat kiterjedésében (14. hely) viszont a területileg jóval kisebb megyék is megelőzik. Az állami tulajdonú közutak 20 %-a (276,58 km) lakott területen vezet keresztül, melyek a települések helyi forgalmának lebonyolításában is jelentős szerepet játszanak. Jász-Nagykun-Szolnok megye országos közúthálózat összetételét a 9. táblázat mutatja.

9. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megyei országos közúthálózat összetétele
 Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazgatóság

| Megnevezés | Hossz (m) | Burkolt felület (m ²) |
|---|------------------|-----------------------------------|
| Gyorsforgalmi úthálózat (M44) | 23 312 | 400 715 |
| I. rendű főutak (4; 44) | 112 025 | 1 053 047 |
| II. rendű főutak (31; 32; 33; 34; 45; 46; 402; 406; 442) | 283 206 | 2 151 588 |
| Főutak összesen | 418 543 | 3 605 350 |
| Összekötő utak | 770 250 | 4 567 817 |
| Bekötőutak, vasútállomáshoz vezető utak, csomóponti ágak | 165 184 | 931 332 |
| Mellékutak összesen | 935 434 | 5 499 149 |
| Kerékpárutak | 36 743 | 90 414 |
| Mindösszesen | 1 390 720 | 9 194 913 |
| - Ebből kiépítetlen | 13 948 | - |

Jász-Nagykun-Szolnok megye országos közúthálózatán 118 db közúti híd található, ebből 49 db kiemelten kezelendő. A hidak szerkezeti hosszúsága közel 6.000 méter, a pályafelület nagysága hozzávetőlegesen 65 ezer m². A 19 megyéhez viszonyítva - a gyorsforgalmi hálózat kivételével - a szerkezeti hosszúság alapján az országos rangsorban a 6. helyen, ha a teljes hídfelületeket vesszük figyelembe, akkor a 4. helyen szerepel megyénk. Hídjaink 73%-a 70 m²-nél nagyobb felülettel rendelkezik.

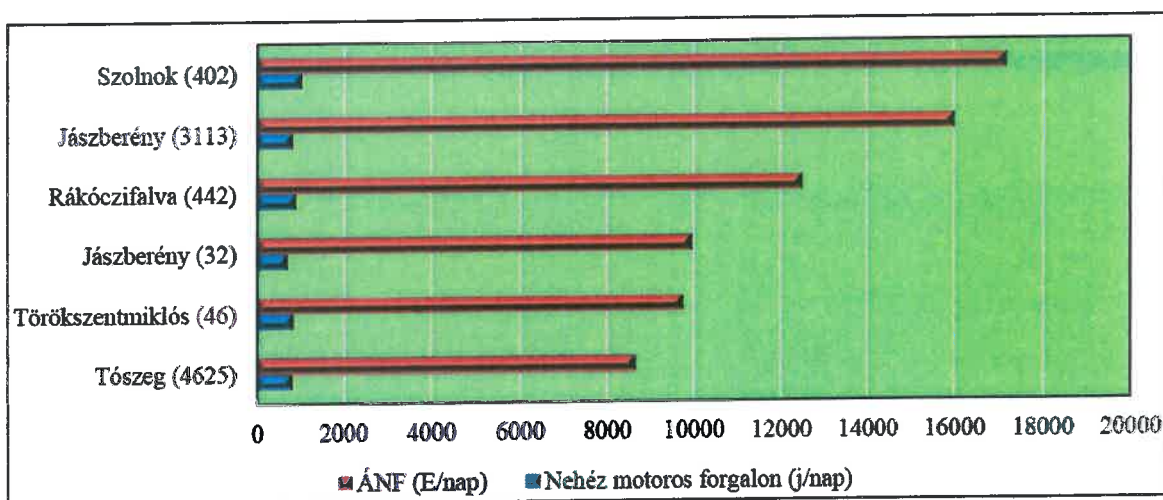
A megyei elsőrendű főúthálózat központi fekvéséből adódóan jelentős tranzit személy- és áruforgalmat bonyolít le. Ezzel együtt számolni kell a közlekedési infrastruktúra által fokozódó ütemben növekvő környezet-, természet- és tájvédelmi kockázatokkal. A 4. számú főút Szolnok elkerülő szakasza a legnagyobb forgalmi terheléssel rendelkező útszakaszok (a Tisza-híd átlagos napi forgalma megközelítőleg 50 ezer E/nap) egyike (11. ábra). A forgalmi terhelés nagyságából adódóan már a forgalom kismértékű zavarása is komoly fennakadásokat okozhat a megyeszékhely közlekedésében.



11. ábra: A magyarországi közúti Tisza-hidak forgalomnagyságának összehasonlítása
 Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt. 2019. évi hivatalos forgalmi adatai

Az M44 gyorsforgalmi út Tizsakürt-Kondoros közötti szakaszának forgalomba helyezése óta a 44. számú főút Tizsakürt és Öcsöd közötti szakasz forgalmi terhelése jelentősen csökkent. Ennek ellenére a megyei elsőrendű főúthálózat - központi fekvéséből adódóan - még mindig jelentős tranzit személy- és áruforgalmat bonyolít le. Az összehasonlításból megállapítható, hogy az elsőrendű főutak vonatkozásában a megyei forgalmi szám adatok 50 %-kal nagyobb értéket mutatnak az országos átlagnál, mely egyértelműen a megyei gyorsforgalmi hálózat fejletlenségével magyarázható.

Annak ellenére, hogy 2010-es évek elejére több települést (pl. Szolnok, Jászberény, Törökszentmiklós, Kisújszállás) elkerülő útszakasz már megépült, egyes korábbi átkelési szakaszok forgalma - hálózati szerepüknek köszönhetően - a mai napig igen jelentős maradt (12. ábra).



12. ábra: Átkelési szakaszok forgalma a megyében
 Forrás: Magyar Közút Nonprofit Zrt. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazgatóság

Az utak kopórétegének - burkolat legfelső rétege - átlagéletkora (főutak: 18,1 év; mellékutak: 25,1 év) az esetek többségében jelentősen meghaladja azok tervezett élettartamát. Ennek következtében a megyei úthálózat tetemes hányadának sem felületi állapota, sem teherbírása nem megfelelő. Általánosan jellemző az útszakaszokra, hogy hagyományos karbantartási módszerekkel (pl. kátyúzás) megfelelő módon már nem javíthatóak, a megfelelő útállapotok eléréséhez a teljes pályaszerkezet cseréjére lenne szükség. A TOP, a HAZAI, illetve a Magyar Falu Program keretében a megyében is számos útszakasz újult, illetve újul meg, ezen munkálatok azonban az utak limitált körére és hosszára terjed csak ki. Egyes megyebeli periférikus kisebb vagy zsáktelepülések elérhetősége több esetben kritikus az útburkolat állapota miatt.

4.1.2. Vasúti hálózat

A megye közlekedésgéográfiai helyzete a vasúti infrastruktúraellátottság tekintetében kiemelkedően jó, Budapesttel két nemzetközi jelentőségű vasútvonal köti össze. Az ország egyik legnagyobb pályaudvara Szolnokon van, mely mind személy, mind teherszállítást tekintve alkalmas a kelet-nyugat irányú belföldi és külföldi összeköttetésre.

Jász-Nagykun-Szolnok megye vasúti hálózatának gerincét a IV. sz. páneurópai folyosóhoz tartozó Hegyeshalom — Győr - Budapest — Cegléd - Szolnok — Szajol — Békéscsaba — Lökösháza és a TEN (Trans-European Networks) hálózathoz tartozó Budapest-Szolnok-Debrecen -Nyíregyháza-Záhony fővonal képezi.

A megye 78 településéből 42 rendelkezik vasútállomással, illetve vasúti megállóhellyel. A városok közül csak Túrkevének nincs vasúti kapcsolata. A megyét 11 vasútvonal 503 km hosszan hálózza be, melyből kétvágányú vonal 181 km, a villamosított szakaszok hossza 243 km. A megyében 66 állomás, ill. megállóhely található.

A megyét érintő mellékvonalak, melyen a közlekedést ún. regionális vasutak biztosítják:

- (Vámosgyörk –) Jászárokszállás – Jászapáti – Újszász – Szolnok
- (Kál – Kápolna –) Abádszalók – Kisújszállás
- Karcag –Tiszafüred
- (Debrecen –) Tiszafüred (– Füzesabony)
- Mezőtúr – Pusztabánréve – (– Orosháza – Mezőhegyes)
- Szolnok –Tiszajenő alsó (– Lakitelek – Kiskunfélegyháza)
- (Kecskemét – Lakitelek –) Tiszasas – Kunszentmárton

A megye továbbra is megkerülhetetlen a nemzetközi és nagytérségi vasúti forgalomban, a személyszállításban és a cargo fuvarozásban egyaránt. A térség vasúti gerincvonalát alkotó két nagy forgalmú vonalon (100-as és 120-as) folyamatos az infrastruktúra fejlesztése. Habár a tervek már készültek a Szolnoki vasútállomás teljes felújítására, ám megvalósulásuk pontos dátuma még ismeretlen.

Szolnok funkcionálisan együttműködik Szajollal és Törökszentmiklóssal, a három település a Tiszán átfutó közúti és vasúti nyalábok gyűjtő- és elosztópontja. Szolnok térségének Budapesttel közúton és vasúton egyaránt kiterjedt és sokoldalú kapcsolatrendszere van, országos viszonylatban a „budapesti csápok” Szolnok irányában nyúlnak legtávolabbra. Itt nem csak a Budapest felé Cegléden, illetve Újszászon át haladó kapacitív vasútvonalakat kell megemlíteni, hanem a Jászberényen és Hatvanon át közvetlenül Budapest, Salgótarján (-Losonc) és Szob (-Pozsony) felé tartó vasútvonalakat is, melyek Szolnokot önállóan is közvetlenül nemzetközi kapcsolatrendszerbe helyezik.

4.1.3. Kerékpárút-hálózat

Bár a megye földrajzi adottságai a kerékpáros közlekedés tekintetében nagyon kedvezőek (töltések, egyenletes szintkülönbség), a kiépített kerékpárutak száma alacsony, a hiányos regionális és országos hálózat akadályozza ezen közlekedési mód jelentősebb térnyerését.

Jelenleg 120 km hosszan 23 települést érint kerékpárút, s a megyében folyamatosan épül és bővül a kerékpárút-hálózat. Ezek főleg a települések legforgalmasabb belterületi szakaszain találhatók, 35,4 km az árvízvédelmi töltésen haladva (Abádszalók és környékén) turisztikai célokat szolgál. A Tisza-tó és környéke a kerékpárturizmus szempontjából az egyik legkiemelkedőbb térség, 2020 nyarától már lehetőség van a tó teljes megkerülésére kiépített kerékpárúton, melynek hossza 67 kilométer.

A régióban a belterületi kerékpárutakon túl jelentős szerepe van a települések közötti közlekedést szolgáló, és a turisztikai jelentőségű kerékpárutaknak is. Belterületen kialakított kerékpárúttal rendelkezik – többek között – Jászberény, Jászárokszállás, Jászapáti, Jászladány, Karcag, Kunmadaras,

Abádszalók, Szolnok, Tószeg, Tiszaföldvár, Tiszafüred, Törökszentmiklós, Mezőtúr, Rákóczi falva, Martfű, Zagyvarékas. Szolnok belvárosából kerékpárral elérhető a Milléri-főcsatorna, mely kedvelt kirándulóhely.

Településeket összekötő főbb külterületi kerékpárutak: Szolnok-Rákóczi falva, Törökszentmiklós-Surjány, Karcag-Berekfürdő.

Az országos kerékpárút törzshálózat elemei közül a megyét – az Országos Területrendezési Terv alapján - a 3. sz. Kelet-magyarországi és a 4. sz. Tiszamente kerékpárút érinti. A Tiszamente kerékpárút része a 11-es jelű Euro-Velo útvonalnak.

3. Kelet-magyarországi kerékpárút útvonala

3.A: Budapest – Fót – Mogyoród – Szada – Gödöllő – Zagyvaszántó – Gyöngyöspata – Gyöngyös – Markaz – Kiszána – Egerszalók – Eger – Mezőkövesd – Poroszló – Tiszafüred – Hortobágy – Nádudvar – Hajdúszoboszló – Debrecen – Nyírábrány – Nyírbátor – Csengersima – Tiszabecs

4. Tiszamente kerékpárút (11-es jelű Euro Velo®) útvonala

4.A: (Szlovákia) – Tornyosnémeti – Hidasnémeti – Gönc – Telkibánya – Bózsza – Pálháza – Füzéradvány – Mikóháza – Sátoraljaújhely – Sárospatak – Bodrogolaszi – Vámosújfalú – Olaszliszka – Szegilong – Szegi – Bodrogkiszfalud – Bodrogkeresztúr – Tarcal – Tokaj – Tiszaladány – Tiszatardos – Tiszalök – Tiszadada – Tiszadob – Tiszaújváros – Tiszapalkonya – Tiszatarján – Tiszakeszi – Ároktő – Tiszadorogma – Tiszabábolna – Poroszló – Sarud – Kisköre – Tiszasüly – Kőtelek – Nagykörű – Szolnok – Tószeg – Tiszavárkony – Tiszajenő – Tizsakécske – Lakitelek – Tiszaalpar – Csongrád – Baks – Ópusztaszer – Sándorfalva – Szeged – Röske – (Szerbia)

4.C: Tiszaújváros – Tiszacsege – Tiszafüred – Abádszalók – Kisköre

További kerékpárút-hálózatok:

42. Alföldi kerékpárút

Tiszafüred – Karcag – Füzesgyarmat – Szeghalom – Vésztő – Doboz – Sarkad

43. Körösvölgyi kerékpárút

(Románia) – Gyula – Békéscsaba – Békés – Mezőberény – Gyomaendrőd – Szarvas – Öcsöd – Szelevény – Csongrád – Kiskunfélegyháza – Bugacpusztaháza

31. Zagyvamenti kerékpárút

Zagyvaszántó – Hatvan – Jászberény – Szolnok

32. Jászok, kiskunok földje kerékpárút

Jászberény – Cegléd – Nagyörös – Kecskemét – Bugacpusztaháza.

A hatályos megyei területrendezési terv a következő kerékpárutakat tartalmazza, mint a térségi kerékpárút-hálózat elemei:

- (Hatvan) – megyehatár – Jászfényszaru – Jászberény – Jásztelek – Jászkisér
- (Nagykátai) – megyehatár – Jászberény – Jászapáti – megyehatár – (Heves)
- 3203. sz. út – Jászdózsa – 31. sz. főút
- (Boconád) – megyehatár – Jászszentandrás – Jászapáti – Jászkisér – 3224. sz. út
- Jászsószyentgyörgy – Jászládány – Tiszaroff – Kunhegyes – Kunmadaras
- Abádszalók – Kunhegyes – Kenderes – Kisújszállás – Túrkeve – Mezőtúr – (Szarvas)
- Szolnok – Martfű – Tiszaföldvár – Kunszentmárton – Szelevény – megyehatár – (Csongrád)
- (Lakitelek) – megyehatár – Tizsakürt – Kunszentmárton – Öcsöd – (Szarvas) – Mezőtúr [Túlakörös] – megyehatár – (43. Körösvölgyi kerékpárút)

- Rákóczifalva – Vezensy – Martfű – Mezőtúr – megyehatár – (Gyomaendrőd)
- (Abony) – megyehatár – Szolnok – Szajol – Törökszentmiklós – Kenderes – Kisújszállás – Karcag – megyehatár – (Püspökladány)
- Törökszentmiklós – Kétpó – Mezőtúr
- (Kisköre) – megyehatár – Tiszaroff – Tiszabó – Tiszapüspöki – Szolnok – Tiszaörs – Nagyiván – Tiszafüred [Kócsújfalu] – (Egyek)
- Kisújszállás – Örményes – Fegyvernek – Nagykőrű
- Törökszentmiklós – Martfű – Cibakháza – Tizsakürt
- (Vámosgyörk) – megyehatár – Jászárokszállás – Jászberény
- (Tápiógyörgye) – megyehatár – Újszász – Zagyvarékas
- Tiszaug – megyehatár

A megye Közlekedésfejlesztési Koncepciójának rövid, valamint középtávú stratégiai programja kerékpárút-fejlesztésre a következő elemeket határozza meg:

Rövidtávú:

- Tisza-tavi körgyűrű (hossza: 29,0 km) – megvalósult
- Tiszaug – Öcsöd (hossza: 21,0 km, ebből 18 km a megye területére esik)
- Berekfürdő – Karcag (hossza: 9,6 km)
- Szolnok – Karcag I. ütem (hossza: 25,0 km)
- Abony – Tiszajenő (hossza: 23,7 km, ebből 5,4 km a megye területére esik)
- Szolnok – Tószeg (hossza: 3,3 km)
- Szolnok – Tizsakürt I. ütem (hossza: 13,5 km)

Középtávú:

- Szolnok – Tizsakürt II. ütem (hossza: 21,0 km)
- Szolnok – Karcag II. ütem (hossza: 25,0 km)
- Jászberény – Szolnok (hossza: 44,0 km)
- Szolnok – Dobapuszta (hossza: 17,5 km)
- Kőtelek – Tizsasúly (hossza: 9,0 km)
- Tószeg – Vezensy (hossza: 8,2 km).

4.1.4. Légi közlekedés

A megyében működő polgári repülőtér nincs, viszont a megye nyugati felétől 80 km-re van a Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér, a keleti felétől pedig 70 km-re található a Debrecen Airport. A két repülőtér mind a nemzetközi utas-, mind a teherforgalom tekintetében magas színvonalú kiszolgáló infrastruktúrával rendelkezik. Mindkét repülőtér a 4-es úton könnyen megközelíthető, a gyorsforgalmi úttá fejlesztés hatására Szolnokról a Liszt Ferenc repülőtér közúton kevesebb, mint egy óra alatt elérhető.

Jelenleg betonkifutóval rendelkező működő, katonai repülőtér Szolnokon található (légiforgalom csak a Katonai Légügyi Hatóság előzetes hozzájárulásával engedélyezett), betonkifutóval rendelkező, nem működő katonai repülőtér pedig Kunmadarason fekszik. Ezen túl a megyében Kenderesen füves talajú reptér is rendelkezésre áll, mely eseti belföldi, valamint sportcélú repülésekhez használható (10. táblázat).

10. táblázat: A megyei repülőterek összefoglaló adatai

Forrás: <http://www.hungaryairport.hu/airport.php>

| ICAO kód | Név | Repülőtér kategória | Koordináta | Tengerszint feletti magasság (m) | Méret (méter) | Borítás |
|----------|----------------------|---------------------|---------------------|----------------------------------|--------------------|---------------|
| LHSN | Szolnok (Opera) | katonai | N470722 E0201408 | 89 | 2000x70 2000x50 | aszfalt fű |
| LHSS | Szolnok-Szandaszőlős | Nem nyilvános | N470700 E0201300 | 85 | 1050x100 | fű |
| - | Kenderes | Nem nyilvános | N472715 E206704 | 84 | 600x200 | fű |
| - | Kunmadaras | Nem üzemel | | 88 | 2500x70 | beton |

Az Országos Területrendezési Terv a kunmadarasi repülőteret a kereskedelmi (nemzetközi) repülőtérre fejleszhető repülőterek közé, a szolnokit pedig a közös felhasználású katonai és polgári repülőterek közé sorolja. A megye Közlekedésfejlesztési koncepciója is polgári szempontból a szolnoki, míg a légi áruszállítás, logisztika szempontjából a kunmadarasi repülőteret emeli ki, mindkét esetben megyehatáron átívelő szerepkörrel. Mindkét repülőtérre hasznosítási koncepció készült.

4.1.5. Vízi közlekedés

A Tisza jelentős vízszint ingadozása valamint a Duna és a Tisza nagyjából párhuzamos folyása illetve az ország területén hiányzó összeköttetése gátló tényezők a folyó vízi közlekedésben történő aktív használatának. Az ország területén kívül is csak jelentős idővesztéssel lehet az egyik folyórészből a másikba átjutni. További hátrányt jelent a hajózás szempontjából, hogy a Duna és a Tisza vízrendszerén belül a vízi út méretei nem egységesek, valamint az, hogy a két folyó vonala nem követi az áruáramlás K-Ny-i (az Északi- és a Dunántúli-középhegység iparvidékeit Budapesttel összekötő) főirányait, hanem arra merőleges közlekedést tesznek lehetővé.

Az elmúlt években a közép-tiszai hajózás szinte teljesen visszafejlődött. A szállítási igények minimálisak, a csekély mértékű személyszállítás is csak előzetes megrendelés esetén lehetséges. Jelenleg menetrendszerinti személyszállítás nincs a folyó érintett szakaszán, mindössze időszakos, ill. alkalmi, elsősorban az idegenforgalomhoz kapcsolódó közlekedés bonyolódik le a Tiszán. Emellett a nyári időszakban jelentős a sporthajózás is, aminek ugyan központi területe a Felső-Tisza-vidék, de kismértékben kiterjed a Közép-Tisza-vidékre is. A teherszállítás csak alkalmi jelleggel valósul meg a Tisza megyét érintő szakaszán. Jelenleg csak parti kikötésre van lehetőség, országos közforgalmi kikötő ill. medencés kikötő nem működik a megyében. A Hortobágy-Berettyón és a Körösökön a hajózás feltételei a hajóút kotrása, illetve a kikötői infrastruktúra hiánya miatt nincsenek biztosítva (11. táblázat).

11. táblázat: A megyét érintő vagy azon áthaladó vízi utak

Forrás: http://mts.org/a_magyarorszag_i_viziuatok

| Vízi út | Szakasz (folyamkilométer) | A vízi út osztálya |
|---------|------------------------------|--------------------|
| Tisza | Kisköre – Szolnok 403-337 | II |

| Vízi út | Szakasz (folyamkilométer) | A vízi út osztálya |
|-------------------------------|---|--------------------|
| | Szolnok – Csongrád 337-254 | III |
| Hármas-Körös | Csongrád – Körösladány/ Köröstarcsa 91-0 | II |
| Hortobágy–Berettyó-főcsatorna | Mezőtúr 7-0 | II |

A személyforgalom számára a megye területén áthaladó Tisza-szakaszon Tiszafüred, Szolnok, Martfű, Tiszakürt, valamint Tiszaug területén állnak rendelkezésre személyforgalmi kikötők.

A Tiszán jelenleg 4 helyen üzemel komp. A Hármas-Körösön Mezőtúr város külterületén, önkormányzati tulajdonban működik komp (12. táblázat).

12. táblázat: Kompátkelők a megye folyóin

Forrás: <http://www.nagyrev.hu/?q=komp>,

<http://nagykoru.hu/megkozelites/>,

<http://mturiellato.hu/altinfo.php>

<http://www.vezseny.hu/page/komp>,

<https://tizaroff.asp.lgov.hu/komp-menetrend>,

| Átkelők a Tiszán | | |
|-------------------------|--------------------------|--------------------|
| Folyamkilométer | Település | Teherbírás (tonna) |
| 289,0 | Nagyrev-Tiszabög | 15 |
| 302,2 | Vezseny-Tiszaföldvár | 20 |
| 363,7 | Nagykörű-Fegyvernek | 20 |
| 379,3 | Tizaroff-Tizasüly | 15 |
| Átkelő a Hármas-Körösön | | |
| 50,3 | Mezőtúr-Békésszentandrás | 20 |

A Tisza nemzetközi vízi úttá minősítésének folyamata megkezdődött, valamint elindult a szegedi kikötő fejlesztése is, melynek következtében kedvező folyamatok megindulása várható a tiszai hajózás területén is.

Az Országos Területrendezési Tervben a megye területén egy közforgalmú nemzetközi és országos jelentőségű kikötő (Szolnok) megépítése szerepel.

4.2. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

4.2.1. Közúti közlekedés

A megye minden települése szilárd burkolatú úton, egyéni közlekedéssel megközelíthető, Szolnok közvetlen vonalvezetésű útvonalakon érhető el. A szomszédos megyék irányából a közúti közlekedés feltételei minden esetben adottak.

4.2.2. Vasúti közlekedés

Vasúti közlekedés szempontjából a vasúthálózat gerincvonalai a Szolnok – Jászberény – Hatvan, a (Budapest) – Szolnok – Debrecen és a (Budapest) – Szolnok – Békéscsaba vonalak, az ezeken megvalósuló személy-, zónázó-, gyors- és IC-vonatforgalom a vasútvonalak vonzáskörzetében kielégítő eljutási időket és sűrűséget biztosít.

Vasúti mellékvonalak

- A Szajol – Szentés vonalon ütemes menetrend szerint napi 11 vonatpár közlekedik, 1 óra 18 perces menetidővel, 64 km-es hosszon, megfelelő eljutási alternatívákat kínálva.
- A Szolnok – Kecskemét vonalon (67 km) a napi vonatpárok száma 6, két-háromórás ütemben közlekednek, 1 óra 43 perces menetidővel, amely a nagy vonatmentes időintervallum, valamint a hosszúmenetidő miatt nem nevezhető utasbarátnak.
- A Vámosgyörk – Újszász – Szolnok vonal esetében a menetidő 1 óra 40 perc a 78 km-es távon. A mellékvonalon naponta mindössze 4 vonatpár közlekedik, délután ütemesen. A délelőtti folyamán azonban ebben a viszonylatban vonat nem közlekedik.
- A Kál-kápolna – Kisújszállás vonalon napi 5 vonatpár közlekedik ütemes rendben, a 77 kilométeres szakaszt 1:41 alatt megtéve. Ezen települések között sincs azonban vasúti szolgáltatás 7-11 óra között.
- A Tiszafüred – Karcag vasútvonalon (45 kilométer) 57 perces menetidővel napi két pár vonat közlekedik (ráadásul rossz időfékvésben), így eme vasútvonal kínálta közlekedési lehetőséggel az utazóközönség csak nagyon szűk rétege tud élni. A Tiszafüred – Karcag és a Kál-Kápolna – Kisújszállás vasútvonal is két fővonal közötti kapcsolatot valósít meg, anélkül, hogy központi települést érintene.
- A Lakitelek-Kunszentmárton 29 kilométeres szakaszon napi 2 pár vonat közlekedik 49 perces menetidővel. A vonal a „kötelező minimum” jegyében működik, utasforgalma minimális.
- A Mezőtúr – Orosháza 63 kilométeres szakaszon napi 8 pár vonat jár, menetidejük 1 óra 23 perc. A vonatok ütemesen indulnak a nap egészében, kielégítő lehetőséget kínálva a Békés megyei település eléréséhez.

A vasútállomások és megállóhelyek helyzete gyakran periférikus, egyes esetekben elérhetetlenül messze helyezkednek el a lakott területektől (mint Tiszavárkony, Berekfürdő, Abádszalók, Zagyvarékas településeken), ezeken a helyeken a vasúti kapcsolat megléte ellenére szinte kizárólagos az autóbuszok szerepe.

4.2.3. Helyközi és távolsági buszközlekedés

A buszközlekedés tekintetében a megyeszékhely, valamint Jászberény csomóponti szerepet töltenek be. A Volánbusz által üzemeltetett járatok a megyén belül, valamint a megyehatárokon túlnyúlva kínálnak utazási lehetőséget a lakosság számára. A szomszédos megyék települései jól elérhetők a helyközi közlekedés nyújtotta lehetőségekkel, ám a Tisza folyón a közúti híd hiánya miatt a megye északi része csak egy-egy ponton kapcsolódik Heves megyéhez (13. ábra). Szolnokról busszal megközelíthető megyeszékhelyek Miskolc, Budapest, Pécs, Szeged, Eger, Kecskemét. Megyehatáron túli nagyobb települések közül Abony, Baja, Cegléd, Csongrád, Hatvan, Mezőkövesd, Gyöngyös, turisztikai célpontok közül pedig Mátraháza, Tiszakécske, Parádfürdő. Jászberény közvetlen összeköttetésben áll a Tápió-mente településeivel, Budapesttel, Gyöngyössel, Kecskeméttel, Miskolccal, Egerrel, Hatvannal és Hevessel.

A vasúti és közúti személyszállítási menetrendek harmonizációja mellett a két közlekedési társaság – MÁV és Volánbusz – közös irányítása is a központi kormányzat rövidtávú céljai közé tartozik. A közös irányítás lehetőséget biztosít majd a párhuzamosságok megszüntetésére, illetve a hiányosságok feltárására.

4.3. Közlekedési kapcsolati hiányok

A megye területén a közúti és vasúthálózat jellemzően más-más kapcsolatrendszerrel működik, ez alól csak Szolnok környezete kivétel, ahol ezek a hálózatok integrálódnak, összefutnak. Szolnok a város méretéhez képest jelentős vasúti infrastruktúrával rendelkezik, az egymást keresztező vasútvonalak biztosítják a kelet-nyugati és észak-déli irányú összeköttetést. A Záhonyba (Ukrajna irányába) irányuló vasúti teherforgalom napjainkban alulkeresletes, így a (Budapest –) Szolnok – Debrecen-vasútvonal jelentősége a Szolnokig kiterjedő) budapesti elővárosi forgalomban és általában a Kelet-Magyarország és Erdély városai felé irányuló személyszállításban jelentős, a Románia és a Balkán felé irányuló személy- és teherforgalom azonban Szajonál leválik a 100-as fővonalról és délkelet felé veszi az irányt. Ez egyben azt is jelenti, hogy a Nyugat-Európa és Románia közötti vasúti személy- és áruszállítás szempontjából a megye tranzitterület, ugyanebben a viszonylatban a kapacitív közúti folyosók azonban északról és délnyugatról elkerülik (M3-A3 és M5-M43-A1 autópályák). Tehát a megye területén nemzetközi kapcsolatok dominánsan kötött pályán valósulnak meg. A megye vasúti gerincvonalát alkotó két vonalon (Budapest–Szolnok–Békéscsaba–Lőkösháza és Budapest–Szolnok–Debrecen) folyamatos az infrastruktúra fejlesztése. Szajol és Békéscsaba között kétvágányossá vált a vasútvonal. Az elmúlt időszakban megvalósult pálya és állomásrekonstrukciók, valamint kiegészítő beruházások eredményeként Békéscsaba állomással bezárólag elkészült a vasútvonal érintett szakaszának rekonstrukciója. Békéscsabáig két vágányon folyik a közlekedés. A Békéscsaba (kiz) – Lőkösháza (országhatár) vonal rekonstrukciós projekt előkészítő fázisa lezárult, a kivitelezés még nem kezdődött meg, ezen a szakaszon jelenleg még egy vágányon folyik a közlekedés. Az utolsó hiányzó szakasz országhatárig történő elkészültével Románia is kapacitív vasúti folyosón kapcsolódik Magyarországon át Nyugat-Európa-hoz.

Párhuzamosan azzal, hogy az autópályák építése Szolnokot, valamint a megyét elkerülte, a főúthálózat korszerűsítése és új kapcsolatok kiépítése tekintetében érintett Jász-Nagykun-Szolnok megye. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió a megye számára megfogalmazza az erőteljes kapcsolódás kialakítását a fejlődő fővárosi térséghez és M1-M5 tengelyhez a gyorsforgalmi utak (M4, M8, M44, M32) kiépítésével, a közút- és vasúthálózat fejlesztésével, valamint az innováció és a gazdasági együttműködés bővítése által.

4.4. Vízellátás

A megyében található települések nagy részének ivóvíz ellátását felszín alatti vízkészletekből biztosítják. Kivételt képez ez alól Szolnok és a hozzá kapcsolódó hét település (Rákócziújfalu, Rákócziújfalu, Szajol, Szászberek, Tószeg, Újszász, Zagyvarékas), hiszen ezen települések esetében a vízigényt a Tisza folyóból, közvetlen felszíni vízkivétellel elégítik ki egy Szolnok központú közös vízellátó rendszer révén. (Rákócziújfalu, Rákócziújfalu, Szászberek, Tószeg, Újszász, Zagyvarékas - Víz-

és Csatornaművek Koncessziós Zrt. üzemelteti, Szajol – Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. üzemelteti).

A szolnoki regionális rendszeren kívül jelenleg még 6 db, a megye területét érintő kistérségi, vagy regionális vízellátómű üzemel:

- Csépa-Tisasas-Tiszaug-Tiszainoka-Tizsakürt vízműrendszer;
- Tiszajenő- Tiszavárkony-Tiszavárkony-Szőlők vízműrendszer
- Tiszainoka térségi vízműrendszer (Tiszainoka, Tizsakürt, Nagyrév);
- Tiszabura-Pusztataskony vízműrendszer;
- Tiszaörs-Tiszaigar-Nagyiván vízműrendszer;
- Tizsaszentimre vízműrendszer (Tizsaszentimre, Újszentgyörgy, Tomajmonostora).

Az ivóvízellátás a megye minden településén biztosított. A fent nem részletezett települések önállóan, saját vízművel oldják meg a vízellátást. A vezetékes ivóvíz-ellátásba bekapcsolt lakások aránya 2019-ben 96,3 %.

A megyében a legtöbb település esetében a Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. a víziközmű szolgáltató. A kecskeméti székhelyű BÁCSVÍZ Zrt. működteti a vízi közműveket Cibakházán, Cserkeszőlőn, Csépán, Kunszentmártonban, Martfűn, Nagyréven, Öcsödön, Szelevényen, Tiszainokán, Tizsakürtön, Tizsason és Tiszaugon.

Magyarországon az emberi fogyasztásra szánt víz minőségéről szóló 98/83/EK számú tanácsi Irányelvben foglaltakra tekintettel a jogharmonizáció révén a 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet került kidolgozásra, amely tartalmazza azokat a követelményeket, melyeknek az ivóvíz meg kell, hogy feleljen. Ennek érdekében 2001-ben országos Ivóvízminőség-javító Program került kidolgozásra. Célja a települések vízminőség-javító fejlesztésének végrehajtása, a lakosság egészséges ivóvízzel való ellátásának biztosítása. Az alábbi kiemelt paraméterek tekintetében volt szükséges csökkenteni az eddigiekben megfogalmazott határértékeket:

- arzén
 - Arzén érintettségű települések: Jászivány, Jászkisér, Kétpó, Kőtelek, Öcsöd, Szelevény-Pálóczipusza, Tizsafüred-Kócsújfalú, Tizsaully, Tizsaszőlős, Tizsavárkony.
- bór
 - Bór érintettségű települések: Cserkeszőlő, Kunszentmárton, Kungyalu, Nagyrév, Szelevény, Szelevény-Pálóczipusza, Tizsafüred-Kócsújfalú, Tiszainoka, Tizsakürt-Bogaras, Tizsakürt.
- fluorid
 - Fluorid érintettségű települések: Nagyrév, Tiszainoka, Tizsakürt.
- nitrit
- közegészségügyi okokból megállapított sajátos hazai kiemelt paraméter továbbá az ammónium

A jelenleg érvényben levő határértékeket a 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelet szabályozza. A Rendeletben meghatározott összetevők határértékeinek betartása megfelelő tisztítási technológiákkal és/vagy alternatív vízbeszerzésekre való áttéréssel (új vízbázis feltárása, vízátvétel távolabbi vízbázisból), valamint a meglévő ivóvízvezeték-hálózat részleges rekonstrukciójával valósítható meg.

Az Ivóvízminőség-javító Program I. ütemében azok a települések vettek részt, ahol az arzén tartalom meghaladta a 30-50 µg/l, a nitrit az 5 mg/l, az ammónium a 0,5 mg/l, a vas a 0,2 mg/l, a mangán a 0,05 mg/l értéket.

Az Ivóvízminőség-javító Program I. ütemében Jász-Nagykun-Szolnok megyében érintett települések: Kisújszállás, Kunmadaras, Nagyiván, Tizsaszentimre, Jásztelek, Jászfákóhalma, Tiszapüspöki, Tizsagyenda, Besenyszög, Tizsabura és Tomajmonostora.). A projekt I. üteme 2008-ban fejeződött be, melynek eredményeként a 11 db település lakosságának egészséges ivóvízzel való ellátása valósult meg.

Az Ivóvízminőség-javító Program II. ütemében résztvevő Jász-Nagykun-Szolnok megyei települések: Abádszalók, Alattyán, Berekfürdő, Cibakháza, Csataszög, Csépa, Cserkeszőlő, Hunyadfalva, Jánoshida, Jászsalsószentgyörgy, Jászapáti, Jászboldogháza, Jászfelsőszentgyörgy, Jászivány, Jászkisér, Jászládány, Karcag, Kenderes(Bánhalma), Kétpó, Kőtelek, Kuncsorba, Kunhegyes, Kunszentmárton, Martfű, Mesterszállás, Mezőhék, Mezőtúr, Nagykörű, Nagyrév, Óballa, Örményes, Pusztamonostor, Surjány, Szakállas, Szelevény, Tizsabó, Tizsaföldvár, Tizsaigar, Tizsainoka, Tizsajenő, Tizsakürt, Tizsaörs, Tizsaroff, Tizsasas, Tizsasüly, Tizsaszőlős, Tizsatenyő, Tizsaug, Tizsavárkony, Törökszentmiklós, Túrkeve.

A 272/2017. (IX.14.) Korm. rendeletben a megyét érintő 3 településen (Jászszentandrás, Kengyel, Tizsafüred) az Ivóvízminőség-javítás kiemelt jelentőségű ügyé lett nyílvánítva. Elmondható, hogy azóta már ezen települések esetén is lezajlott az Ivóvízminőség-javító Program.

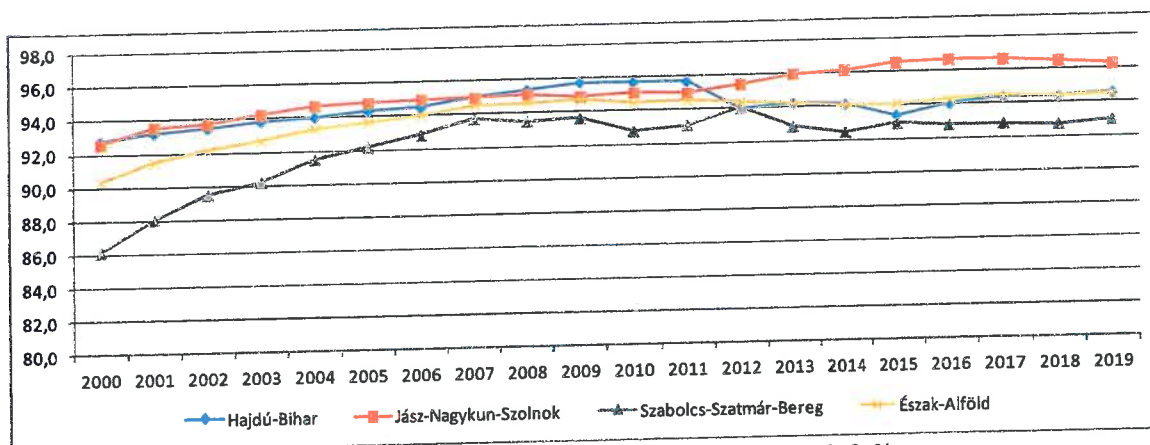
A TRV Zrt. működési területén az elmúlt öt évben megvalósított közműfejlesztési projektek:

- Törökszentmiklóson és az agglomerációs településeken megvalósítandó szennyvíztisztító telep és csatornahálózat fejlesztése
- Kunmadaras szennyvízcsatornázása és tisztító telep korszerűsítése
- Pusztamonostor település csatornahálózatának építése Jászfényszaru település szennyvíztisztító telepének rekonstrukciója
- Kenderes településen megvalósítandó szennyvíztisztító telep bővítése és Kenderes-Bánhalma településen megvalósítandó csatornahálózat fejlesztése
- Kengyel ivóvíz minőségjavító program
- Jászszentandrás ivóvíz minőségjavító program

A BÁCSVÍZ Zrt. működési területén az elmúlt öt évben megvalósított közműfejlesztési projektek:

- Tizsazugi Ivóvízminőség-javító projekt
- Kunszentmárton településen szennyvízcsatorna hálózat építése
- Öcsöd településen szennyvízcsatorna hálózat építése
- Cibakháza szennyvízcsatorna hálózatának és szennyvíztisztító telepének bővítése, korszerűsítése
- Cserkeszőlő szennyvízcsatorna hálózat rekonstrukció és szennyvíztisztító telep építése

A vezetékes ivóvíz-ellátásba bekapcsolt lakások aránya 96,4%, mely azt jelzi, hogy nem minden külterületi lakott hely rendelkezik e szolgáltatással, ám a legjobb arányú a régió megyei között (14. ábra).



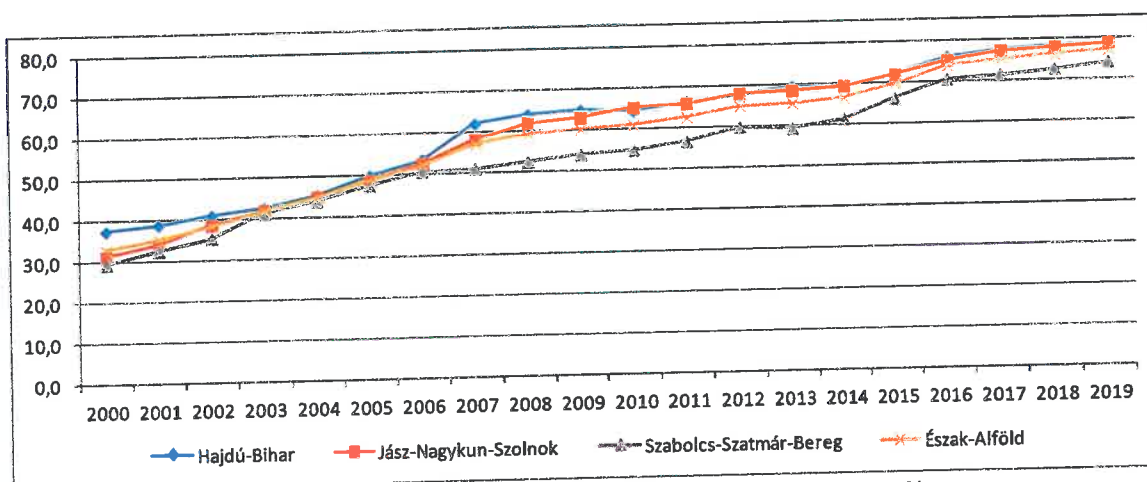
14 ábra: A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2000-2019, %
Forrás: KSH STADAT

Az ivóvízellátás minden településen biztosított (mintegy 95%-os ellátottság).

4.5. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz- és szennyvíziszap-elhelyezés

A szennyvízelhelyezés helyzete javult a megyében az elmúlt évtizedben. Növekedett azon települések száma, amelyeknél megoldott a szennyvízelhelyezés-és kezelés.

Jelentősen növekedett a közcatorna hálózatba bekapcsolt lakások aránya is. 2014-ben még 70%-os szinten állt, azonban az elmúlt években megvalósult szennyvízelvezetési és-tisztítási beruházások miatt tovább nőtt 78,9%-ra (15. ábra).



15. ábra: A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások aránya 2000-2019, %
Forrás: KSH STADAT

A BÁCSVÍZ Zrt. az alábbi, KÖTIVIZIG üzemeltetési területén lévő 6 db település szennyvízelvezetését-és kezelését oldja meg: Cibakháza, Csépa, Cserkeszlő, Martfű, Szelevény, Tizzasas.
A Víz- és Csatornaművek Koncessziós Zrt. (a továbbiakban: VCSM Zrt.) üzemeltetésében lévő Szolnok települési szennyvíztisztító telep az alábbi települések szennyvizét fogadja és tisztítja meg: Besenyszög, Jászsalsószentgyörgy, Rákóczifalva, Rákócziújfalva, Szajol, Szászberek, Szolnok, Tószeg, Tiszajenő, Tiszapüspöki, Tiszavárkony, Újszász, Vezseny Zagyvarékas. Ezen települések közül a VCSM

Zrt. üzemeltetése alá tartozik Szolnok, Szászberek, Rákóczifalva, Rákócziújfalú, Vezensy, Zagyarékas település.

Besenyszög, Jászalsószentgyörgy, Szajol, Tószeg, Tiszajenő, Tiszapüspöki, Tiszavárkony és Vezensy települések szennyvízgyűjtő hálózata a TRV Zrt. üzemeltetésében van.

A megye többi településén, ahol megoldott a közcsatornás szennyvízelhelyezés, a TRV Zrt. a víziközmű szolgáltató.

A megyében az alábbi, KÖTIVIZIG működési területéhez tartozó, 13 településen nem megoldott a szakszerű szennyvíztisztítás- és kezelés: Jászboldogháza, Jászivány, Kétpó, Kuncsorba, Nagyrév, Tiszabó, Tiszabura, Tiszaderzs, Tiszaigar, Tiszainoka, Tiszakürt, Tiszaörs, Tomajmonostora.

A települési folyékony hulladék befogadói jellemzően a kommunális szennyvíztisztító telepek.

A szennyvízhálózat folyamatos bővülésével és a tisztítási technológia színvonalának emelkedésének hatására a szennyvíziszap mennyiségének növekedése is várható.

A szennyvíziszap hasznosításra (vagy megsemmisítésre) több lehetőség adódhat: szántóföldi kihelyezés, biogáz termelés vagy égetés (veszélyes hulladékkal együtt).

Azoknál a szennyvíztisztító telepeknél, ahol nem megoldott a szennyvíziszap komposztálása, a keletkezett iszap veszélyes hulladékként elszállítva hulladékdepóniába kerül lerakásra, vagy a táj rehabilitáció, illetve rekultiváció útján hasznosítható.

A BÁCSVÍZ Zrt. által az elmúlt öt évben megvalósított szennyvíz elvezetési-és tisztítási beruházások:

- Cibakháza szennyvízcsatorna hálózatának és szennyvíztisztító telepének bővítése, korszerűsítése
- Cserkeszőlő szennyvízcsatorna hálózat rekonstrukció és szennyvíztisztító telep építése
- Öcsöd településen szennyvízcsatorna hálózat építése
- Kunszentmárton településen szennyvízcsatorna hálózat építése

A TRV Zrt. által az elmúlt öt évben megvalósított szennyvíz elvezetési és tisztítási beruházások:

- Törökszentmiklóson és az agglomerációs településeken megvalósult szennyvíztisztító telep és csatornahálózat fejlesztése
- Kunmadaras szennyvízcsatornázása és tisztító telep korszerűsítése
- Pusztamonostor település csatornahálózatának építése, Jászfényszaru település szennyvíztisztító telepének rekonstrukciója
- Kenderes településen megvalósítandó szennyvíztisztító telep bővítése és Kenderes-Bánhalma településen megvalósítandó csatornahálózat fejlesztése

A VCSM Zrt. által az elmúlt öt évben megvalósított szennyvíz elvezetési és tisztítási beruházások:

- Alcsiszigeti városrész közcsatorna hálózatának kialakítása, városi rendszerre történő rákötése

A VCSM Zrt. Szolnok szolgáltatási területén a lakossági és ipari fogyasztók által kibocsátott, közcsatornába engedett szennyvizek a Szolnok Városi Szennyvíztisztító Műbe kerülnek, ahol a mű kapacitása (BIO₅ alapján) 117 333 lakos egyenértékű eleveniszapos tisztítási technológián áthaladva valósul meg ártalmatlanításuk. A szennyvíztisztító működtetése nagymértékben hozzájárult a környezet és a befogadó Tisza folyó, mint élővíz vízminőségének javulásához.

A BÁCSVÍZ ZRt. által elvezetett szennyvíz mennyisége a 8 megyei településen összesen 772.000 m³ volt.

4.6. Energiaellátás, energetikai hálózatok

Az energiaellátás történhet fosszilis tüzelőanyagok, mint tűzifa, a földgáz használatával, valamint megújuló energiaforrások használatával. Az energiaforrások felhasználása nagyobb részben hőigényeket elégíti ki, kisebb részben villamosenergia-termelés és a közlekedést elégíti ki. A megújuló energiaforrásokból és hulladékból termelt villamos energia mennyisége 2000 óta több mint tízszeresére növekedett, aminek jelentős hányadát (47%) a biomassa adta 2017-ben. A hőigények ¾-ét a fűtésre és használati meleg víz előállításra használják. Hazánkban mind a távhőszolgáltatás, mind az egyedi fűtési módok terén a földgáz felhasználása a számottevő (kb. 80%-os) könnyű kezelhetősége és relatív tisztasága miatt. Ezt igazolják a megyei adatok is: a megye igen jól ellátott földgázhálózattal, ugyanis egyedül Tiszabótt nem kapcsolták be a rendszerbe.

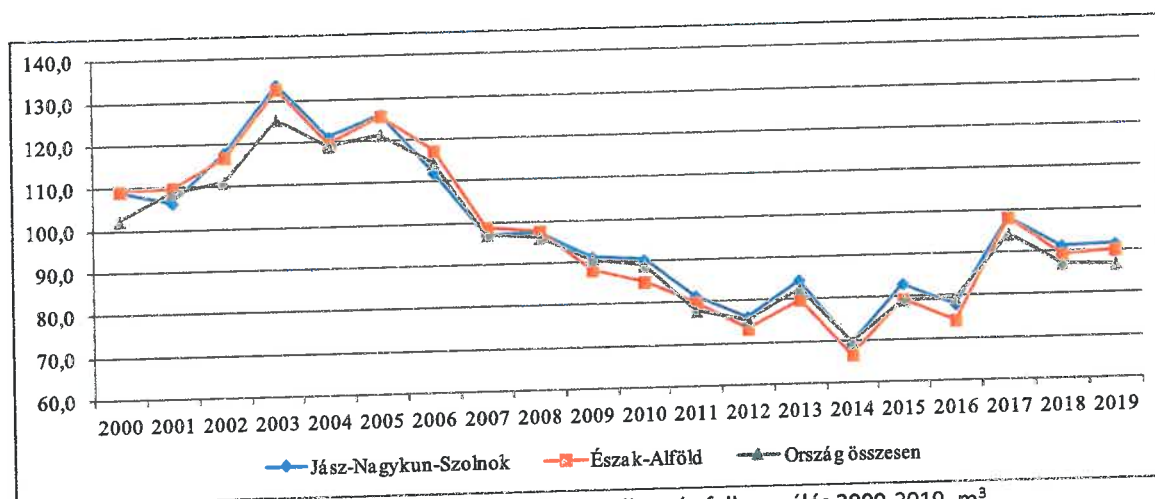
A közüzemi villamosenergia-hálózat Magyarország minden településére kiterjed. A szolgáltatók összesen 5 millió 667 ezer fogyasztót láttak el 2019-ben, 91%-uk háztartási fogyasztó. Az elosztók által értékesített összes villamosenergia-mennyiség 2019-ben 38.107 GWh volt, amely mennyiség évről-évre folyamatosan növekszik. A szolgáltatott villamos energia 29%-át (11 162 GWh) a háztartások használták fel. A lakossági felhasználók fogyasztása is folyamatosan növekszik, dinamikájában az elmúlt években nagyobb érték mutatkozik. Az egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-felhasználás 2019-ben 2.171 kWh volt. A háztartások villamosenergia-felhasználása területileg differenciált, Jász-Nagykun-Szolnok megye lakosainak fogyasztása jelentősen elmarad a régiós valamint az országos átlagtól (16. ábra).



16. ábra: Egy háztartási fogyasztóra jutó villamosenergia-felhasználás havi átlaga, kWh
Forrás: KSH STADAT

2019-ben az ország 2.878 településén volt vezetékes földgázszolgáltatás, az ellátottság 2000 és 2005 között 80%-ról 91%-ra növekedett, azóta nem változott számottevően. Az országos gázcsőhálózat hossza 84.501 kilométer. Országos szinten a lakások 72,8%-ában használtak gázt a háztartások (3.258.124 db fogyasztási hely), az egy háztartási fogyasztóra jutó évi vezetékes gázfogyasztás 1.041 m³. A háztartások földgáz-fogyasztási jellemzői nem térnek el a megyében a régiós és országos

jellemzőktől (17. ábra). Ahol magas a távfűtött lakások aránya, ott a gázzal ellátott háztartásoké alacsonyabb.



17. ábra: Egy háztartási fogyasztóra jutó havi átlagos vezetékesség-gáz-felhasználás 2000-2019, m³
Forrás: KSH STADAT

2018-ban az ország 95 településén 651 ezer lakás – a lakásállomány mintegy 15%-a – részesült távhő-ellátásban. A távfűtéses melegvíz-ellátás 89 településen, 601 ezer lakásban volt elérhető. A megyében 8.952 lakás van bekapcsolva a használati melegvíz és távhő-szolgáltatásba. Az ellátott lakások aránya gyakorlatilag tíz éve változatlan. A megyeszékhely tekintetében több a távfűtött lakás, mint a megye bármely más településén, amely a jelentős lakótelepi lakásállománynak tudható be. Észak-Alföld régió viszonylatában Jász-Nagykun-Szolnok megyében nagyságrendekkel kevesebb a használati melegvíz és távhő-szolgáltatásba bevont lakások száma a másik két megyéhez képest (Hajdú-Bihar: 34.615 db, Szabolcs-Szatmár-Bereg: 19.643 db).

4.7. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás

A kommunális hulladékgazdálkodás bázisát az 5 regionális hulladéklerakó (Jásztelek, Kétpó, Szelevény, Karcag, Tiszafüred) adja, a lakossági hulladékgyűjtést pedig 3 térségi rendszer működteti, ebből 2 megyei székhelyű (Karcag, Szolnok). A regionális lerakókhoz kapcsolódóan kiépült a lakossági szelektív hulladékgyűjtés elősegítésének infrastruktúrája (gyűjtősziget, hulladék-gyűjtőudvar, házhoz menő szelektív gyűjtés csak részben), valamint átrakó-hulladéktömörítő állomás, MBH technológia (mechanikai-biológiai hulladékkezelés), hulladékválogató és komposztáló. A szelevényi és tiszafüredi lerakóknál ez még nem épült ki teljes mértékben, itt szükséges a fejlesztés. Ezek a lerakók egyedi építményként szerepelnek a hatályos térségi szerkezeti tervben, és hagyományosan vidéki települési térségként kerültek kijelölésre. Folyamatban van a Tiszafüred-Karcag hulladékgazdálkodási fejlesztési projekt.

A Jászsági- és dél-hevesi térség hulladéklerakója: Jásztelek területén 20 hektár nagyságú telep a Csátés-főcsatorna mellett helyezkedik el Jászkisér és Jászsalszentgyörgy határában egy tervezett térségi jelentőségű út mentén, mely a közeli M8 autópályával csomópontot alkot. Az átrakó-hulladéktömörítő állomás Jászberényben található.

A Szolnoki hulladékgazdálkodási rendszer hulladéklerakója: Kétpó regionális hulladéklerakó: a 46.sz. főút mentén, Mezőtúr határában található telephely 66 hektár nagyságú. Szolnoktól 50 km-re található. A kettős szigetelésű lerakóba évente 70-100.000 tonna hulladék elhelyezésére van lehetőség. A hulladéklerakó, hulladékválogató és a komposztáló 2007. január 1-től kezdte meg üzemelését. A Szolnok Térségi Hulladékgazdálkodási Rendszerhez tartozik még egy átrakóállomás és válogatócsarnok Szolnokon, 5 db hulladékgyűjtő udvar (Szolnok 2 db, Törökszentmiklós, Abony, Mezőtúr).

A rendszerhez 24 település tartozik: Szolnok, Mezőtúr, Törökszentmiklós, Abony, Túrkeve, Fegyvernek, Újszász, Rákóczi falva, Kenderes, Tószeg, Kengyel, Szajol, Zagyarékas, Jászkarajenő, Tiszapüspöki, Tiszatenyő, Tiszavárkony, Tiszajenő, Örményes, Szászberek, Kétpó, Kuncsorba, Kőröstimén, Vezseny.

Tiszaugyi Regionális Hulladékkezelő központ: Szelevény területén a 8,13 hektár nagyságú telephely a 4511. j. Tiszaug-Kunszentmárton összekötő út és a 44.sz. főút között fekszik Kunszentmártonhoz közel. Komposztáló, MBH technológia és hulladékválogató van, átrakó-hulladéktömörítő állomás nincs (utóbbi Szolnokon történik).

Tiszafüredi regionális hulladéklerakó: a 33. sz. főút mellett fekvő terület nagysága 62,65 hektár. MBH kezelés nincs, mely a lerakandó hulladék mennyiségét jelentősen csökkentené. Komposztáló, és hulladékválogató van, átrakó-hulladéktömörítő állomás nincs (utóbbi Mezőkövesden történik).

Karcagi regionális hulladéklerakó: 4. számú főút és a tervezett elkerülő út között fekszik a 11,76 hektár nagyságú telephely. Átrakó-hulladéktömörítő állomás nincs.

Továbbra is gondot jelentenek az illegális hulladéklerakók, elsősorban a régen bezárt lerakóknál, a nagyobb városokban, illetve a közutak mentén.

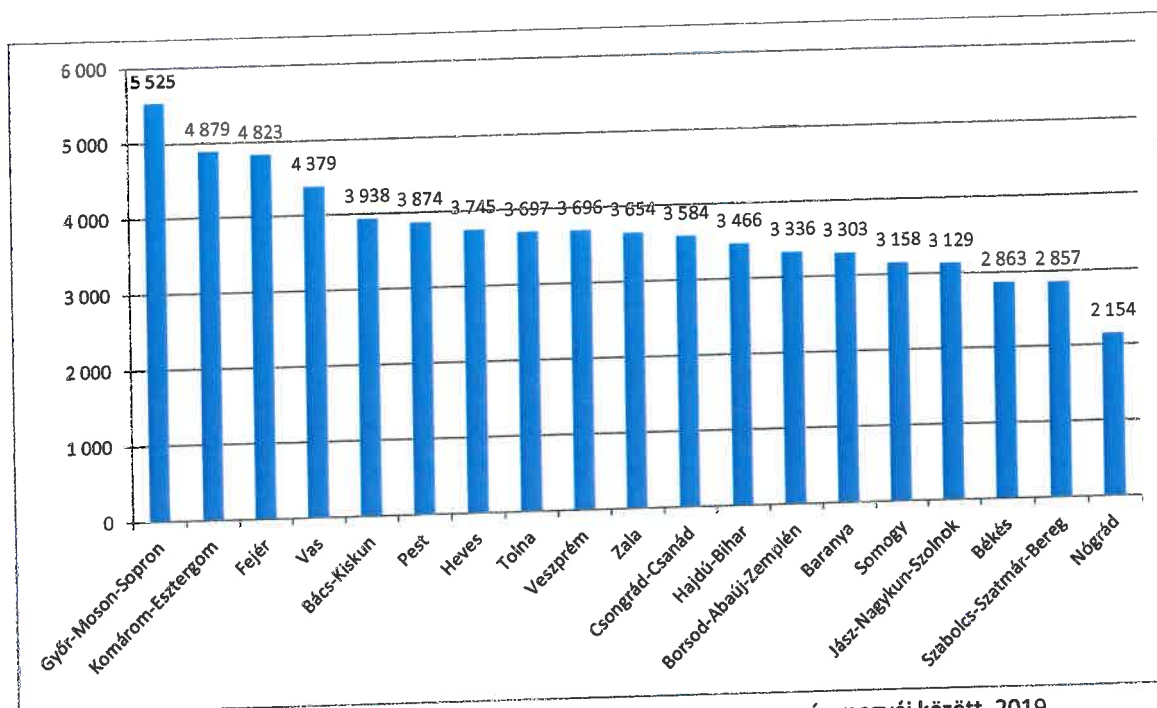
Biogáz-kinyerő és gázkezelő, hasznosító rendszer csak a kétpói telepen található, de a többi településen a korszerűsítés és fejlesztés során már ezek is szerepeinek. A megyében működő hulladékhasznosító, feldolgozó telephelyek száma nőtt az elmúlt években, melyek Szolnokon, Jászberényben, Jászapátin, Mezőhéken és Jászfényszőlőn találhatóak.

5. Gazdasági bázis

5.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, vízgazdálkodás, ipar, szolgáltatás stb.

5.1.1. Gazdasági teljesítmény

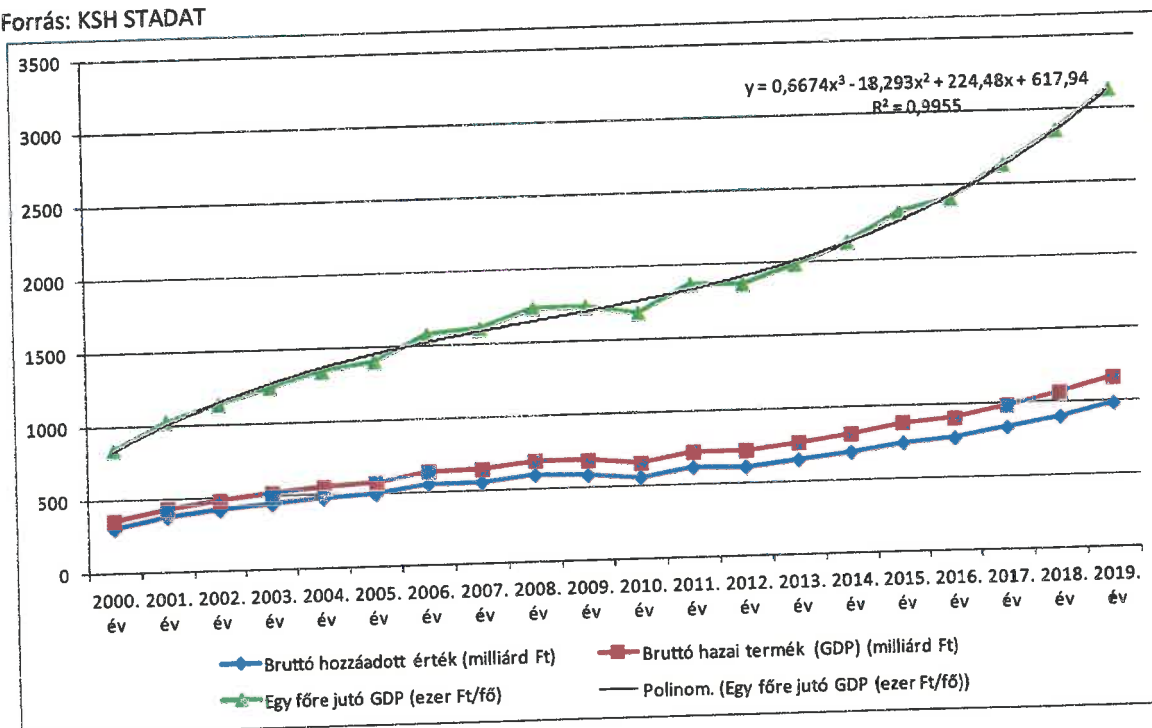
Jász-Nagykun-Szolnok Megyében az egy főre jutó GDP értéke az országos átlagtól jelentősen elmarad. A megye összteljesítménye a bruttó hazai termékhez (GDP) való hozzájárulás tekintetében az utóbbi évek jelentős javulásának ellenére is gyengének mondható. Országos viszonylatban vizsgálva a megye 2010 óta a 14. és a 16. hely között áll a megyék rangsorában. A 2019. évi adatok (egy főre jutó GDP) alapján pedig Jász-Nagykun-Szolnok megye a megyék rangsorában a 16. helyen szerepelt (18. ábra).



18. ábra: Egy főre jutó bruttó hazai termék (ezer Ft/fő) nagysága Magyarország megyéi között, 2019.
Forrás: KSH STADAT

A megye egy főre jutó GDP-jének növekedésében a 2009-2010-es gazdasági válság idején volt visszaesés tapasztalható, ám a 2000-2019 időszak többi évében az ütem szigorúan monoton (19. ábra).

19. ábra: A bruttó hazai termék fontosabb mutatóinak változása Jász-Nagykun-Szolnok megyében (2000-2019)
Forrás: KSH STADAT



A megyei GDP az utóbbi években nőtt, miközben a népesség fogy, de kedvező tendenciaként a természetes fogyás csökken. A foglalkoztatási szerkezet stabil, a megyei foglalkoztatási ráta folyamatosan emelkedik. A bruttó átlagkeresetek szintén növekedési tendenciát mutatnak, de a bérek még elmaradnak a hazai átlagtól.

A GDP ágazati megoszlása alapján (13. táblázat) a mezőgazdaság, vad-, erdő- halgazdálkodás aránya 7,6%, amely a 2010-es évtől folyamatos növekedést mutat a szektorban tevékenykedő vállalkozások számának növekedésével párhuzamosan. Az ipar, építőipar aránya 41%, tercier és kvarterner szektor aránya valamivel több, mint 51%. Fontos tényező a megyei GDP alakulásának szempontjából, hogy a szolgáltatásban foglalkoztatottak százalékos aránya mind az országos mind pedig a régiós értékektől elmarad.

13. táblázat: A GDP ágazati megoszlása Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Forrás: KSH STADAT

| Nemzetgazdasági ágak, ágcsoportok - nemzeti számlák | 2010. év | 2011. év | 2012. év | 2013. év | 2014. év | 2015. év | 2016. év |
|--|----------|----------|----------|----------|----------|----------|----------|
| Mindösszesen Nemzetgazdasági ágak, ágcsoportok - nemzeti számlák | 548914 | 605102 | 606409 | 650339 | 688291 | 704747 | 746410 |
| A - Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat | 38532 | 51424 | 57828 | 61795 | 66438 | 60218 | 61182 |
| C - Feldolgozóipar | 171974 | 213063 | 200685 | 211121 | 222632 | 247699 | 256863 |
| B+C+D+E Ipar összesen | 189791 | 229977 | 215232 | 228251 | 242549 | 269592 | 277258 |
| F - Építőipar | 25211 | 29305 | 31130 | 28263 | 30183 | 30111 | 27973 |
| G+H+I Kereskedelem, szállítás és raktározás, vendéglátás | 80154 | 82775 | 84194 | 89257 | 94074 | 97094 | 98242 |
| J - Információ, kommunikáció | 6822 | 6591 | 6338 | 5334 | 6786 | 7815 | 8228 |
| K - Pénzügyi, biztosítási tevékenység | 12101 | 12215 | 11588 | 9371 | 9403 | 8500 | 9175 |
| L - Ingatlanügyletek | 40607 | 40519 | 43975 | 57358 | 54362 | 41430 | 42605 |
| M+N Üzleti szolgáltatások | 30524 | 30793 | 31998 | 32942 | 33148 | 32292 | 34163 |
| O+P+Q Közigazgatás, oktatás, egészségügyi szolgáltatás | 109277 | 106012 | 111585 | 120192 | 131926 | 137528 | 165811 |
| R+S+T+U Egyéb szolgáltatás | 15895 | 15491 | 12541 | 17576 | 19422 | 20167 | 21773 |

5.1.2. Gazdasági szervezetek

Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhelyei 2020. szeptember végén 59 ezer gazdasági szervezetet tartottunk nyilván, számuk 1,3%-kal (országosan 1,0%-kal) nőtt az egy évvel korábbihoz képest (14. táblázat). A korábbi időszakokhoz hasonlóan az 55 ezer vállalkozás nagyobb részét (46 ezer) önálló vállalkozóként, kisebb részét (9,4 ezer) társas vállalkozásként regisztráltuk. Az előbbieik száma egy év alatt 1,9%-kal nőtt, az utóbbiaké 0,8%-kal csökkent. Ezer lakosra a megyében 150 regisztrált vállalkozás jutott. 1000 lakosra jutó vállalkozás száma a megyében 150, amely jelentősen alacsonyabb a régiós (190) és az országos (185) értéknél is.

14. táblázat: A regisztrált gazdasági szervezetek száma Jász-Nagykun-Szolnok megyében (2019-2020. III. negyedév)

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

| Időpont | Gazdasági szervezetek száma összesen | Ebből: | | | |
|-------------------|--------------------------------------|--------------------|-------------------|----------------------|---------------------|
| | | társas vállalkozás | önálló vállalkozó | vállalkozás összesen | nonprofit szervezet |
| Száma | | | | | |
| 2019. március 31. | 57 539 | 9 546 | 44 142 | 53 688 | 3 286 |

| | | | | | | |
|---|----------------|--------|-------|--------|--------|-------|
| | június 30. | 57 829 | 9 534 | 44 477 | 54 011 | 3 250 |
| | szeptember 30. | 58 130 | 9 517 | 44 798 | 54 315 | 3 243 |
| | december 31. | 58 106 | 9 457 | 44 833 | 54 290 | 3 243 |
| 2020. | március 31. | 58 347 | 9 435 | 45 089 | 54 524 | 3 248 |
| | június 30. | 58 448 | 9 378 | 45 258 | 54 636 | 3 238 |
| | szeptember 30. | 58 902 | 9 437 | 45 629 | 55 066 | 3 260 |
| Előző év azonos időpontja = 100,0% | | | | | | |
| 2020. | március 31. | 101,4 | 98,8 | 102,1 | 101,6 | 98,8 |
| | június 30. | 101,1 | 98,4 | 101,8 | 101,2 | 99,6 |
| | szeptember 30. | 101,3 | 99,2 | 101,9 | 101,4 | 100,5 |

A társas vállalkozások meghatározó részét (72%-ot) kitevő korlátolt felelősségű társaságok száma 1,4%-kal emelkedett, a 24%-át képviselő betéti társaságoké 5,6%-kal fogyott. Részvénytársaságból 3,5, szövetkezetből 16%-kal kevesebb szerepelt a regisztrációban, mint 2019. szeptember végén (15. táblázat). A társas vállalkozások 90%-a legfeljebb 9 főt foglalkoztatott, a 249 fő felettiékből 31 volt a megyében.

15. táblázat: A regisztrált gazdasági szervezetek száma gazdasági ág és gazdálkodási forma szerint Jász-Nagykun-Szolnok megyében, 2020. szeptember 30.

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

| Gazdasági ág | Gazdasági szervezetek száma összesen | Ebből: | | | |
|--|--------------------------------------|--------------------|-------------------|----------------------|---------------------|
| | | társas vállalkozás | önálló vállalkozó | vállalkozás összesen | nonprofit szervezet |
| A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat | 22 086 | 617 | 21 440 | 22 057 | 17 |
| B Bányászat, kőfejtés | 13 | 12 | 1 | 13 | – |
| C Feldolgozóipar | 2 279 | 1 056 | 1 216 | 2 272 | 6 |
| D Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás | 58 | 26 | 32 | 58 | – |
| B+C+D Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül | 2 350 | 1 094 | 1 249 | 2 343 | 6 |
| E Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmosmentesítés | 79 | 35 | 24 | 59 | 11 |
| B+C+D+E Ipar | 2 429 | 1 129 | 1 273 | 2 402 | 17 |
| F Építőipar | 3 523 | 1 334 | 2 187 | 3 521 | 2 |
| G Kereskedelem, gépjárműjavítás | 4 899 | 2 170 | 2 729 | 4 899 | – |
| H Szállítás, raktározás | 951 | 388 | 562 | 950 | 1 |
| I Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás | 1 664 | 411 | 1 240 | 1 651 | 3 |
| J Információ, kommunikáció | 967 | 288 | 677 | 965 | 2 |
| K Pénzügyi, biztosítási tevékenység | 979 | 143 | 831 | 974 | 5 |
| L Ingatlanügyletek | 6 691 | 406 | 5 241 | 5 647 | 958 |
| M Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység | 4 022 | 1 260 | 2 745 | 4 005 | 13 |
| N Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység | 1 757 | 395 | 1 343 | 1 738 | 17 |
| O Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás | 235 | 2 | – | 2 | 18 |
| P Oktatás | 2 198 | 151 | 1 633 | 1 784 | 341 |
| Q Humán-egészségügyi, szociális ellátás | 1 389 | 460 | 650 | 1 110 | 196 |
| R Művészet, szórakoztatás, szabad idő | 1 930 | 137 | 1 049 | 1 186 | 699 |
| S Egyéb szolgáltatás | 3 153 | 145 | 2 027 | 2 172 | 971 |
| T, U Egyéb tevékenységek | 29 | 1 | 2 | 3 | – |
| Összesen | 58 902 | 9 437 | 45 629 | 55 066 | 3 260 |

2020 I–III. negyedévében a társas vállalkozások 7,0%-a került csődeljárás, kényszertörlesztés vagy felszámolási eljárás alá, 0,7 százalékponttal kisebb részük, mint egy évvel korábban. Az eljárás alá vont cégek részaránya a kft-k körében 7,5, a részvénytársaságoknál 6,0%-ot tett ki.

Az önálló vállalkozók közül a legtöbben (44%) mellékfoglalkozásuként, 34% főfoglalkozásuként, 22% nyugdíjasként tevékenykedett. Mindhárom kategóriában többen vállalkoztak az egy évvel korábbinál.

Szeptember végén 2,4 ezer egyéni vállalkozás szüneteltette a tevékenységét, vélhetően a járvány hatására számuk jelentősen (31%-kal) nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Az ideiglenesen szüneteltetett egyéni vállalkozások aránya egy év alatt 11%-ról 14%-ra emelkedett.

Főtevékenységük alapján a társas vállalkozások a kereskedelem, az építőipar, a tudományos és műszaki tevékenység, valamint az ipar területén, az önálló vállalkozók a mezőgazdaság és az ingatlanügyletek nemzetgazdasági ágakban fordultak elő leggyakrabban.

5.1.3. Beruházások

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhelyű gazdasági szervezetek 2019-ben 145 milliárd forint értékű új beruházást valósítottak meg, összehasonlító áron 11%-kal többet az egy évvel korábbinál. Országosan 6,9%-os növekedés történt.

A fejlesztési források 44%-át a feldolgozóiparban, 11%-át a mezőgazdaságban, 8,6%-át a kereskedelem területén használták fel. A kereskedelem beruházásainak volumene 90%-kal bővült, jelentős részben külföldi járművek beszerzésének köszönhetően. A feldolgozóipar és az agrárium teljesítménye közel azonos mértékben (3,0, illetve 3,2%-kal) csökkent. A feldolgozóiparon belül az elektronikai iparban, valamint a gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar területén valósultak meg a legnagyobb értékű beruházások.

Anyagi-műszaki összetétel szerint a fejlesztési források 39%-át épületek és egyéb építmények építésére, 41%-át import, 18%-át belföldi gépek, berendezések és járművek beszerzésére fordították. Az épületek és egyéb építmények beruházási volumene 21%-kal bővült. A külföldi gyártású gépek, berendezések és járművek teljesítményértéke összehasonlító áron 16%-kal nőtt, a hazaiaké 12%-kal csökkent. Az értékek alapján a gépek, berendezések és járművek 69%-a importból származott.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhelyű gazdasági szervezetek 2019-ben 145 milliárd forint értékű új beruházást valósítottak meg, összehasonlító áron 11%-kal többet az egy évvel korábbinál. Országosan 6,9%-os növekedés történt.

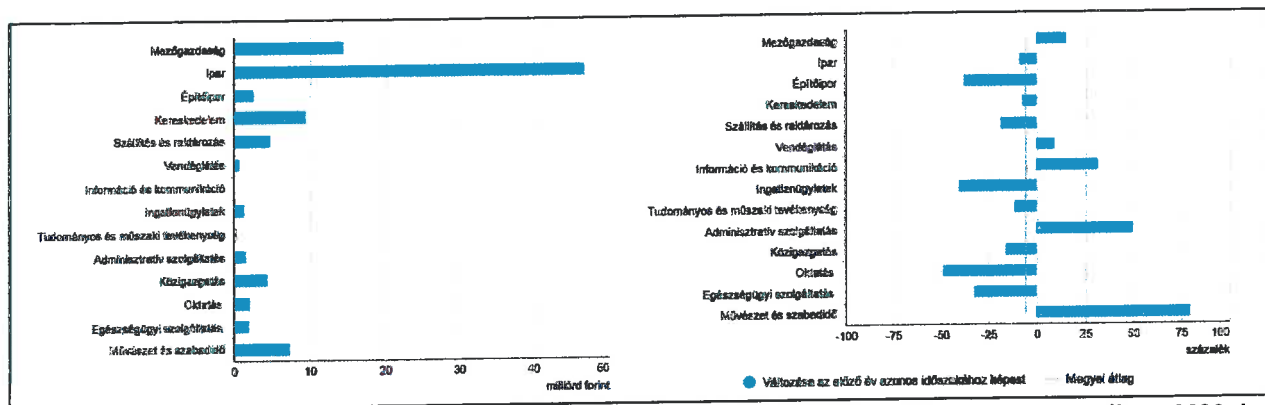
A fejlesztési források 44%-át a feldolgozóiparban, 11%-át a mezőgazdaságban, 8,6%-át a kereskedelem területén használták fel. A kereskedelem beruházásainak volumene 90%-kal bővült, jelentős részben külföldi járművek beszerzésének köszönhetően. A feldolgozóipar és az agrárium teljesítménye közel azonos mértékben (3,0, illetve 3,2%-kal) csökkent. A feldolgozóiparon belül az elektronikai iparban, valamint a gumi-, műanyag- és építőanyag-ipar területén valósultak meg a legnagyobb értékű beruházások (20. ábra).

Anyagi-műszaki összetétel szerint a fejlesztési források 39%-át épületek és egyéb építmények építésére, 41%-át import, 18%-át belföldi gépek, berendezések és járművek beszerzésére fordították. Az épületek és egyéb építmények beruházási volumene 21%-kal bővült. A külföldi gyártású gépek, berendezések és járművek teljesítményértéke összehasonlító áron 16%-kal nőtt, a hazaiaké 12%-kal csökkent. Az értékek alapján a gépek, berendezések és járművek 69%-a importból származott.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhelyű gazdasági szervezetek 2020. I–III. negyedévben 98 milliárd forint értékű új beruházást valósítottak meg, összehasonlító áron 5,8%-kal kevesebbet az egy évvel korábbinál. A csökkenés mértéke alapján Jász-Nagykun-Szolnok a kisebb visszaesést mutató megyék közé tartozott (Észak-Alföld: -9,2%, országos átlag: -6,5%). A beruházási érték 52%-át a legalább 50 főt foglalkoztató vállalkozások realizálták. A koronavírus okozta járvány által előidézett kedvezőtlen

gazdasági környezet hatására a III. negyedévi teljesítmény volumene 55%-kal elmaradt az előző év azonos időszakától.

A beruházások kevésbé voltak koncentráltak. A fejlesztési források 43%-át a feldolgozóiparban, 15%-át a mezőgazdaságban, 9,5%-át a kereskedelemben használták fel. Az agrárium beruházásainak volumene 15%-kal bővült, ezzel szemben a feldolgozóipar 8,4, a kereskedelem 6,8%-kal csökkent. A feldolgozóiparon belül az elektronikai iparban, a gumi-, műanyag- és építőanyag-iparban, valamint az élelmiszeriparban valósultak meg a legnagyobb értékű beruházások.



20. ábra: A beruházások értéke és változása nemzetgazdasági áganként Jász-Nagykun-Szolnok megyében, 2020. I. félév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

Anyagi-műszaki összetétel alapján a fejlesztések 56%-a gépek, berendezések és járművek beszerzésére, 42%-a épületek és egyéb építmények építésére irányult. Az építési beruházások volumene 8,5%-kal bővült. A külföldi gyártású gépek, berendezések és járművek teljesítményértéke összehasonlítva áron 16, a belföldieké ennél mérsékeltebben, 12%-kal csökkent. Az értékek alapján a gépek, berendezések és járművek 70%-a importból származott.

Ültetvények, erdők telepítésére, haszonállatok beszerzésére és a meglévő föld értéknövelésére a megyei gazdaság szereplői 2,3 milliárd forintot költöttek, 7,9%-kal többet az előző év azonos időszakánál. A beruházások egy lakosra jutó teljesítményértéke az Észak-Alföldi régióban 263 ezer Ft/fő volt, a megyei érték ezt alig haladta meg (267,9 ezer Ft/fő).

A legnagyobb összegű beruházásokra az alábbi gazdasági ágakban került sor 2020. I-III. negyedévben:

- mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat
- ipar (azon belül is a feldolgozóipar)

Az alábbi gazdasági ágazatok esetében az előző év azonos időszakához képest 150%-nál magasabb a beruházások összegének változása:

- pénzügyi, biztosítási tevékenység
- egyéb szolgáltatás
- művészet, szórakoztatás, szabad idő.

Az előző év azonos időszakához képest a legnagyobb arányú/mértékű visszaesés az építőipar és az ingatlanügyletek, az oktatás, valamint a humán-egészségügyi, szociális ellátás területén következett be a beruházások tekintetében.

5.1.4. Ipar

2019-ben a 4 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások Jász-Nagykun-Szolnok megyei telephelyein 1732 milliárd forint termelési értéket állítottak elő, összehasonlítva áron 9,6%-kal (országosan 5,3%-kal) többet, mint egy évvel korábban.

A 49 főnél többet foglalkoztató, megyei székhelyű ipari vállalkozások termelési értéke 1500 milliárd forintot tett ki, ami összehasonlítva áron 5,7%-kal meghaladta az előző évet. Az ipari teljesítmény legnagyobb hányadát, 41%-át adó elektronikai ipar kibocsátása az alacsonyabb bázishoz képest 14%-kal nőtt. A feldolgozóipar további, szintén jelentősebb súlyt képviselő területei közül a járműipar produktuma 11%-kal tovább bővült, ugyanakkor a villamos berendezés-gyártásban 8,7%-kal visszaesett a termelés volumene. A kisebb részesedésű tevékenységek közül leginkább az élelmiszeripar járult hozzá az ipari teljesítmény növekedéséhez.

Az ipari értékesítés volumene belföldön 4,2, az exportpiacokon 6,8%-kal nőtt, összességében 6,3%-kal haladta meg az egy évvel korábbit. A belföldi eladásoknál a kohászat, fémfeldolgozás, a kivitelnél az elektronikai ipar volt a növekedés motorja. Az értékesítés bevételének 18%-a belföldi eladásokból, 82%-a exportból származott.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a 4 főnél többet foglalkoztató ipari vállalkozások telephelyein az I–III. negyedéves kibocsátás volumene a magas bázishoz képest 2020 első kilenc hónapjában 14%-kal tovább emelkedett, a megyék és a főváros körében itt alakult legkedvezőbbben a termelés. (Országosan 9,0%-kal visszaesett a teljesítmény.) A termelési érték 1492 milliárd forintot tett ki.

A járvány miatti tavaszi korlátozások a megye ipari termelését is visszafogták, áprilisban és májusban elmaradt a teljesítmény az egy évvel korábbitól. Júniustól viszont a megyék és a főváros körében minden hónapban itt nőtt legnagyobb mértékben a kibocsátás. Szeptemberben 31%-kal bővült a termelés volumene.

A 49 főnél többet foglalkoztató, megyei székhelyű ipari vállalkozások 2020. I–III. negyedévi termelése (folyó áron 1230 milliárd forint) összehasonlítva áron 9,2%-kal meghaladta az egy évvel korábbit. Legnagyobb mértékben a megye iparának meghatározó szegmense, a kibocsátás közel felét adó elektronikai ipar bővült, ugyanakkor a kisebb súlyú területek többsége, főként a villamos berendezés gyártása mérsékelte a teljesítményt.

Az ipari értékesítés volumene 10%-kal meghaladta a 2019. I–III. negyedévit, a bővülés mind a hazai, mind az exporteladásokban megmutatkozott. Az export országosan legmagasabb mértékű, 11%-os növekedését az elektronikai ipar teljesítménye határozta meg. A belföldi értékesítés 6,2%-kal meghaladta az egy évvel korábbit, ezt a fémfeldolgozás, kohászat és az élelmiszeripar hazai eladásai támogatták leginkább. A megyében az exporteladások domináltak, a bevételek 82%-a ebből származott (16. táblázat).

16. táblázat: A megyei székhelyű ipar adatai (2020. I–III. negyedév)

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

| Időszak | | Termelés | Belföldi | | Export- értékesítés | Összes |
|--|----------------|-----------|-------------|-----------|------------------------|-----------|
| | | | értékesítés | | | |
| Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül (B+C+D), millió Ft | | | | | | |
| 2019. | I. negyedév | 368 036 | 64 452 | 297 268 | | 361 720 |
| | I. félév | 729 093 | 127 804 | 587 191 | | 714 994 |
| | I–II. negyedév | 1 093 752 | 194 864 | 882 258 | | 1 077 122 |
| | I–IV. negyedév | 1 502 409 | 270 693 | 1 225 189 | | 1 495 882 |
| 2020. | I. negyedév | 401 298 | 73 145 | 318 926 | | 392 071 |
| | I. félév | 752 281 | 140 494 | 605 701 | | 746 195 |

| | | | | | |
|-----------------------------------|-----------------|-----------|---------|-----------|-----------|
| | I-III. negyedév | 1 229 837 | 217 844 | 1 007 252 | 1 225 096 |
| Előző év azonos időszaka = 100,0% | | | | | |
| 2020. | I. negyedév | 105,6 | 106,9 | 104,6 | 105,0 |
| | I. félév | 99,8 | 103,6 | 100,3 | 100,9 |
| | I-III. negyedév | 109,2 | 106,2 | 111,3 | 110,4 |

A megye iparában meghatározó a feldolgozó jelleg, a feldolgozóiparon belül a legnagyobb súllyal a gépipar rendelkezik. Az ipari termékek több mint kétharmada exportra kerül. További jelentős iparágnak tekinthető a számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása, a járműgyártás, a villamos berendezés gyártása és az élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása (17. táblázat). A korábbi nagy múltú vállalatok megszűnésével (cukor-, papír-, tej-, malom- és vegyipar) az iparban végbement átrendezős révén megnőtt a kis- és középvállalkozások súlya, ugyanakkor megjelentek azok az új multinacionális vállalatok is (Samsung, Electrolux, Carrier, Claas, Stadler, Segura, stb.), amelyek jelentős tőkebefektetésük révén az exportból is döntő arányban részesednek.

17. táblázat: A megyei székhelyű ipar adatai ágazat szerint, 2020. I-III. negyedév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

| Ágazat, ágazatcsoport | | Termelés | Belföldi | Export- | Összes | Termelés | Belföldi | Export- | Összes |
|-----------------------|--|-----------|-------------|-----------|-----------|-----------------------------------|-------------|---------|--------|
| | | | értékesítés | | | | értékesítés | | |
| | | millió Ft | | | | előző év azonos időszaka = 100,0% | | | |
| B+C+D | Ipar, víz- és hulladék-gazdálkodás nélkül | 1 229 837 | 217 844 | 1 007 252 | 1 225 096 | 109,2 | 106,2 | 111,3 | 110,4 |
| | Ebből: | | | | | | | | |
| C | Feldolgozóipar | 1 225 508 | 213 782 | 1 006 999 | 1 220 781 | 109,4 | 107,5 | 111,4 | 110,7 |
| | ezen belül: | | | | | | | | |
| CA | élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása | 104 070 | 60 724 | 42 563 | 103 286 | 119,6 | 114,1 | 130,9 | 120,5 |
| CB | textília, ruházat, bőr és bőrtermék gyártása | 43 131 | 974 | 41 215 | 42 189 | 74,0 | 99,8 | 71,1 | 71,6 |
| CC | fafeldolgozás, papírtermék gyártása, nyomdai tevékenység | 16 295 | 8 890 | 7 265 | 16 155 | 94,5 | 126,8 | 68,3 | 91,6 |
| CE | vegyszer, termék gyártása | 16 415 | 10 314 | 7 169 | 17 483 | 88,4 | 118,6 | 79,2 | 98,5 |
| CG | gumi-, műanyag és nemfém ásványi termék gyártása | 84 895 | 51 486 | 32 195 | 83 681 | 98,3 | 98,2 | 98,8 | 98,5 |
| CH | fémalapanyag és fémfeldolgozási termék gyártása | 86 213 | 65 911 | 19 933 | 85 844 | 111,9 | 119,5 | 90,9 | 111,4 |
| CI | számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása | 573 987 | 245 | 562 395 | 562 640 | 138,4 | 95,7 | 139,2 | 139,2 |
| CJ | villamos berendezés gyártása | 94 716 | 4 884 | 93 058 | 97 942 | 72,6 | 53,6 | 79,7 | 77,8 |
| CK | gép, gépi berendezés gyártása | 79 330 | 3 789 | 80 507 | 84 296 | 88,9 | 85,4 | 93,3 | 92,9 |
| CL | járműgyártás | 124 485 | 5 420 | 119 871 | 125 291 | 89,7 | 83,5 | 91,1 | 90,7 |
| CI-CL | gépipar | 872 518 | 14 337 | 855 831 | 870 169 | 112,8 | 70,6 | 115,8 | 114,6 |
| CM | egyéb feldolgozóipar; ipari gép, berendezés üzembe helyezése, javítása | 1 973 | 1 146 | 828 | 1 974 | 108,5 | 110,5 | 98,0 | 104,9 |

Építőipar

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhelyű, legalább 5 főt foglalkoztató építőipari vállalkozások 2019. évi termelési értéke 64,8 milliárd forint volt, ami összehasonlítva áron – az országos 21%-os bővülés mellett – 5,5%-kal emelkedett az egy évvel korábbihoz képest. A kibocsátás az országos 2,1%-át adta, az egy lakosra jutó 175,5 ezer forint termelési érték az országos átlag 55%-át érte el.

Építményfőcsoportok szerint a kibocsátás 36%-át kitevő épületépítések volumene 7,3, a nagyobb részt adó egyéb építmények építéséé pedig 4,5%-kal nőtt.

Az építőipar ágazatai közül a teljesítmény 56%-át az egyéb építmények kivitelezésére, 24%-át az épületépítésre, 20%-át a speciális szaképítési munkák elvégzésére szakosodott vállalkozások állították

elő. Az egyéb építmények kibocsátása 16, a speciális szaképítésé 1,7%-kal emelkedett, ugyanakkor az épületépítés ágazatban 11%-kal csökkent a termelés volumene.

A vállalkozások január–december folyamán 87,5 milliárd forint értékű új szerződést kötöttek, 51%-kal többet az előző évinél.

A december végi 27,1 milliárd forint értékű szerződésállomány volumene 2,9-szerese volt az egy évvel korábbinak. A szerződésállomány növekedése itt volt a legnagyobb.

A Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhelyű, legalább 5 főt foglalkoztató építőipari vállalkozások 2020. I–III. negyedévi termelési értéke 48,1 milliárd forint volt, ami összehasonlító áron – az országos 12%-os csökkenéssel szemben – 4,3%-kal emelkedett (18. táblázat). Ezzel a megye építőipara a második legjelentősebb növekedést produkálta a megyék és a főváros körében. A megyei építőipari szervezetek kibocsátása az országos 2,3%-át adta 2020 első háromnegyed évében.

18. táblázat: Az építőipari tevékenység (2020. I–III. negyedév)

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

| Időszak | | Építőipari termelés | Új szerződések értéke az évkezdettől a tárgyidőszak végéig | Szerződésállomány értéke a tárgyidőszak végén |
|-----------------------------------|-----------------|---------------------|--|---|
| Milliárd Ft | | | | |
| 2019. | I. negyedév | 8,9 | 19,3 | 19,4 |
| | I. félév | 25,6 | 53,6 | 33,1 |
| | I–III. negyedév | 42,8 | 75,9 | 35,2 |
| | I–IV. negyedév | 63,7 | 92,9 | 27,9 |
| 2020. | I. negyedév | 9,1 | 14,9 | 33,5 |
| | I. félév | 25,3 | 30,1 | 30,7 |
| | I–III. negyedév | 48,1 | 61,0 | 35,2 |
| Előző év azonos időszaka = 100,0% | | | | |
| 2020. | I. negyedév | 94,6 | 71,1 | 158,9 |
| | I. félév | 91,7 | 52,0 | 86,2 |
| | I–III. negyedév | 104,3 | 74,6 | 93,4 |

A termelés bővülését az építményfőcsoportok közül a kibocsátás 70%-át adó egyéb építmények építésének 20%-os növekedése eredményezte. Az épületépítések volumene ugyanennyivel elmaradt az előző év azonos időszakától.

Az országos tendenciához hasonlóan a Jász-Nagykun-Szolnok megyei építőipari szervezetek megrendelése is csökkentek: a vállalkozások 2020 I–III. negyedévében 61,0 milliárd forint értékű új szerződést kötöttek, volumenében negyedével kevesebbet, mint az előző év azonos időszakában.

A szeptember végi 35,2 milliárd forint értékű szerződésállomány volumene 6,6%-kal elmaradt az egy évvel korábbitól (19. táblázat).

19. táblázat: Az építőipari tevékenység építményfőcsoportok szerint, 2020. I–III. negyedév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/202/index.html>

| Megnevezés | Építőipari termelés | Új szerződések értéke az évkezdettől a tárgyidőszak végéig | Szerződésállomány értéke a tárgyidőszak végén |
|-----------------------------------|---------------------|--|---|
| Milliárd Ft | | | |
| Épületek építése | 14,5 | 9,5 | 0,8 |
| Egyéb építmény építése | 33,5 | 51,5 | 34,5 |
| Összesen | 48,1 | 61,0 | 35,2 |
| Előző év azonos időszaka = 100,0% | | | |
| Épületek építése | 80,4 | 71,6 | 101,0 |
| Egyéb építmény építése | 119,7 | 75,6 | 93,5 |
| Összesen | 104,3 | 74,6 | 93,4 |

5.1.5. Turizmus

A megye nem tekinthető turisztikai nagyhatalomnak, de egyes térségek (Tisza-tó) és települések (fürdőhelyek) számára meghatározó tényező az idegenforgalom.

Jász-Nagykun-Szolnok megye kereskedelmi szálláshelyeit 2019-ben 221 ezer vendég összesen 617 ezer vendégéjszakára vette igénybe. A vendégek száma az országossal megegyezően, 2,0%-kal nőtt az előző évhez képest, míg a vendégéjszakáké 0,5%-kal emelkedett. A vendégéjszakák 42%-át kitevő szállodákban 1,8%-kal csökkent a forgalom (20. táblázat).

20. táblázat: A Jász-Nagykun-Szolnok megyei kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma, 2018-2019

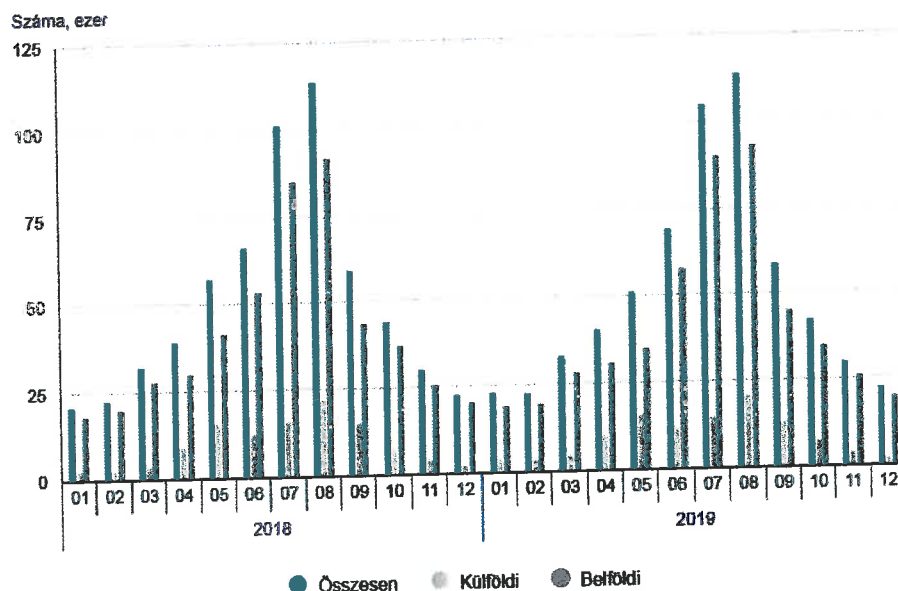
Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/194/index.html>

| Időszak | Külföldi | Belföldi | Összes | Külföldi | | | Belföldi | | | Összes |
|-----------------------------------|-----------------|----------|---------|---------------|---------|---------|---------------|--|--|---------|
| | | | | vendégéjszaka | | | vendégéjszaka | | | |
| Szám | | | | | | | | | | |
| 2018. | I. negyedév | 3 147 | 27 709 | 30 856 | 9 803 | 66 886 | | | | 76 689 |
| | I. félév | 11 247 | 75 902 | 87 149 | 47 646 | 192 922 | | | | 240 568 |
| | I-II. negyedév | 23 068 | 152 935 | 176 003 | 101 447 | 414 241 | | | | 515 688 |
| | I-IV. negyedév | 27 974 | 188 438 | 216 412 | 115 399 | 498 177 | | | | 613 576 |
| 2019. | I. negyedév | 3 802 | 27 702 | 31 504 | 12 157 | 67 507 | | | | 79 664 |
| | I. félév | 12 788 | 77 518 | 90 306 | 50 072 | 191 827 | | | | 241 899 |
| | I-III. negyedév | 24 207 | 155 767 | 179 974 | 99 422 | 420 871 | | | | 520 293 |
| | I-IV. negyedév | 28 524 | 192 130 | 220 654 | 113 823 | 502 721 | | | | 616 544 |
| Előző év azonos időszaka = 100,0% | | | | | | | | | | |
| 2019. | I. negyedév | 120,8 | 100,0 | 102,1 | 124,0 | 100,9 | | | | 103,9 |
| | I. félév | 113,7 | 102,1 | 103,6 | 105,1 | 99,4 | | | | 100,6 |
| | I-III. negyedév | 104,9 | 101,9 | 102,3 | 98,0 | 101,6 | | | | 100,9 |
| | I-IV. negyedév | 102,0 | 102,0 | 102,0 | 98,6 | 100,9 | | | | 100,5 |

A vendégek 87%-át adó belföldiek 0,9%-kal több vendégéjszakát tölthetnek el a szálláshelyeken, a külföldiek ezzel szemben 1,4%-kal kevesebbet. A vendégek érkezési mintázatát erőteljes szezonális jellemzi, főként a nyári időszak (21. ábra). A külföldiek szezonális utazási mintázata eltér a belföldiektől, ez az eltérő utazási motivációra vezethető vissza (üzleti motiváció vs. szabadidős motiváció).

21. ábra: A megyei kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma és változása, 2018-2019

Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/194/index.html>



A külföldivendég-éjszakák 28, illetve 20%-át a Lengyelországból és a Németországból érkező vendégek tették ki. Vendégéjszakáik 2,0, illetve 4,1%-kal elmaradtak az egy évvel korábbtól. A kereskedelmi szálláshelyek 2019-ben 6,0 milliárd forint bruttó árbevételt értek el, folyó áron 6,9%-kal többet, mint egy évvel korábban. Az összes bevétel 59%-át kitevő szállásdíj összege 6,3, a vendéglátásé 14%-kal nőtt, ugyanakkor az egyéb szolgáltatások bevétele 2,6%-kal csökkent. Az elfogadóhelyeken SZÉP-kártyával 640 millió forint értékben fizettek, ami folyó áron 17%-kal meghaladta az előző évit.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a koronavírus okozta járvány első, tavaszi hulláma idején sok kereskedelmi szálláshely zárva tartott a korlátozó intézkedések hatására, és vendégforgalmukat nyáron is visszafogta az emberek csökkenő utazási hajlandósága, szeptembertől pedig a fertőzés ismét fokozódó terjedése és a külföldiek beutazására vonatkozó szigorítás. Ennek következtében 2020 I–III. negyedévében a szállodákban, panziókban, kempingekben, üdülőtábor-telepeken, közösségi szálláshelyeken a vendégek (113 ezer) és az általuk eltöltött vendégéjszakák (313 ezer) száma 39, illetve 40%-kal csökkent az előző év azonos időszakához képest.

Nyáron fokozatosan visszatértek a vendégek, a szálláshelyeken a legforgalmasabb hónapnak számító augusztusban az eltöltött vendégéjszakák száma 14%-kal maradt el az előző évitől. Szeptemberben viszont ismét kedvezőtlen irányba változott a tendencia, 35%-kal csökkent az értéke az egy évvel korábbihoz képest.

A külföldi állampolgárok hosszabb ideig szembesültek utazási korlátozásokkal, mint a magyarok, a járvány második hullámának erősödésétől, szeptembertől az országba látogatásokat újra feltételekhez kötötték. Ebből is adódóan 2020 I–III. negyedévében a külföldi vendégek által a megyében eltöltött vendégéjszakák száma erőteljesebben csökkent, mint a belföldieké, összességében 64%-kal kevesebb éjszakára (34 ezerre) maradtak a kereskedelmi szálláshelyeken, mint 2019 azonos időszakában. A belföldi vendégek éjszakái (278 ezer) 35%-kal csökkentek.

A szálláshelyek első kilenc hónapban regisztrált összes bruttó árbevétele (2,9 milliárd forint) folyó áron 41%-kal elmaradt az egy évvel korábbi értéktől. Az árbevételben belül a szállásdíjak összege 35, a vendéglátásé 52, az egyéb szolgáltatásoké 43%-kal csökkent.

5.1.6. Járások, valamint a megyeszékhely gazdasági szerepe, jellemzése 2018. évi gazdasági mutatóik alapján

A megyében 9 járás funkcionál, melyek között gazdasági téren jelentős eltéréseket találunk, 2 járás (Szolnoki és Jászberényi) a többi járáshoz viszonyítva fejletleneknek számít, míg a többi 7 járás kevésbé fejlett gazdasági területnek minősíthető. A Jászágban az elektronikai, feldolgozó- és gépipar, míg Szolnok térségében a gépipar, vasúti járműjavítás, illetve a logisztika a meghatározó ágazat.

A megyében található 9 járás között jelentős eltérések vannak. A legnagyobb gazdasági ereje a Szolnoki és a Jászberényi járásnak van. A társaságiadó-bevallást benyújtó 6 824 gazdálkodóból 2 798 társaság a Szolnoki járásban, 1 112 társas vállalkozás a Jászberényi járásban működött, ami 41,0 százalékos, illetve 16,3 százalékos részesedésnek felelt meg. A Karcagi járásban 614, a Mezőtúriban 479 társaság működött. A Törökszentmiklósi és a Kunszentmártoni járásban a bevallást benyújtók száma 467, illetve 416 darab volt. A Jászapáti járásban 368, a Tiszafürediben 356, a Kunhegyesiben pedig 214 társas vállalkozás nyújtott be társaságiadó-bevallást.

A megye gazdaságát nagymértékben meghatározó cégek döntő többsége a megye nyugati részén található Szolnoki és Jászberényi járásban koncentrálódik, míg a többi járás peremterületként funkcionál.

Jászapáti járás

A megyei gazdálkodó szervezetek 5,3 százaléka, 0,7 ezer darab és az egyéni vállalkozók 6,5 százaléka, 1,0 ezer fő tevékenykedik a Jászapáti járásban. Az egyéni vállalkozók az 58,8 százalékát teszik ki a teljes gazdálkodói körnek, ami a második legmagasabb arány a megyén belül. A járásban élő közel 2,3 ezer adószámú magánszemély a megyei összesnek a 8,5 százaléka.

A kiemelt adónemekben az összes nettó befizetés 55,1 százaléka Társadalombiztosítási Alapokat megillető járulék, Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető járulék és egészségügyi hozzájárulás volt. Az általános forgalmi adó részesedése az összes nettó befizetésen belül 19,7 százalékot tett ki, ami a második legmagasabb arány a járások között.

Az értékesítés nettó árbevételéhez viszonyítva a megyében a Jászapáti járás gazdálkodóinak a legalacsonyabb a külföldi aktivitása. A teljes értékesítés 5,2 százaléka irányult külföldre. Az árbevétel 42,3 százalékát a kiemelt vállalkozások adták. Az átlagosan elért 226,5 millió forint összes értékesítés a negyedik legnagyobb, a 215,4 millió forint belföldi értékesítés pedig a második legnagyobb a megyében.

A foglalkoztatottak 5,3 százalékát, 3 389 főt a járás vállalkozásai alkalmazták. A dolgozók 45,4 százaléka a két kiemelt gazdálkodónál állt alkalmazásban. A legnagyobb munkaadó 1 395 főt foglalkoztatott, ami a teljes járás társas vállalkozásai által alkalmazottak több mint kétötöde.

A járásban 16 gazdálkodó összesen 39,7 millió forint társaságiadó-kedvezményt állított be a bevallásába, ami az összes megyei kedvezmény 2,3 százaléka volt. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezményét 8 vállalkozás vett igénybe, ami az ilyen kedvezményt érvényesítő megyei gazdálkodók 3,8 százaléka, az általuk érvényesített kedvezmény összege pedig a megyei összesnek az 6,5 százaléka volt. A fajlagos kedvezmény összege meghaladta az 1,0 millió forintot, ami a legmagasabb érték a megyében. Látvány-csapatsport támogatásáért járó kedvezményt 4 vállalkozás tüntetett fel a bevallásában 8,3 millió forint összegben. Előadó művészeti szervezet támogatására 6 gazdálkodó 23,0 millió forintot ajánlott fel.

Jászberényi járás

A gazdálkodó szervezetek és egyéni vállalkozók 15,4 százaléka működik a Jászberényi járásban, ami a második legnagyobb arány a megyében. A gazdálkodó szervezetek száma közel 2,0 ezer darab, az egyéni vállalkozóké több mint 2,3 ezer fő, az adószámú magánszemélyeké pedig közel 3,8 ezer fő.

A járásban működő vállalkozásokhoz köthető a megyei nettó adóbefizetés 37,1 százaléka a kiemelt adónemekben. A személyi jövedelemadó és a járulékbefizetések több mint egynegyedét a járás gazdálkodói teljesítették, és a nettó áfa bevétel háromnegyede is itt képződött.

A járások közül a társasági adóbevétel itt volt a legmagasabb, 3,6 milliárd forintot tett ki, ami a teljes megyei teljesítés több mint fele. A Jászberényi járás nettó befizetései 42,4 százalékát a járulékok, több mint harmadát pedig az általános forgalmi adó adta. A megyei személyi jövedelemadó kiutalásoknak a hatoda, az általános forgalmi adó kiutalásoknak 38,1 százaléka és a társasági adó kiutalásoknak 45,9 százaléka köthető a járás gazdálkodóihoz.

A megye értékesítésének 56,4 százaléka, az export 68,6 százaléka, illetve a belföldi eladások 44,6 százaléka ebben a járásban keletkezett. A teljes árbevétel 89,2 százalékát a 20 toplistás gazdálkodó realizálta. A járás exportjának négyötödét két társaság produkálta. Egy vállalkozás átlagosan 586,8

millió forint belföldi és 1 460,5 millió forint összes értékesítést bonyolított. A járásban exportja 122 társaságnak volt, az egy gazdálkodóra jutó külpiazi árbevétel 6 782,5 millió forintot tett ki. Az értékesítés háromötöde export volt 2018-ban.

Mind fajlagosan, mind összegében a Jászberényi járás vállalkozásai bonyolították a legnagyobb belföldi és külföldi értékesítést. A megye társas vállalkozásai által foglalkoztatottak 31,9 százalékát a Jászberényi járásban működő cégek alkalmazták, melyek közül öt a megye 10 legnagyobb foglalkoztatója közé tartozik. A kiemelt társaságok a járási munkavállalók több mint kétharmadát foglalkoztatták. A legnagyobb munkaadó 2 807 főnek biztosított munkalehetőséget.

A második legnagyobb számban a Jászberényi járás vállalkozásai vettek igénybe adókedvezményeket. A kedvezményt érvényesítő 72 gazdálkodó a megyei összesnek a 22,2 százaléka, az általuk felhasznált 710,5 millió forint kedvezmény pedig a 41,8 százaléka volt. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezményét 36 társaság vett igénybe 28,1 millió forint összegben. A társaságiadó-bevallásában látvány-csapatsportokat 25 gazdálkodó támogatott, akik összesen 154,6 millió forint adókedvezményt érvényesítettek. Előadó művészeti szervezet támogatására 12 gazdálkodó összesen 177,7 millió forintot ajánlott fel. Az ilyen címen érvényesített 14,8 millió forintos fajlagos kedvezmény ebben a járásban volt a legmagasabb. A megyében igénybe vett fejlesztési adókedvezmény 40,0 százaléka a járás három gazdálkodójához köthető. Energiahatékonysági célokat szolgáló beruházás adókedvezményének lehetőségével szintén három vállalkozás élt 12,6 millió forint összegben.

Karcagi járás

A harmadik legnagyobb arányban, 9,8 százalékban a Karcagi járásban tevékenykednek vállalkozások a megyén belül, számuk közel 2,8 ezer. A gazdálkodó szervezetek 9,4 százalékának és az egyéni vállalkozók tizedének van ebben a járásban a székhelye. Az adószámú magánszemélyek 11,7 százaléka, 3,1 ezer fő élt ebben a járásban.

A járás gazdálkodói a harmadik legnagyobb mértékben járultak hozzá a megye nettó adóbefizetéseéhez. Részesedésük a megyei adóbevételekből 7,5 százalékos volt. A kiemelt adónemekben az összes nettó befizetés közel kétharmada Társadalombiztosítási Alapokat megillető járulékból, Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető járulékból és egészségügyi hozzájárulásból származott.

A járás társas vállalkozásai 87,5 milliárd forint nettó árbevételt realizáltak, ami a negyedik legnagyobb a megyében. Az értékesítés több mint negyede külföldre irányult. A nettó árbevétel 29,1 százalékát a kiemelt három vállalkozás realizálta. A belföldi értékesítés 14,0 százalékkal nőtt, ami a legmagasabb arány a megyében. A járásban egy vállalkozás átlagosan 122,8 millió forint belföldi, 450,6 millió forint export és 164,7 millió forint összes értékesítést bonyolított.

A járás vállalkozásainál állt alkalmazásban a harmadik legtöbb megyei munkavállaló. A legnagyobb foglalkoztató 301 főt alkalmazott.

A járásból 17 gazdálkodó érvényesített adókedvezményt a bevallásában. Látvány-csapatsportokat három társaság támogatott összesen 10,9 millió forinttal. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezményét 14 vállalkozás vett igénybe átlagosan 828,1 ezer forint összegben, ami a harmadik legnagyobb a megye járásai között.

Kunhegyesi járás

A gazdálkodó szervezetek és az egyéni vállalkozók száma több mint 0,4 ezer darab, illetve több mint

0,5 ezer fő a járásban. Együttes részesedésük a teljes megyei gazdálkodói létszámon belül 3,4 százalékos. A vállalkozásokhoz hasonlóan az adószámú magánszemélyek száma is ebben a járásban a legalacsonyabb, 1,4 ezer fő, ami a megyei összesnek az 5,3 százaléka.

A megyében a személyi jövedelemadó, a társasági adó, az általános forgalmi adó és a járulék befizetésekhez a Kunhegyesi járás vállalkozásai járultak hozzá a legkisebb mértékben. Az összes kiemelt adónemen teljesített befizetés 1,5 százaléka származott tőlük. A járás gazdálkodóinak nettó általános forgalmi adója negatív előjelű volt.

A járás vállalkozásai együttesen 24,4 milliárd forint nettó árbevétel érték el, 5,6 százalékkal többet, mint egy évvel korábban. Az értékesítés 6,9 százaléka irányult külföldi piacokra, ami a második legalacsonyabb arány a megyében annak ellenére, hogy több mint duplájára nőtt egy év alatt. A járás egyetlen kiemelt gazdálkodója jelentős mértékben járult hozzá a járás nettó árbevételéhez, annak több mint egyharmadát, exportjának 94,2 százalékát teljesítette. Az egy vállalkozásra jutó nettó árbevétel 138,8 millió forint volt.

A megye munkavállalóinak létszáma ebben a járásban a legalacsonyabb, 1 059 fő, melynek 15,0 százalékát a kiemelt gazdálkodó foglalkoztatta, így ez a cég a legnagyobb munkáltató is a járásban. A megye gazdálkodói által a társaságiadó-bevallásokba beállított adókedvezmények 0,8 százalékát a járás 13 vállalkozása vette igénybe. A 13,4 millió forint összes kedvezményen belül 62,9 százalékot tett ki a kis- és középvállalkozások kamatkedvezménye, ami a második legmagasabb arány a megyében.

Kunszentmártoni járás

A gazdálkodó szervezetek 6,8 százaléka, közel 0,9 ezer darab és az egyéni vállalkozók 7,3 százaléka, több mint 1,1 ezer fő itt tevékenykedik. A járásban közel háromszor annyi adószámú magánszemély él, mint egyéni vállalkozó, ami a legmagasabb arány a megyén belül.

A megye kiemelt nettó adóbevételének 3,8 százalékát teljesítették a járás gazdálkodói, ami a hatodik legnagyobb arány a kilenc járás között. A nettó befizetés közel egynegyede személyi jövedelemadóból, 56,5 százaléka pedig járulékokból származott.

A járás 53,4 milliárd forint nettó árbevételének közel négyötödét a belföldi értékesítés tette ki. A kiemelt gazdálkodó realizálta az összes eladás 17,0 százalékát. Egy vállalkozás átlagosan 126,5 millió forint belföldi, 444,4 millió forint export és 159,5 millió forint összes eladást bonyolított le. A megye járásai közül ez volt az egyetlen, amelyben csökkent a belföldi értékesítés és a nettó árbevétel 2018-ban.

A 2 635 fő munkavállaló 13,6 százalékát a kiemelt vállalat alkalmazta. A legnagyobb munkaadó 359 főnek biztosított munkalehetőséget. Ebben a járásban csökkent a legnagyobb arányban, több mint egyhatodával a dolgozói létszám, amiben jelentős szerepe volt a takarékszövetkezeti rendszer átalakulásának.

A járásban 19 gazdálkodó összesen 30,8 millió forint adókedvezményt érvényesített a bevallásában, melynek 83,1 százaléka látvány-csapatsportok támogatásához kapcsolódott. A kedvezményeket érvényesítő megyei vállalkozások 5,9 százalékának van a járásban a székhelye. Kis- és középvállalkozások adókedvezményét 12 vállalkozás érvényesített 5,2 millió forint értékben.

Mezőtúri járás

Az összes megyei gazdálkodó 7,2 százalékának, több mint 2,0 ezer vállalkozásnak a járásban található a székhelye. A teljes gazdálkodói kör közel háromötöde egyéni vállalkozó, ami a legmagasabb arány a

megye járásai között. Az adószámos magánszemélyek száma 2,3 ezer fő, ami közel kétszerese az egyéni vállalkozókéknak.

A megyében a Mezőtúri járás gazdálkodóinak nettó általános forgalmi adója a második legalacsonyabb, előjele negatív volt 2018-ban. A járás nettó kiemelt adóbevételeinek 5,9 százaléka származott társasági adóból, ami a legmagasabb arány a megyében.

A Mezőtúri járás 2,3 százalékkal járult hozzá a megye értékesítéséhez. Az egy vállalkozásra jutó összes eladás átlagosan 147,7 millió forintot, a belföldi értékesítés 128,7 millió forintot, az export 206,3 millió forintot tett ki.

A Mezőtúri járásban 3 446 főt, a megyei munkavállalók 5,4 százalékát alkalmazták. Annak ellenére, hogy itt nem található kiemelt gazdálkodó, a járásban dolgozik a negyedik legtöbb munkavállaló. A legnagyobb munkáltatónál 579 fő áll alkalmazásban, ami a járási összesnek több mint egyhatoda. A járás gazdálkodói az összes megyei adókedvezmény 2,4 százalékát vették igénybe, ami a harmadik legnagyobb részesedés a járások között.

A bevallásokba beállított összes kedvezmény 41,2 millió forint volt. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezménye címén 16 gazdálkodó csökkentette az adóját átlagosan 556,1 ezer forinttal. Fejlesztési kedvezményt egy vállalkozás vett igénybe 7,8 millió forint összegben. Az összes igénybe vett kedvezmény közel háromötöde látvány-csapatsportokhoz kapcsolódott.

Szolnoki járás

A megyei gazdálkodók a legnagyobb arányban, 39,2 százalékban a Solnoki járásban találhatóak. A gazdálkodó szervezetek 41,8 százaléka, közel 5,4 ezer darab és az egyéni vállalkozók 36,9 százaléka, 5,6 ezer fő tevékenykedik itt. A gazdálkodó szervezetek az összes vállalkozás 49,0 százalékát teszik ki, ami a legmagasabb arány a megyében. Az adószámos magánszemélyek száma közel 6,9 ezer fő, ami a megyei összesnek több mint negyede.

A Solnoki járás gazdálkodói járultak hozzá a második legnagyobb mértékben a megye kiemelt nettó adóbevételeihez. Részesedésük az általános forgalmi adó befizetések esetében a megyei összesnek több mint egynegyede volt, a Társadalombiztosítási Alapokat megillető járulékokhoz, Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető járulékokhoz és egészségügyi hozzájáruláshoz, valamint a személyi jövedelemadóhoz való hozzájárulásuk pedig a megyei bevétel több mint kétötödét tette ki. A nettó társasági adó közel ötödét teljesítették a járás vállalkozásai.

A járás cégei együttes értékesítése 650,0 milliárd forintot tett ki, melynek 42,5 százaléka irányult külföldi piacokra. Az árbevétele több mint háromötödét a 21 toplistás vállalkozás realizálta. A járás belföldi eladásainak 45,0 százalékát, export bevételeinek 85,2 százalékát adták a kiemelt vállalkozások. Az export 21,5 százalékkal, a belföldi értékesítés 3,2 százalékkal nőtt. A járásban egy gazdálkodó átlagosan 165,1 millió forint belföldi, 1 502,5 millió forint export és 286,0 millió forint összes értékesítést bonyolított le.

A megyei foglalkoztatottak 37,5 százalékát, 24 032 főt a járás vállalkozásai alkalmazták, melyek közül négy a megye 10 legnagyobb foglalkoztatója közé tartozott. A járásban működő kiemelt társaságok a megyei munkavállalók 17,6 százalékát foglalkoztatták. A legnagyobb munkaadó 2 160 főt alkalmazott. A megyén belül a legnagyobb arányban a Solnoki járásban vettek igénybe valamilyen adókedvezményt.

A kedvezményt érvényesítő 116 vállalkozás a megyei összesnek több mint a harmada volt. Az általuk érvényesített 799,8 millió forint az összes megyei kedvezmény közel felét tette ki. A társaságiadó-bevallásában látvány-csapatsportokat támogató 30 gazdálkodó átlagosan 7,4 millió forint kedvezményben részesült, ami a legmagasabb érték a megyében. Ők vették igénybe az összes ilyen

címen felhasznált kedvezmény közel felét. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezményét 83 vállalkozás érvényesített, ami az ilyen kedvezményt igénybe vevő megyei gazdálkodók kétötöde, az általuk felhasznált kedvezmény összege pedig a megyei összesnek több mint egyharmada volt. Fejlesztési kedvezményt 2 vállalkozás érvényesített 498,8 millió forint összegben.

Tiszafüredi járás

A gazdálkodó szervezetek és az egyéni vállalkozók 4,8 százaléka működik a Tiszafüredi járásban. Az adószámos magánszemélyek száma több mint 1,5 ezer, az egyéni vállalkozóké közel 0,8 ezer fő, a gazdálkodó szervezeteké 0,6 ezer darab.

A járás vállalkozásai járultak hozzá legkisebb mértékben, 1,3 százalékkal a megye nettó adóbevételeihez. A teljes nettó befizetésen belül a járások között itt volt a legmagasabb a Társadalombiztosítási Alapokat megillető járulékok, a Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető járulékok és az egészségügyi hozzájárulás, valamint a személyi jövedelemadó aránya. A gazdálkodók nettó általános forgalmi adó befizetése negatív előjelű volt.

A járás nettó árbevétele 8,3 százalékkal nőtt, ami a negyedik legnagyobb arányú növekedés a megye járásai között. Az értékesítés több mint négyötöde belföldről származott. Egy vállalkozás átlagosan 91,5 millió forint belföldi, 246,5 millió forint export és 110,0 millió forint összes értékesítést bonyolított le az elmúlt évben. A fajlagos export csak ebben a járásban csökkent, és itt volt a legalacsonyabb az egy vállalkozásra jutó belföldi forgalom.

A járás társaságai a megyei foglalkoztatottak 2,3 százalékát alkalmazták, ami a második legalacsonyabb a megyében. A legnagyobb munkáltatónál 83-an álltak alkalmazásban.

A Tiszafüredi járásban 21 gazdálkodó érvényesített adókedvezményeket. Az általuk igénybe vett 7,6 millió forint kedvezmény a legalacsonyabb volt a megye járásai között. Kis- és középvállalkozások kedvezménye címén 17 gazdálkodó csökkentette az adóját átlagosan 390,5 ezer forinttal.

Törökszentmiklósi járás

Az összes megyei vállalkozás 7,2 százalékának itt található a székhelye. A 0,9 ezer gazdálkodó szervezet mellett több mint 1,1 ezer egyéni vállalkozó tevékenykedik a járásban. Az adószámos magánszemélyek száma meghaladja a 2,2 ezer főt.

A Törökszentmiklósi járás gazdálkodói teljesítették a negyedik legtöbb nettó befizetést a kiemelt adónemekre. A teljes bevétel közel egynegyede személyi jövedelemadóból, közel háromötöde pedig járulékokból és egészségügyi hozzájárulásból származott.

A gazdálkodók együttesen 92,8 milliárd forint értékben értékesítettek, melynek több mint fele külföldi piacokra irányult. Az export harmadával az összes értékesítés pedig közel ötödével nőtt. A járás árbevételének 54,5 százalékát, exportjának 92,8 százalékát a kiemelt gazdálkodók teljesítették. Nekik köszönhetően ez a járás realizálta az összes export 4,1 százalékát, ami a harmadik legnagyobb részarány a megyében. Az egy vállalkozásra jutó külföldi értékesítés a második legmagasabb, 1 561,7 millió forint volt. Az összes eladás átlagosan 235,5 millió forintot, az összes belföldi értékesítés 109,8 millió forintot tett ki.

A járás munkavállalóinak létszáma 3 244 fő volt, ami 10,4 százalékkal haladta meg az előző évit. Az összes dolgozó közel egyötödét az egyik kiemelt társaság foglalkoztatta.

A járásban összesen 23 gazdálkodó vett igénybe valamilyen adókedvezményt összesen 29,1 millió forint értékben. Az összes adókedvezmény több mint felét látvány-csapatsportok támogatása címen érvényesítették. Kis- és középvállalkozások kamatkedvezményét 13 gazdálkodó vett igénybe.

Szolnok Megyei Jogú Város Gazdasága

A társas vállalkozások adják a teljes gazdálkodói kör 51,1 százalékát, számuk 4,2 ezer. A Szolnoki járás gazdálkodóinak közel háromnegyedét teszik ki a Szolnok városában működők. A megyében bejegyzett társas vállalkozások közel harmada és az egyéni vállalkozók több mint negyede rendelkezik szolnoki székhellyel. A Szolnoki járást tekintve az arány 77,7 százalék, illetve 71,3 százalék. A gazdálkodók számát nézve mind a társas vállalkozások, mind az egyéni vállalkozók tekintetében elmondható, hogy Szolnok Megyei Jogú Város egymaga megelőzi a megye valamennyi járását, beleértve a Szolnoki járásban található, de nem szolnoki vállalkozásokat is. Az adószámos magánszemélyek száma ezzel szemben alacsony, kevesebb, mint 0,2 ezer fő, ami mindössze 2,5 százaléka a járási összesnek.

A megyeszékhely gazdálkodói összesen több nettó adóbefizetést teljesítettek, mint a Szolnoki és Jászberényi járáson kívül bármelyik másik. A megyei befizetések 30,8 százaléka és a kiutalások 17,6 százaléka köthető a megyeszékhely vállalkozásaihoz. A Szolnoki járáson belül a befizetésekhez 87,1 százalékkal, a nettó bevételekhez pedig 99,5 százalékkal járultak hozzá, a kiutalások fele volt hozzájuk köthető 2018-ban. A város gazdálkodóitól származott az összes kiemelt adónem nettó bevételeinek több mint egyharmada a megyében.

A megyeszékhely vállalkozásai fizették be a megyei társasági adó ötödét, a kiutalásoknak pedig több mint az egyharmada köthető hozzájuk. Személyi jövedelemadóban a város hozzájárulása a megye, illetve a járás nettó adóbefizetéséhez 35,8 százalék, illetve 87,5 százalék volt. Hasonló részarányt tudhatott magának a megyeszékhely a Társadalombiztosítási Alapokat megillető járulékok, a Nemzeti Foglalkoztatási Alapot megillető járulékok és az egészségügyi hozzájárulás tekintetében is. A járás nettó befizetéseinek a 87,9 százalékát teljesítették a város vállalkozásai. A szolnoki székhelyű gazdálkodókhoz köthető a megyében befizetett általános forgalmi adó közel egynegyede és a kiutalt adó 16,4 százaléka, amivel a megyeszékhely részesedése a megyei nettó áfa befizetésekéből 35,8 százalékos volt. A Szolnoki járáshoz viszonyítva a város hozzájárulása az áfa befizetésekhez 86,5 százalékos, a kiutalásokhoz 47,1 százalékos volt 2018-ban. A megyeszékhely vállalkozásai nélkül a járás gazdálkodói által teljesített nettó általános forgalmi adó negatív előjelű volt.

A megyében beadott társaságiadó-bevallások közel egyharmadát szolnoki székhelyű cégek nyújtották be. A megyeszékhely vállalkozásai 489,3 milliárd forint nettó árbevételt realizáltak 2018-ban, ami a megyei összesnek az egyötöde, a járásnak a háromnegyede volt. A fajlagos árbevétel 277,5 millió forintot tett ki, közel megegyezett a járással, és 35,8 millió forinttal haladta meg a 2017-es szintet. Külpiaci értékesítése 145 cégnek volt összesen 163,3 milliárd forint értékben. A megyei kivitel 13,5 százalékát, a járásnak a háromötödét teljesítették a szolnoki gazdálkodók. Az egy vállalkozásra jutó átlagos export árbevétel 1 126,4 millió forint volt, harmadával több, mint egy évvel korábban. A teljes értékesítés kétharmada, 326,0 milliárd forint belföldön valósult meg. A fajlagos belföldi árbevétel 201,5 millió forint volt, 36,4 millió forinttal haladta meg a járási átlagot.

A város társas vállalkozásai együttesen 19 783 munkavállalót alkalmaztak. A megyében közel minden harmadik dolgozónak szolnoki székhelyű cég volt a munkáltatója. A Szolnoki járást tekintve ugyanez az arány 82,3 százalék volt.

A társaságiadó-bevallásokban 94 szolnoki székhelyű gazdálkodó érvényesített valamilyen adókedvezményt összesen 765,4 millió forint értékben. A gazdálkodók 71,3 százaléka csökkentette az adóját kis- és középvállalkozások kamatkedvezménye címén összesen 29,1 millió forinttal. A társaságiadó-bevallásban 25 gazdálkodó együttesen 210,0 millió forint kedvezményben részesült látvány-csapatsportok támogatása miatt. Az ilyen címen igénybe vett kedvezmény 44,9 százalékát ök

érvényesítették a megyében. A járás mindkét olyan vállalkozása, amely fejlesztési kedvezményben részesült, szolnoki székhelyű volt.

5.1.7. TOP 50 megyei vállalkozás

A megye 50 legnagyobb árbevételű társas vállalkozásából 21 a Szolnoki járásban végzi tevékenységét. 20 a Jászberényi, 3 a Karcagi, 2-2 a Jászapáti, illetve a Törökszentmiklósi járásban működik. A Kunhegyesi és a Kunszentmártoni járásból 1-1 kiemelt gazdálkodó került be az ötven legnagyobb cég közé. A Mezőtúri és a Tiszafüredi járásban 2017. évhez hasonlóan nem található kiemelt társas vállalkozás, amely szintén jól mutatja a megye gazdasági egyenlőtlenségét.

A társas vállalkozások 0,7 százalékát kitevő, TOP 50 körbe tartozó cégek 2017-ben összesen 1.757,3 milliárd forint nettó árbevételt realizáltak, mely a megye nettó árbevételének közel háromnegyede (21. táblázat). Az általuk foglalkoztatott 28.805 fő a megye társas vállalkozásai által alkalmazottak 44,9 százalékát tette ki.

21. táblázat: A nettó árbevétel és a foglalkoztatottak számának járásonkénti alakulása 2018-ban

Forrás: JNSZ Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (2019): TOP50 2019, p. 24.

| Járási megnevezése | Nettó árbevétel | | | Foglalkoztatottak létszáma | | |
|--------------------|--------------------|----------------------------|--------------------------|----------------------------|----------------------------|--------------------------|
| | TOP 50 vállalkozás | Jász-Nagykun-Szolnok megye | Részarány (TOP 50 megye) | TOP 50 vállalkozás | Jász-Nagykun-Szolnok megye | Részarány (TOP 50 megye) |
| | millió Ft | | | fő | | |
| Jászapáti | 29 118 | 68 860 | 42,3% | 1 540 | 3 389 | 45,4% |
| Jászberényi | 1 231 153 | 1 380 202 | 89,2% | 13 835 | 20 450 | 67,7% |
| Karcagi | 25 474 | 87 469 | 29,1% | 581 | 4 378 | 13,3% |
| Kunhegyesi | 8 245 | 24 433 | 33,7% | 159 | 1 059 | 15,0% |
| Kunszentmártoni | 9 081 | 53 430 | 17,0% | 359 | 2 635 | 13,6% |
| Mezőtúri | - | 57 165 | - | - | 3 446 | - |
| Szolnoki | 403 724 | 650 042 | 62,1% | 11 305 | 24 032 | 47,0% |
| Tiszafüredi | - | 31 028 | - | - | 1 493 | - |
| Törökszentmiklósi | 50 545 | 92 805 | 54,5% | 1 026 | 3 244 | 31,6% |
| Összesen | 1 757 340 | 2 445 434 | 71,9% | 28 805 | 64 126 | 44,9% |

2018. év top10 vállalati köre az alábbi: Samsung Electronics Magyar Zrt., Electrolux Lehel Hűtőgépgyár Kft., Accell Hunland Kerékpárgyártó és Értékesítő Kft., Jász-Plasztik Kft., Eagle Ottawa Hungary Bőrgyártó és Kereskedő Kft., Tisza-Coop Nagykereskedelmi és Szolgáltató Zrt., Claas Hungária Mezőgazdasági Gépgyártó Kft., Szatmári Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., Jász-Plasztik Autócentrum Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. és a Coop Szolnok Kereskedelmi Zrt.

A mezőgazdasággal kapcsolatos elemzést a 3.2. fejezet taglalja.

5.1.8. Jász-Nagykun-Szolnok megyében végbement és folyamatban lévő fejlesztések, beruházások

A 22. táblázat mutatja a Jász-Nagykun-Szolnok megyében a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) keretében végbement, illetve folyamatban lévő fejlesztések összefoglaló adatait.

22. táblázat: TOP fejlesztések Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Forrás: JNSZ Megyei Önkormányzat

| TOP Intézkedés | EREDETI KERET, Ft | 59/2018. (XI.14.) KGY határozattal és 1072/2019. (II.28.) Korm.határozattal MÓDOSÍTOTT BELSŐ KERETEK, Ft | 6/2020. (II.14.) KGY határozattal és 1144/2020. (IV.8.) Korm.határozattal MÓDOSÍTOTT BELSŐ KERETEK, Ft | Megfítt támogatás (IH vezetői támogatói döntés) Ft | Támogatott projektek száma db |
|---|-----------------------|--|--|--|-------------------------------|
| 1.1.1 Ipari parkok, iparterületek fejlesztése | 5 701 000 000 | 5 701 000 000 | 8 254 000 000 | 6 315 214 780 | 19 |
| 1.1.2 Inkubátorházak fejlesztése | 1 000 000 000 | 1 000 000 000 | | 492 699 277 | 2 |
| 1.1.3 Helyi gazdaságfejlesztés | 1 000 000 000 | 1 000 000 000 | | 956 563 478 | 11 |
| 1.2.1 Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés | 4 803 000 000 | 4 803 000 000 | 5 356 000 000 | 7 499 335 919 | 30 |
| 1.3.1 Gazdaságfejlesztést és a munkaerő mobilitás ösztönzését szolgáló közlekedésfejlesztés (mellékutak) (Magyar Közút Zrt kedvezményezett) | 3 443 000 000 | 3 443 000 000 | 3 996 000 000 | 3 525 765 080 | 1 |
| 1.4.1 A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével (gyermekintézmények) | 4 151 000 000 | 5 489 000 000 | 5 771 000 000 | 4 788 093 416 | 36 |
| 1.4.1 Bölcsődei férőhelyek kialakítása, bővítése | | | | 6 499 080 486 | 32 |
| 2.1.1 Barnamezős területek rehabilitációja | 1 493 000 000 | 1 493 000 000 | 9 355 000 000 | 1 559 999 000 | 3 |
| 2.1.2 Zöld város kialakítása | 4 479 000 000 | 4 479 000 000 | | 4 711 539 049 | 20 |
| 2.1.3 Települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések (infra, belvíz) | 3 980 000 000 | 3 980 000 000 | | 5 400 797 051 | 24 |
| 3.1.1 Fenntartható települési közlekedésfejlesztés (helyi közlekedés) | 5 069 000 000 | 5 069 000 000 | 4 765 000 000 | 5 142 186 190 | 25 |
| 3.2.1 Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése (energia) | 6 773 000 000 | 6 773 000 000 | 7 958 000 000 | 7 693 741 431 | 89 |
| 3.2.2 Önkormányzatok által vezérelt, a helyi adottságokhoz illeszkedő, megújuló energiaforrások kiaknázására irányuló energiaellátás megvalósítása, komplex fejlesztési programok keretében (közélmű energia) | 1 693 000 000 | 1 693 000 000 | | 1 071 847 161 | 6 |
| 4.1.1 Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése | 1 449 000 000 | 1 449 000 000 | 1 362 000 000 | 1 804 212 126 | 23 |
| 4.2.1 Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése | 1 151 000 000 | 2 378 000 000 | 2 235 000 000 | 2 384 953 765 | 27 |
| 4.3.1 Leromlott városi területek rehabilitációja (városrehabilitáció) | 1 560 000 000 | 333 000 000 | 313 000 000 | 1 754 231 480 | 7 |
| 5.1.1 Megyei szintű foglalkoztatási megállapodások, foglalkoztatási-gazdaságfejlesztési együttműködések (megyei paktum) (Megyei Önkormányzat kedvezményezett) | 1 339 000 000 | 938 000 000 | 2 938 000 000 | 1 339 000 000 | 1 |
| 5.1.2 Helyi foglalkoztatási együttműködések (helyi paktumok) | 3 124 000 000 | 2 187 000 000 | | 3 123 921 129 | 9 |
| 5.2.1 A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok (helyi komplex program) | 581 000 000 | 581 000 000 | 546 000 000 | 1 060 314 110 | 8 |
| 5.3.1 A helyi identitás és kohézió erősítése | 997 000 000 | 652 000 000 | 937 000 000 | 651 105 542 | 8 |
| 5.3.2 Megyei identitás erősítése (Megyei Önkormányzat kedvezményezett) | | 345 000 000 | | 344 998 980 | 1 |
| Összesen | 53 786 000 000 | 53 786 000 000 | 53 786 000 000 | 68 119 599 450 | 382 |

5.2. A gazdaság belső és külső kapcsolatai

A gazdaság külső és belső kapcsolatait egyrészt a beszerzési és felvevő piacok, másrészt a hierarchikus (beszállítói) és mellérendelt (TÉSZ, klaszter stb.) jellegű hálózatok jellemzik. Jellemző még a tudásközpontok terjedése, amely inkább sugárirányú, virtuális kapcsolatot jelent, ugyanakkor alapul szolgálhat (sőt sokszor alapfeladata is) hálózati kapcsolatok kialakulásának.

Beszerezési és felvevőpiacok, beszállítói hálózatok

Jellemzően a multinacionális cégekre, illetve leányvállalataikra jellemző a transznacionális, sőt Európán kívüli kapcsolatok fenntartása (Samsung, F. Fegura, Stadler, AccelHunland, Ciaas-Hungaria, stb.). A nagyobb ipari és mezőgazdasági vállalkozások országos piacra szállítanak és beszerzéseik is többnyire belföldi piacról származnak, még ha a beszerzett termékek között gyakoriak az importból származóak is (pl. Martfű cipőgyártás). Az élelmiszeripar elsősorban a megyéből és a szomszédos megyéből szerzi be alapanyagait, ám országos piacra szállít.

A nagyobb kiskereskedelmi hálózatok számára indifferens a beszerzési piacok közelsége, ám a kisebb kiskereskedelmi vállalkozások a megyében és a szomszéd megyékben szerzik be a hozzáférhető árukat (kenyér, tej, zöldség-gyümölcs, hús). Jász-Nagykun-Szolnok megyében ezt elsősorban a Coop Üzlethálózat valósítja meg (kapcsolat pl. a Surjány-Hús Kft.-vel, Szabados-Hús Kft.-vel).

Újszerű, innovatív non-profit kezdeményezések indultak a hazai kistermelők mezőgazdasági termékeinek piacra juttatásában, különös tekintettel a biotermékekre, háztáji feldolgozott termékekre (pl. sharing economy-megoldások (Szolnoki Kosárközösség)). A piac bővülése a hazai zöldszervezetek kiterjedt társadalmi kapcsolatrendszerének és a tudatos, fizetőképes (pontosabban: a hazai különleges minőségű árura áldozni hajlandó) vásárlói kör bővülésének köszönhető.

A mezőgazdaság számára nagy jelentősége van az ún. TÉSZ szervezeteknek, illetve termelői csoportoknak. Ezek szerveződésére már van példa megyében (pl. JÁSZ-TÉSZ Térségi Zöldségtermelő és Értékesítő Szövetkezet, Nagykunsági Olajos Növények Termékcsoport Kft., Mátravidéki Cukorrépa Termelők Szövetkezete).

Logisztika

A megye és kiemelten Szolnok helyzetéből és hagyományaiból adódóan magától értetődik a logisztikai funkció, mint egyik fejlesztési fő irány kijelölése. A megyei ipari parkok többje logisztikai központ funkciót is ellát. A megyében számos nemzetközi szállítmányozásban is részt vevő vállalkozás működik (pl. BI-KA Logisztika). A régióban Záhony primátusa szembetűnő: a településen vagy a térségében 4 intermodális és két regionális központ rendelkezik a szövetség minősítésével, továbbá Debrecen rendelkezik még intermodális LSZK-val. Magyarország tagja a fontos nemzetközi kombinált szállítási útvonalokról és ezek létesítményeiről szóló európai megállapodásnak (AGTC), a fő nemzetközi vasútvonalokról szóló európai egyezménynek (AGC), továbbá a nemzetközi jelentőségű főbb vízi utakra vonatkozó európai egyezménynek (AGN).

Hálózatok, klaszterek, inkubáció

Debrecen-Nyíregyháza-Miskolc-Szolnok tengelyű észak-magyarországi gazdasági övezet létrehozását támogatja az ITM, amely képes bekapcsolni a gazdaság, az oktatás, a kultúra, a turisztika és a sport területén megvalósuló fejlődésbe a határon túli területeket és azok lakosságát is. A megállapodást 2020 márciusában írták alá az érintettek.

A klaszterszerveződések elsődleges színtere a régió. 2008-ban jött létre az INNOVA Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési és Innovációs Ügynökség Nonprofit Kft.

Termál – Egészségipari Klaszter az Észak-alföldi régió területén működő termál- és gyógyturizmusban érintett természetes- és jogi személyek, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok együttműködésére jött létre. Legfőbb célja, hogy elősegítse a termál- és gyógyturizmus érdekeltjeinek aktív részvételével az Észak-alföldi régió termál-, és gyógy-idegenforgalmának fejlődését, továbbá kezdeményezésekkel, javaslatokkal kívánja segíteni a termál- és gyógyturizmus

résztvevőit. Ennek érdekében információs és egyeztető fórumot működtet, állásfoglalásokat készít a szakmapolitikai termálügyek megoldására és közreműködik a térség megyéinek turisztikai szempontú fejlesztési feladatainak összehangolásában is.

Az M3-Felső-Jászság Innovációs Központ létrehozásának célja a Felső-Jászság és a Dél-Heves alkotta térség versenyképességének növelése. A kezdeményezésben együttműködő szervezetek: a térség gazdasági szereplői, a kutatás-fejlesztés és az innováció területén érintett intézmények, egyetemek, önkormányzatok.

A megyében számos szerveződés jött létre, ám ez kevéssé épült be a fejlesztésért felelős közszereplők tudatába. Hiányosság, hogy e szerveződések nem jelennek meg olyan információs bázisban, amely alapján a megye ilyen irányú aktivitása nyomon követhető lenne pl. potenciális partnereket kereső vállalkozások számára. Hiányoznak az országos összehasonlítható adatok, különös tekintettel a szervezetek működésére, így nem értékelhető, hogy a megye hogyan áll ebben a vonatkozásban.

5.3. A termelési infrastruktúra állapota

Egy adott gazdaság helyzetének egyik mérőszáma az ipari parkok helyzetének és elhelyezkedésének jellemzői. A legtöbb ipari park Közép-Magyarországon és ezen belül is a főváros vonzáskörzetében helyezkedik el, ide összpontosul a teljes ipari ingatlanállomány több mint 40%-a. A hat nagy ipari-logisztikai koncentráció (Győr, Tatabánya, Székesfehérvár, Budapest, Kecskemét, Nyíregyháza) mellett az ország más pontjain is megfigyelhető a befektetői érdeklődés fellendülése, különösen az ÉK-i (pl. Miskolc) és a DNY-i (pl. Pécs) területeken. Fő szempontok, amelyek alapján ipari parkot választanak a cégek a terület megközelíthetősége, autópálya elérhetősége, ár és fejlesztési lehetőségek mellett egyre inkább előtérbe kerülnek a munkaerő elérhetősége és képzettsége, intermodális szállítmányozás lehetősége, támogatások igényelhetősége és a fenntartható üzemeltetés szempontjai.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében a két ipari gócpont a Jászsági kistérség, illetve Szolnok város, – ezen túlmenően csak a nagyobb városok közelében létesült egy-egy ipari park. Az infrastrukturális ellátottság megfelelőnek mondható, a közművek kiépítettsége magas szintű. Egyedüli gyengeségnek a közúti kapcsolat mondható: az ipari parkok többsége nem kapcsolódik közvetlenül gyorsforgalmi úthoz, de ennek ellenére minden esetben viszonylag könnyen megközelíthetőek.

Ipari parkok Jász-Nagykun-Szolnok megyében:

Jászfényszaru Ipari Centrum Kft.

Az Ipari Park kiváló logisztikai adottságokkal rendelkezik, Budapesttől 60 km-re, az M3-as autópályától 12 km-re található. A leggyorsabb megközelítést Budapestről, az ország nyugati és keleti területei, határai felől az M3-as autópálya jelenti. A 32-es főút közvetlenül az Ipari Park mellett halad el, összekötve Jászfényszarut Hatvannal (14 km) és Jászberénnyel (17 km). A Liszt Ferenc nemzetközi repülőtértől való távolsága 52 km. A Hatvan-Szolnok vasútvonal érinti a települést, a vasútállomás kb. 1,5 km-re van az Ipari Parktól, ahol biztosított a kitérővágány és a rakodási lehetőség. 2018-ban elnyerte a „Tudományos és Technológiai Park” címet. Betelepült cégek pl. a Samsung Electronics Magyar Zrt., a Thyssenkrupp Components Technology Hungary Kft., SRF Europe Kft., Hirsch Porzell Kft., vagy a Sangjin Micron Hungary Kft.

Jászárokszállási Ipari Park

A Jászárokszállási Ipari Park 2002-től jogosult az Ipari Park cím viselésére. A már működő vállalkozások, illetve a betelepülni szándékozók számára több hektár terület áll rendelkezésre, nagy része kiépített infrastruktúrával rendelkezik. Az ipari park könnyen megközelíthető az M3-as autópályáról, a gyöngyöshalászi lehajtótól 16 km-re fekszik, a 32 főút pedig 14 km-re halad a település mellett. Betelepült cégek pl. a Carrier Cr Magyarország Kft., az Ádám-Trans Fuvarozó Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., a SKYCON Termelő és Szolgáltató Kereskedelmi Kft., a Rosenberger Magyarország Kft.

Jászapáti

Jászapáti Ipari és Logisztikai Park területe összesen 26,65 ha. A közúti közlekedés szempontjából az ipari park elhelyezkedése kedvező, tekintve, hogy az északi határa és a park területétől északkelet-délnyugati irányban halad a 31. főút. A 31-es főúton Budapesttől mért távolság 95 km. Az M3-as autópálya Hatvanban (40 km-re) és Füzesabonyban (45 km-re) érhető el. A terület mellett húzódik az Újszász – Vámosgyörk közötti vasútvonal, mely összeköttetést biztosít a Budapest–Miskolc (26 km-re) és a Budapest – Szolnok (30 km-re) vasúti fővonalakkal. Az ipari parkban működik egy ideiglenes mezőgazdasági repülőgép felszállóhely, és a szomszédos ingatlanon egy LUKOIL üzemanyagtöltő állomás. A Jászapáti Ipari Park megközelítését könnyebbé tevő munkálatokat, burkolat-felújítást és közművesítést 2020-ban végeztek. Betelepült cégek pl. Jászapáti 2000. Mg. Zrt. és a Jászmetáll Kft.

Szászberek

Az ipari park nem működik. A félbemaradt pelletálló üzem sorsa még rendezetlen. A terület közművesített, ipari célokra alkalmas.

Szolnok

Szolnoki Ipari Park

Ipari Park teljes területe 126 ha (zöldmezős), a még szabad, értékesíthető terület nagysága: 3 ha. Megközelíthetősége:

Közúti: az M3 autópálya és a 4-es főközlekedési út a volt szovjet utódállamok, az M5 autópálya, pedig a balkáni államok felé irányuló kamionforgalom fő irányai. Az M4 autópálya/autóút Szolnoknál kapcsolódik majd a Rábafüzes-Szolnok között megépítésre kerülő M8 autópályához, így biztosítva a kelet-nyugati kapcsolatot az ország tengelyében is.

Vasúti: A Szolnoki Ipari Park területe mellett fut egy közforgalmi vasútvonal, valamint egy kiépített iparvágányrendszer, amely a teherpályaudvart, valamint a – szintén a Szolnoki Ipari Park Kft. üzemeltetésében lévő és jelenleg a régió egyik jelentős konténerátrakójaként üzemelő – Szolnoki Logisztikai Központot köti össze a Szolnoki Ipari Park területével.

Folyami: a Tisza III. osztályú vízi útja biztosítja a folyami szállítást lehetőségét 650-1000 tonnás hajók számára. Igaz, hogy a szállítást nagyban befolyásolja a Tisza vízszintje.

Légi: Légi közlekedésre a város 200 hektáros, kisgépek fogadására alkalmas füves repülőtere, illetve a Magyar Honvédség üzemeltetésében lévő, tervek szerint közös katonai és polgári hasznosítású katonai repülőtere ad lehetőséget.

Betelepült cégek pl. Eagle Ottawa, BSM Magyarország Fémmegmunkáló Kft., F. Segura Hungária Kft., STADLER Szolnok Kft.

GIMA Szolnok Ipari Park Kft.

A GIMA Szolnok Ipari Logisztikai Park, mely 2006-óta jogosult a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium által odaítélt "Ipari Park" cím viselésére Szolnok nyugati határán a Nagy Sándor József utca és Újszászi út mentén elhelyezkedő cégek, és fejlesztési területek integrálásával jött létre. Területe jelenleg 86 ha, melyből a 40 ha fejlesztési terület. A GIMA Szolnok Ipari Park Kft. jelenleg 1-2 nagyobb, és mintegy 25-30 kis-és közepes vállalkozás számára nyújt letelepedési lehetőséget. Betelepült vállalatok pl. Béres Gyógyszergyár Zrt., Borovi Faipari Zrt. és Szolnok Sütőipari Zrt.

Kunszentmárton

A Kunszentmártoni Ipari Park és Logisztikai Szolgáltató Központ 2000-ben kapta meg az Ipari Park címet. A terület különlegessége, hogy nem csak ipari park, hanem logisztikai központ is egyben. Az Ipari Park és Logisztikai Szolgáltató Központ elhelyezkedése Kunszentmárton város északi részén a 44. számú főközlekedési út bal oldalán található. Az infrastruktúra kiépítése 100%-os, ezzel a terület alkalmas - a hatályos környezetvédelmi jogszabályoknak megfelelő - bármilyen ipari, kereskedelmi és szolgáltató tevékenységek végzésére, valamint logisztikai bázis kialakítására.

A település megközelítését közúton a 44-es, 45-ös közlekedési és 442-es főútvonal biztosítja. A város az M5-ös autópályától 50, Budapesttől 135 km-re helyezkedik el, és így maximum 2 óra alatt elérhető. A település számára meghatározó az épülő M44-es gyorsforgalmi út. A város megközelíthető a Szolnok - Szentés (130. sz.) és a Kecskemét - Kunszentmárton (146. sz.) vasútvonalon. Betelepült vállalkozások: Nief Plastic Hungary Kft., Interplex Hungary Kft., Euraseal Bt. és Recymet Industries Kft.

Mezőtúr

A Mezőtúri Ipari Park a város külterületén helyezkedik el, a városközponttól 3 km-re, a legközelebbi főútvonaltól 2 km-re. Megközelíthetősége teljesen megoldott tehergépkocsival, személygépkocsival egyaránt, valamint a kiépült kerékpárútnak köszönhetően kerékpárral is. Betelepült vállalkozás a Syngenta.

Karcag

A Karcagi Ipari Park a Budapest-Záhony vasúti fővonal, illetve a 4-es főút által határolt 66,5 hektáros területen fekszik, melyből az út- és közműhálózat 3 hektárt foglal el. Az I-II. ütem rendelkezik közvetlen közmű csatlakozással: vezetékves víz, szennyvíz, elektromos áram, földgáz. Betelepült vállalkozások: RecyPet Hungaria Kft., Elektronikai Hulladékhasznosító Kft., Penny Market (kelet-magyarországi logisztikai elosztó központ).

A megye vonzáserejéhez mérten jelenleg megfelelő számú ipari park működik. Elhelyezkedésük hozzávetőlegesen lefedi a megye egészét, de a Tiszafüredi és Kunhegyesi járások térségében nem található ipari park. Az esetleges további beruházásokat a meglévő parkok infrastrukturális és egyéb szolgáltatásainak fejlesztésére célszerű irányítani – akár a kommunikációra, pl. a Jászapáti Ipari Parknak weblapja sincs -, így javítva a befektető-vonzó és megtartó képességüket, növelve a versenyképességüket.

5.4. A telepítési tényezők értékelése

Jász-Nagykun-Szolnok megye a telepítési szempontok alapján nagyon heterogén, még járáson belül is jelentősen eltérhetnek a feltételek, pl. Zagyvérakas-Tiszasüly.

A telepítési feltételek az elfogadott nemzetközi gyakorlat szerint az input (nyersanyag, energia, munkaerő, tőke, ingatlan) beszerzési és az output (késztermék) piacra juttatási lehetőségekkel írhatóak le, kiegészítve az extern hatások és az infrastruktúra szerepével. A különböző telephelyvariánsokat az anyagi tényezők alapján össze lehet mérni és így megadható a legeelőnyösebb (legoicsoőbb) telephely helyszíne. A nem-anyagi jellemzők megítélése főképpen szubjektív szempontok szerint történik.

A telepítési mérlegelési szempontok közül néhány kulcstényező kerül kiemelésre.

Szállítási lehetőségek: a közúti szállítás az M5-ös és M3-as autópályákon a szomszédos megyékben megfelelően szervezett, a megye tekintetében pedig a 4-es főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése jelenleg is zajlik. A megyehatárról a Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér 50 perc alatt elérhető közúton. A vasúti szállítás gerincvonalak mentén megoldott, a fővonalak korszerűsítése folyik. A vasúti szállítás hatékonyságát az iparvágány-hálózat nagymértékben növeli, ám ennek kiépítettsége és/vagy műszaki állapota nem kielégítő. A vízi szállítás nem játszik szerepet, a Tisza korlátozott hajózhatósága és a limitált kikötési lehetőségek miatt. Az informatikai hálózatok a megyében kiépültek.

Nyersanyagok: a megye mezőgazdasági nyersanyagokból viszonylag jól ellátott, főleg a gabona, állattenyésztés, valamint a szántóföldi növénytermesztés rendelkezik erős hagyományokkal, kialakult kapacitásokkal.

Piacok elérhetősége: A földrajzi helyzet következtében a kiépített logisztikai csomópontoktól (főváros, ill. M3 és M5 mellett fekvő települések) való távolsága a megye településeinek közel azonos, így az áruk beszerzése és elosztása jól szervezhető. Jász-Nagykun-Szolnok megye nem határmegye, ekképpen a külföldi piacok elérése csak jelentősebb szállítási költség mellett lehetséges.

Munkaerő: A keresetek a megyében 23,3%-kal alacsonyabbak voltak, mint országosan. 2020 I. félévében Jász-Nagykun-Szolnok megyében a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 320 ezer volt. A bruttó és nettó átlagkereset egyaránt 11,1%-kal múlta felül az előző év azonos időszakáét, a növekedés üteme megegyezett az országossal. A fizikai és szellemi dolgozók bére között jelentős eltérés, 54,5%-os eltérés mutatkozik. A nagyobb városokban a munkaerő felkészültsége az oktatási bázis rendelkezésre állásával megfelelő, ám a rurális térségekben alacsony az iskolai végzettség és hiányos a szakképzettség. Noha 2001 és 2011 között jelentősen bővült a közép- és felsőfokú végzettségűek száma a megyében, a fejlődés ellenére a megyei iskolázottsági mutatók az országos átlagnál kedvezőtlenebbek. 2011-ben a 18 évesek és idősebbek negytedede legalább középiskolai érettségivel rendelkezett. Ez az országos átlagnál 9 százalékponttal kevesebb. A 25 évesek és idősebbek 13%-a szerzett felsőfokú végzettséget, ami szintén alacsonyabb az országos átlagnál. A közép- és felsőfokú végzettségek tekintetében a nők iskolázottsága meghaladta a férfiakét.

Externális hatások: a pénzben nem ellentételezett, gazdaságon kívüli hatások üzleti szempontból a nagyobb városokban jelentősek. Ezekben a városokban a lokalizációs agglomerációs előnyök a piaci bizonytalanság mérséklődését, a koordinációs költségek csökkentését, az információk és tapasztalatok szétterülését idézhetik elő. Az egyik legfontosabb externális hatása kutatási-fejlesztési tevékenységekből ered, ahol a megyén belül szintén erős megyeszékhelyi dominancia mutatkozik.

Közösségi infrastruktúra: a megyében a fizikai tőke (utak, épületek), mint a közösségi infrastruktúra egyik része, nagyjából kiépült mindegyik térségben. A közösségi infrastruktúra másik része a társadalmi tőke (emberekben, közösségekben), amely a megyében felemás, a bizalom, a korrekt

együttműködés hiányosságokkal bír. Több üzletág nehézségekkel küszködik (építőipar, mezőgazdasági felvásárlás stb.). A társadalmi tőkétől függ a vállalkozókésztség. Ezer lakosra számolva Jász-Nagykun-Szolnok megyében 149 vállalkozás esik (2020. I. félév), azonban ez az érték erősen elmarad a régió másik két megyéjétől: Hajdú-Biharban 194, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 212 ez az érték.

Összegezve, Jász-Nagykun-Szolnok megyében a gazdasági tevékenységek széles köréhez megtalálhatók az elfogadható színvonalú telepítési, működési háttérfeltételek, a szállítási és informatikai infrastruktúra folyamatosan fejlődik, a bérköltségek az országos átlagnál alacsonyabbak. A munkaerő felkészültsége, a vállalkozókésztség, a tőkeellátottság viszont erős területi koncentrációt mutat, nagyok a kistérségek közötti különbségek. Emiatt kistérségenként célszerű rendszerezni a telepítési feltételeket, egyúttal a kistérség speciális feltételeihez igazítani a gazdaság- és vállalkozásfejlesztési programokat. Jász-Nagykun-Szolnok megyére elmondható, hogy telepítési tényezők szempontjából a megye nyugati fele, különösen Szolnok térsége és a Jászság helyzeti előnyben van, míg a kunsági területek jóval kedvezőtlenebb helyzetűek.

5.5. A területi innovációs potenciál

A kutatás-fejlesztés területi eloszlása az elmúlt évben nem változott jelentősen. A K+F-tevékenység 2018-ban is erősen a Közép-Magyarország nagyrégióban, ezen belül a fővárosban koncentrálódott. Az ország 3491 kutatóhelyének több mint a fele (52%) működött a nagyrégióban, munkát biztosítva a kutatással foglalkozók 61%-ának. Ennél magasabb, 69% volt a teljes munkaidősökre átszámított létszám aránya ebben a térségben. Az Alföld és Észak nagyrégió 950 kutatóhelyén a teljes K+F-létszám 22%-át foglalkoztatták. Számított létszámának súlya a 11%-os emelkedés ellenére 3,3 százalékpontot csökkent. Bár Dunántúlon az Alföld és Észak nagyrégióhoz képest mindhárom mutató tekintetében nagyobb volt az emelkedés, 2018-ban is a három nagyrégió közül a legkisebb súlyú maradt. Ebben a nagyrégióban működött a kutatóhelyek 21%-a, tényleges létszámuk nem érte el a 12 ezer főt. Számított létszámuk alig haladta meg az összes számított létszám 15%-át.

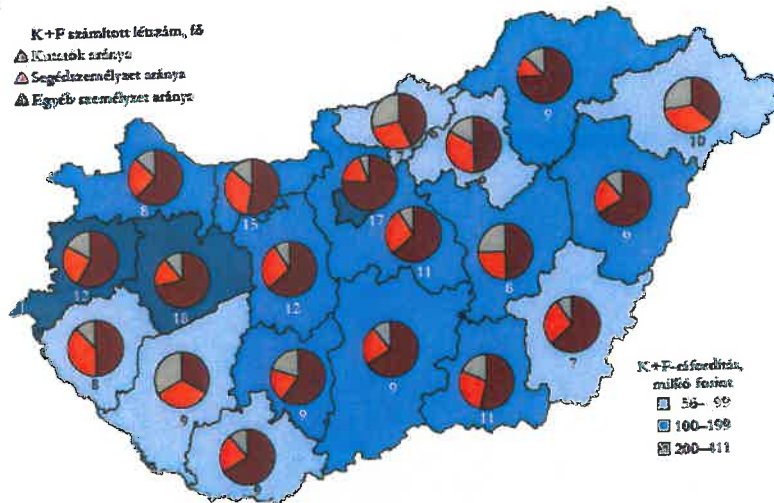
A vidéki régiók rangsorát Dél-Alföld vezeti. A kutatóhelyek 12%-a működött itt, a K+F tényleges létszám 8,3%-át foglalkoztatva. Számított létszáma a teljes 7,3%-át tette ki. E mutatók tekintetében Észak-Magyarország állt az utolsó helyen, ahol mind a kutatóhelyek, mind a létszámok tekintetében fele akkora volt a K+F-intenzitás, mint Dél-Alföldön. Az összes kutatóhely 6,2%-ában 2,6 ezer fő (3,8%) végzett K+F-tevékenységet. A számított létszáma alig volt több a teljes átszámított létszám 3,2%-ánál.

2018-ban Közép-Magyarország nagyrégióban az előző évhez képest 27%-kal többet, 434 milliárd forintot fordítottak K+F-tevékenységre, amely a nemzetgazdasági szintű ráfordítások 67%-át tette ki. Ez az arány az egy évvel korábbihoz képest nem változott. Mivel a Dunántúl K+F-ráfordítása az Alföld és Északénál jobban (30%) emelkedett, így a két nagyrégióban hozzávetőlegesen azonos mértékben használtak fel a nemzetgazdasági szintű ráfordításokból (17%).

2010 és 2018 között a K+F-ráfordítások szerint az egyes régiók súlya jelentős mértékben változott. Budapest – a ráfordítások kisebb mértékű (24%) emelkedése miatt – részaránya 1,2 százalékponttal csökkent, míg Pest régióé 1,7 százalékponttal emelkedett. Közép-Dunántúl kutatóhelyein a vizsgált

időszakban a K+F-tevékenységre fordított pénzösszeg megkétszereződött. Észak-Alföld részesevé 2,9 százalékponttal mérséklődött, mivel a K+F-ráfordításai kevésbé emelkedtek a többi régióhoz képest.

2018-ban országosan egy kutató-fejlesztő helyre 186 millió forint K+F-ráfordítás jutott, 13%-kal több mint az előző évben, ami Közép-Magyarországon az országos átlagnál lényegesen magasabb, 239 millió forint volt. Budapesten ez az érték 256 millió forintot tett ki, 45%-kal többet az országos átlagnál. A fajlagos ráfordítások mind a Dunántúli, mind az Alföldi és Észak-magyarországi régiókban az átlagot meghaladóan emelkedtek (17% és 15%), értékük (149, illetve 113 millió forint) azonban továbbra is jóval alacsonyabb volt a közép-magyarországinál (22. ábra).



22. ábra: A K+F-tevékenység egy kutatóhelyre vetített adatai, 2018

Forrás: KSH: Kutatás-fejlesztés, 2018, p. 20.

Jász-Nagykun-Szolnok megye innovációs potenciáljának fontosabb bázisai a Debreceni Egyetem Szolnok Campus, az Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus, a Debreceni Egyetem Agrár Kutatóintézetek és Tangazdaság Karcagi Kutatóintézet és a megyében működő multinacionális vállalatok kutató-fejlesztő kapacitásai.

Jász-Nagykun-Szolnok megyének - centrális alföldi elhelyezkedésének köszönhetően - a logisztika mellett főleg a megújuló energiahasznosítással és a klímaváltozással összefüggő innováció (fenntartható vízgazdálkodás) területén vannak jól kiaknázható lehetőségei.

5.6. A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők

A gazdasági versenyképesség területi különbségei Magyarországon, 2005 kiadvány foglalkozik a versenyképesség tényezőivel területi viszonylatban, ennél frissebb statisztika nem áll rendelkezésre. A munka termelékenységére vonatkozó mérések nem állnak rendelkezésre, így csak az általános országos megállapításokra lehet hivatkozni. A megye keleti és nyugati fele között jelentős különbségek mutatkoznak a foglalkoztatottsági szint, illetve jövedelem szint tekintetében. E két mutató jóval kedvezőbb a városokban, mint a rurális területeken.

A 2000-től és 2012-től megfigyelhető gazdasági növekedés, a 2016. évi fajlagos GDP-érték és gazdasági szerkezet alapján a Lengyel-Varga szerzőpáros¹ a megyék klasszifikációját alakította ki (23. táblázat).

23. táblázat: Megyetípusok

Forrás: Lengyel Imre–Varga Attila (2018): A magyar gazdasági növekedés térbeli korlátai – helyzetkép és alapvető dilemmák in *Közgazdasági Szemle*, LXV. évf., 2018. május, p. 504.

| Megyetípus | Megye | 2011. évi népszámlálás szerinti lakónépességük (ezer fő) |
|---------------------|--|--|
| Centrum | Budapest és Pest | 2971 |
| FDI feldolgozóipari | Győr-Moson-Sopron, Fejér, Komárom-Esztergom, Vas | 1445 |
| Újraiparosodó | Bács-Kiskun, Zala, Veszprém, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Jász-Nagykun-Szolnok | 2023 |
| Tudásközpont | Baranya, Csongrád és Hajdú-Bihar | 1353 |
| Rurális | Tolna, Somogy, Békés, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Nógrád | 1668 |

Észak-Dunántúlon található az a megyék, ahová áramlik a feldolgozóipari külföldi működőtőke (feldolgozóipari FDI), a szomszédságukban vagy Budapesthez közel, illetve a tradicionális ipartérségekben (például Borsod-Abaúj-Zemplénben) fekszenek az újraiparosodó megyék. A rurális megyék a déli, keleti országhatárnál helyezkednek el. Nógrád megye kissé kilóg ebből a sémából, bár az országhatárnál található, miként a 19 megyéből 14, de Budapesthez való földrajzi közelsége ellenére gazdasági teljesítménye igen gyenge.

A sikerességi faktorok gazdaságon belüli és gazdaságon kívüli tényezőket egyaránt magukban foglalnak és jellemzőjük a nagy komplexitás. Befolyásolásuk elsősorban gazdaságon kívüli eszközökkel lehetséges. Ebben a vonatkozásban a Jászság és a Szolnok térsége bír kiemelkedő helyzeti előnnyel. A Jászságban, amellyel, hogy a közlekedési kapcsolatai a Budapest agglomerációval igen kedvezőek, sok évtizede jelen van a korszerű munkakultúra, a jól képzett munkaerő, továbbá fontos tényező a társadalomban a „jásztudat”. Szolnok és térsége helyzeti előnye a megyeszékhelyek és térségük általánosan kedvezőbb pozíciójával, másrészt szintén a fővárosi agglomerációs térség könnyű elérhetőségével függ össze. Szolnok és térsége versenyképességéhez még mindig (bár csökkenő mértékben) hozzájárul az a közlekedés-földrajzi elosztószerep, amit évszázadokon át a város betöltött. A város számára nagyon fontos, hogy az ország kollektív emlékezetének ezt a szegmensét életben tudja tartani, sőt újra felerősíteni.

Jelentős hátránnyal bír a Tisza-tó térsége, ahol az elérhetőség nehézségein túl egy fiatal, 4 megye területére széttagolt egyre szervezettebbé váló tájfejlődésről van szó, teljesen átalakított tájszerkezettel és ebből fakadó gazdasági lehetőségekkel. A társadalmi és intézményi tőke gyengesége hatványozottan jelentkezik a megye északkeleti részében, ahol a képzettek elvándorlása folyamatos.

A nemzetközi vizsgálatok alapján széles körben elfogadott, hogy a globális versenyben egy térség „kritikus tömege”, az ott élő urbanizált lakosság száma erőteljesen befolyásolhatja a térség gazdasági lehetőségeit, ezáltal versenyképességét. A szolgáltatások egy részét (pl. repülőtér, bevásárlóközpont,

¹ Lengyel Imre–Varga Attila (2018): A magyar gazdasági növekedés térbeli korlátai – helyzetkép és alapvető dilemmák in *Közgazdasági Szemle*, LXV. évf., 2018. május, pp. 499–524.

egyetem) csak megfelelő nagyságú „piactérben” lehet gazdaságosan működtetni. Az ún. agglomerációs előnyök az ott működő cégek költségeit mérsékelhetik, alkalmazkodóképességüket felerősíthetik, pl. a megosztható szolgáltatások olcsóbbak, elérhető a kiépült infrastruktúra, az intézményi ellátottság, a nagyobb és kvalifikált munkaerőpiac, a nagyobb fogyasztói réteg. A hazai vizsgálatok rámutattak arra, hogy potenciális agglomerációs előnyök ott figyelhetők meg, ahol a városi lakosság legalább 50 ezer fő, vagy a kistérségé legalább 75 ezer fő (Bajmócy 2012, Lengyel 2011).

6. A társadalmi környezet

6.1. Kulturális adottságok, értékek

Jász-Nagykun-Szolnok megye gazdag népművészeti múltból táplálkozó hagyományokkal rendelkezik. Az 1800-as évek végén a helyi lakosság mezőgazdasághoz és halászathoz kötődő életmódját egy polgáriasodó, iparosodó életforma váltotta fel a nagyobb településeken, a változások miatt szükségessé vált a tudatos hagyományápolás, melyet többnyire önkéntesen alakult szervezetek és mozgalmak vállaltak fel, és ápolnak napjainkban is. Erre az időszakra tehető a szellemi és művészeti élet föliendülése is a megyében. 1902-től, Nagybánya után az országban másodikként kezdett el működni a Szolnoki Művésztelep. A megye első művelődési házáat, - mely kimondottan a város polgárainak közművelődéséért épült – 1927-ben adták át Karcagon (országos viszonylatban is első között szerepel az átadás).

A II. világháborút követő években a szervezett közművelődés kerül fókuszba, ehhez új helyszínekre volt szükség. A művelődési házak többségét a megyében ekképpen az 1960-as években építették, amelyek a megye szinte minden településén megtalálhatóan (több esetben közös épületben a könyvtárakkal vagy a közigazgatási feladatokat ellátó hivatallal).

6.1.1. A járásközpontok adottságai

1952. november 6-án a Városi Könyvtár és a Körzeti Könyvtár egyesítésével létrejött a Megyei Könyvtár, amely 1954-ben felvette Verseghy Ferenc nevét, mely intézmény napjainkban Verseghy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény néven működik. 1999. október 1-jén indult el Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Elektronikus Könyvtár (VFEK) a könyvtár honlapján, mely online gyűjtemény azóta is folyamatosan gyarapszik. 2001. október 1-jén Európai Információs Pontot alakítottak ki a Verseghy Könyvtárban. Az uniós tájékoztató szolgálat jelenleg a Europe Direct hálózat keretében működik. A Könyvtár fiókkönyvtárakat működtet a város különböző részeiben, valamint aktív szerepet vállal a különböző életkorú látogatók ismeretterjesztésében különböző foglalkozások, klubok, szakkörök, programok által.

A kistérségi könyvtári ellátás megszervezésére 2015-től több mint 40 településen nyújt szolgáltatást a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) keretében a Verseghy Ferenc Könyvtár és Közművelődési Intézmény. A KSZR keretében működő könyvtárak az alábbi helyszíneken érhetőek el: Abádszalók, Alattyán, Berekfürdő, Cibakháza, Csataszög, Csépa, Hunyadfalva, Jánoshida, Jászágó, Jászsalsószentgyörgy, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfelsőszentgyörgy, Jászivány, Jászfákóhalma, Jászszentandrás, Jásztelek, Kétpó, Kőtelek,

Kuncsorba, Mesterszállás, Mezőhék, Nagyiván, Nagykörű, Nagyrév, Örményes, Pusztamonostor, Rákócziújfalú, Szászberek, Szelevény, Tiszabura, Tiszabő, Tiszaderzs, Tiszagyenda, Tiszágar, Tiszainoka, Tiszajenő, Tiszapüspöki, Tiszaroff, Tizaszentimre, Tizasüly, Tiszatenyő, Tiszavárkony, Tiszaörs, Tomajmonostora és Vezseny.

Szolnok Megye Tanácsa 1978. július 1-én alapította meg a város kulturális intézményét, akkor még Megyei Művelődési és Ifjúsági Központ néven. Az Aba-Novák Kulturális Központ nevet a 2006-os rekonstrukció után vette fel. A 2014-es infrastruktúra-fejlesztést követően Aba-Novák Agóra Kulturális Központ néven működő létesítmény nemcsak koncerteknek, előadásoknak ad otthont, hanem népszerű klubokat is indított, szívesen karol fel civil kezdeményezéseket. Itt működik a Jászkun Fotóklub, a Szolnok Bandérium, a Szeres táncház, a Csillagked(d)velők klubja, a Szolnoki Népdalkör, a Csaiádkutatók klubja, az Együtt-egymásért Ifjúsági Klub, illetve a Jászkun Madár- és Természetbarát Klub. Több nyári tábort is szerveznek az intézmény munkatársai. Az intézmény adja ki az ingyenes Publicum programajánló magazint.

A város kulturális életének fontos eleme a Szolnoki Szimfonikus Zenekar, a Bartók Béla Kamarakórus és a Légierő Zenekar.

Az Agóra Tanács 42 környező település kulturális életét támogatja és fogja össze. Együttműködő partnerek a Szolnoki Művésztelep, a Hagyományok Háza, a Nemzeti Táncszínház, az Országos Levéltár, a Nemzeti Művelődési Intézet, a Magyar Művészeti Akadémia, valamint a szolnoki cégek, intézmények.

A megye egyetlen art mozija a Szolnokon található TISZApART Mozi.

Jászkerület Kulturális és Művészeti Közhasznú Nonprofit Kft. Jászberény közművelődési intézményeinek, helyszíneinek működtetését látja el. A Déryné Rendezvényház, az Ifjúsági Ház, a Városi Könyvtár, a Lehel Film-Színház, az Öregerdei Üdülőtábor és a Vásárhelyi István Üdülőtábor hivatott Jászberény város gyermek-, ifjúsági és felnőtt korosztálya közművelődési, kulturális igényeinek kielégítésére, közművelődési-kulturális tevékenység szervezésére, koordinálására, valamint a civil szervezetek működésének támogatására. Emellett kulturális, turisztikai, közhasznú információk nyújtanak a város polgárai és a Jászságba látogató vendégek részére.

Jászapáti városában integrált kulturális intézmény működik Városi Könyvtár és Művelődési Központ névvel, amely a Városi Könyvtár, a Pájer Antal Művelődési Ház és a Művészetek Háza egységek működtetését látja el. A 2000-ben épült Művészetek Háza a néptánc oktatás bázisa; a települési Jásztánc Alapítvány székhelye is egyben.

A karcagi Déryné Kulturális, Turisztikai, Sport Központ és Könyvtár a település közművelődésének és szabadidős programkínálatának centruma. A Kultúrapalotában működő központ ad helyet a Csokonai Könyvtárnak is. A Kunrózsa csipkekör, valamint a Karcagi Nótakör mellett szakköröknek, művészeti csoportoknak is helyet biztosít az intézmény.

A Kunhegyes Városi Könyvtár és Közművelődési Intézmény az Ilosvai Varga István Városi Művelődési Központ és a Zsigmond Ferenc Városi Könyvtár működtetését látja el. A város lakosainak alapvetően

korlátozott szórakozási, művelődési lehetőségeit tágítani szándékozó intézmény fő céljai között megtalálható a kun hagyományok őrzése is.

A Kunszentmártoni Általános Művelődési Központ integrált intézményként fogja össze a Kunszentmártoni Helytörténeti Múzeum, a Művelődési Központ, az Óvoda, a Könyvtár, a Sportcsarnok és a Bartók Terem működtetését. A Művelődési Központ a rendszeres kulturális programokon kívül, mely magában foglalja a zenei, irodalmi, képzőművészeti, művelődéstörténeti rendezvényeket, helyet biztosít az intézmény a különböző civil szervezeteknek, szakköröknek. Gyermekszínházi-, és bábelőadásokat, táncszínházi és filharmóniai bemutatókat, operett-, és pódium esteket, egészségügyi, történelmi előadásokat, bálakat, képzőművészeti, építészeti, néprajzi, fotókiállításokra állnak az érdeklődő közönség számára rendelkezésre.

A Mezőtúri Közművelődési és Sport Közhasznú Nonprofit Kft. a város közművelődési feladatainak ellátása mellett szabadidős programlehetőségeket is kínál a település lakói számára. A nonprofit kft. üzemeltetésében működik a Községi Ház, a Városi Sportcentrum, a Badár Ház, a Városi Színházterem, a Városi Galéria, a Tourinform iroda, a Fazekas Múzeum és a Kézműves Ház. A Községi Ház helyet biztosít számos klubnak, szakkörnek, amelyek közül több is a néphagyományok ápolását tűzte ki célul (pl. Búzavirág népdalkör, Népi díszítőművészeti szakkör).

A tiszafüredi Kovács Pál Művelődési Központ biztosít bázist a város rendszeres kulturális programjaihoz és rendezvényeihez. Emellett helyet nyújt az intézmény a különböző civil szervezeteknek, szakköröknek, ezek közül is kiemelkedik a közel negyvenéves múltú visszatekintő Tiszafüred Néptáncgyűttes vagy Szőke Tisza Népzenei Együttes. Az intézményben számos képzés, tanfolyam is megvalósításra kerül, ezzel járulva hozzá a lakosság képzettségi szintjének növeléséhez.

A törökszentmiklósi Ipolyi Arnold Művelődési Központ, Könyvtár és Butyka Béla Helytörténeti Gyűjtemény 2011. április 8-án jött létre, amikor a könyvtár szervezetébe integrálódott a volt Művelődési Központ. Az intézmény a nemzeti kulturális örökség része, illetve a törökszentmiklósi kulturális örökség és hagyomány bázisa, őrzője. Tevékenységük fő területei az esélyteremtés, az érték és hagyományőrzés, új értékek létrehozása, és a közösségteremtés erősítése. Községi közművelődési tevékenységük kiterjed rendezvények és programok nyújtására, tanfolyamok, táborok szervezésére, klubok, szakkörök működtetésére.

6.1.2 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktár

Az Értéktár célja az, hogy megőrizze Jász-Nagykun-Szolnok megye kiemelkedő szellemi és kulturális értékeit, természeti értékeit, növény- és állatvilágát, helyi hagyományait, épített környezetének kimagasló produktumait, helyi specialitású gasztronómiáját, egyedi termékeit és mezőgazdasági különlegességeket a jövő nemzedékek számára.

A Megyei Közgyűlés által létrehozott Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktár Bizottság feladata, hogy rendszerezze az egyes települési értéktárak adatait saját gyűjtőmunkát végezve, majd az elkészített megyei értéktár elemeit a Hungarikum Bizottságnak megküldje.

A megyei értékek között vannak olyanok, amelyeket nemzeti értékek közé soroltak, sőt hungarikumok is lettek pl. karcagi birkapörkölt, illetve az alföldi élet jellegzetes szimbólumai (gulyásleves, Tiszai halászlé, alföldi kamilla, a magyar tanya).

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Értéktárba eddig felvett kincsek listája

Jászság településein:

- Jánoshida:
 - Jánoshidai Keresztelő Szent János születése templom
- Jászapáti:
 - Jászkürt/Lehel kürtje (Jászberény is)
 - jászsági szúcshímzés továbbélése (Jászberény is)
 - az újjászületett jász viselet (Jászberény is)
 - Jászapáti Könyvtár épülete
 - Jászapáti Kisboldogasszony-piébániatemplom
 - Vágó Pál életműve
 - Rácz Aladár életműve
 - jászapáti gyógyvizű forrás
- Jászárokszállás:
 - jászsági kosárfonó hagyomány
- Jászberény:
 - Csángó Fesztivál
- Jászszentandrás:
 - a szalmafonás népi hagyománya
 - Jászszentandrás Római Katolikus Templom freskói és szekói
 - jászsági nyári szarvasgomba
 - Jászszentandrás IPA park

Szolnok, megyeszékhelyen:

- Szolnoki Művésztelep
- Szolnoki Gulyásfesztivál
- Kósa Károly szolnok-tisza.blogspot.hu honlapja
- magyar cimbalom
- Verseghy Ferenc Könyvtár helytörténeti gyűjteménye
- Szolnoki Repüléstörténeti Kiállítóhely
- TIKEVIR – Tisza-Körösvölgyi Együttműködő Vízgazdálkodási Rendszer
- gulyásfőzés hagyománya (gulyás, pörkölt, paprikás, gulyásleves)
- Szolnoki Szigligeti Színház
- Szolnok Belvárosi Szentháromság-Nagytemplom
- tiszavirág és a tiszavirágzás
- magyar szablyavívás és a Borsody-vívórendszer

Nagykunsági településeken:

- Abádszalók:
 - vert csipke
- Berekfürdő:
 - berekfürdői gyógyvíz
 - Körmendi Lajos írói munkássága
- Karcag
 - karcagi birkapörkölt

- karcagi ferdinánd
- karcagi keletkutatók életműve
- kunhímzés
- Kunhegyes
 - Nagykun Legénybot
 - méteres paprikás kolbász
- Kunszentmárton
 - Nagykun Kerületi Ház
 - Szeőke izabella festményei
 - Szabó Gyula színművész életműve
 - Bozsik Kálmán öröksége
 - Balia Tibor tekerőlant- és citeramuzsikája
- Mezőtúr:
 - mezőtúri fazekasság
 - Mezőtúr környékének holtágrendszere
 - Hortobágy–Berettyó hármasszilip és árvízkapu
 - földikutya-populáció
 - Kupai Sándor fafaragó munkássága
 - Mezőtúri Képzőművészeti Alkotótelep
 - Szivárvány Népzenei Egyesület
 - Túri Vásár
- Nagykőrű:
 - nagykőrűi cseresznye
- Szajol:
 - tiszai halászat
- Tiszafüred:
 - Kiss Pál Múzeum
 - tiszai halászlé
 - tiszafüredi fazekasság
 - tiszafüredi nyereg
 - Bőrműves Alkotóház
 - Szűcs Imre fazekas népi iparművész, a népművészet mestere munkássága
 - kutyogatás
 - tiszafüredi gyógyvíz
- Tiszajenő:
 - Mira gyógyvíz
- Tizasüly
 - tizasüly-kolopi gyógyiszap
- Törökszentmiklós:
 - magyar szarka keringő, díszposta, szolnoki keringő galambfajták
- Túrkeve:
 - Korda testvérek életműve
 - dr. Balogh János életműve
 - Kevi Juhászfesztivál

- kevi birkapaprikás
- Finta testvérek életműve
- kevi lakodalmi perec

Jászkunságban:

- Népművészet Mestere díj kitüntetettjeinek tudása és tevékenysége.

6.2. Területi identitás, civil aktivitás

A megyében kulturális és közművelődési szervezetek, valamint identitáserősítő és hagyományőrző civil szervezetek működnek jelentős számban. Emellett hobbi, szabadidő; környezetvédelmi; szociális és közbiztonsági feladatokat ellátó szervezetek is működnek. A megye két nagy területi egysége, illetve népcsoportja - a jászok és a kunok – napjainkban is őrzik és ápolják saját hagyományait. Az egyes települések városvédő-városszépítő, hagyományőrző szervezetei és klubjai a lokálpatriotizmus helyi szintjét erősítik.

A jászok egyik csoportja Magyarországra a kunokkal, a 13. század közepén települt be, bevándorlásuk folyamata azonban csak a 14. században fejeződött be. Nyelvüket – a tudomány hazai képviselői szerint – a 16. századig felcserélték magyarra, népi azonosságukat azonban megőrizték. A jászok székekbe szerveződtek és kapitányokat választottak élükre, amely hagyomány ápolása a mai napig él. Az első modern jászkunkapitány beiktatására 1998. május 30.-án Jászfényszarun a IV. Jász Világtalálkozón került sor. 2019-től a tisztet a jászkiséri Nemes József tölti be.

A Jászsághoz tartozó 18 település majdnem mindegyikében található tájház, vagy helytörténeti gyűjtemény, ahol a település és a vidék tárgyi emlékeit, az elődök életmódját bemutató gyűjtemény tekinthető meg. A jászok büszkéek hagyományaikra, kulturális értékeikre és igen vendégszerető emberek. A kistérségben sok hagyományőrző és kulturális rendezvényt tartanak.

A szülőföldjükről elszármazott jászságiak mindenkor keresték a kapcsolattartás lehetőségét egymással és az otthon élőkkel. 1921-től a fővárosban működött az ott élő jászságiak szervezete, a Jászok Egyesülete. A szervezetet 1946-ban ugyan feloszlatták, de 1991. március 19-én, Budapesten ismét megalakult. A Jászok Egyesülete havi rendszerességgel tart összejövetelt Budapesten, a Pest Megyei Megyeházán. A meghívott vendégek a jászok és a Jászság története, néprajza, kulturális hagyományai ismertetése mellett rendszeresen szólnak a felnevelő táj mai valóságáról, az ipar, a közművelődés, közbiztonság, demográfia kérdéseiről.

Az egyesület számos jászsági kezdeményezést támogatott, karolt fel. Az általános és középiskolások részére szervezett történelmi vetélkedők, a különböző hagyományőrző rendezvények, kórustalálkozók, szüreti felvonulások, népi gyermekjátékok vetélkedője, és más rendezvények közül kiemelkedik a Jász Világtalálkozók sora. A látványos külsőségekkel megrendezett kulturális seregszemlén találkoznak – évente más-más jászsági településen – az otthonélő, az elszármazott és a szervezett telepítés eredményeként elköltözött jászok. A XXVI. Jász Világtalálkozót Jánoshida Önkormányzata és a Jászok Egyesülete rendezi 2021 nyarán.

A szép számmal működő honismereti szakkörök, nemcsak a tárgyi emlékeket gyűjtik és őrzik, de felelevenítik a régi hagyományokat, jeles napok szokásait is. Jászapátin és Jászszentandráson népi mesterségeket bemutató műhelyek működnek. A hagyományos mesterségeket folytatók legnagyobb számban Jászapátin és Jászberényben lelhetők fel. A Jászsághoz kötődik a Lehel monda és a Csörsz árok legendája.

A népzenei és néptánc hagyományokat több jászági néptáncsoport is őrzi, kiemelhető közülük a Jászság Népi Együttes. Az együttes a megalakulás óta számos hazai rangos fesztiválon szerepelt, melyeken szinte minden évben értékes díjakat nyertek. Művészeti munkájuk egyik legnagyobb elismeréseként megkapták az „Örökös Kiváló Együttes” címet, 2006-ban a „Bartók díjat”. 2012-ben és 2018-ban a Fölszállott a páva tehetségkutató versenyt nyerték meg. 2013-ban a Csokonai Vitéz Mihály közösségi, alkotói állami kitüntetésben részesültek. 2014-ben megkapták a Prima díjat és a Prima Primiissima Közönség-díjat.

A kun önazonosság többnyire kulturális, szokásbeli szinten máig fennmaradt és újjáéledőben van. A Kunszövetség 1998-ban alakult Karcagon, melynek célja széleskörű kulturális tevékenység kifejtése a kun, besenyő, tatár származású emberek összefogásának elősegítése érdekében az alábbi területeken:

- országos érdekképviselői szerv megeremlése,
- a kun-kipcsak (kun, besenyő, tatár) öntudat és hagyományok ápolása és megőrzése
- a kun-kipcsak településekkel, szervezetekkel, az egy tömbben élőkkel és kun- kipcsak szöványokkal történő intézményes kapcsolattartás
- a Kunságban élő és az onnan elkerült fiatalok támogatása,
- Ázsiában élő kun-kipcsak népekkel való kapcsolattartás,
- kulturális és hagyományőrző tevékenység.

Az egyesület tagja öt kun település önkormányzata: Berekfürdő, Karcag, Kisújszállás, Kunhegyes és Kunszentmiklós. A kun városok sorába tartozik még Túrkeve.

Az 1990-es évek végétől az egykori Jász-Kun kerületekhez tartozó településeken a jászok példáját követve kezdeményezték a kunkapitányok választását. A hagyomány szerint a kunkapitányi megbízás egy esztendeig tart és tiszteletbeli címet jelent. Ez idő elteltevel a Nagykun és Kiskun települések egymást követően jelölnek és választanak kunkapitányt, akit nyilvánosan iktatnak be tisztségébe. Először 2009-ben rendezték meg Karcagon a Kunok Világtalálkozóját (a kunok bejövételének 770. évfordulóján), hagyományteremtő céllal. A Kunszövetség három évvel a Kunok I. Világtalálkozója után, 2012-ben rendezte meg a Kunok II. Világtalálkozóját. A Kun Hagyományok Napja 2012-ben immár nyolcadik alkalommal került megrendezésre Karcagon, ekkor választották meg három esztendőre az új kunkapitányt. A kun identitástudat ápolásában jelentős szerepet játszanak a hagyományőrző kun lovasok.

A Nagykun Hagyományőrző Társulás elnöke, Kisújszállás polgármestere. A Társulás a következő települések önkormányzatainak együttműködésén alapul: Kisújszállás, Karcag, Túrkeve, Mezőtúr, Kenderes, Berekfürdő, Kétpó és Kunmadaras. A társulás feladatai között szerepel a nagykun kulturális és sporthagyományok őrzése, ápolása, pályázatok benyújtása, kiírása, rendezvények szervezése, kunkapitány-választás megszervezése, kiadványok megjelentetése, támogatások, kapcsolattartás határon túl élőkkel, más népekkel, honlap létesítése, egyéb közösségi tevékenységek. Jelentős tevékenysége ezek mellett a Kunok világtalálkozóinak szervezése és a nagykunsági programok koordinálása. Jeles esemény az arTÚR fesztivál, valamint a Túri vásár megrendezése. Mezőtúr fizekassága a múltból megörökölt hírnevét és a magyar kézművesség történetében elfoglalt jelentős helyét megőrizve ma is él és fejlődik. Az itt felhalmozódott tudás hordozói azok a műhelyek, kisebb vállalkozások, ahol a helyben tanult mesterek dolgoznak, illetve oktatnak. A város lakosainak identitását nagyban meghatározza, hogy van egy híres szakma, melynek gazdag múltjára és létező

jelenére mind elődeik, mind a mai emberek büszkék lehetnek és lehetnek. A helyi turizmus is alapvetően erre a kultúrára épül.

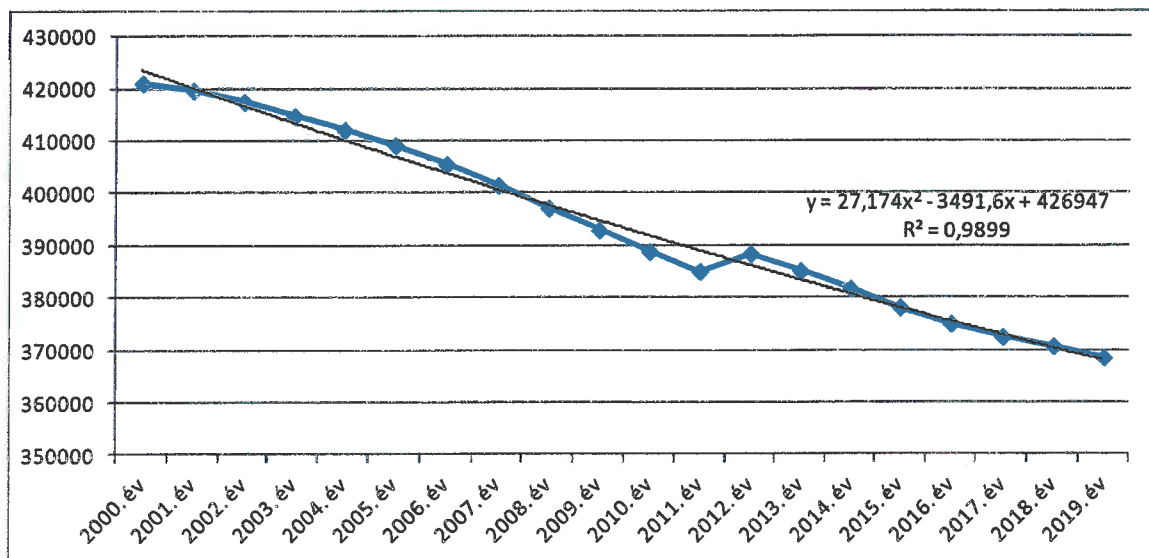
Az utolsó, 2011-es census eredményei alapján a megyei lakosság körében a hazai nemzetiségekhez tartozó valamennyi népességcsoport képviseltette magát. A népszámlálás időpontjában Jász-Nagykun-Szolnok megyében a magukat valamelyik hazai nemzetiséghez sorolók döntő többsége, több mint 19 ezer személy vallotta magát cigánynak. Jász-Nagykun-Szolnok megyében a 2019 évi nemzetiségi önkormányzati választásokon területi nemzetiségi önkormányzatot a roma nemzetiség állíthatott. Szolnok Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzatának Kulturális és Hagyományőrző Bizottsága is működik. A többi hazai nemzetiséghez tartozók előfordulása a megyében igen alacsony, mindössze 3200 fő, akik közül 1610 fő német, 620 fő román. A hazai nemzetiségeken kívül 340 személy vallotta magát az orosz nemzetiséghez tartozónak.

6.3. Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete

6.3.1. Demográfiai szerkezet

Lakosságszám

Jász-Nagykun-Szolnok megye területe 5.582 km² (a megyék rangsorában a 8.), az ország területének 6%-a. Jász-Nagykun-Szolnok megye becsült népessége 2019-ben 368.456 fő (a megyék rangsorában 9.), ami Magyarország népességének 3,8%-a. Az Észak-Alföldi régió legkisebb lakosságszámú megyéje. A megye lakosságszáma 1980 óta folyamatosan csökken, s a tendenciában nem várható változás (23. ábra). A megye népsűrűsége 67 fő/km².



23. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye népességének alakulása 2000-2019, (fő)

Forrás: KSH

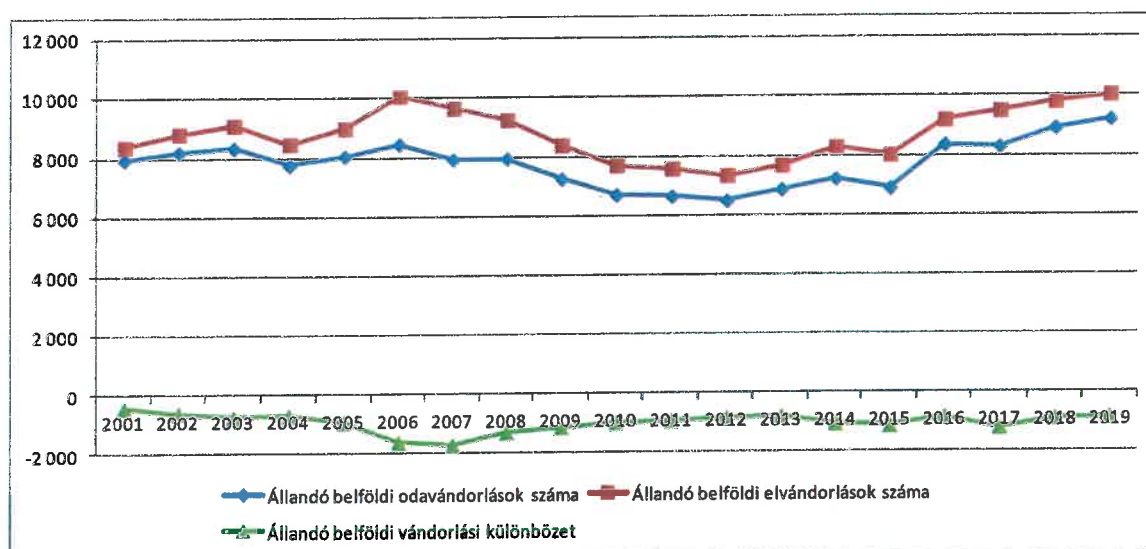
A csökkenés százalékos mértéke 2015-2018 közötti időszakban volt a legnagyobb -0,76%/év (24. táblázat).

24. táblázat: A népesség éves %-os változása

Forrás: KSH

| | | | |
|-----------|------------|-----------|------------|
| 1870-1880 | +0,76 %/év | 1949-1960 | +0,23 %/év |
| 1880-1890 | +1,34 %/év | 1960-1970 | -0,52 %/év |
| 1890-1900 | +0,95 %/év | 1970-1980 | +0,18 %/év |
| 1900-1910 | +0,62 %/év | 1980-1990 | -0,46 %/év |
| 1910-1920 | +0,36 %/év | 1990-2001 | -0,21 %/év |
| 1920-1930 | +0,64 %/év | 2001-2011 | -0,73 %/év |
| 1930-1940 | +0,25 %/év | 2011-2015 | -0,44 %/év |
| 1941-1949 | -0,1 %/év | 2015-2018 | -0,76 %/év |

A csökkenés egyrészt a népesség természetes fogyásának, illetve az elvándorlásnak (mobilitásnak) köszönhető. A 2006-2009 időszakban illetve 2017. évben jelentős volt a belföldi elvándorlásból eredő népességcsökkenés Jász-Nagykun-Szolnok megyében (24. ábra).



24. ábra: Állandó belföldi vándorlás Jász-Nagykun-Szolnok megye esetében (2001–2019)

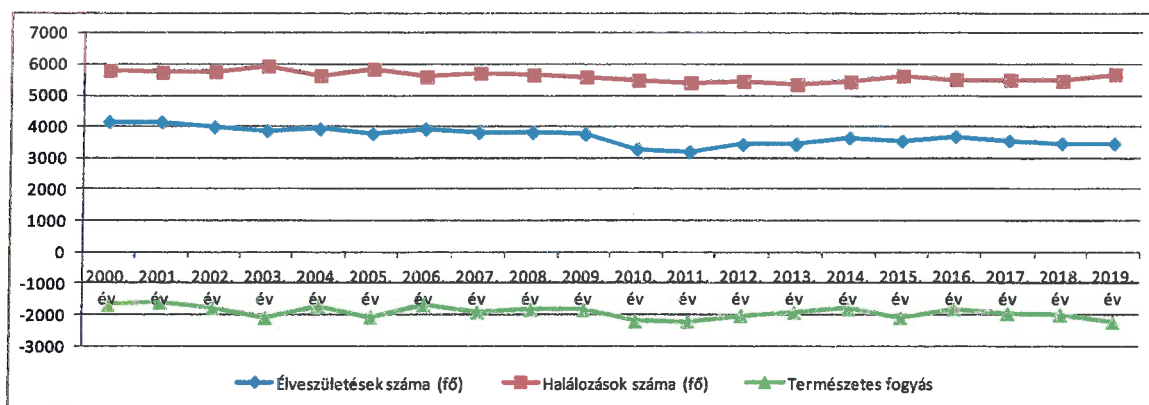
Forrás: KSH

2019-ben Jász-Nagykun-Szolnok megyében – az országos folyamatokhoz hasonlóan – az élveszületések és a halálozások száma is csökkent, a népesség természetes fogyása 2,0%-kal kisebb mértékű volt, mint 2017 azonos időszakában.

Az év első kilenc hónapjában összesen 3.487 gyermek jött a világra, és 5.709 fő hunyt el, ebből a férfiak aránya 50,3%. Az élveszületések száma mindössze 9 fővel volt kevesebb, a halálozásoké azonban 3,9%-kal több volt, mint 2018. évben.

A születések és a halálozások egyenlegeként kialakult természetes fogyás 2.222 fővel csökkentette a megye lakónépességét, ez a veszteség 224 fővel több, mint 2018-ban.

A népesség természetes fogyása hazánkban már több évtized óta tartó folyamat, mely Jász-Nagykun-Szolnok megyére is jellemző. Az adatok változását 2000. év óta a 25. ábra mutatja be részletesen.



25. ábra: Az élve születés és halálozás, természetes szaporodás/fogyás alakulása Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2000-2019. év között

Forrás: KSH

A házasságkötések száma emelkedett 2019-ben az előző évhez viszonyítva, amely a családpolitikai intézkedések kiterjesztésének következménye. 2019-ben 2.520 házasságot anyakönyveztek, 27,1%-kal (538-cal) többet, mint egy évvel korábban. A megyei növekedés országos viszonylatban is magasnak tekinthető.

A nemzetközi vándorlást tekintve a főváros és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye volt a legvonzóbb területi egység, de a nemzetközi vándorlási egyenleg Jász-Nagykun-Szolnok megye népességszámát is az országos átlagnál jobban növelte.

Nők-férfiak aránya, korfa

A megye lakónépességének nem és korcsoport szerinti felosztását a 25. táblázat mutatja. A táblázatból jól látható, hogy a férfiak és nők aránya 50-59 év korcsoportnál változik meg. Onnantól kezdve a nők aránya folyamatosan növekszik. A férfiak halálozási mutatói változatlanul jóval kedvezőtlenebbek, mint hasonló életkorú nő társaiké, így ha mérséklődött is, de megmaradt és jelentős a férfiak mortalitási többlete a megfelelő életkorú nőkéhez képest.

25. táblázat: A lakónépesség nem és korcsoport szerint

Forrás: KSH

| Év, korcsoport | Férfi | | Nő | | Összesen | | 1000 férfira jutó nő |
|----------------|--------|-------|--------|-------|----------|-----------------|----------------------|
| | fő | % | fő | % | fő | előző év %-ában | |
| 2017 | 186176 | 48,6 | 196807 | 51,4 | 382983 | 99,3 | 1057 |
| 2018 | 185099 | 48,6 | 195394 | 51,4 | 380493 | 99,3 | 1055 |
| 2019 | 183847 | 48,7 | 193872 | 51,3 | 377719 | 99,3 | 1055 |
| Ebből: | | | | | | | |
| 0-14 | 28367 | 51,7% | 26532 | 48,3% | 54899 | 99,5 | 935 |
| 15-19 | 10099 | 51% | 9700 | 49% | 19799 | 99,6 | 960 |
| 20-29 | 23744 | 51,5% | 22355 | 48,5% | 46099 | 97 | 941 |
| 30-39 | 25890 | 52,5% | 23422 | 47,5% | 49312 | 97,5 | 905 |
| 40-49 | 30652 | 52% | 28276 | 48% | 58928 | 100,8 | 923 |
| 50-59 | 23902 | 49,7% | 24168 | 50,3% | 48070 | 100,8 | 1011 |
| 60-64 | 12216 | 46,6% | 13984 | 53,4% | 26200 | 93,4 | 1145 |
| 65-X | 28977 | 38,9% | 45435 | 61,1% | 74412 | 102,1 | 1568 |

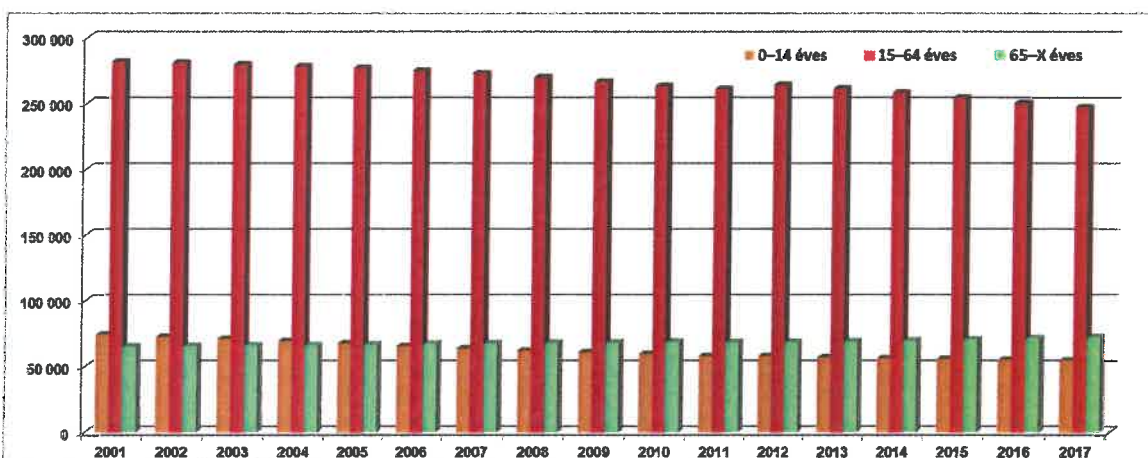
Ha megvizsgáljuk a lakónépesség három kiemelt korcsoportjának (gyermekkorúak, aktívkorúak és időskorúak) változását 1990-2019 között (26. táblázat) akkor azt látjuk, hogy a megyében 38.066 fővel (41,4%) csökkent a gyermekkorúak, 39.727 fővel (14,3%) az aktívkorúak száma, miközben az időskorúak száma 19.115 fővel (33,7%) növekedett.

26. táblázat: A lakónépesség számának korcsoportonkénti változása 1990-2019 között

Forrás: KSH

| Év | gyermekkorúak (0-14) száma | aktívkorúak (15-64) száma | időskorúak (65-) száma |
|------|----------------------------|---------------------------|------------------------|
| 1990 | 91922 | 277009 | 56652 |
| 2001 | 73652 | 277173 | 65092 |
| 2011 | 58239 | 259859 | 68496 |
| 2016 | 54573 | 246885 | 72173 |
| 2017 | 54246 | 244086 | 72939 |
| 2018 | 54153 | 241658 | 74196 |
| 2019 | 53856 | 237282 | 75767 |

A megye lakónépességének kor szerinti megoszlását a 2001. és 2017. január 1-je közötti állapotnak megfelelően a 26. ábra mutatja be, melyről leolvasható az évek óta tartó csökkenő lakosság szám.



26. ábra: Lakónépesség számának alakulása korcsoportok szerint Jász-Nagykun-Szolnok megyében, 2001-2017.

Forrás: KSH

Iskolai végzettség

A megye lakosságának iskolai végzettségére vonatkozó információkat egyrészt a 2011. évi népszámlálás során kapott adatok, másrészt a 2016. évi mikrocenzus adatsorai mutatják.

A 27. táblázat mutatja a megye népességének megoszlását iskolai végzettség és korcsoport szerint. A táblázat alapján jól látszik, hogy jelentősen nőtt az általános, közép-, illetve felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők száma a megyében.

27. táblázat: A népesség iskolai végzettség és korcsoport szerint a 2011. évi népszámlálás alapján

Forrás: KSH

| Korcsoport, éves | 1960 | 1970 | 1980 | 1990 | 2001 | 2011 | a megfelelő korú népesség százalékában | | | | | |
|--|------|------|------|------|------|------|--|------|------|------|------|------|
| | | | | | | | 1960 | 1970 | 1980 | 1990 | 2001 | 2011 |
| Általános iskola első évfolyamát sem végezte el | | | | | | | | | | | | |
| 10-11 | .. | 244 | 152 | 196 | 82 | 63 | .. | 1,8 | 1,2 | 1,4 | 0,8 | 0,8 |
| 12-14 | .. | 215 | 159 | 232 | 100 | 86 | .. | 0,9 | 0,9 | 1,0 | 0,6 | 0,7 |
| 15-19 | .. | 337 | 261 | 219 | 196 | 76 | .. | 0,9 | 1,0 | 0,7 | 0,7 | 0,3 |
| 20-24 | .. | 354 | 281 | 221 | 164 | 114 | .. | 1,2 | 0,9 | 0,9 | 0,5 | 0,5 |

| Korcsoport, éves | 1960 | 1970 | 1980 | 1990 | 2001 | 2011 | a megfelelő korú népesség százalékában | | | | | |
|--|--------|---------|---------|---------|---------|---------|--|------|------|------|------|------|
| | | | | | | | 1960 | 1970 | 1980 | 1990 | 2001 | 2011 |
| 25-29 | .. | 452 | 222 | 249 | 130 | 145 | .. | 1,5 | 0,6 | 1,0 | 0,4 | 0,7 |
| 30-34 | .. | 574 | 257 | 318 | 140 | 175 | .. | 2,0 | 0,9 | 1,0 | 0,5 | 0,6 |
| 35-39 | .. | 618 | 313 | 246 | 145 | 137 | .. | 2,0 | 1,1 | 0,7 | 0,6 | 0,5 |
| 40-44 | .. | 516 | 396 | 292 | 222 | 159 | .. | 1,7 | 1,4 | 1,1 | 0,8 | 0,6 |
| 45-49 | .. | 466 | 430 | 373 | 189 | 157 | .. | 1,6 | 1,5 | 1,4 | 0,6 | 0,7 |
| 50-54 | .. | 374 | 362 | 458 | 185 | 221 | .. | 2,2 | 1,3 | 1,8 | 0,7 | 0,8 |
| 55-59 | .. | 1 361 | 300 | 466 | 220 | 203 | .. | 4,8 | 1,1 | 1,8 | 0,9 | 0,6 |
| 60-64 | .. | 1 792 | 238 | 413 | 291 | 181 | .. | 7,0 | 1,6 | 1,7 | 1,2 | 0,7 |
| 65-69 | .. | 1 169 | 846 | 317 | 251 | 171 | .. | 5,6 | 3,6 | 1,5 | 1,2 | 0,8 |
| 70-74 | .. | 1 048 | 912 | 239 | 194 | 207 | .. | 6,6 | 5,0 | 2,2 | 1,1 | 1,2 |
| 75- | .. | 1 806 | 1 088 | 1 605 | 400 | 472 | .. | 10,3 | 5,1 | 6,5 | 1,6 | 1,5 |
| Összesen | 18 114 | 11 326 | 6 217 | 5 844 | 2 909 | 2 567 | 4,8 | 3,0 | 1,7 | 1,6 | 0,8 | 0,7 |
| Legalább általános iskola 8. évfolyam | | | | | | | | | | | | |
| 15-19 | .. | 32 695 | 25 284 | 28 821 | 25 526 | 22 883 | .. | 89,1 | 92,7 | 93,8 | 92,2 | 95,4 |
| 20-24 | .. | 25 174 | 30 414 | 24 608 | 29 552 | 22 118 | .. | 87,1 | 93,9 | 96,5 | 96,4 | 97,6 |
| 25-29 | .. | 21 424 | 33 250 | 23 765 | 28 768 | 21 417 | .. | 72,2 | 94,6 | 95,6 | 97,2 | 97,4 |
| 30-34 | .. | 16 414 | 26 609 | 30 148 | 26 247 | 26 625 | .. | 56,9 | 91,6 | 95,2 | 97,7 | 97,2 |
| 35-39 | .. | 13 602 | 23 720 | 31 968 | 23 595 | 28 615 | .. | 44,7 | 81,7 | 95,5 | 97,0 | 97,9 |
| 40-44 | .. | 11 523 | 19 196 | 25 588 | 28 001 | 26 157 | .. | 38,0 | 68,6 | 93,1 | 96,1 | 97,9 |
| 45-49 | .. | 7 672 | 16 028 | 23 191 | 32 316 | 23 260 | .. | 26,8 | 55,0 | 85,4 | 96,6 | 97,5 |
| 50-54 | .. | 3 491 | 11 846 | 18 656 | 26 505 | 25 628 | .. | 20,8 | 41,5 | 72,5 | 95,1 | 96,6 |
| 55-59 | .. | 3 418 | 7 487 | 14 860 | 21 794 | 30 759 | .. | 12,0 | 28,3 | 57,3 | 89,9 | 97,2 |
| 60-64 | .. | 2 220 | 3 238 | 10 274 | 18 613 | 24 964 | .. | 8,7 | 21,3 | 42,0 | 79,8 | 96,5 |
| 65-69 | .. | 1 500 | 2 844 | 5 938 | 13 426 | 18 751 | .. | 7,2 | 11,9 | 28,1 | 63,0 | 92,7 |
| 70-74 | .. | 1 064 | 1 588 | 2 321 | 9 390 | 14 996 | .. | 6,7 | 8,7 | 21,7 | 51,1 | 84,5 |
| 75- | .. | 907 | 1 555 | 2 814 | 7 359 | 18 457 | .. | 5,2 | 7,3 | 11,3 | 28,9 | 60,5 |
| Összesen | 76 646 | 141 104 | 203 059 | 242 952 | 291 092 | 304 630 | 22,6 | 41,7 | 59,1 | 72,8 | 85,0 | 92,8 |
| Legalább érettségi | | | | | | | | | | | | |
| 18-19 | .. | 2 862 | 2 796 | 2 881 | 3 799 | 3 303 | .. | 21,1 | 26,1 | 26,1 | 34,0 | 35,3 |
| 20-24 | .. | 7 458 | 9 758 | 8 747 | 12 662 | 13 217 | .. | 25,8 | 30,1 | 34,3 | 41,3 | 58,3 |
| 25-29 | .. | 6 071 | 11 735 | 9 098 | 10 519 | 12 407 | .. | 20,4 | 33,4 | 36,6 | 35,5 | 56,4 |
| 30-34 | .. | 4 707 | 9 843 | 10 878 | 10 152 | 13 489 | .. | 16,3 | 33,9 | 34,3 | 37,8 | 49,3 |
| 35-39 | .. | 3 663 | 7 199 | 12 073 | 9 340 | 12 470 | .. | 12,0 | 24,8 | 36,1 | 38,4 | 42,6 |
| 40-44 | .. | 2 995 | 5 180 | 9 726 | 10 500 | 11 443 | .. | 9,9 | 18,5 | 35,4 | 36,0 | 42,8 |
| 45-49 | .. | 2 025 | 3 924 | 6 897 | 12 290 | 10 224 | .. | 7,1 | 13,5 | 25,4 | 36,8 | 42,9 |
| 50-54 | .. | 942 | 3 094 | 4 808 | 10 647 | 10 555 | .. | 5,6 | 10,8 | 18,7 | 38,2 | 39,8 |
| 55-59 | .. | 924 | 1 993 | 3 507 | 7 103 | 12 484 | .. | 3,3 | 7,5 | 13,5 | 29,3 | 39,5 |
| 60-64 | .. | 596 | 880 | 2 532 | 4 988 | 10 529 | .. | 2,3 | 5,8 | 10,3 | 21,4 | 40,7 |
| 65-69 | .. | 482 | 801 | 1 455 | 3 278 | 6 703 | .. | 2,3 | 3,4 | 6,9 | 15,4 | 33,1 |
| 70-74 | .. | 344 | 461 | 577 | 2 171 | 4 335 | .. | 2,2 | 2,5 | 5,4 | 11,8 | 24,4 |
| 75- | .. | 329 | 476 | 739 | 1 799 | 4 417 | .. | 1,9 | 2,2 | 3,0 | 7,1 | 14,5 |
| Összesen | 15 254 | 33 398 | 58 140 | 73 918 | 99 248 | 125 576 | 4,9 | 10,6 | 17,8 | 23,5 | 30,5 | 40,0 |
| Egyetem, főiskola stb. oklevéllel | | | | | | | | | | | | |
| 25-29 | .. | 1 951 | 2 837 | 2 870 | 3 138 | 4 520 | .. | 6,6 | 8,1 | 11,5 | 10,6 | 20,6 |
| 30-34 | .. | 1 185 | 2 447 | 3 322 | 3 083 | 5 239 | .. | 4,1 | 8,4 | 10,5 | 11,5 | 19,1 |
| 35-39 | .. | 1 262 | 2 173 | 3 574 | 3 084 | 4 500 | .. | 4,1 | 7,5 | 10,7 | 12,7 | 15,4 |
| 40-44 | .. | 925 | 1 328 | 2 957 | 3 296 | 3 785 | .. | 3,0 | 4,7 | 10,8 | 11,3 | 14,2 |
| 45-49 | .. | 584 | 1 279 | 2 437 | 3 689 | 3 630 | .. | 2,0 | 4,4 | 9,0 | 11,0 | 15,2 |
| 50-54 | .. | 314 | 864 | 1 544 | 3 041 | 3 454 | .. | 1,9 | 3,0 | 6,0 | 10,9 | 13,0 |
| 55-59 | .. | 344 | 539 | 1 385 | 2 367 | 3 920 | .. | 1,2 | 2,0 | 5,3 | 9,8 | 12,4 |
| 60-64 | .. | 240 | 233 | 906 | 1 418 | 3 070 | .. | 0,9 | 1,5 | 3,7 | 6,1 | 11,9 |
| 65-69 | .. | 154 | 257 | 517 | 1 049 | 2 321 | .. | 0,7 | 1,1 | 2,4 | 4,9 | 11,5 |
| 70-74 | .. | 132 | 150 | 242 | 641 | 1 401 | .. | 0,8 | 0,8 | 2,3 | 3,5 | 7,9 |
| 75- | .. | 116 | 129 | 331 | 555 | 1 537 | .. | 0,7 | 0,6 | 1,3 | 2,2 | 5,0 |
| Összesen | 3 564 | 7 207 | 12 236 | 20 085 | 25 361 | 37 377 | 1,3 | 2,6 | 4,3 | 7,2 | 8,9 | 13,3 |

A megyei népesség iskolázottsági szintjének emelkedését mutatja, hogy 2001 és 2011 között jelentősen bővült a közép- és felsőfokú végzettségűek száma. A fejlődés ellenére a megyei iskolázottsági mutatók az országos átlagnál kedvezőtlenebbek. 2011-ben a 18 évesek és idősebbek négytizede legalább középiskolai érettségivel rendelkezett. Ez az országos átlagnál 9 százalékponttal kevesebb. A 25 évesek és idősebbek 13%-a szerzett felsőfokú végzettséget, ami szintén alacsonyabb az országos átlagnál. A közép- és felsőfokú végzettségek tekintetében a nők iskolázottsága meghaladta a férfiakét.

A 28. táblázatban Szolnok Megyei Jogú Város, a többi megyei város, illetve a megyei községek 7 éves és idősebb népességének a legmagasabb befejezett iskolai végzettségét láthatjuk korcsoportonkénti bontásban.

28. táblázat: A 7 éves és idősebb népesség a legmagasabb befejezett iskolai végzettség, korcsoport szerint (2011)

Forrás: KSH

| Korcsoport, éves | Az általános iskola első évfolyamát sem végezte el | Általános iskola | | | | Középfokú iskola érettségi nélküli, szakmai oklevéllel | Érettségi | Egyetem, főiskola stb. oklevéllel | Összesen |
|----------------------------------|---|------------------|-------|-------|--------|---|-----------|--|----------|
| | | 1-3. | 4-5. | 6-7. | 8. | | | | |
| Szolnok Megyei Jogú Város | | | | | | | | | |
| 7-9 | 407 | 1 513 | - | - | - | - | - | - | 1 920 |
| 10-14 | 31 | 496 | 1 285 | 1 280 | 320 | - | - | - | 3 412 |
| 15-17 | 3 | 1 | 11 | 85 | 2 791 | 4 | - | - | 2 895 |
| 18-19 | 3 | - | - | 17 | 950 | 90 | 861 | - | 1 921 |
| 20-24 | 9 | 3 | 9 | 34 | 459 | 544 | 2 745 | 400 | 4 203 |
| 25-29 | 16 | 9 | 7 | 21 | 367 | 686 | 1 624 | 1 387 | 4 117 |
| 30-34 | 17 | 6 | 15 | 40 | 418 | 1 254 | 2 109 | 1 817 | 5 676 |
| 35-39 | 20 | 1 | 13 | 27 | 480 | 1 651 | 2 135 | 1 673 | 6 000 |
| 40-44 | 24 | 4 | 4 | 18 | 427 | 1 329 | 2 086 | 1 493 | 5 385 |
| 45-49 | 12 | 9 | 9 | 18 | 392 | 1 077 | 1 676 | 1 438 | 4 631 |
| 50-54 | 19 | 10 | 5 | 13 | 473 | 1 186 | 1 694 | 1 308 | 4 708 |
| 55-59 | 15 | 8 | 14 | 12 | 815 | 1 467 | 2 245 | 1 537 | 6 113 |
| 60-64 | 6 | 7 | 6 | 25 | 695 | 970 | 2 044 | 1 148 | 4 901 |
| 65-69 | 16 | 10 | 17 | 30 | 957 | 557 | 1 418 | 923 | 3 928 |
| 70-74 | 21 | 15 | 43 | 83 | 1 487 | - | 986 | 536 | 3 171 |
| 75-79 | 22 | 37 | 89 | 180 | 1 334 | - | 620 | 321 | 2 603 |
| 80-84 | 15 | 38 | 53 | 227 | 889 | - | 328 | 216 | 1 766 |
| 85- | 11 | 28 | 63 | 272 | 477 | - | 151 | 83 | 1 085 |
| Összesen | 667 | 2 195 | 1 643 | 2 382 | 13 731 | 10 815 | 22 722 | 14 280 | 68 435 |
| Többi város | | | | | | | | | |
| 7-9 | 1 231 | 4 731 | - | - | - | - | - | - | 5 962 |
| 10-14 | 83 | 1 378 | 4 159 | 3 924 | 938 | - | - | - | 10 482 |
| 15-17 | 31 | 4 | 59 | 370 | 7 172 | 10 | 1 | - | 7 647 |
| 18-19 | 24 | 1 | 11 | 64 | 2 553 | 346 | 1 710 | - | 4 709 |
| 20-24 | 86 | 4 | 47 | 137 | 2 101 | 2 375 | 6 173 | 805 | 11 728 |
| 25-29 | 107 | 13 | 47 | 168 | 1 727 | 2 786 | 4 211 | 2 288 | 11 347 |
| 30-34 | 128 | 19 | 63 | 187 | 1 864 | 4 826 | 4 288 | 2 620 | 13 995 |
| 35-39 | 91 | 11 | 63 | 138 | 2 531 | 5 865 | 4 159 | 2 173 | 15 031 |
| 40-44 | 103 | 25 | 49 | 150 | 2 519 | 5 340 | 3 901 | 1 743 | 13 830 |
| 45-49 | 96 | 27 | 56 | 156 | 2 361 | 4 730 | 3 411 | 1 665 | 12 502 |
| 50-54 | 116 | 79 | 112 | 169 | 3 087 | 5 060 | 3 695 | 1 644 | 13 962 |
| 55-59 | 124 | 68 | 97 | 142 | 4 480 | 5 510 | 4 462 | 1 812 | 16 695 |
| 60-64 | 97 | 59 | 103 | 198 | 3 973 | 3 879 | 3 808 | 1 427 | 13 544 |

| Korcsoport, éves | Az általános iskola első évfolyamát sem végezte el | Általános iskola | | | | Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel | Érettségi | Egyetem, főiskola stb. oklevéllel | Összesen |
|---------------------|---|------------------|--------------|---------------|---------------|--|---------------|--|----------------|
| | | 1-3. | 4-5. | 6-7. | 8. | | | | |
| | | évfolyam | | | | | | | |
| 65-69 | 79 | 88 | 176 | 396 | 4 734 | 1 954 | 2 183 | 1 084 | 10 694 |
| 70-74 | 99 | 122 | 429 | 791 | 5 938 | - | 1 487 | 660 | 9 526 |
| 75-79 | 128 | 230 | 683 | 1 282 | 4 039 | - | 749 | 398 | 7 509 |
| 80-84 | 73 | 100 | 322 | 1 521 | 2 345 | - | 407 | 208 | 4 976 |
| 85- | 47 | 103 | 411 | 1 482 | 1 229 | - | 192 | 109 | 3 573 |
| Összesen | 2 743 | 7 062 | 6 887 | 11 275 | 53 591 | 42 681 | 44 837 | 18 636 | 187 712 |
| Községek | | | | | | | | | |
| 7-9 | 753 | 3 078 | - | - | - | - | - | - | 3 831 |
| 10-14 | 35 | 927 | 2 724 | 2 582 | 489 | - | - | - | 6 757 |
| 15-17 | 9 | 4 | 43 | 297 | 3 743 | 5 | - | - | 4 101 |
| 18-19 | 6 | 4 | 10 | 53 | 1 654 | 261 | 732 | - | 2 720 |
| 20-24 | 19 | 9 | 42 | 143 | 1 813 | 1 609 | 2 770 | 324 | 6 729 |
| 25-29 | 22 | 15 | 43 | 106 | 1 638 | 1 806 | 2 052 | 845 | 6 527 |
| 30-34 | 30 | 15 | 59 | 174 | 1 808 | 2 966 | 1 853 | 802 | 7 707 |
| 35-39 | 26 | 16 | 54 | 168 | 2 312 | 3 306 | 1 676 | 654 | 8 212 |
| 40-44 | 32 | 13 | 31 | 100 | 2 106 | 2 993 | 1 671 | 549 | 7 495 |
| 45-49 | 49 | 29 | 43 | 92 | 1 774 | 2 702 | 1 507 | 527 | 6 723 |
| 50-54 | 86 | 68 | 92 | 131 | 2 365 | 2 902 | 1 712 | 502 | 7 858 |
| 55-59 | 64 | 57 | 105 | 165 | 3 077 | 2 926 | 1 857 | 571 | 8 822 |
| 60-64 | 78 | 57 | 103 | 167 | 2 792 | 2 126 | 1 607 | 495 | 7 425 |
| 65-69 | 76 | 74 | 184 | 334 | 2 874 | 972 | 781 | 314 | 5 609 |
| 70-74 | 87 | 105 | 327 | 635 | 3 236 | - | 461 | 205 | 5 056 |
| 75-79 | 88 | 172 | 526 | 953 | 2 024 | - | 271 | 105 | 4 139 |
| 80-84 | 43 | 82 | 266 | 1 113 | 1 174 | - | 119 | 61 | 2 858 |
| 85- | 45 | 75 | 287 | 988 | 529 | - | 43 | 36 | 2 003 |
| Összesen | 1 548 | 4 800 | 4 939 | 8 201 | 35 408 | 24 574 | 19 112 | 5 990 | 104 572 |

A 29. táblázatban a 7 éves és idősebb népesség legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerinti felosztását látjuk településenkénti bontásban. Sárgával kiemelve mutatjuk az összesített 2016 évi megyei adatokat. A csökkenő gyerekszám miatt az általános iskolai 8 osztályt végzők száma közel 10.000 fővel csökkent, míg az érettségivel, valamint a felsőfokú végzettséggel rendelkezőké növekedett. Ezer főnél több felsőfokú végzettséggel rendelkező településeket (7 db) kék színnel emeltük ki a táblázatban.

29. táblázat: A 7 éves és idősebb népesség legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerinti felosztása településenkénti bontásban (2011)

Forrás: KSH

| Terület | általános iskola | | | középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel | érettségi | egyetem, főiskola stb. oklevéllel | összesen |
|------------------------------|---|---------------|---------------|--|---------------|--|----------------|
| | első évfolyamát sem végezte el | 1-7. | 8. | | | | |
| | | évfolyam | | | | | |
| Megyei jogú város | 667 | 6 220 | 13 731 | 10 815 | 22 722 | 14 280 | 68 435 |
| Többi város | 2 743 | 25 224 | 53 591 | 42 681 | 44 837 | 18 636 | 187 712 |
| Városok együtt | 3 410 | 31 444 | 67 322 | 53 496 | 67 559 | 32 916 | 256 147 |
| Községek, nagyközségek | 1 548 | 17 940 | 35 408 | 24 574 | 19 112 | 5 990 | 104 572 |
| Megye összesen (2011) | 4 958 | 49 384 | 102 730 | 78 070 | 86 671 | 38 906 | 360 719 |
| Megye összesen (2016) | 3 238 | 39 712 | 93 539 | 76 744 | 89 508 | 42 859 | 345 600 |

| Terület | általános iskola | | | középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel | érettségi | egyetem, főiskola stb. oklevéllel | összesen |
|------------------------------|---|----------|--------|---|-----------|--|----------|
| | első évfolyamát sem végezte el | 1-7. | 8. | | | | |
| | | évfolyam | | | | | |
| Megyeszékhely | | | | | | | |
| J07 K05 Szolnok | 667 | 6 220 | 13 731 | 10 815 | 22 722 | 14 280 | 68 435 |
| Többi város | | | | | | | |
| J04 K06 Abádszalók | 67 | 745 | 1 171 | 1 058 | 621 | 264 | 3 926 |
| J01 K01 Jászapati | 146 | 1 359 | 2 544 | 1 693 | 1 822 | 675 | 8 239 |
| J02 K01 Jászárokszállítás | 66 | 897 | 2 226 | 1 743 | 1 781 | 679 | 7 392 |
| J02 K01 Jászberény | 273 | 2 649 | 6 244 | 5 236 | 6 776 | 4 158 | 25 336 |
| J02 K01 Jászfényszaru | 99 | 909 | 1 556 | 1 272 | 1 095 | 374 | 5 305 |
| J01 K01 Jászkisér | 79 | 800 | 1 761 | 1 129 | 912 | 290 | 4 971 |
| J03 K02 Karcag | 487 | 2 872 | 5 348 | 3 915 | 4 597 | 1 936 | 19 155 |
| J03 K02 Kenderes | 128 | 805 | 1 601 | 986 | 763 | 240 | 4 523 |
| J03 K02 Kisújszállás | 117 | 1 429 | 2 922 | 2 475 | 2 713 | 1 026 | 10 682 |
| J04 K06 Kunhegyes | 65 | 1 045 | 2 203 | 1 711 | 1 611 | 534 | 7 169 |
| J05 K03 Kunszentmárton | 83 | 968 | 2 280 | 2 042 | 2 092 | 756 | 8 221 |
| J07 K05 Martfű | 35 | 607 | 1 485 | 1 511 | 1 881 | 696 | 6 215 |
| J06 K04 Mezőtúr | 231 | 2 166 | 4 673 | 3 603 | 3 975 | 1 766 | 16 414 |
| J07 K05 Rákóczi falva | 37 | 568 | 1 316 | 1 277 | 1 411 | 486 | 5 095 |
| J05 K03 Tiszaföldvár | 149 | 1 500 | 3 380 | 2 548 | 2 075 | 723 | 10 375 |
| J08 K06 Tiszafüred | 280 | 1 254 | 2 796 | 2 576 | 2 701 | 1 155 | 10 762 |
| J09 K07 Törökszentmiklós | 210 | 2 754 | 5 383 | 4 787 | 4 728 | 1 810 | 19 672 |
| J06 K04 Túrkeve | 87 | 1 048 | 2 807 | 2 028 | 1 778 | 581 | 8 329 |
| J07 K05 Újszász | 104 | 849 | 1 895 | 1 091 | 1 505 | 487 | 5 931 |
| Községek, nagyközségek | | | | | | | |
| J01 K01 Alattyán | 38 | 319 | 703 | 450 | 304 | 97 | 1 911 |
| J03 K02 Berekfürdő | 7 | 86 | 243 | 191 | 240 | 116 | 883 |
| J07 K05 Besenyszög | 21 | 441 | 914 | 813 | 694 | 244 | 3 127 |
| J05 K03 Cibakháza | 52 | 722 | 1 432 | 985 | 622 | 164 | 3 977 |
| J07 K05 Csataszög | 3 | 48 | 91 | 72 | 46 | 7 | 267 |
| J05 K03 Csépa | 41 | 307 | 536 | 305 | 253 | 83 | 1 525 |
| J05 K03 Cserkeszlőd | 21 | 266 | 628 | 513 | 494 | 190 | 2 112 |
| J09 K07 Fegyvernek | 84 | 1 051 | 1 884 | 1 521 | 1 107 | 339 | 5 986 |
| J07 K05 Hunyadfalva | 5 | 40 | 70 | 38 | 16 | 1 | 170 |
| J01 K01 Jánoshida | 33 | 351 | 808 | 541 | 436 | 143 | 2 312 |
| J02 K01 Jászágó | 17 | 75 | 233 | 165 | 125 | 52 | 667 |
| J01 K01 Jászsalsószentgyörgy | 40 | 556 | 948 | 770 | 804 | 227 | 3 345 |
| J02 K01 Jászboldogháza | 10 | 180 | 465 | 370 | 453 | 151 | 1 629 |
| J01 K01 Jászdózsza | 24 | 280 | 666 | 501 | 426 | 152 | 2 049 |
| J02 K01 Jászfelsőszentgyörgy | 34 | 342 | 657 | 375 | 269 | 82 | 1 759 |
| J01 K01 Jászivány | - | 52 | 121 | 99 | 73 | 21 | 366 |
| J02 K01 Jászkóhalma | 41 | 401 | 804 | 734 | 584 | 220 | 2 784 |
| J01 K01 Jászládány | 92 | 1 129 | 1 905 | 952 | 851 | 225 | 5 154 |
| J01 K01 Jászszentandrás | 15 | 310 | 666 | 627 | 600 | 164 | 2 382 |
| J02 K01 Jásztelek | 37 | 273 | 559 | 344 | 230 | 81 | 1 524 |
| J09 K07 Kengyel | 28 | 619 | 1 344 | 851 | 493 | 110 | 3 445 |
| J06 K04 Kétpó | 7 | 98 | 252 | 167 | 102 | 34 | 660 |
| J07 K05 Kőtelek | 33 | 267 | 548 | 317 | 251 | 76 | 1 492 |
| J09 K07 Kuncsorba | 9 | 93 | 214 | 170 | 89 | 14 | 589 |
| J03 K02 Kunmadaras | 139 | 1 025 | 1 806 | 1 052 | 744 | 205 | 4 971 |
| J06 K04 Mesterszállás | 3 | 94 | 244 | 183 | 140 | 52 | 716 |
| J06 K04 Mezőhék | 6 | 57 | 138 | 70 | 41 | 8 | 320 |
| J08 K06 Nagyiván | 16 | 253 | 363 | 276 | 155 | 62 | 1 125 |
| J07 K05 Nagykőrű | 29 | 272 | 465 | 287 | 309 | 138 | 1 500 |

| Terület | általános iskola | | | középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel | érettségi | egyetem, főiskola stb. oklevéllel | összesen |
|------------------------|---|----------|---------|---|-----------|--|----------|
| | első évfolyamát sem végezte el | 1–7. | 8. | | | | |
| | | évfolyam | | | | | |
| J05 K03 Nagyrév | 10 | 101 | 222 | 171 | 91 | 35 | 630 |
| J05 K03 Öcsöd | 49 | 647 | 1 059 | 732 | 490 | 136 | 3 113 |
| J09 K07 Örményes | 10 | 157 | 321 | 269 | 209 | 45 | 1 011 |
| J02 K01 Puzstamonostor | 20 | 246 | 470 | 402 | 290 | 81 | 1 509 |
| J07 K05 Rákócziújfalú | 20 | 258 | 681 | 493 | 325 | 92 | 1 869 |
| J07 K05 Szajó | 31 | 433 | 977 | 867 | 953 | 309 | 3 570 |
| J07 K05 Szászberek | 5 | 126 | 278 | 208 | 235 | 74 | 926 |
| J05 K03 Szelevény | 8 | 163 | 383 | 303 | 166 | 47 | 1 070 |
| J04 K07 Tiszabő | 73 | 514 | 820 | 138 | 49 | 8 | 1 602 |
| J04 K06 Tiszabura | 113 | 705 | 1 120 | 341 | 138 | 70 | 2 487 |
| J08 K06 Tiszaderzs | 17 | 236 | 370 | 201 | 130 | 39 | 993 |
| J04 K06 Tiszagyenda | 11 | 192 | 342 | 212 | 136 | 41 | 934 |
| J08 K06 Tiszaigar | 10 | 147 | 266 | 210 | 109 | 28 | 770 |
| J05 K03 Tiszainoka | 4 | 94 | 140 | 79 | 38 | 14 | 369 |
| J07 K05 Tiszajenő | 11 | 196 | 514 | 382 | 311 | 89 | 1 503 |
| J05 K03 Tizsakürt | 13 | 230 | 472 | 344 | 245 | 74 | 1 378 |
| J08 K06 Tiszaörs | 7 | 202 | 386 | 359 | 210 | 89 | 1 253 |
| J09 K07 Tizsapüspöki | 30 | 376 | 645 | 511 | 286 | 91 | 1 939 |
| J04 K06 Tiszaroff | 36 | 302 | 505 | 311 | 244 | 74 | 1 472 |
| J05 K03 Tizsasas | 8 | 142 | 324 | 257 | 173 | 64 | 968 |
| J07 K05 Tizsasüly | 22 | 211 | 555 | 301 | 208 | 56 | 1 353 |
| J08 K06 Tizsaszentimre | 15 | 383 | 712 | 496 | 324 | 111 | 2 041 |
| J08 K06 Tizsaszőlős | 18 | 268 | 502 | 369 | 229 | 52 | 1 438 |
| J09 K07 Tizsatenyő | 14 | 243 | 559 | 410 | 259 | 59 | 1 544 |
| J07 K05 Tizsavárkony | 8 | 165 | 458 | 380 | 324 | 99 | 1 434 |
| J04 K06 Tomajmonostora | 2 | 157 | 230 | 162 | 90 | 28 | 669 |
| J07 K05 Tószeg | 50 | 501 | 1 119 | 1 033 | 1 081 | 390 | 4 174 |
| J07 K05 Vezseny | 10 | 81 | 212 | 167 | 90 | 29 | 589 |
| J07 K05 Zagyvarékas | 38 | 457 | 1 059 | 727 | 728 | 208 | 3 217 |
| Megye összesen | 4 958 | 49 384 | 102 730 | 78 070 | 86 671 | 38 906 | 360 719 |

A 2016 évi felmérés adatai alapján a megyében az aktív korú (15–64 éves) népesség a legmagasabb befejezett iskola végzettség és gazdasági aktivitás szerinti megoszlását a 30. táblázatban mutatjuk be.

30. táblázat: Az aktív korú (15–64 éves) népesség a legmagasabb befejezett iskola végzettség és gazdasági aktivitás szerint (2016)

Forrás: KSH

| | Foglalkoztatott | Munkanélküli | Ellátásban részesülő inaktív | Eltartott | Összesen |
|--|-----------------|--------------|---------------------------------|-----------|----------|
| Általános iskola 8. évfolyam vagy annál alacsonyabb | 26 391 | 3 689 | 16 331 | 17 011 | 63 422 |
| Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel | 50 887 | 3 338 | 11 218 | 2 680 | 68 123 |
| Érettségi | 53 874 | 2 276 | 10 436 | 9 011 | 75 597 |
| Egyetem, főiskola stb. oklevéllel | 29 948 | 736 | 4 133 | 870 | 35 687 |

Vallási, felekezeti arányok

A megye lakosságának vallási, felekezeti viszonyait a 31. táblázat mutatja. Az 1930-as adatokhoz képest a megyében a vallásos lakosság száma több mint 50%-kal csökkent, de továbbra is meghatározó a katolikus vallás.

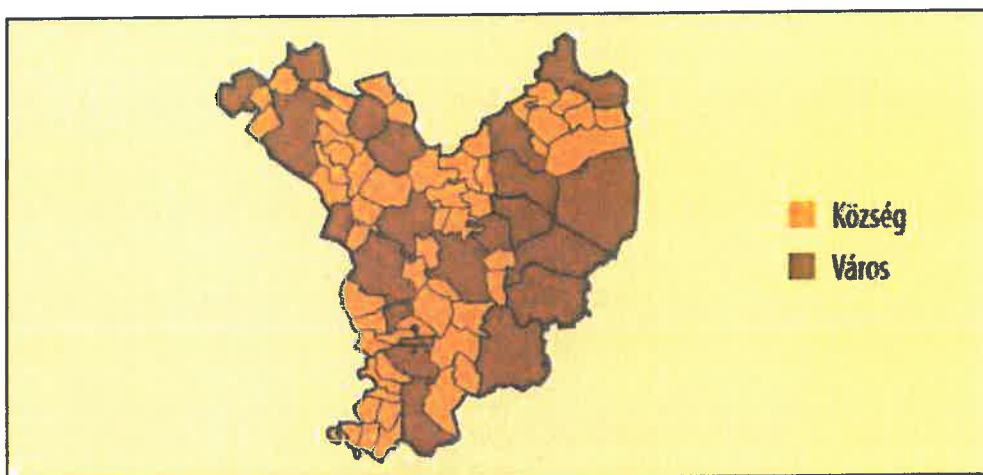
31. táblázat: A népesség vallás, felekezet szerint (2011)

Forrás: KSH

| Vallás | 1930 | 1949 | 2001 | 2011 |
|---|---------|---------|---------|---------|
| Katolikus | 283 122 | 294 828 | 191 367 | 124 331 |
| Ebből: római katolikus | 282 447 | 293 684 | 189 547 | 123 208 |
| görög katolikus | 675 | 1 144 | 1 817 | 1 106 |
| Ortodox keresztény | 304 | 222 | 154 | 153 |
| Református | 143 895 | 146 329 | 69 446 | 42 968 |
| Evangélikus | 4 259 | 4 370 | 1 910 | 1 127 |
| Izraelita | 8 656 | 1 695 | 115 | 91 |
| Más vallási közösséghez, felekezethez tartozó | 555 | 793 | 2 249 | 4 068 |
| Vallási közösséghez, felekezethez nem tartozó | 17 | 114 | 106 482 | 112 898 |
| Nem kívánt válaszolni, nincs válasz | – | – | 44 194 | 100 958 |
| Összesen | 440 808 | 448 351 | 415 917 | 386 594 |

Falvakban, városokban lévő lakosság száma, aránya

A megye településeit mutatja a 27. ábra. A megyében 78 db település található, melyek közül 22 db város és 56 db község.



27. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye települései

Forrás: KSH

A megyei népesség településtípusonkénti számát a 32. táblázatban mutatjuk be. 2011 évi népszámlálás idején Jász-Nagykun-Szolnok megyében a városokban élők száma 2,4-szer több volt, mint a községekben élők. A megye lakosságának közel 19%-a a megyeszékhelyen élt.

32. táblázat: A népesség településtípusonkénti megoszlása (2018), fő

Forrás: KSH

| Megyei jogú városban élők | Többi városokban élők | Községekben élők | Jász-Nagykun-Szolnok megye összesen |
|---------------------------|-----------------------|------------------|-------------------------------------|
|---------------------------|-----------------------|------------------|-------------------------------------|

| | | | |
|--------|---------|--------|---------|
| 71.521 | 200.617 | 99.133 | 371.271 |
|--------|---------|--------|---------|

2018. január 1-i statisztikai adatok alapján a városok aránya a megyében belül 28,2%, míg a városi népesség aránya 73,3% volt.

6.3.2. Foglalkoztatási és jövedelmi viszonyok

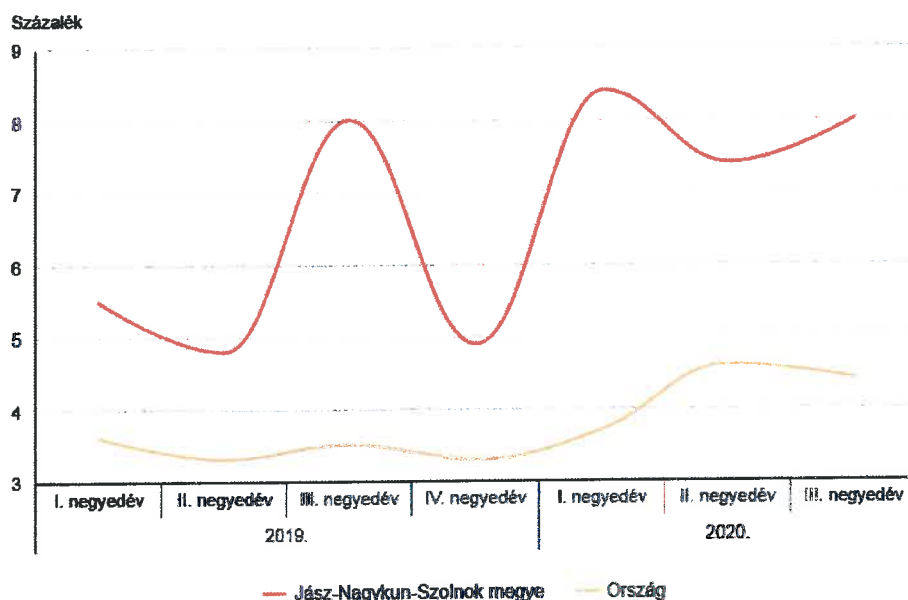
2020 III. negyedévében Jász-Nagykun-Szolnok megyében a 15–74 éves népesség 60,7%-a, 167 ezer fő tartozott a gazdaságilag aktívák közé, számuk 4,9%-kal kevesebb volt, mint egy évvel korábban. Az aktivitási arány 2,7 százalékponttal elmaradt az országos átlagtól.

A munkaerőpiacon 154 ezer fő foglalkoztatottként, 13 ezer fő munkanélküliként jelent meg. A foglalkoztatottak és a munkanélküliek száma egyaránt csökkent 2019 III. negyedévéhez képest. Az előbbiek száma jelentősebben fogyott, az utóbbinál a változás iránya ellentétes volt az országgal.

A foglalkoztatási ráta 55,8%-ot tett ki, ami 2,3 százalékponttal elmaradt az egy évvel korábbitól. Az arány alacsonyabb volt az országos átlagnál (60,5%), egyben a megyék és a főváros körében az egyik legkedvezőtlenebb.

A munkanélküliségi ráta 8,0%-ot tett ki, lényegében nem változott az egy évvel korábbihoz képest. Az arány magasabb volt az országos átlagnál (4,4%), egyben a megyék és a főváros körében az egyik legkedvezőtlenebb volt (28. ábra).

Az inaktívok száma 108 ezer főt tett ki, 5,4%-kal többet az egy évvel korábinál. A növekedést részben az okozta, hogy a munkahelyüket elvesztett személyek túlnyomó többsége – a személyes kontaktus elkerülése és a járvány következtében kialakult gazdasági helyzet miatt – nem tudott aktívan munkát keresni és/vagy két héten belül munkába állni.



* A lakossági munkaerő-felmérés 15–74 évesekre vonatkozó adatai alapján.

28. ábra: Munkanélküliségi ráta Jász-Nagykun-Szolnok megyében illetve az országos átlag, 2019-2020. III. negyedévben, %

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

A 33. táblázatban az alkalmazásban állók számát, míg a 34. táblázatban gazdasági ágazonkénti megoszlását mutatjuk be. 2020 I-III. negyedében Jász-Nagykun-Szolnok megyében a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 324 ezer volt. Az átlagkereset 11,1%-kal múlta felül az előző év azonos időszakáét, a növekedés üteme megegyezett az országgal. A keresetek 23,3%-kal alacsonyabbak voltak, mint országosan. A fizikai és szellemi dolgozók bére között jelentős eltérés, 35%-os eltérés mutatkozik. A megye feldolgozóipara foglalkoztatja legjelentősebb arányban a dolgozókat, amelyet a humán-egészségügyi, szociális ellátás és az oktatás követ.

33. táblázat: Az alkalmazásban állók főbb adatai

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

| Időszak | Alkalmazásban állók, fő | | | | Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete, Ft | | | Teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete, Ft | | |
|--|-------------------------|----------------------|-----------------------|--------|--|-----------------------|---------|---|-----------------------|---------|
| | össz. | ebből: | | össz. | ebből: | | össz. | ebből: | | |
| | | fizikai foglalkozású | szellemi foglalkozású | | fizikai foglalkozású | szellemi foglalkozású | | fizikai foglalkozású | szellemi foglalkozású | |
| 2019 | I. negyedév | 94 887 | 60 098 | 34 752 | 283 080 | 235 399 | 363 086 | 188 248 | 156 540 | 241 452 |
| | I. félév | 94 995 | 60 177 | 34 790 | 288 031 | 240 497 | 367 875 | 191 541 | 159 931 | 244 637 |
| | I-III. negyedév | 94 942 | 60 123 | 34 795 | 292 214 | 244 591 | 371 973 | 194 322 | 162 653 | 247 362 |
| | I-IV. negyedév | 94 259 | 59 534 | 34 703 | 297 984 | 248 483 | 380 286 | 198 159 | 165 241 | 252 890 |
| 2020 | I. negyedév | 89 595 | 55 482 | 34 093 | 314 474 | 259 871 | 400 780 | 209 125 | 172 814 | 266 518 |
| | I. félév | 87 885 | 54 104 | 33 762 | 320 123 | 263 300 | 407 021 | 212 882 | 175 094 | 270 669 |
| | I-III. negyedév | 88 016 | 54 266 | 33 731 | 323 788 | 266 455 | 411 563 | 215 319 | 177 193 | 273 689 |
| Előző év azonos időszaka = 100,0% | | | | | | | | | | |
| 2020 | I. negyedév | 94,4 | 92,3 | 98,1 | 111,1 | 110,4 | 110,4 | 111,1 | 110,4 | 110,4 |
| | I. félév | 92,5 | 89,9 | 97,0 | 111,1 | 109,5 | 110,6 | 111,1 | 109,5 | 110,6 |
| | I-III. negyedév | 92,7 | 90,3 | 96,9 | 110,8 | 108,9 | 110,6 | 110,8 | 108,9 | 110,6 |

34. táblázat: Alkalmazásban állók száma közfoglalkoztatottakkal együtt gazdasági ágak szerint, 2020. I-III. negyedév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

| Gazdasági ág | Összesen | Ebből: | | Összesen | Ebből: | | |
|---|--|----------------------|-----------------------|----------|-----------------------------------|-----------------------|-------|
| | | fizikai foglalkozású | szellemi foglalkozású | | fizikai foglalkozású | szellemi foglalkozású | |
| | | fő | | | előző év azonos időszaka = 100,0% | | |
| Alkalmazásban állók száma közfoglalkoztatottakkal együtt | | | | | | | |
| A | Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat | 4 419 | 3 285 | 1 134 | 95,8 | 94,8 | 99,0 |
| B | Bányászat, kőfejtés | ... | ... | ... | ... | ... | ... |
| C | Feldolgozóipar | 30 943 | 23 711 | 7 228 | 93,9 | 92,7 | 98,0 |
| D | Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás | ... | ... | ... | ... | ... | ... |
| B+C+D | Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül | 31 273 | 23 942 | 7 328 | 93,8 | 92,6 | 97,8 |
| E | Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyazódtésmentesítés | 2 764 | 1 956 | 809 | 98,3 | 97,2 | 101,3 |
| B+C+D+E | Ipar | 34 037 | 25 897 | 8 137 | 94,1 | 92,9 | 98,1 |
| F | Építőipar | 4 498 | 3 325 | 1 172 | 99,5 | 98,5 | 102,8 |

| Gazdasági ág | Összesen | Ebből: | | Összesen | Ebből: | | |
|---|--|----------------------|-----------------------|---------------|-----------------------------------|-----------------------|-------------|
| | | fizikai foglalkozású | szellemi foglalkozású | | fizikai foglalkozású | szellemi foglalkozású | |
| | | fő | | | előző év azonos időszaka = 100,0% | | |
| Alkalmazásban állók száma közfoglalkoztatottakkal együtt | | | | | | | |
| G | Kereskedelem, gépjárműjavítás | 8 543 | 5 588 | 2 953 | 94,5 | 92,7 | 98,2 |
| H | Szállítás, raktározás | 2 272 | 1 805 | 467 | 51,0 | 50,6 | 52,9 |
| I | Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás | 1 727 | 1 414 | 313 | 88,4 | 88,8 | 86,7 |
| J | Információ, kommunikáció | 232 | 54 | 178 | 96,7 | 108,0 | 93,2 |
| K | Pénzügyi, biztosítási tevékenység | 52 | 22 | 29 | 98,1 | 84,6 | 107,4 |
| L | Ingatlanügyletek | 224 | 117 | 107 | 93,7 | 90,0 | 98,2 |
| M | Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység | 1 005 | 308 | 696 | 88,1 | 73,0 | 96,9 |
| N | Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység | 2 676 | 2 394 | 283 | 90,3 | 87,9 | 119,4 |
| O | Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás | 7 160 | 2 534 | 4 625 | 87,2 | 90,2 | 85,6 |
| P | Oktatás | 8 951 | 1 909 | 7 031 | 108,4 | 107,1 | 108,6 |
| Q | Humán-egészségügyi, szociális ellátás | 11 032 | 5 156 | 5 875 | 93,4 | 88,7 | 97,9 |
| R | Művészet, szórakoztatás, szabad idő | 991 | 319 | 672 | 92,3 | 97,3 | 90,1 |
| S | Egyéb szolgáltatás | 197 | 139 | 59 | 93,4 | 93,9 | 93,7 |
| A-S | Összesen | 88 016 | 54 266 | 33 731 | 92,7 | 90,3 | 96,9 |
| | Ebből: | | | | | | |
| | versenyszféra | 58 403 | 42 846 | 15 540 | 91,3 | 89,6 | 96,2 |
| | költségvetési szféra | 24 699 | 9 204 | 15 496 | 95,5 | 92,2 | 97,6 |

2019-ben Jász-Nagykun-Szolnok megyében a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 298 ezer, a családi kedvezmény nélkül számított havi nettó átlagkereset 198 ezer forint volt. Közfoglalkoztatottak nélkül számolva a bruttó átlagkereset 312 ezer, a nettó átlagkereset 207 ezer forintra emelkedett.

A bruttó és nettó átlagkereset – a közfoglalkoztatottakkal együtt számítva – egyaránt 11,1%-kal múlta felül a 2018. évi, a növekedés üteme kevéssel elmaradt az országostól. A keresetek 19,0%-kal alacsonyabbak voltak, mint országosan.

Az alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete a versenyszférában 312 ezer, a költségvetési szférában 269 ezer forint volt.

A legmagasabb átlagkeresetű információ és kommunikáció, valamint feldolgozóipar nemzetgazdasági ágak bruttó átlagbére 190, illetve 35 ezer forintra meghaladta a megyei átlagot. Legkevesebbet – átlagosan 201 ezer forintot – a vendéglátás területén munkát vállalók keresték, ami 97 ezer forintra elmaradt a megyei átlagkeresettől.

Az átlagkereset a fizikai foglalkozásúaknál 12,6, a szellemiekénél 8,5%-kal emelkedett. A fizikai foglalkozásúak bruttó átlagkeresete 248, a szellemieké 380 ezer forintra bővült.

2020 I–III. negyedévében Jász-Nagykun-Szolnok megyében a teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 324 ezer, az adókedvezmény nélkül számított havi nettó átlagkeresete 215 ezer forint volt. Közfoglalkoztatottak nélkül számolva a bruttó átlagkereset 338 ezer, a nettó átlagkereset 225 ezer forintra emelkedett.

A bruttó és nettó átlagkereset – a közfoglalkoztatottakkal együtt számítva – egyaránt 10,8%-kal múlta felül a 2019. I–III. negyedévi, folytatva a korábbi időszakok emelkedő tendenciáját. A növekedés üteme meghaladta az országos átlagot, egyben a megyék és a főváros körében az egyik legmagasabb volt. Az alkalmazottak 18,0%-kal kevesebbet kerestek az országos átlagnál.

A versenyszférában 10,4%-kal, 337 ezer forintra, a költségvetési szférában 13,3%-kal, 300 ezer forintra emelkedtek a bruttó keresetek.

Az átlagkereset a fizikai foglalkozásúaknál 8,9, a szellemiekénél 10,6%-kal nőtt, ennek eredményeként az előbbieket átlagosan bruttó 266, az utóbbiak 412 ezer forintot kerestek. A 35. táblázat mutatja az alkalmazásban állók keresetét és munkajövedelmét gazdasági ágak szerint.

35. táblázat: Az alkalmazásban állók keresete és munkajövedelme gazdasági ág szerint, 2020. I-III. negyedév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

| Gazdasági ág | | Havi bruttó átlagkereset | | | Havi nettó átlagkereset | | |
|--------------------------------|---|--------------------------|----------------|----------------|-------------------------|----------------|----------------|
| | | összesen | ezen belül: | | összesen | ezen belül: | |
| | | | fizikai | szellemi | | fizikai | szellemi |
| | | | foglalkozású | | | foglalkozású | |
| Közfoglalkoztatottakkal együtt | | | | | | | |
| Átlagkereset, forint | | | | | | | |
| A | Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat | 314 127 | 283 999 | 407 903 | 208 894 | 188 859 | 271 255 |
| B | Bányászat, kőfejtés | 463 116 | 405 279 | 655 325 | 307 972 | 269 510 | 435 791 |
| C | Feldolgozóipar | 365 579 | 301 170 | 570 583 | 243 110 | 200 278 | 379 437 |
| D | Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás | ... | ... | ... | ... | ... | ... |
| B+C+D | Ipar, víz- és hulladékgazdálkodás nélkül | 366 463 | 302 137 | 571 197 | 243 698 | 200 921 | 379 846 |
| E | Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyvezérlésmentesítés | 329 463 | 292 150 | 421 133 | 219 093 | 194 280 | 280 053 |
| B+C+D+E | Ipar | 363 182 | 301 305 | 555 386 | 241 516 | 200 368 | 369 332 |
| F | Építőipar | 299 876 | 255 230 | 422 949 | 199 418 | 169 728 | 281 261 |
| G | Kereskedelem, gépjárműjavítás | 302 458 | 254 615 | 383 450 | 201 134 | 169 319 | 254 995 |
| H | Szállítás, raktározás | 260 821 | 244 463 | 328 702 | 173 446 | 162 568 | 218 587 |
| I | Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás | 209 909 | 196 550 | 265 098 | 139 590 | 130 706 | 176 290 |
| J | Információ, kommunikáció | 473 647 | 248 275 | 536 070 | 314 976 | 165 103 | 356 487 |
| K | Pénzügyi, biztosítási tevékenység | 269 649 | 187 352 | 286 109 | 179 317 | 124 589 | 190 262 |
| L | Ingtalanügyletek | 263 395 | 196 910 | 315 906 | 175 157 | 130 945 | 210 078 |
| M | Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység | 317 214 | 243 788 | 349 130 | 210 948 | 162 119 | 232 171 |
| N | Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység | 283 122 | 280 390 | 307 043 | 188 276 | 186 459 | 204 183 |
| O | Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás | 345 764 | 288 688 | 376 096 | 229 933 | 191 977 | 250 104 |
| P | Oktatás | 319 916 | 205 724 | 348 575 | 212 744 | 136 807 | 231 802 |
| Q | Humán-egészségügyi, szociális ellátás | 263 793 | 142 443 | 370 990 | 175 422 | 94 724 | 246 709 |
| R | Művészet, szórakoztatás, szabad idő | 278 467 | 197 284 | 314 689 | 185 181 | 131 194 | 209 268 |
| S | Egyéb szolgáltatás | 249 345 | 236 912 | 273 554 | 165 814 | 157 546 | 181 913 |
| A-S | Összesen | 323 788 | 266 455 | 411 563 | 215 319 | 177 193 | 273 689 |
| | Ebből: | | | | | | |
| | versenyszféra | 337 322 | 286 095 | 476 265 | 224 319 | 190 253 | 316 717 |
| | költségvetési szféra | 299 958 | 193 494 | 362 127 | 199 472 | 128 674 | 240 814 |

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2020. szeptember végén 17 ezer álláskeresőt tartottak nyilván. Számuk az országos átlagnál kisebb mértékben, 27%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest (36. táblázat). A koronavírus okozta járvány első hullámát követően az aktív munkakeresés megindulása a regisztrált álláskeresők számának jelentős emelkedését okozta, ami szeptember végére valamelyest veszített intenzitásából.

A pályakezdő álláskeresők száma (1736 fő) 12%-kal több lett, az összes álláskeresőhöz viszonyított arányuk 9,9% volt.

Az álláskereső 33%-a legfeljebb 3 hónapja, 27%-a tartósan, egy évet meghaladóan nem tudott elhelyezkedni. A tartósan állás nélkül lévők száma 27%-kal meghaladta a 2019. szeptemberit.

Az álláskereső között a legnagyobb aránya (43%) a legfeljebb az általános iskola 8 osztályával rendelkezőknek volt, emellett 26%-uknak szakmunkás, szakiskolai bizonyítvány, szintén 26%-uknak érettségi, illetve technikum a legmagasabb végzettsége, 4,3%-uk pedig diplomás volt.

A nyilvántartott álláskereső körében az ellátottak aránya összességében csökkent (0,4 százalékponttal) az előző év azonos időpontjához képest: az álláskereső 12–12%-a álláskeresői járadékban, illetve álláskeresői segélyben, 24%-a szociális ellátásban részesült. A nyilvántartott állás nélküliek 52%-a ugyanakkor nem kapott semmilyen pénzügyi ellátást.

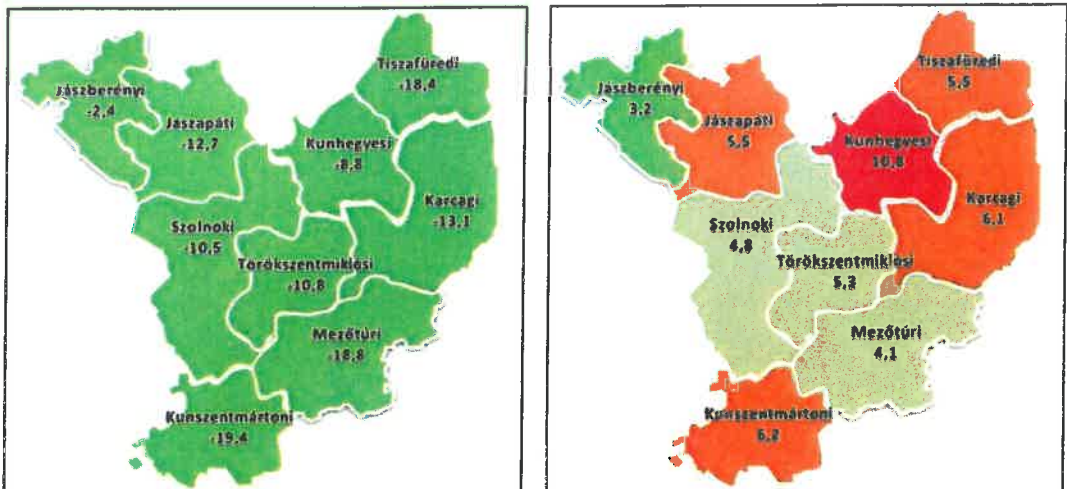
Szeptember végén 4,2 ezer betöltetlen álláshelyet tartottak nyilván, számuk 24%-kal elmaradt az egy évvel korábbtól. Tíz üres álláshelyre 41 álláskereső jutott, 16-tal több, mint 2019 szeptemberében.

36. táblázat: A nyilvántartott álláskereső főbb jellemzői 2019–2020. III. negyedév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

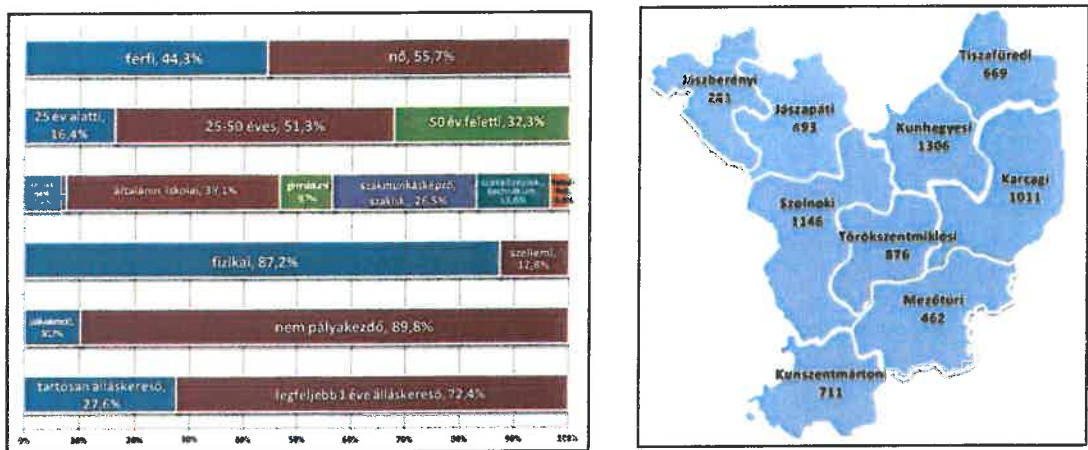
| Időpont | Nyilvántartott álláskereső | Ebből: | | | Bejelentett betöltetlen álláshely | Álláskeresői járadékban | Álláskeresői segélyben | Szociális ellátásban | |
|---------|----------------------------|--------|------------|---------------|-----------------------------------|-------------------------|------------------------|----------------------|-------|
| | | nő | pályakezdő | 25 éven aluli | | | | | |
| Szám | | | | | | | | | |
| 2019. | január | 13 981 | 7 710 | 1 227 | 2 062 | 4 244 | 2 052 | 1 612 | 3 433 |
| | február | 14 665 | 8 051 | 1 377 | 2 315 | 5 938 | 2 102 | 1 614 | 3 561 |
| | március | 14 867 | 8 283 | 1 374 | 2 318 | 5 215 | 2 187 | 1 613 | 3 434 |
| | április | 14 186 | 8 010 | 1 298 | 2 201 | 5 487 | 2 378 | 1 616 | 3 357 |
| | május | 14 013 | 7 910 | 1 215 | 2 108 | 5 250 | 2 156 | 1 641 | 3 386 |
| | június | 13 703 | 7 707 | 1 282 | 2 161 | 5 782 | 1 816 | 1 716 | 3 338 |
| | július | 13 861 | 7 914 | 1 445 | 2 339 | 5 765 | 1 928 | 1 717 | 3 329 |
| | augusztus | 13 829 | 7 881 | 1 485 | 2 383 | 5 173 | 1 979 | 1 694 | 3 269 |
| | szeptember | 13 784 | 7 864 | 1 549 | 2 439 | 5 553 | 1 871 | 1 681 | 3 143 |
| | október | 13 507 | 7 668 | 1 439 | 2 290 | 5 120 | 1 878 | 1 667 | 3 096 |
| | november | 13 341 | 7 512 | 1 276 | 2 116 | 5 118 | 1 921 | 1 675 | 2 969 |
| | december | 13 284 | 7 280 | 1 108 | 1 909 | 4 344 | 1 966 | 1 657 | 3 110 |
| 2020. | január | 14 405 | 7 890 | 1 215 | 2 050 | 3 630 | 2 118 | 1 689 | 3 223 |
| | február | 15 136 | 8 314 | 1 348 | 2 279 | 4 446 | 2 135 | 1 742 | 3 483 |
| | március | 15 951 | 8 830 | 1 303 | 2 279 | 4 411 | 2 580 | 1 776 | 3 445 |
| | április | 17 835 | 9 881 | 1 403 | 2 613 | 3 994 | 3 392 | 1 813 | 3 450 |
| | május | 19 605 | 10 894 | 1 369 | 2 782 | 4 224 | 4 288 | 1 891 | 3 705 |
| | június | 19 959 | 10 989 | 1 535 | 3 059 | 4 484 | 3 618 | 2 015 | 3 830 |
| | július | 19 355 | 10 599 | 1 719 | 3 622 | 5 094 | 2 694 | 2 057 | 3 663 |
| | augusztus | 18 759 | 10 357 | 1 774 | 3 608 | 4 134 | 2 311 | 2 060 | 3 696 |
| | szeptember | 17 448 | 9 700 | 1 736 | 3 316 | 4 248 | 2 113 | 2 056 | 4 243 |

A nyilvántartott álláskereső számának százalékos változását mutatja a megye járásaira bontva a 29. ábra. A megye minden járásában csökkent a nyilvántartott álláskereső száma, legnagyobb mértékben a Kunszentmártoni járásban.



29. ábra: A nyilvántartott álláskeresők létszámának változása (2017-2018. év), valamint a relatív mutató (az álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességhez) az egyes járásokban
 Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal

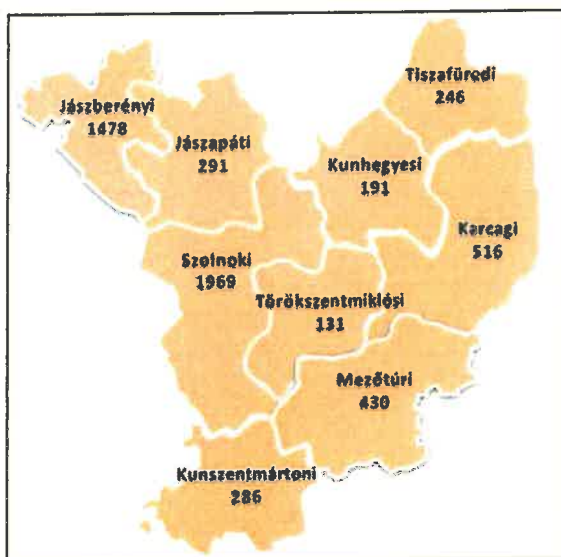
Az álláskeresők 45%-a legfeljebb 3 hónapja, 27%-a tartósan, egy évet meghaladóan nem tudott elhelyezkedni. A tartósan állás nélküli lévők száma 11%-kal kevesebb a 2017. szeptemberinél. Az álláskeresők 45%-a legfeljebb az általános iskola 8 osztályával, 26%-a szakmunkás, szakiskolai bizonyítvánnyal, 25%-a érettségivel, illetve technikus végzettséggel, 4,0%-a diplomával rendelkezett. Az álláskeresők összetételét mutatja a 30. ábra.



30. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megyei álláskeresők összetétele (2018), valamint a közfoglalkoztatásban dolgozók száma járásonként (2018. novemberi zárólétszám, fő)
 Forrás: Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal

Az álláskeresők mellett további mintegy 6,1 ezer fő dolgozik közfoglalkoztatásban a megyében 2018. év végén. A közfoglalkoztatásban dolgozók iskolai végzettsége jellemzően alacsonyabb, 58,4%-uk legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik, 22,4%-uk szakmunkásképzőt végzett, 6,1%-uk gimnáziumot, 8,9%-uk szakközépiskolát vagy technikumot. A közfoglalkoztatottak több mint 61 százaléka nő.

Az év során összesen 30.064 új álláshelyet jelentettek be a munkáltatók a megyében. Az állásbejelentések száma lényegében megegyezik az előző éves adattal (0,4%-kal haladja meg azt). A bejelentések közül 24.307 támogatott álláshelyre irányult, ebből 17.877 közfoglalkoztatásra. A nem támogatott, piaci álláshelyek száma 5.757 volt (31. ábra).



31. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2018. évben bejelentett, nem támogatott álláshelyek száma a munkavégzés helye alapján

Forrás: KSH

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2015-2018 időszakban jelentősen megnőtt a külföldi munkavállalók száma (jellemzően Ukrajnából érkeztek), közel megszűzöröződött a számuk.

6.3.3. Kisebbségek és hátrányos helyzetű társadalmi csoportok helyzete a megyében
Jász-Nagykun-Szolnok megyében a 2016-os mikrocenzus adatai szerint közel húszezer roma és 2300 német nemzetiségű lakos él (37. táblázat), noha a statisztika csak a magukat nemzetiségi származásúnak vallókat tartalmazza (ekképpen a tényleges értékek ettől jelentősen el is térhetnek). A magyarországi nemzetiségek közül egyedül szlovének nem élnek a megyében.

37. táblázat: A nemzetiséghez tartozás nemek szerint, 2016

Forrás: http://www.ksh.hu/mikrocenzus2016/kotet_12_nemzetisegi_adatok

| | Férfi | | Nő | | Összesen | | Ország összesen |
|---------------|--------------|----------------------------|--------------|----------------------------|--------------|----------------------------|-----------------|
| | Észak-Alföld | Jász-Nagykun-Szolnok megye | Észak-Alföld | Jász-Nagykun-Szolnok megye | Észak-Alföld | Jász-Nagykun-Szolnok megye | |
| Népesség | 702 972 | 177 452 | 757 658 | 192 116 | 1 460 630 | 369 568 | 9 803 837 |
| magyar | 696 262 | 176 456 | 751 544 | 191 183 | 1 447 806 | 367 639 | 9 632 744 |
| bolgár | 137 | 47 | 224 | 19 | 361 | 66 | 4 022 |
| cigány (roma) | 41 595 | 9 915 | 40 520 | 9 980 | 82 115 | 19 895 | 309 632 |
| görög | 42 | 10 | 68 | 35 | 110 | 45 | 4 454 |
| horvát | 132 | 25 | 68 | 10 | 200 | 35 | 22 995 |

| | | | | | | | |
|---------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|---------|
| lengyel | 153 | 30 | 208 | 27 | 361 | 57 | 8 245 |
| német | 3 238 | 1 144 | 3 807 | 1 185 | 7 045 | 2 329 | 178 837 |
| örmény | 89 | 12 | 25 | – | 114 | 12 | 2 324 |
| román | 1 985 | 193 | 2 232 | 448 | 4 217 | 641 | 36 506 |
| ruszin | 194 | 12 | 143 | 8 | 337 | 20 | 2 342 |
| szerb | 70 | 28 | 95 | 83 | 165 | 111 | 11 127 |
| szlovák | 142 | 26 | 221 | 44 | 363 | 70 | 29 794 |
| szlovén | – | – | – | – | – | – | 2 700 |
| ukrán | 1 349 | 144 | 1 669 | 142 | 3 018 | 286 | 10 996 |

A roma nemzetiséghez tartozó állampolgárok jelentős részének többszörösen hátrányos a helyzete Jász-Nagykun-Szolnok megyében csakúgy, mint az ország egészében. A legsúlyosabb munkanélküliséggel sújtott térségekben egyes települések egyre visszafordíthatatlanabb szegregációs spirálba kerültek (pl. a Tisza bal parti települései a Tisza-tótól délre). A tartósan munkanélkülivé vált, alacsonyan képzett és sok esetben hátrányosan megkülönböztetett emberek lakhatási körülményei és egészségi állapota tagadhatatlanul rosszabb a többségi társadalom tagjaira jellemző átlagnál.

Összességében a megállapított hátrányos helyzetű gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma a megyében 7188 fő, míg a halmozottan hátrányosaké 6430 fő volt 2019-ben.

A többségi és a kisebbségi társadalom tagjai között mélyülő szakadék öngerjesztő folyamat: a kirekesztés, a diszkrimináció fokozódik, ezáltal az integráció egyre lehetetlenebbé válik, a többség és a kisebbség közötti viszony ellenségesé fajul. A deklarált szándékok ellenére egy-egy szórványos és lokális eredményt hozó programon túl, javulás nem mutatkozik. Javulás csak hosszú távon, az oktatás és a foglalkoztatás diszkriminációmentes (vagy akár pozitív diszkriminációval megerősített) biztosításától remélhető. A szegregált települések, illetve településrészek szociális rehabilitációjára vonatkozó uniós és hazai irányelvek a komplex beavatkozások szükségességét hangsúlyozzák: a lakhatás, a foglalkoztatás, az oktatás és az egészségügy körébe tartozó problémák együttkezeléséről várható fenntartható eredmény az érintett társadalmi csoportok számára.

A legnagyobb nemzetiség, a cigányság helyzetének kezelése az egyik, ha nem a legfontosabb kérdés a megyében, melyet a megye és a települések vezetőinek figyelembe kell venni a 2021-2030 közötti fejlesztési elképzelések során. Ezek a problémák ugyanis számos más területre (demográfia, elvándorlás, munkaerőhelyzet, tőkevonzó képesség, idegenforgalom stb.) hatást gyakorolnak.

7. A települések intézményfelszereltsége

7.1. A lakosság egészségügyi és szociális intézményekkel való ellátottsága és kihasználtsága

Jász-Nagykun-Szolnok megye 78 településén 379.897 személy alapellátásáról kell gondoskodni. Az alapellátást megyénkben 869 szolgálat biztosította, melyből 80,3% az egészségbiztosítási pénztár által finanszírozott szolgáltatást nyújtott.

A hagyományos értelemben vett alapfokú egészségügyi, szociális szolgáltatások minden településen biztosított helyi intézményben, vagy ellátás-szervezési megoldásokon keresztül. A járó- és fekvőbeteg

ellátás központja a 6 kórház: Szolnokon a megyei és a MÁV kórházak, a jászberényi, mezőtúri és karcagi kórházak, továbbá a Tiszazug tekintetében a szentesi kórház.

A lakosság egészségügyi ellátását biztosító kórházi intézmények férőhelyeinek száma 2000 és 2018 között jelentős változáson ment keresztül. A demográfiai folyamatok átrendeződésén túl az intézmények finanszírozási feltételeinek átalakulása, illetve a fenntartási költségek csökkentésének igénye játszott szerepet, így 2018-ban a megyében 2.421 darab kórházi férőhely állt rendelkezésre a 2000. év 2.930 darabjához képest. Az egészségügyi ellátásban megnőtt a járóbeteg-ellátás szerepe, az aktív kórházi ágyak kihasználtságának fokozása, az aktív ágyakon történő kezelési idők lerövidítése. A megye kórházaiban teljesíthető ápolási napok száma 2018-ban 883.665 nap volt, amely kihasználtsága a ténylegesen teljesített ápolási napok viszonylatában 62,6%-os. Jász-Nagykun-Szolnok megye kórházaiból 2018-ban elbocsátott betegek száma 70.119 fő volt.

A járóbeteg szakellátásban a megjelenési esetek száma 2.374.787 eset volt, az elvégzett beavatkozások száma a megyében 2019-ben 13.467.448 darab, a teljesített évi szakorvosi munkaórák száma a járóbeteg szakellátásban pedig 531.773 szék(óra) volt.

Az egészségügyi alapellátás a háziorvosi, házi gyermekorvosi, fogászati és ügyeleti ellátásra tagozódik. Az alapellátás gerincét a háziorvosok adják. Tágabb értelemben az alapellátáshoz tartozik az iskola-egészségügy, a foglalkozás-egészségügy, az anya- és csecsemővédelem, valamint a védőnői szolgálat.

2019-ben 167 fő háziorvos és 48 fő házi gyermekorvos teljesített szolgálatot a megye egészségügyi ellátó rendszerében, amely mindössze 83,9% illetve 78,7%-a a 2000. év értékének. Ezen folyamattal elienétesen a háziorvosi szolgálathoz tartozó szakápolók/ápolók száma 2019-re 232 főre nőtt a 2000. év 220 fős értékéhez képest. A háziorvosok által ellátott szolgálatok száma nem változott, számuk 201, míg a házi gyermekorvosi szolgálatok száma a 2000. év 90%-ra, 55 szolgálatra csökkent. A fenti értékek megítélést árnyalja, hogy a háziorvosok helyettesítésben ellátott szolgálatainak száma 2014 óta folyamatosan növekszik, értéke 2019-ben már a 34 szolgálatot is elérte, amely a szolgálatok 17%-a. A megyei házi gyermekorvosok helyettesítésben ellátott szolgálatainak aránya 12,7%. 2019-ben a háziorvosi ellátásban a megjelentek és a meglátogatottak száma összesen 2.453.815 eset, míg a házi gyermekorvosi ellátásban 420.958 eset volt (38. táblázat).

2019-ben a 106 fogorvosi praxisból 13 betöltetlen volt (12,3%), azaz helyettesítésben látták el.

Megyénk számos településén nincs tehát házi gyermekorvosi praxis, sőt egyes településeken az orvoshiány megoldásaként a már meglévő gyermekközveteket is összevonták a felnőtt ellátással, így az itt élő gyermekek mindennapi ellátását a felnőtt lakosságot is ellátó háziorvos biztosítja. E vegyes (felnőtt+gyermek) ellátást nyújtó háziorvosok szakmai munkáját hívatott segíteni a Mozgó Szakorvosi Szolgálatok működése. Ez egy olyan speciális szakorvosi ellátást jelent, mely nem fix telephelyen működik, hanem egy-egy terület lakosságát úgy látja el, hogy a hozzá tartozó kistélepüléseken felváltva ("körforgásos" jelleggel) tart szakrendelést. Ez a magyar sajátosságként is említhető ellátási forma elsősorban az anya- és csecsemővédelem területén terjedt el. A Mozgó Szakorvosi Szolgálatok (gyermekgyógyászati és szülész-nőgyógyászati MSZSZ) működését évek óta a stagnálás jellemzi, a legtöbb érintett településen nem biztosított ez az ellátási forma.

38. táblázat: Helyettesítéssel ellátott települések Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Forrás: JNSZ Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály

| Alapellátás típusa | Helyettesítéssel ellátott települések megnevezése | Ellátatlan települések megnevezése |
|---------------------------------|---|------------------------------------|
| Vegyes háziiorvosi praxis (18) | Szajol, Besenyszög, Tizasüly, Szászberek, Tiszajenő, Tiszatenyő, Alattyán, Jászkisér, Jászdózsa, Jánoshida, Berekfürdő, Tiszabő, Mezőhék, Szelevény, Csépa, Tisasas, Öcsöd (2) | nincs |
| Felnőtt háziiorvosi praxis (15) | Újszász, Kengyel, Fegyvernek, Jászárokszállás, Jászberény, Jászfényszaru (2), Jászladány (2), Jászapáti (2), Kunmadaras, Abádszalók, Mezőtúr, Túrkeve | nincs |
| Házi gyermekorvosi praxis (6) | Törökszentmiklós, Fegyvernek, Jászberény, Kunmadaras, Tiszafüred, Mezőtúr | nincs |
| Fogorvosi alapellátás (13) | Szászberek, Tiszajenő-Vezseny, Tiszavárkony, Kőteiek, Tizasüly, Jászladány, Jászsalsószentgyörgy, Jászdózsa, Tiszaderzs, Tizzaszólós, Kunhegyes, Mezőtúr, Tiszaföldvár | nincs |
| Területi védőnői körzet (29) | Besenyszög, Szolnok, Kengyel, Örményes, Kuncsorba, Jászberény, Pusztamonostor, Jászapáti, Jászladány (2), Jászkisér, Jánoshida, Karcag (2), Kisújszállás, Kenderes, Tiszafüred, Tizzaszólós, Tiszaörs, Tiszabő, Tiszabura, Kunhegyes (2), Tiszaroff, Mezőhék, Mezőtúr, Mesterszállás, Csépa, Szelevény, Tiszaföldvár, Mezőhék, Mesterszállás, Szelevény, Tiszaföldvár, Csépa, Tizsakürt | nincs |
| Iskola védőnői körzet (1) | Karcag | nincs |

Jász-Nagykun-Szolnok megye alapellátási helyzetének javítása érdekében megoldásra váró legfőbb probléma az ellátás személyi feltételrendszerének biztosítása, mely nemcsak megyénkben, hanem az ország egész területén évről-évre egyre fokozódó ellátási gondokat okoz. A már évek óta betöltetlen háziiorvosi körzetekben a lakosság biztonságos és folyamatos ellátásának biztosítása állandó helyettesítéssel történik. A háziiorvosi rendszer fenntarthatóságának kockázatát vetítik előre: az előregedő humán kapacitás és az emelkedő betöltetlen praxisszám. Az elkövetkezendő években a körülmények változatlansága mellett e probléma halmozott jelentkezésével kell számolni. A háziiorvosi praxisfinanszírozás emelése, a praxisvásárlási és letelepedési pályázatok egyelőre nem hozták meg a várt áttörést. A háziiorvosi ellátás személyi feltételének biztosításában fő probléma, hogy az ellátást nyújtó háziiorvosok 45,5%-a 61 év feletti, közülük 55,1% 65 év feletti. A megye területén szolgálatot teljesítő háziiorvosok átlag életkora 58 év, kevés az új belépő a rendszerbe.

Szintén évek óta gondot jelent a megye lakossága részére legalább heti pihenőnapokon, munkaszüneti- és ünnepnapokon a fogorvosi ügyeleti ellátás biztosítása. A Törökszentmiklói- (kivéve Törökszentmiklós), Karcagi-, Tiszafüredi-, Kunhegyesi-, Mezőtúri-, Kunszentmártoni- (kivéve: Cibakháza), Jászberényi- (kivéve: Jászberény) Jászapáti (kivéve: Jánoshida, Alattyán) járás településein, valamint Martfűn élő személyek részére nem biztosított fogorvosi ügyeleti ellátás.

A mentési tevékenységet 16 telephelyről 39 db mentőgépjárművel, 1 db mentő helikopterrel és 322 fős szakállománnyal végezte az Országos Mentőszolgálat Észak-alföldi Régió Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kirendeltsége.

Megyénkben 5 egészségügyi szolgáltató végzett közfinanszírozott betegszállítást 24 db aktív és 6 db tartalék gépjárművel. A mentési és betegszállítási feladatok végrehajtására a rendelkezésre álló kapacitások lehetővé tették a biztonságos feladatellátást.

2018-ban Jász-Nagykun-Szolnok megyében 183 volt a betöltött védőnői álláshelyek száma, amely a 2000-es évek óta folyamatosan csökkenő tendenciát mutat. A védőnői ellátásban legáltalánosabb probléma a személyi feltétel hiánya. A tartósan betöltetlen területi védőnői státuszok évek – évtizedek óta állandó helyettesítéssel vannak ellátva. A területen a helyettesítések megszervezésénél közlekedési gondok jelentenek elsődleges problémát. A tartósan betöltetlen védőnői státuszok helyettesítéssel történő biztosítása az ellátandók körét igen hátrányosan érinti. A többlet terhek csökkentése mellett az üres státuszok betöltésének legfőbb szakmai indoka az ellátandó lakosság hozzáférési esélyegyenlőségének biztosítása a védőnői ellátás területén is. A finanszírozás emelése és a védőnői bérezés rendezése egyelőre nem tudott jelentős változást hozni.

Az egészségügy prevenciók kapacitásainak megerősítéseként működő Egészségfejlesztési Irodák jöttek létre 2013-2018 között kistérségi alapon önállóan és másokkal együttműködve. Az illetékességi területükhöz tartozó teljes lakosság testi, lelki egészségi szükségleteinek, igényeinek és élethelyzetének megfelelő, az egészséggel összefüggő egyéni képességek fejlesztésére, közösségi cselekvések erősítésére, az egészséget támogató környezet kialakítására és fenntartására irányuló tevékenységeket végeznek, koordinálnak, illetve mozdítanak elő.

Jász-Nagykun-Szolnok megye lakosságának gyógyszerellátási helyzete biztonságosnak és évek óta kiegyensúlyozottnak mondható.

2018-ban a megyében 127 gyógyszerellátó hely működött, ebből

- 93 közforgalmú gyógyszertár,
- 28 fiókgyógyszertár,
- 1 orvosi kézi gyógyszertár (Nagyrev-Tiszainoka háziorvosi praxisban) és
- 5 kórházi gyógyszertár, melyek közül 3 lakossági gyógyszerellátást biztosító tevékenységet is végez, továbbá
- 30 gyógyszertáron kívüli gyógyszerforgalmazó egység (üzlet, benzinkút) is működött.

A lakosság közvetlen gyógyszerellátása az alábbi 8 településen nem volt megoldott:

- Csataszög (330 fő)
- Hunyadfalva (190 fő)
- Jászágó (735 fő)
- Jászivány (398 fő)
- Mesterszállás (702 fő)
- Mezőhék (355 fő)
- Tiszabó (1985 fő) és
- Tiszaderzs (1165 fő).

3 településen van teljes, 24 órát lefedő gyógyszertári ügyelet/készenlét (Szolnok, Jászberény, Törökszentmiklós), így a lakosság biztonságos gyógyszerellátása folyamatosan biztosított, más településeken a hétvégén csak néhány órás gyógyszertári ügyelet biztosított.

A bölcsődei férőhelyek száma 2005-re erősen lecsökkent, majd 2010-től újra növekedett, miközben a bölcsődébe beiratott gyermekek száma is növekvő tendenciát mutat. Az időszak elején kihasználatlanság, a végén már túlterheltség mutatkozik. A 35 bölcsődébe beiratott gyermekek száma a megyében 2019-ben 1.375 fő volt, amely a rendelkezésre álló 1.498 férőhely 91,8 %-os

kihasználtságát jelenti. Emellett 3 mini bölcsőde és 18 családi bölcsőde is működik a megyében 23, illetve 105 férőhelyet biztosítva a kisgyermek számára. Ezen típusú intézmények kihasználtsága 100%-os.

A települési önkormányzatok ellátási kötelezettsége egyes szociális intézmények és ellátási formák tekintetében folyamatosan – a költségvetési támogatások csökkentésével összefüggésben – szűkült, bizonyos ellátó funkciók biztosítása egyre nagyobb népesség-kategóriába tartozó településeken váit csak kötelezővé. Ez a „könnyítés” az önkormányzatok számára finanszírozási oldalról kedvező, ugyanakkor az ellátásra szoruló lakosság szempontjából korántsem előnyös. A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények működő férőhelyeinek száma 2000-hez képest mindössze 16%-kal növekedett, 2019-ben a megyében 3.712-t tettek ki. A rendelkezésre álló férőhelyeket 3.608 fő gondozott foglalja, amely 97,2%-os kapacitás-kihasználtságot jelent. Az időseket is ellátó nappali otthonok száma a megyében 63 darab, a tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények száma pedig 40 darab volt 2019-ben. Az önkormányzat kezelésében levő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények száma 23, amely 1.664 férőhelyet kínált a vizsgált évben. A nevezett kapacitást 1.585 fő gondozott vette igénybe, 95,3%-os kapacitás-kihasználtságot elérve. Idősek nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma a megyében 2019-ben 1.644 darab volt, amelyben 1.508 fő gondozottat láttak el (91,7%-os kapacitás-kihasználtság). Házi segítségnyújtásban 2019-ben 3.437 fő részesült, amely érték a 2000. évhez képest 51%-os növekedést jelent.

A szociális étkeztetésben részesülők száma 2000. óta folyamatosan nő, 2019-ben 65%-kal magasabb értéket kiteve elérte a 7.881 főt.

7.2.1. Köznevelés

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 429 db köznevelési intézmény található (39. táblázat). A táblázatban feltüntettük az adott köznevelési intézmény darabszáma mellett, hogy hány településen található, valamint a fenntartó típusát. 2020-tól az SZC-k által működtetett szakgimnáziumok ötéves technikummá alakultak át, a szakmákra specializálódott szakközépiskolákból pedig szakképző iskolák lettek, amelyben a képzési idő továbbra is három év. Ezekkel a hároméves képzésekkel szakképzettség szerezhető, míg a technikai képzéseken a szakképzettség mellett érettségi megszerzésére is van lehetőség.

39. táblázat: Köznevelési intézmények száma Jász-Nagykun-Szolnok megyében (2018)

Forrás: JNSZ Megyei Kormányhivatal

| járás neve | óvoda | általános iskola | gimnázium | készségfejlesztő iskola | technikum | szakképző iskola |
|------------------------------|---|--|--|-------------------------------------|--|--|
| | intézményszám, db | | | | | |
| Jászapáti járás (34 db) | 13 8 településen 12 önkormányzati 1 egyházi | 17 8 településen 12 tankerületi 5 egyházi | 1 1 településen 1 egyházi | – | 1 1 településen 1 egyházi | 2 1 településen 2 egyházi |
| Jászberényi járás (53 db) | 21 9 településen 18 önkormányzati 2 egyházi 1 alapítványi | 17 4 településen 14 tankerületi 3 egyházi | 6 2 településen 3 tankerületi 3 egyházi | 1 1 településen 1 tankerületi | 5 2 településen 1 tankerületi 1 szakképzési centrum 3 egyházi | 3 1 településen 1 szakképzési centrum 1 egyházi 1 tankerületi |
| Karcagi járás | 23 | 22 | 4 | 1 | 5 | 6 |

| Járás neve | óvoda | általános iskola | gimnázium | készségfejlesztő iskola | technikum | szakképző iskola |
|---------------------------------------|--|---|---|-------------------------------------|---|---|
| intézményszám, db | | | | | | |
| (61 db) | 5 településen 14 önkormányzati 1 tankerületi 8 egyházi | 5 településen 8 tankerületi 14 egyházi | 2 településen 1 Agrármin. 2 egyházi 1 közhasznú nonprofit Kft | 1 településen 1 tankerületi | 2 településen 1 Agrármin. 1 szakképzési centrum 3 egyházi | 3 településen 1 tankerületi 1 Agrármin. 1 szakképzési centrum 2 egyházi 1 tankerületi |
| Kunhegyesi járás (27 db) | 12 6 településen 9 önkormányzati 2 egyházi 1 alapítványi | 11 6 településen 4 tankerületi 3 egyházi 4 alapítványi | 2 2 településen 1 szakképzési centrum 1 közhasznú nonprofit Kft | – | 1 1 településen 1 szakképzési centrum | 1 1 településen 1 szakképzési centrum |
| Kunszentmártoni járás (46 db) | 21 11 településen 18 önkormányzati 1 tankerületi 2 egyházi | 19 6 településen 19 tankerületi | 1 1 településen 1 tankerületi | 1 1 településen 1 tankerületi | 2 2 településen 1 tankerületi 1 szakképzési centrum | 2 1 településen 1 szakképzési centrum 1 tankerületi |
| Mezőtúri járás (38 db) | 16 5 településen 12 önkormányzati 4 egyházi | 14 2 településen 9 tankerületi 5 egyházi | 3 2 településen 2 szakképzési centrum 1 egyházi | – | 3 2 településen 2 szakképzési centrum 1 egyházi | 2 2 településen 2 szakképzési centrum |
| Szolnoki járás (109 db) | 45 15 településen 35 önkormányzati 1 tankerületi 6 egyházi 1 nonprofit Kft. 1 alapítványi 1 egyesület | 30 13 településen 19 tankerületi 1 szakképzési centrum 9 egyházi 1 egyesület | 10 2 településen 4 tankerületi 2 szakképzési centrum 1 egyházi 1 alapítványi 1 egyesület 1 nonprofit Kft. | 2 1 településen 2 tankerületi | 12 3 településen 10 szakképzési centrum 1 HM 1 alapítványi | 10 3 településen 9 szakképzési centrum 1 tankerületi |
| Tiszafüredi járás (22 db) | 9 7 településen 7 önkormányzati 2 egyházi | 9 7 településen 7 tankerületi 2 egyházi | 2 1 településen 1 tankerületi 1 közhasznú nonprofit Kft. | – | 1 1 településen 1 szakképzési centrum | 1 1 településen 1 szakképzési centrum |
| Törökszentmiklósi járás (39 db) | 18 7 településen 15 önkormányzati 3 egyházi | 15 7 településen 7 tankerületi 7 egyházi 1 országos nemzetiségi önkormányzati | 2 1 településen 2 egyházi | – | 2 1 településen 1 Agrármin. 1 szakképzési centrum | 2 1 településen 1 Agrármin. 1 szakképzési centrum |
| Mindösszesen | 178 | 154 | 31 | 5 | 32 | 29 |

A megye köznevelési intézményeiben tanulók számát (megjelenítve a hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekek számát) a 40. táblázat tartalmazza. A köznevelési intézményekbe 59.856 fő jár mindösszesen: 9,6%-uk hátrányos helyzetű (2H), míg 10,6%-uk halmozottan hátrányos helyzetű (3H).

40. táblázat: Köznevelési intézményekben tanulók száma Jász-Nagykun-Szolnok megyében (2018)

Forrás: JNSZ Megyei Kormányhivatal

| Járás neve | óvoda | általános iskola | gimnázium | készségfejlesztő iskola | technikum | szakképző iskola |
|-------------------|----------------------------|----------------------------|--------------------------|-------------------------|--------------------------|--------------------------|
| Jászapáti járás | 1162 2H: 133 3H: 201 | 2513 2H: 421 3H: 638 | 270 2H: 14 3H: 4 | – | 55 2H: 6 3H: 14 | 215 2H: 9 3H: 35 |
| Jászberényi járás | 1897 2H: 113 3H: 85 | 3955 2H: 332 3H: 151 | 1378 2H: 34 3H: 16 | 35 2H: 1 3H: 3 | 1223 2H: 35 3H: 23 | 417 2H: 38 3H: 36 |
| Karcagi járás | 1518 2H: 222 3H: 270 | 3396 2H: 494 3H: 724 | 684 2H: 24 3H: 20 | 16 2H: 4 3H: 3 | 714 2H: 40 3H: 48 | 887 2H: 97 3H: 156 |

| Járás neve | óvoda | általános iskola | gimnázium | készségfejlesztő iskola | technikum | szakképző iskola |
|-------------------------|--|--|---|--|---|---|
| Kunhegyesi járás | 884 2H: 139 3H: 459 | 2025 2H: 365 3H: 988 | 203 2H: 16 3H: 20 | - | 44 2H: 1 3H: 3 | 287 2H: 47 3H: 137 |
| Kunszentmártoni járás | 1121 2H: 192 3H: 101 | 2549 2H: 460 3H: 317 | 350 2H: 8 3H: 10 | 32 2H: 4 3H: 10 | 138 2H: 2 3H: 0 | 203 2H: 11 3H: 25 |
| Mezőtúri járás | 873 2H: 132 3H: 5 | 1820 2H: 219 3H: 19 | 410 2H: 10 3H: 1 | - | 576 2H: 34 3H: 7 | 367 2H: 32 3H: 12 |
| Szolnoki járás | 3520 2H: 262 3H: 167 | 8328 2H: 667 3H: 480 | 2697 2H: 33 3H: 18 | 38 2H: 1 3H: 2 | 3451 2H: 93 3H: 68 | 1883 2H: 158 3H: 193 |
| Tiszafüredi járás | 633 2H: 96 3H: 82 | 1326 2H: 187 3H: 247 | 508 2H: 15 3H: 16 | - | 92 2H: 19 3H: 17 | 181 2H: 34 3H: 55 |
| Törökszentmiklósi járás | 1202 2H: 130 3H: 107 | 2362 2H: 298 3H: 194 | 388 2H: 15 3H: 35 | - | 336 2H: 17 3H: 36 | 424 2H: 41 3H: 81 |
| Mindösszesen | 12810 2H: 1419 3H: 1477 | 28544 2H: 3443 3H: 3758 | 6888 2H: 169 3H: 140 | 121 2H: 10 3H: 18 | 6629 2H: 247 3H: 216 | 4864 2H: 467 3H: 730 |

A megyében fő munkaviszony keretében, pedagógus munkakörben alkalmazott pedagógusok létszámadatait, az ellátott feladat típusa szerint aggregálva életkor szerint a 41. táblázatban foglaltuk össze. A táblázatból jól látható, hogy a pedagógus utánpótlással jelentős problémák vannak.

41. táblázat: Fő munkaviszony keretében, pedagógus munkakörben alkalmazott pedagógusok létszámadatai megyei szinten, az ellátott feladat típusa szerint aggregálva életkor szerint (2018)
Forrás: JNSZ Megyei Kormányhivatal

| Feladat típusa | Pedagógusok száma életkor szerint | | | | | | | | | |
|---|-----------------------------------|------------|------------|------------|------------|------------|-------------|-------------|------------|--------------------|
| | Kevesebb, mint 25 éves | 25-29 éves | 30-34 éves | 35-39 éves | 40-44 éves | 45-49 éves | 50-54 éves | 55-59 éves | 60-64 éves | Több, mint 64 éves |
| alapfokú művészetoktatás | 11 | 22 | 32 | 27 | 32 | 27 | 30 | 29 | 21 | 9 |
| általános iskola | 29 | 121 | 233 | 342 | 417 | 450 | 557 | 484 | 243 | 19 |
| fejlesztő nevelés-oktatás | | | 1 | 2 | 4 | 4 | 2 | 1 | 1 | |
| gimnázium | 3 | 16 | 36 | 55 | 128 | 103 | 127 | 93 | 67 | 7 |
| készségfejlesztő iskola | 1 | | 4 | 3 | 6 | 5 | 4 | 2 | 4 | |
| kollégium | | 1 | 10 | 12 | 14 | 12 | 18 | 32 | 19 | |
| óvoda | 35 | 73 | 91 | 104 | 143 | 185 | 204 | 259 | 60 | 3 |
| pedagógiai szakszolgálat, pedagógiai-szakmai szolgáltatások | 2 | 10 | 13 | 25 | 28 | 20 | 27 | 16 | 7 | 1 |
| utazó gyógypedagógusi, utazó konduktor hálózat | | 2 | 1 | | 1 | 3 | 2 | | 1 | |
| technikum | 4 | 20 | 48 | 81 | 115 | 101 | 112 | 93 | 65 | 4 |
| szakképző iskola | 1 | 9 | 20 | 53 | 61 | 50 | 63 | 82 | 55 | 2 |
| Mindösszesen | 86 | 274 | 489 | 704 | 949 | 960 | 1146 | 1091 | 543 | 45 |

A megyében három tankerületi központ található: Szolnokon, Jászberényben és Karcagon:

- Szolnoki Tankerületi Központ 19 település 37 intézménye tartozik
- Jászberényi Tankerületi Központ 17 település 24 intézménye tartozik
- Karcagi Tankerületi Központ 21 település 34 intézménye tartozik.

Szakképzés

Jász-Nagykun-Szolnok megyében jelenleg két szakképzési centrum összesen 19 iskolával működik:

- Karcagi Szakképzési Centrum
6 járás, 7 településén, 8 iskolájában, 21 helyszínen folyik a nappali és felnőttoktatás.
- Szolnoki Szakképzési Centrum
11 iskolájában, 4 településen folyik a nappali és felnőttoktatás.

A megyei szakképzési centrumok nappali és felnőttoktatásban érettségi előtt és után is biztosítanak szakképzést. A Centrumokban a felnőttoktatás keretein belül esti munkarendben is folyik szakképzés, ahol a második szakképesítés megszerzésére történő felkészítés térítésmentes. Felnőttképzési szerződés alapján, iskolarendszeren kívüli képzés is folyik a tagiskolákban.

A két megyebeli szakképzési centrum iskolái valamennyi szakképzéshez kapcsolódó intézménytípusban lát el alapfeladatot:

- szakképző iskola
- technikum és technikum nyelvi előkészítővel, angol-magyar két tanítási nyelvű osztállyal
- gimnázium
- Dobbantó program, illetve Szakképzési Hídprogram
- kollégium.

A Karcagi SZC 8 tagintézménye 21 ágazatban, a Szolnoki SZC 11 tagiskolája 31 ágazatban jogosult beiskolázásra. A széleskörű képzési lehetőség ellenére a demográfiai folyamatok miatt nem lehet megyei szinten tanulói létszám növekedésére számítani. A KSH szerint Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2018-ban 11.493 diák tanult a szakképzésben.

Folyamatban van az Ágazati Képzőközpontok kialakítása, amely leendő szervezetek a szakképzési centrumok vállalati kapcsolatainak erősítését, az intézmények hatékony és gazdaságos fenntartását, a szakképzési rendszer infrastruktúrájának fejlesztését szolgálják majd.

7.2.2. Felsőoktatás

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2016. július 1. óta saját, önálló székhellyel rendelkező felsőoktatási intézmény nem található. Jelenleg az alábbi felsőoktatási intézményeknek van képzőhelye a megyében:

Eszterházy Károly Egyetem Pedagógiai Kar Jászberényi Campus

Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

- csecsemő- és kisgyermeknevelő alapszak
- közösségszervezés alapszak
- óvodapedagógus alapszak
- tanító alapszak
- gyógypedagógia alapszak

Informatikai Kar

- programtervező informatikus alapszak
- programtervező informatikus [fejlesztő] felsőoktatási szakképzés

Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar Szolnok Campus

Felsőoktatási szakképzés:

- Gazdálkodási és menedzsment
- Pénzügy és számvitel [vállalkozási]
- Turizmus-vendéglátás [turizmus]
- Kereskedelem és marketing [logisztika]

Alapképzés:

- Gazdálkodási és menedzsment
- Kereskedelem és marketing
- Pénzügy és számvitel
- Turizmus-vendéglátás
- Vidékfejlesztési agrármérnöki
- Ápolás és betegellátás [ápoló] – új szak, 2021/2022-es tanévtől
- Ápolás és betegellátás [dietaikus] – új szak, 2021/2022-es tanévtől
- Ápolás és betegellátás [gyógytornász] – új szak, 2021/2022-es tanévtől
- Egészségügyi gondozás és prevenció [népegészségügyi ellenőr] – új szak, 2021/2022-es tanévtől
- Egészségügyi gondozás és prevenció [védőnő] – új szak, 2021/2022-es tanévtől

Mesterképzés:

- Vállalkozásfejlesztés
- egészségügyi menedzser – új szak, 2021/2022-es tanévtől

A Debreceni Egyetem Gazdaságtudományi Kar Szolnok Campusa rendelkezik nagyobb hallgatói létszámmal, a 2020. december 31-i állapot alapján Szolnokon 467 fő hallgató volt jogviszonyban. Az intézményekben a kötelező testnevelés mellett szervezett sporttevékenység nem folyik.

7.3. Kulturális, szabadidő-, turisztikai információs, szálláshely-szolgáltató, sport-, kereskedelmi, és szolgáltató intézményekkel való ellátottság, ill. az intézmények kihasználtsága

7.3.1. Kulturális intézmények és rendezvények

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2018-ban 88 települési könyvtár működött 2.055.683 kötetes állománnyal. Az egységeket 50.859 fő beiratkozott olvasó használta. A nemzeti és szakkönyvtárak száma a megyében 11, 208.588 darabos leitári állománnyal, amelyek kínálta szolgáltatásokat 1.606 fő olvasó vette igénybe. A munkahelyi, felsőoktatási és egyéb könyvtárak száma 4 darab 141.091 darabos könyvállománnyal. Ezen intézményekben a beiratkozott olvasók száma 2.492 fő volt 2018-ban.

A megye 22 városa közül kilencben, azaz a városok közel felében nincs mozi, ugyancsak kilenc városban nincs semmiféle múzeum. A megyében összesen 15 mozi terem működött 2018-ban, amely 2.745 férőhelyet biztosított. A szolgáltatóegységekben összesen 12.724 előadást mutattak be. Kreatív megoldás a Tiszafüreden működő Mozgó Mozi, amely havonta egy vetítéssel várja az érdeklődő nézőket. A megye egyetlen art mozija, a TISZApART Mozi Szolnokon működik.

Jász-Nagykun-Szolnok megye muzeális intézmények száma 21 darab, amely 151 kiállítást mutatott be 2018-ban a 149.075 fő látogató számára. Szolnok, Jászberény, Karcag, Kisújszállás, Mezőtúr, Tiszafüred és Túrkeve településeken több múzeum és kiállítóhely is működik, míg Abádszalók, Alattyán, Jászapáti, Jászárokszállás, Jászdózsa, Jászboldogháza, Jászfényszaru, Jászkóhalma, Jászszentandrás, Jásztelek, Kenderes, Kunhegyes, Kunszentmárton, Nagykörű, Tiszaföldvár, Tiszavárkony, Törökszentmiklós, Újszász településeken kisebb gyűjtemények, alkotóházak tekinthetők meg.

Közművelődési intézményekből a megyében 166 darab található, ezen intézmények a vizsgált évben 33.809 rendszeres művelődési foglalkozást nyújtottak a helyi lakosok számára (6,5%-kal kevesebbet, mint 2017-ben). A művelődési formákban résztvevők száma 2018-ban 23.611 fő volt, amely komoly csökkenést mutat az előző év 30.727 fős adatához képest. Az alkotó művelődési közösségek száma 562 darab, a tagok száma pedig 8.609 fő volt 2018-ban.

2018-ban a megyében megtartott kulturális rendezvények száma 9.982 darab volt, amelyet 1.284.764 fő látogatott meg. A rendezvények száma hullámzó értéket mutat 2006-tól 2018-ig, s noha a 2006-hoz képest szinte megduplázódott, de 2017-hez képest 5%-kal alacsonyabb volt a megtartott rendezvények száma.

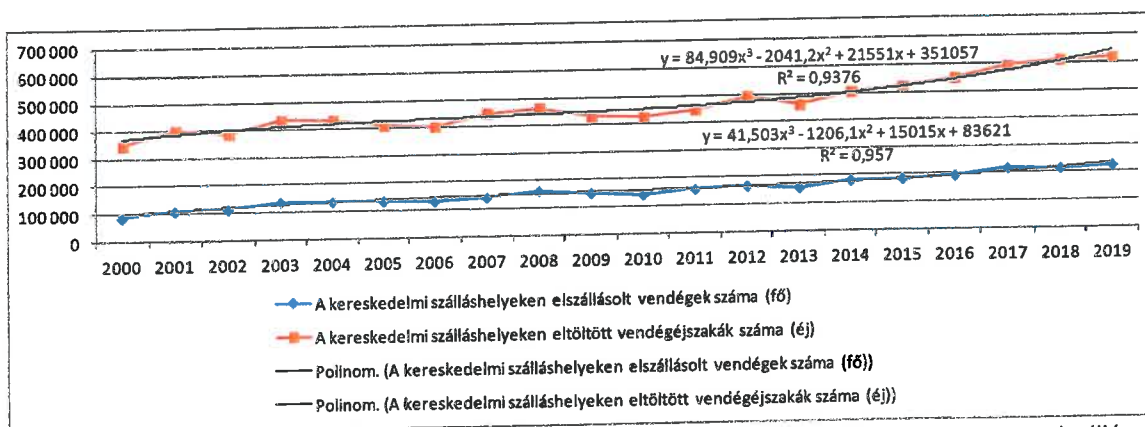
Jász-Nagykun-Szolnok megye kulturális létesítményekben és rendezvényekben gazdagnak mondható. A megyében az alábbi kiállítóhelyek, múzeumok, bemutatóhelyek találhatóak:

- Abádszalók
 - Babamúzeum
- Cserkeszőlő
 - Csipkeház és Bemutatóterem, Révész Márta népi iparművész
- Jászapáti
 - Vágó Pál Helytörténeti Gyűjtemény
- Jászárokszállás
 - Jász-ház
- Jászberény
 - Hamza Gyűjtemény és Jász Galéria
 - Jász Múzeum
 - Sisa József alkotóháza
- Jászkisér
 - Csete Balázs Helytörténeti Gyűjtemény
- Jászszentandrás
 - Első Magyar Triflász Emléktár (Szarvasgombászati Múzeum)
 - IPA (International Police Association) park
- Karcag
 - Bama-féle Szélmalom és Szélmalmi Fogadóház
 - Györffy István Nagykun Múzeum
 - Kántor Sándor Fazekas Tájház
 - Nagykunsági Tájház
 - Orvostörténeti és Patikamúzeum
- Kenderes
 - Horthy Tengerészeti és Kenderesi Néprajzi Kiállító terem
 - Horthy-kastély
- Kengyel
 - Baghy-birtok és Szélmalom (felújítás alatt)

- Kisújszállás
 - Bocskai-ház
 - Papi Lajos Alkotóház
 - Tájház
- Kunmadaras
 - Kossuth Lajos Emlékház
- Kunhegyes
 - Kunkapitány-ház
- Kunszentmárton
 - Helytörténeti Gyűjtemény
- Mezőtúr
 - Badár Balázs Emlékszoba és Fazekas Alkotóház
 - Túri Fazekas Múzeum
 - Városi Galéria
- Nagykörű
 - Cseresznyés Fagyűjtemény
- Öcsöd
 - József Attila Emlékház – Helytörténeti Gyűjtemény
- Rákóczi falva
 - B.A.P. Macihad Macimúzeum
- Szolnok
 - RepTár Szolnoki Repülőmúzeum
 - Sörárium Interaktív Sörmúzeum
 - Chiovini Galéria
 - Szolnoki Művésztelep
 - Tabáni Tájház
 - Damjanich János Múzeum
 - Galéria (volt Zsinagóga)
 - HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum Szolnoki Hadkiegészítési Szakgyűjtemény (Sorkatonai Emlékiállítás)
 - Jelen Kortárs Művészeti Galéria
 - Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltár
 - Szabadtéri Vízügyi Múzeum
- Tiszaderzs
 - Bibliai Múzeum
- Tiszaföldvár
 - Tiszazugi Földrajzi Múzeum
 - Városi Galéria
- Tiszafüred
 - Kiss Pál Múzeum
 - Bőrműves Alkotóház
 - Nyúzó Gáspár Fazekas Tájház
 - Szűcs Imre fazekas műhelye, bemutatóterme
- Túrkeve
 - Finta Múzeum
 - Vadász Pál Kiállító terem

7.3.2. Turisztikai szolgáltató létesítmények

Jász-Nagykun-Szolnok megye kereskedelmi szálláshelyein elérhető férőhelyek száma hektikusan változott 2000-tól kezdődően, amely 2019-ben mért 11.997 értéke szinte megegyezik a 19 évvel ezelőtti értékkel. Ezzel szemben a vendégek száma monoton növekedést mutat, 2019-ben 225.843 fő látogatott el megyei kereskedelmi szálláshelyre szolgáltatások igénybe vételére (32. ábra). A vendégek 48%-a, azaz 108.245 fő szállodában került elszállásolásra. A megyébe látogató vendégek nagy arányban belföldiek. A legtöbb külföldi vendéget Németországból, Romániából és Ukrajnából fogadták az egységek.



32. ábra: Jász-Nagykun-Szolnok megye kereskedelmi szálláshelyek férőhelyei, július 31. valamint az elszállásolt vendégek száma, fő (2000-2019)

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_oga010b.html

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2020. június 30-án 1.638 darab vendéglátóegység működött, amelyek többsége étterem, büfé jellegű üzlet (42. táblázat). A tízezer lakosra jutó vendéglátóhelyek száma a Tiszafüredi kistérségben a legmagasabb, messze felülmúlja a megyei átlagot. A vendéglátóhelyek sűrűségét tekintve Abádszalók és Tiszafüred magasan kiemelkedik, ugyanakkor a kulturális intézmények hiánya e két városban arról tanúskodik, hogy az idegenforgalmi kínálat viszonylag egyoldalú a Tisza-tó mentén.

Átlag fölötti a vendéglátóhelyek sűrűsége a Mezőtúri kistérségben is, míg a Jászberényi és a Szolnoki kistérség a megyei átlagot alulról súrolja ebben a tekintetben. A Kunszentmártoni és a Törökszentmiklósi kistérség ebben a tekintetben a legrosszabbul ellátott kistérségnek számít.

42. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megyei vendéglátóhelyek száma üzlettypus szerint, 2020. június 30.

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

| Üzlettypus | Vendéglátóhely | Ebből: önálló vállalkozók által működtetett | Vendéglátóhely | Ebből: önálló vállalkozók által működtetett |
|--|----------------|---|------------------------------------|---|
| | | | előző év azonos időpontja = 100,0% | |
| Étteremek, büfék | 711 | 305 | 100,0 | 97,4 |
| Cukrászdák | 146 | 78 | 98,0 | 98,7 |
| Italüzletek és zenés szórakozóhelyek | 556 | 318 | 96,9 | 96,4 |
| Munkahelyi, rendezvényi és közétkeztetést végző vendéglátóhelyek | 225 | 55 | 105,1 | 101,9 |
| Összesen | 1 638 | 756 | 99,4 | 97,4 |

A megye gazdag termásvíz-kincs-készletét számos fürdőlétesítmény hasznosítja. Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2019-ben 21 fürdő működött (éppen annyi, mint 2010-ben), ebből 17 egész évben fogadta vendégeit (43. táblázat). A létesítmények szolgáltatási köre alapján legnagyobb arányban strand- és

termálfürdő. Gyógyfürdőből a megyében 9 egység működött. Az idényszerűen működő, kizárólag strandszolgáltatás nyújtó létesítmények száma az elmúlt három évben nem változott, ezek száma 4.

43. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye fürdőinek adatai 2010-2019 között

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fur001a.html

| Év | állandóan üzemelő | idén- szerűen üzemelő | összesen | gyógy- fürdő | termál- fürdő | élmény- fürdő | strand | uszoda | tan- uszoda | egyéb fürdő |
|------|----------------------|-----------------------------|----------|-----------------|------------------|------------------|--------|--------|----------------|----------------|
| 2010 | 15 | 6 | 21 | 7 | 11 | 5 | 8 | 3 | 12 | 4 |
| 2011 | 19 | 7 | 26 | 10 | 11 | 4 | 7 | 2 | 12 | 6 |
| 2012 | 20 | 6 | 26 | 11 | 16 | 9 | 17 | 2 | 5 | – |
| 2013 | 20 | 4 | 24 | 11 | 16 | 8 | 15 | 3 | 6 | – |
| 2014 | 22 | 6 | 28 | 12 | 16 | 10 | 20 | 5 | 6 | 1 |
| 2015 | 21 | 4 | 25 | 10 | 17 | 10 | 19 | 5 | 6 | – |
| 2016 | 21 | 5 | 26 | 6 | 20 | 10 | 21 | 5 | 5 | – |
| 2017 | 19 | 4 | 23 | 9 | 15 | 10 | 16 | 5 | 4 | – |
| 2018 | 18 | 4 | 22 | 9 | 16 | 10 | 19 | 4 | 4 | – |
| 2019 | 17 | 4 | 21 | 8 | 14 | 10 | 18 | 4 | 5 | – |

A fürdők összes befogadóképessége az egységek számának csökkenése ellenére 2010-hez képest 71,9%-kal növekedett, míg a vízfelület szinte nem változott. A befogadóképesség-növekedés a fürdőkben elvégzett szolgáltatási infrastruktúrafejlesztések hatására következett be. A befogadóképesség növekedésével párhuzamosan a látogatók száma is nőtt, ám annak dinamikája jelentősen elmarad a kapacitás-bővüléstől (28,9%). A megyei fürdők jelentős mértékben hozzájárulnak a lakosság egészségi állapotának javításához, az OEP-által finanszírozott kezelésekből 2019-ben 131 ezer fő részesült. A megyei fürdők árbevétele 2010-hez képest megháromszorozódott (44. táblázat).

44. táblázat: Jász-Nagykun-Szolnok megye fürdőinek adatai és teljesítménye 2010-2019 között

https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fur001a.html

| Év | A fürdők napi legnagyobb befogadóképessége, fő | A medencék vízfelülete, m ² | A fürdők személyforgalma, ezer fő | | A fürdők árbevétele, millió Ft |
|------|--|--|-----------------------------------|-----------------------|--------------------------------|
| | | | összesen | ebből: OEP támogatott | |
| 2010 | 30 226 | 29 070 | 1 447 | 79 | 1 102 |
| 2011 | 33 682 | 29 993 | 1 618 | 108 | 1 316 |
| 2012 | 47 940 | 30 274 | 1 642 | 109 | .. |
| 2013 | 48 412 | 29 225 | 1 603 | 111 | .. |
| 2014 | 55 286 | 32 391 | 1 690 | 149 | 3 110 |
| 2015 | 49 922 | 30 366 | 1 842 | 115 | 3 517 |
| 2016 | 54 713 | 32 356 | 1 920 | 164 | 3 592 |
| 2017 | 52 318 | 31 085 | 1 879 | 133 | 3 747 |
| 2018 | 51 209 | 30 288 | 1 944 | 146 | 3 777 |
| 2019 | 51 960 | 30 467 | 1 865 | 131 | 3 513 |

A megyére vonatkozó, sportturisztikai adottságokra vonatkozó aktuális statisztikák nem állnak rendelkezésre. A sportszervezetek régiós statisztikai felmérésére 2012-ben került sor utoljára, amely adatok már nem relevánsak. Annyi ismeretes, hogy 36 sportcsarnok, sportpálya működött 2018-ban.

Sportágak tekintetében a legelterjedtebb csapatsport a futball, a megyében egy NB II-es (Szolnoki MÁV FC), két NB III-as (Jászberényi FC, Tiszafüred VSE) és 45 megyei vagy egyéb szinten játszó csapat

működik. A kosárlabda szintén igen népszerű, számos korcsoportban működnek egyesületek a megyében (Szolnok, Törökszentmiklós, Jászberény, Karcag, Kisújszállás, Tószeg). Kézilabda csapattal Karcag, Martfű, Szolnok, Tiszaföldvár és Rákóczi falva rendelkezik. Kajak-kenu klub Szolnokon, vízilabda klub a megyeszékhely mellett Jászberényben működik. Atlétikai klub Szolnokon, Mezőtúron és Törökszentmiklóson működik. A szabadidősportok tekintetében is számos sportágban működő egyesület szervezi a megye sportéletét (pl. autósport, repülősport, táncsport), amelyek a városokhoz köthetők. A sportolás feltételei ezen településeken szélesebb körűek, míg egyes falvakban a testnevelés órák megtartása is infrastrukturális akadályba ütközik.

Tourinform turisztikai információs szolgálat Szolnokon, Tiszafüreden, Abádszalókon, Fegyverneken, Kisújszálláson és Mezőtúron működik. Az irodák feladata a turisták versenysemleges tájékoztatása a helyi, térségi és országos turisztikai kínálatról.

A megyeszékhely turizmusának fejlődésében nagy szerepet játszanak az utóbbi években létrehozott látnivalók és szolgáltatások, mint például a Tiszavirág gyalogos és kerékpáros híd, a RepTár Szolnoki Interaktív Repülőmúzeum és a Sörárium Szolnoki Interaktív Sörmúzeum.

A RepTár pedig 2016-ban elnyerte „Az Év Turisztikai Attrakciója” rangos elismerést. A fejlesztések a Modern Városok program keretein belül tovább folytatódnak a megyeszékhelyen.

7.3.3. Kiskereskedelmi ellátottság és egyéb szolgáltatások intézményei

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2020. június 30-án 4.771 darab kiskereskedelmi egység működött, ebből az önálló vállalkozók által működtetett egységek száma 1.835. A megyei kiskereskedelmi egységek forgalma átlagosan 4%-os növekedést mutatott az előző év azonos időszakához képest (45. táblázat). A 2020. I. negyed- és félévi kiugró emelkedés a COVID-19 hatására eluralkodó felvásárlási láz eredménye.

45. táblázat: A Jász-Nagykun-Szolnok megyei kiskereskedelmi üzletek forgalma (2019-2020. III. negyedév)

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/203/index.html>

| Időszak | | Kiskereskedelmi forgalom, millió forint | Kiskereskedelmi forgalom volumen-változása, előző év azonos időszaka = 100,0% |
|---------|-----------------|--|--|
| 2019. | I. negyedév | 77 485 | 105,9 |
| | I. félév | 168 401 | 104,8 |
| | I–III. negyedév | 263 954 | 105,0 |
| | I–IV. negyedév | 364 788 | 105,2 |
| 2020. | I. negyedév | 88 677 | 109,4 |
| | I. félév | 181 598 | 104,9 |
| | I–III. negyedév | 283 599 | 104,3 |

A kiskereskedelmi üzletek száma alapján a Szolnoki és a Jászberényi kistérség emelkedik ki a megye kistérségei közül. A tízezer lakosra jutó kiskereskedelmi üzletek száma azt mutatja, hogy a megyeszékhelyen kívül a Tisza-tó térsége számít üzletekkel legsűrűbben ellátottnak, míg a Kunszentmártoni és a Törökszentmiklósi kistérség áll a rangsor végén a kistérségek között.

A megye kiskereskedelmi üzletekkel legjobban ellátott városa Jászberény, ettől nem sokkal marad el Tiszafüred, Szolnok és Abádszalók.

A megyében működő üzemanyag-töltő-állomások száma 36 darab, amelyből 14 a megyeszékhelyen működik. A felső Tisza-mente települései a legrosszabbul ellátottak benzinkutak szempontjából, e települések lakói csak Fegyverneken, Kunhegyesen vagy Abádszalókon tankolhatnak.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2018-ban 57 bankfiók működött. A nagyobb településeken elérhető bankfiók és ATM is az országosan működő kereskedelmi bankok égisze alatt. A postai szolgáltatóhelyek száma 94 db, mobil postai szolgáltatást a hozzájuk tartozó öt településen – Csataszög, Hunyadfalva, Mezőhék, Tiszavárkony-Szőlők, Tiszainoka – 4 egység biztosítja.

A megyében 42 piac működik (2018. év), biztosítva a friss zöldség- és gyümölcsbeszerzési lehetőséget a lakosok számára. Nemzeti dohányboltból ugyanebben az évben 204 egységet lehetett találni Jász-Nagykun-Szolnok megye településein.

Telekommunikációs szolgáltatások tekintetében 2018-ban kábeltelevíziós hálózatba bekapcsolt lakások száma 87.062 darab, az internet-előfizetések száma 107.772 darab, míg a nyilvános telefonvonalak száma 190 darab volt a megyében.

7.4. Igazgatási intézményekkel való ellátottság

Kormányablak egységek Jász-Nagykun-Szolnok megyében Jászfényszaru, Jászárokszállás, Jászberény, Jászapáti, Karcag, Kisújszállás, Kunhegyes, Kunszentmárton, Mezőtúr, Szolnok (3 helyszínen), Tiszafüred, Törökszentmiklós településeken működnek, míg Okmányirodát Martfűn, Tiszaföldváron, Túrkevéen és Újszászon találni.

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási, Munkaügyi és Munkavédelmi Főosztályának kirendeltségei a járásközpontokban (Jászberényi járás, Karcagi járás, Kunhegyesi járás, Kunszentmártoni járás, Mezőtúri járás, Szolnoki járás, Tiszafüredi járás, Törökszentmiklói járás) állnak a lakosság rendelkezésére, kivéve Jászapáti esetében, ahol nem működik Foglalkoztatási Osztály.

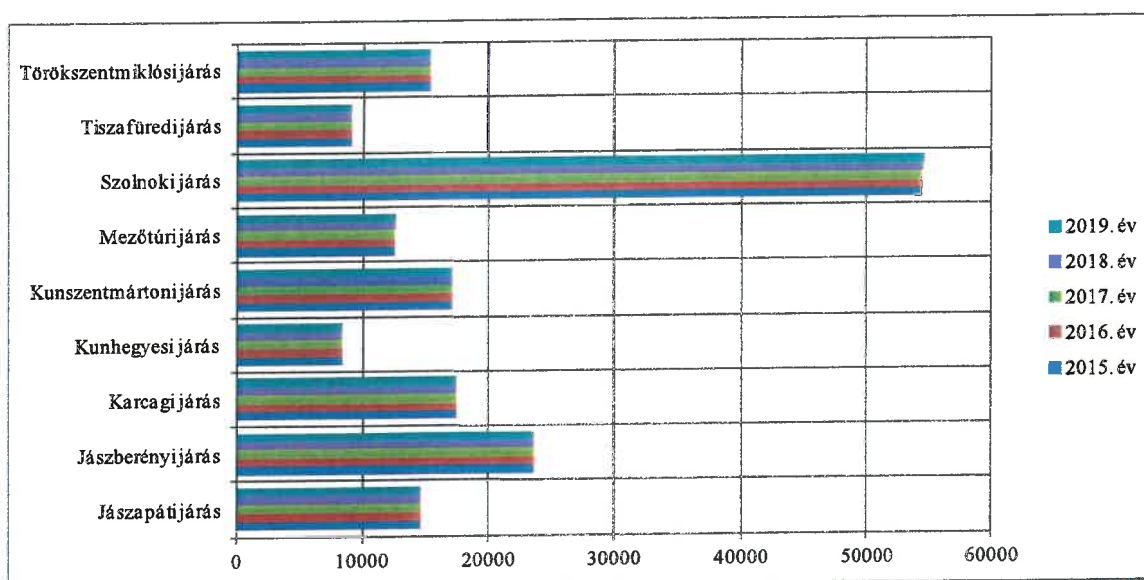
Rendőrkapitányság, határrendészeti kirendeltség, rendőrőrs, körzeti megbízott székhely a megyében 2018-ban 61 darab működött.

Katasztrófavédelmi egységek a megyében:

- Katasztrófavédelmi kirendeltségek: Szolnok, Karcag, Mezőtúr, Jászberény
- Hivatásos tűzoltó-parancsnokság: Karcag, Mezőtúr, Jászberény, Tiszafüred, Kunszentmárton, Szolnok
- Önkormányzati tűzoltó-parancsnokság: Abádszalók, Jászárokszállás, Jászkisér, Kisújszállás, Kunhegyes, Tiszaföldvár, Törökszentmiklós
- Önállóan beavatkozó önkéntes tűzoltóságok: Életjel Mentőcsoport Önkéntes Tűzoltóság – Zagyvarékas, Jászsós-szentgyörgy Község Tűzoltó Egyesület, Kótelki Önkéntes Tűzoltó Egyesület, Mentő és Tűzoltó Egyesület Túrkeve.

8. A települések jellemző lakásviszonyai

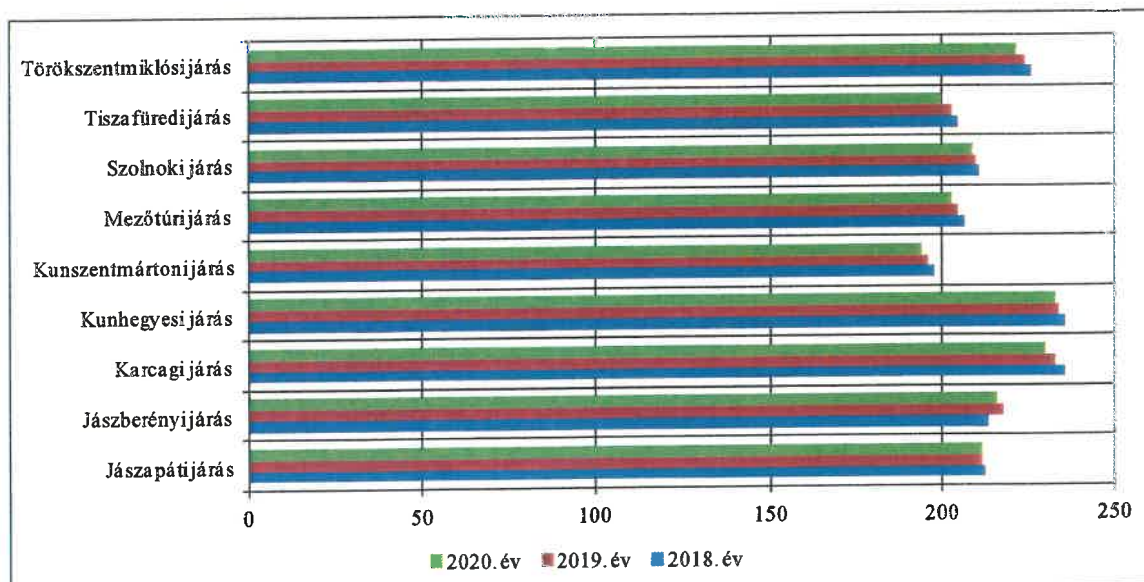
Jász-Nagykun-Szolnok megyében 2019-ben 172.987 darab lakás jelent meg a lakásállományi nyilvántartásban, mindössze 184 darabbal több, mint 2018-ban. A megyeszékhely értéke a teljes lakásállomány 31,6%-át teszi ki, míg a Jászberényi járásban a lakásállomány 13,6%-a található. A Kunhegyesi járásban a megyei lakásállománynak mindössze 4,9%-a lelhető fel (33. ábra). Az elmúlt öt évben a lakásállományban nagyságrendi változás nem történt, ám megjegyzendő, hogy a Jászapáti, a Kunhegyesi és a Tiszafüredi járásban csökkent a lakásállomány 2015-höz képest.



33. ábra: Lakásállomány a megye járásaiban 2015-2019, db

Forrás: KSH STADAT

A használatban lévő 100 lakásra jutó népesség nagysága a megye járásaiban változatos képet mutat. A Kunhegyesi és a Karcagi járás esetében egy lakásban átlagosan 2,3 személy él, amely a megye legmagasabb értéke, míg a legkevesebb lakos a Kunszentmártoni járásban lévő lakásállományra jut, mindössze 1,9 fő (34. ábra). A Jászberényi járás értéke a megye átlagának felel meg, míg a Szolnoki járásé ettől némileg elmarad (209 fő/100 lakás; 2020-ban).

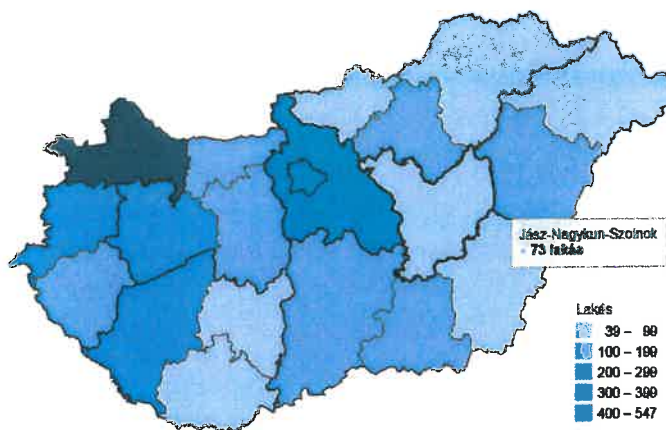


34. ábra: 100 lakásra jutó népesség (fő) Jász-Nagykun-Szolnok megye járásaiban, 2018-2020, fő

Forrás: KSH STADAT

2019-ben a megyében 270 lakást vettek használatba, 36%-kal (országosan 20%-kal) többet, mint egy évvel korábban. A lakások 54%-a a megyeszékhelyen, 36%-a a többi városban, 10%-a pedig községekben épült. A 2019-ben kiadott lakásépítési engedélyek és egyszerű bejelentések száma együttesen 403 volt, 4,1%-kal több mint 2018-ban.

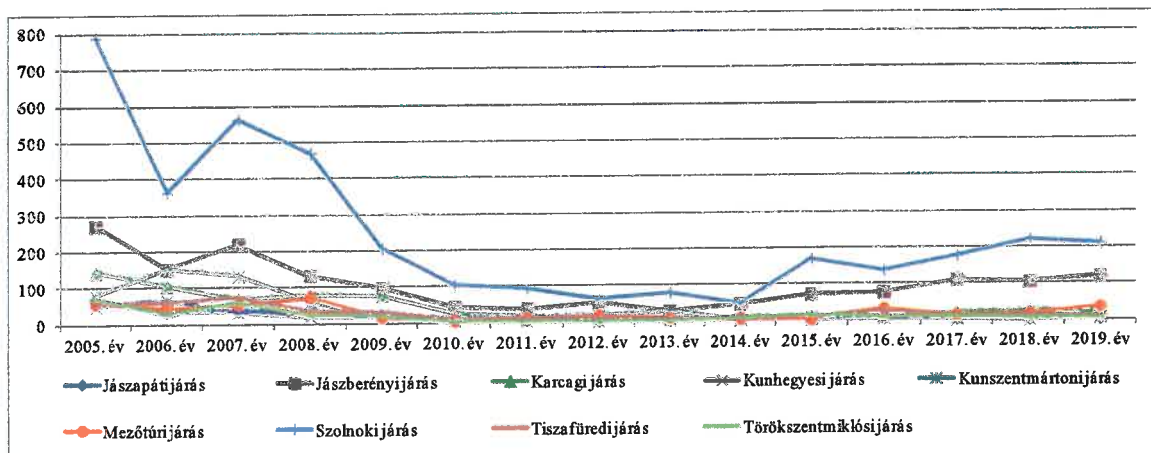
A százezer lakosra jutó épített lakások száma tekintetében Jász-Nagykun-Szolnok megye 2019-ben a sereghajtók csoportjába tartozik (értéke hasonló Szabolcs-Szatmár-Beregéhez), míg a megyék közül Pest és Győr-Moson-Sopron vezetik a ranglistát (35. ábra). A legalacsonyabb megyei érték Nógrád esetében jelenik meg, 39 lakás/100.000 lakos nagysággal.



35. ábra: Százezer lakosra jutó épített lakás, 2019. I-IV. negyedév

Forrás: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/megy/194/index.html>

Alapvetően a megyeszékhelyen élénkültek számottevően a lakásberuházások, valamint a Szolnoki járás mellett a Jászberényi járás mutat 100 feletti értéket az év folyamán kiadott új építési engedélyek és egyszerű bejelentések alapján létesítendő lakások száma tekintetében (36. ábra). A Jászapáti és a Kunhegyesi járásban ez az érték az elmúlt öt évben egyszer sem emelkedett 10 fölé, amely a járás lakásállományának lassú előregedését jelzi.



36. ábra: Az év folyamán kiadott új építési engedélyek és egyszerű bejelentések alapján létesítendő lakások száma 2005-2019, db

Forrás: KSH STADAT

Az új lakások 61%-ának természetes személy, 36%-ának vállalkozás volt az építtetője. A természetes személyek lakásépítései jelentősen, 56%-kal bővültek, ugyanakkor a vállalkozások mindössze 4 lakással építettek többet az egy évvel korábbinál.

A lakások 52%-át családi házas formában, 42%-át többszintes, többlakásos épületben adták át, csoportházban és lakóipari épületben együttevén a lakások 5,6%-a épült. Átlagos alapterületük az országost (97 m²) meghaladó, 108 m² volt, 60%-uk készült 4, vagy annál több szobával.

2019-ben 86 lakás szűnt meg a megyében, közel ötödével kevesebb, mint az előző évben. Száz épített lakásra 32 megszűnés jutott az egy évvel korábbi 53-mal szemben. Az építések és megszűnések egyenlegéként a megyei lakásállomány az elmúlt év során 184 lakással bővült.

A lakásépítések országosan 2016 óta tartó felfutásának részeként 2020 I–III. negyedévében Jász-Nagykun-Szolnok megyében 31%-kal (országosan 25%-kal) nőtt az épített lakások száma az előző év azonos időszakához képest (46. táblázat). Összesen 181 lakást vettek használatba, melyek több mint fele a megyeszékhelyen, 37%-a kisebb városokban épült. Minden településtípus esetében több lakást adtak át az egy évvel korábbinál.

Az új lakások 72%-ának természetes személyek, 28%-ának vállalkozások voltak az építtetői. Elsősorban a természetes személyek lakásberuházásai élénkítették a megyei lakásépítési piacot.

Építési forma szerint a lakások közel kétharmadát családi házas formában, háromtizedét többszintes, többlakásos épületben adták át. Ennek is köszönhetően átlagos alapterületük (116 m²) meghaladta az országost (96 m²), 55%-uk épült 4 vagy annál több szobával. 2020 I–III. negyedévében 52 lakás szűnt meg a megyében, 2-vel több, mint egy évvel korábban.

46. táblázat: Lakásépítések Jász-Nagykun-Szolnok megyében, 2020. III. negyedév

Forrás: KSH

| Időszak | Épített lakás | Ebből: | | | | |
|--|---------------|------------------|-------------------|---------------------------|----------------------|-------------------|
| | | 4 és több szobás | vállalkozás által | természetes személy által | értékesítés céljából | saját használatra |
| | | | építtetett | | épített | |
| Száma | | | | | | |
| 2019. I. negyedév | 32 | 23 | 3 | 29 | 8 | 24 |
| I. félév | 63 | 50 | 3 | 60 | 8 | 55 |
| I–III. negyedév | 138 | 106 | 41 | 97 | 58 | 80 |
| I–IV. negyedév | 270 | 163 | 97 | 164 | 99 | 156 |
| 2020. I. negyedév | 101 | 46 | 44 | 57 | 46 | 52 |
| I. félév | 128 | 66 | 45 | 83 | 48 | 77 |
| I–III. negyedév | 181 | 100 | 50 | 131 | 52 | 126 |
| Előző év azonos időszaka = 100,0% | | | | | | |
| 2020. I. negyedév | 315,6 | 200,0 | 1 466,7 | 196,6 | 575,0 | 216,7 |
| I. félév | 203,2 | 132,0 | 1 500,0 | 138,3 | 600,0 | 140,0 |
| I–III. negyedév | 131,2 | 94,3 | 122,0 | 135,1 | 89,7 | 157,5 |

Az országos tendenciával párhuzamosan a megyében is csökkent a jövőbeni lakásépítési kedv. A 2020 I–III. negyedévében kiadott lakásépítési engedélyek és egyszerű bejelentések alapján építendő lakások száma (208) 24%-kal visszaesett az előző év azonos időszakához mérten. (A február–áprilisi visszaesést követően alapvetően pozitív irányba mozdult az építési kedv a megyében.)

Régiós viszonylatban 2020. első félévében az épített lakások száma a megyében volt a legalacsonyabb, Észak-Alföld 1.155 lakásának csak 11%-át tette ki. A tízezer lakosra jutó épített lakások száma a megyében így 3,5, amely jelentősen elmarad Hajdú-Bihar megye 15,1 értékétől (régiós átlag: 8,0; országos átlag: 8,9 db/10.000 fő).

9. Településhálózati adottságok

A megye településhálózata kialakultnak tekinthető. A Duna-Tisza-közi megyefélen „város és vidéke” típusú a hálózat Szolnok és Jászberény központtal. A Tiszántúlon legmarkánsabb a nagykunsági városvonal - Karcag – Kisújszállás – Túrkeve – Mezőtúr -, amely mellett Kunhegyes, Tiszafüred és Kunszentmárton központokkal belső perifériák találhatóak.

A Tisza mentén húzódó sajátos térszerkezeti törésvonaltól nyugatra helyezkedik el a megye két markáns térségi pólusa: a gazdasági központ szerepű Felső-jászsági ipari agglomeráció – itt jön létre a megyében előállított újérték mintegy 2/3-a – és az igazgatási-szolgáltató funkciójú Szolnok nagyvárosi település-együttese. A Tiszántúlon Tiszafüred, Karcag és Mezőtúr, valamint részben Törökszentmiklós, Kisújszállás és Kunszentmárton tekinthető térszervező centrumnak, itt még hiányzik egy erőteljes térségi pólus.

Sajátos térszerkezeti elem a megyében:

- A már kialakult Szolnok nagyvárosi település-együttes. Ebbe a KSH besorolás szerint 3 város /Szolnok, Besenyszög, Rákóczi falva/ és 9 község /Rákócziújfaló, Szajó, Szászberek, Tiszajenő, Tiszatenyő, Tiszavárkony, Tószeg, Vezseny, Zagyvarékas/ tartozik. Ténylegesen ide tartozó az alközponti szerepű Törökszentmiklós és Martfű, valamint Újszász, Tiszapüspöki és Kengyel, továbbá a Pest megyei Abony, Kőrösten és Jászkarajenő.
- A nagykunsági városvonal a megye keleti felének sajátos 4 napi vonzáskörzet nélküli tradicionális mezőváros alkotta eleme. Karcag és Mezőtúr teljes körű középfokú intézményhálózata alapján megyei léptékű igazgatási-szolgáltató központ. Kisújszállás és Túrkeve pedig kisvárosi szerepeket lát el. Fejlődésük ellentmondásos, ami leginkább az erőteljes gazdaság hiánya tükröződik.
- A formálódó Felső-jászsági ipari agglomeráció. Ennek magja a Jászberény-Jászfényszaru-Jászárokszállás országos léptékű ipari háromszög, kapcsolódó települései a kisebb volumenű termelési kapacitással rendelkező Jásztelek, Alattyán, Jászapáti, Jászkisér, Jászládány.

A megye városai közül:

- Felsőoktatás Szolnokon és Jászberényben folyik.
- A középfokú intézmények teljes körűen Szolnokon, Jászberényben, Karcagon és Mezőtúron, míg részlegesen Jászapáti, Törökszentmiklóson, Kunszentmártonban, Kunhegyesen és Tiszafüreden találhatóak meg, illetve Jászárokszálláson, Újszászon, Tiszaföldváron, Túrkeven, Kisújszálláson és Kenderesen.
- A 9 járási székhely egyben vonzáskörzeti központ is. A többi 13 városnak ténylegesen nincs napi vonzáskörzete. Közülük 3 – Besenyszög, Rákóczi falva, Újszász – a szolnoki település-együttes tagja és lényegében városi funkció nélküli lakótelepülés, 4 – Jászárokszállás, Jászfényszaru, Jászkisér, Martfű – kiemelkedő termelési központ, saját térségi munkaerőpiaccal, 3 – Kisújszállás, Tiszaföldvár, Túrkeve – klasszikus kisváros, 3 – Abádszalók,

Fegyvernek, Kenderes – csak részlegesen rendelkezik városi funkciókkal. Kihelyezett felsőfokú képzés van Mezőtúron és Tomajmonostorán.

A hatályos országos szabályozás szerint a 9 járásból a szolnoki kivételével valamennyi kedvezményezett. Kategorizálva: kedvezményezett a jászberényi, a mezőtúri és a tiszafüredi járás, fejlesztendő a karcagi, a kunszentmártoni és a törökszentmiklósi járás, komplex programmal fejlesztendő a kunhegyesi és a jászapáti járás.

Szabad vállalkozási zóna besorolás vonatkozik a szolnoki és jászberényi kivételével a többi 7 járásra. Az alföldi településhálózat sajátosságai folyamatosságát jelzi, hogy a megye valamennyi járása ma is tanyás térségnek minősül.

A 2014-2020 közötti fejlesztési időszakra vonatkozó megyei területfejlesztési koncepció 4 együttkezelendő térséget jelölt ki, mint a forrásfelhasználás szabályozási elemeit. Ezek:

- Jászság (jászapáti, jászberényi járások),
- Szolnok – Törökszentmiklós – Martfű térsége (szolnoki, törökszentmiklósi járások),
- Nagykunság – Tisza-tavi térség (karcagi, kunhegyesi, tiszafüredi járások),
- Mezőtúr térsége – Tiszazug (kunszentmártoni, mezőtúri járások).

A megye sajátos funkciójú települései a következők:

Ipari termeléssel rendelkező település /24/

- Kialakult termelési centrum /10/
 - (országos/nemzetközi jelentőségű ipari tevékenység önálló végtermék gyártással) Jászfényszaru, Jászberény, Jászárokszállás, Szolnok, Tószeg, Szajol, Törökszentmiklós, Martfű, Tiszapüspöki, Túrkeve
- Kisebb volumenű ipari központ /9/
 - (egy vagy néhány megyei/helyi jelentőségű üzem) Jászkisér, Jásziadány, Jásztelek, Alattyan, Tiszaföldvár, Kisújszállás, Kenderes, Örményes, Kunhegyes
- Potenciális térségi foglalkoztatási központ /5/
 - (ipari parkkal rendelkező település depressziós térségben) Jászapáti, Kunszentmárton, Mezőtúr, Karcag, Tiszafüred

Turisztikai célterület települései /28/

- Országosan kiemelt turisztikai térség települései /11/
 - Abádszalók, Berekfüdő, Karcag, Kunmadaras, Tiszaderzs, Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszaörs, Tiszaszentimre, Tiszaszőlős, Tomajmonostora
- Megyei jelentőségű célterületek /17/
 - Idegenforgalmi központ / 2/
 - (meghatározó mértékű turizmus sokrétű szolgáltatásra és vonzerőre épülve) Cserkeszőlő, Szolnok
 - Kisebb léptékű turizmus/11/
 - (egy vonzerőre, vagy egy objektumra épülő tevékenység) Jászapáti, Jászsantandrás, Nagykörű, Martfű, Rákóczifalva, Tiszakürt, Túrkeve, Kisújszállás, Törökszentmiklós, Kenderes, Nagyiván
 - Fejlesztendő célterület /4/

- (sokrétű vonzerő, de az infrastruktúra és a szolgáltatás fejletlen) Jászberény, Kunszentmárton, Mezőtúr, Kunhegyes

Tájgazdálkodás /32/

- Pusztaik gazdálkodás /4/
 - (HNP puffer zónájába tartozó települések) Tiszafüred, Nagyiván, Kunmadaras, Karcag
- Ártéri gazdálkodás /28/
 - (Tisza- és Körös-menti települések közigazgatási területe, vagy annak egy része) Tisasüly, Kőtelek, Nagykörű, Besenyszög, Szolnok, Tószeg, Tiszavárkony, Vezseny, Tiszabura, Tiszaroff, Tiszabő, Fegyvernek, Törökszentmiklós, Tiszapüspöki, Szajol, Rákóczi falva, Rákócziújfaló, Martfű, Tiszaföldvár, Cibakháza, Nagyrév, Tiszainoka, Tizsakürt, Tizsasas, Mezőtúr, Mesterszállás, Öcsöd, Kunszentmárton

9.1. Településhierarchia. A településhálózat területen belüli és kívüli kapcsolatai (nemzetközi és nemzeti hálózatok, vonzáskörzetek, agglomerációk)

Jász-Nagykun-Szolnok megye településrendszerét múltjából következően az erőteljes háromosztatuság (Jászság, Nagykunság, a ma Tisza-térségnek nevezhető korábbi Külső-Szolnok megye) és ennek megfelelő hárompólusosság jellemzi (Szolnok, Jászberény, Karcag). A többpólusosság elvileg kedvező feltételt biztosít a megyék többségénél kiegyenlítettebb fejlődésre, ám mindhárom központ a megye peremén helyezkedik el. Többek között erre is visszavezethető, hogy a megye középső, természeti-táji adottságai miatt is az átlagnál hátrányosabb térsége (árvíz-, belvív-, aszályfenyegetettség) egyúttal az ország legrosszabb társadalmi-gazdasági pozíciójú térségeinek egyike is. Az egyébként sem túl erős pólusok ráadásul kifelé „vonzódnak”: Szolnok és Jászberény Budapest, Karcag, Debrecen irányába. A megye súlypontjában fekvő, (talán még éppen) 20 ezer lakosú Törökszentmiklós sem alkalmas arra, hogy a Tisza menti térséget dinamizálja. Szolnoktól északra a Tisza menti települések drámai mértékben szenvedik meg ezt az excentrikus településrendszert, de a külső szívóhatást az egyébként igen sűrű városhálózatra és az egész megyére jellemző erőteljes népességfogyás is jól mutatja.

9.1.1. Jászság

A történeti Jászság területén ma 5 városi jogállással rendelkező település található. Még egy község, Jászladány népessége haladja meg az 5 ezer főt és rendelkezik mikrotérségi szerepekkel. A Jászság városhálózata elsősorban a Hatvan (M3) – Jászberény – Szolnok – Szentes – Hódmezővásárhely – Szeged Zagyva és Tisza menti nyomvonalon fűződik be az Alföld városhálózatába, míg a Tápiai ágon keresztül erős szálak kötik a Budapesti agglomerációhoz. A Jászság „fővárosa” Jászberény, a térségben ugyanakkor több – mezotérségi viszonylatban jelentős – gazdasági szerepkörrel rendelkező város alkot – a Heves megyei Hatvannal együtt – egyfajta gazdasági agglomerációt. Jelentős foglalkoztatói szereppel bír a Jászság számos községe is, mintegy a jászsági gazdasági agglomeráció részeként: Alattyan, Jászsalsószentgyörgy, Jászboldogháza, Jászdózsa, Jászfákóhalma, Jászladány, Jászszentandrás, Jászárokszállás, Jászfényszaru és Jászkisér. Keresett lakótelepülésként emelkedik ki a környezetéből Alattyan, Jászfelsőszentgyörgy és Pusztamonostor.

A Jászberényi funkcionális várostérség gazdasági potenciál tekintetében az országban a 22. helyen áll, csupán egyetlen hellyel lemaradva a Szolnoki és megelőzve a Nagykanizsai (24.) vagy a Békéscsabai (25.) funkcionális várostérségek gazdasági potenciálját. A Jászszág területe mindazonáltal nem egységes: a korszerű elektronikai ágazatokra épülő ipari agglomeráció (Jászberény mellett Jászfényszaru és Jászárokszállás) területe a tervezett Jászberényi járás területére esik, míg az ettől keletre fekvő Jászapáti járás gazdasági arculatát a hagyományosabb, jóval kisebb jövedelemtermelő képességű, nemzetgazdasági szempontból azonban szintén jelentős ágazatok határozzák meg: mezőgazdaság és élelmiszeripar, termálvízre épülő turizmus, vasúti járműjavítás.

A Jászszág a jelentős ipari foglalkoztatók ellenére is kimondottan vidékies jellegű. Jászberény mezővárosi karakterét őrzi, ahol a középvárosi intézmények, egyetemi campus, kórház jelen vannak. Az alacsony népességkoncentráció miatt azonban a városiasság egyéb jellemzői (kulturális, oktatási, szolgáltatási, kereskedelmi, turisztikai stb. kínálatok) korlátozottan vannak jelen. A többi város fokozottan funkcióhiányos. A városi funkciók hiányával indokolható, hogy a jelentős munkaerő-piaci kínálat ellenére is erőteljes elvándorlás jellemzi a térséget, ami a kiszolgáltatottabb, kevésbé mobil, kisebb vásárlóerővel bíró népesség koncentrációjának növekedését, a városi funkciók további csökkenését eredményezheti. A térségben a népességcsökkenés és a külterületi népesség növekedése egyidejűleg van jelen.

9.1.2. Nagykunság

A történelmi Nagykunság, mint egykori önálló igazgatási egység, hat mezővárosból – Karcag, Kisújszállás, Kunhegyes, Kunmadaras, Kunszentmárton, Túrkeve – állt. Táji adottságok, közlekedésföldrajzi viszonyok alapján ma Kenderest és Mezőtúrt is a Nagykunság részének tekintjük. Az egykori mezővárosok közül Kunmadaras az egyetlen, amelyik nem városi jogállású település, noha a jelentős népességcsökkenés ellenére még mindig több mint 5 ezren lakják. Mezőtúrt – Kunszentmártonnal együtt – erős szálak kötik a Körös menti városhálózathoz (Békés megyei Dévaványa, Szeghalom, Szarvas és Gyomaendrőd, lazábban kapcsolódva a Csongrád megyei Sentes és Csongrád sorolható ide). Kunszentmárton és Kunhegyes hálózati kapcsolatai alapján inkább a Tisza-menti városhálózat része, mint a Nagykunságé.

A Nagykunság vizsgált városai közül Karcag és Mezőtúr 2013-tól járási hivatal székhelye, a többi város közigazgatási szerepkör nélküli. a Karcagi funkcionális várostérség, gazdasági súlya tekintetében országos viszonylatban 62. helyen áll, vagyis az első harmadba tartozik, míg a Mezőtúri FTV a 91. az országos rangsorban (középmezőny). Karcag városi funkcióit tekintve is kiemelkedik a térség városai közül, a jelenlévő mezőgazdasági innováció és a szakképzési centrum a város kistérségen túlnyúló szerepeit erősíti. Mindkét városban hiányoznak ugyanakkor azok a színvonalas kulturális, szabadidős funkciók, melyek Karcagot és Mezőtúrt a diákok számára vonzóvá tehetik. E városok leginkább a természetközeli rekreációs kínálataikkal (vízi, lovas, kerékpáros stb. kínálatok) és a gyakorlati képzésben nyújtható szinte korlátlan lehetőségeikkel tudnának versenyképes szabadidős alternatívákat kínálni a diákok egyes célcsoportjai számára.

A népszámlálási adatok egyöntetűen azt mutatják, hogy a Nagykunság városait és községeit drámai mértékű népességcsökkenés jellemzi. Ugyanezen idő alatt a Karcagi járás külterületi népessége 30%-kal nőtt. Városi szerepkörök tekintetében (középfokú oktatás, egészségügy) szintén hasonló súlyúak, noha Karcag, földrajzi pozíciójánál fogva nagyobb vonzáskörzettel bír. A Nagykunság városai közül Karcag mellett Kisújszállás tölt be viszonylag jelentősebb gazdasági szerepet. A térség gazdasági arculatában a mezőgazdaság és a hozzá kapcsolódó ipari-szolgáltató tevékenység a meghatározó,

Kisújszállás vasúti átszállóhely. Annak ellenére, hogy a Nagykunság gyógyvízzel, jelentős természeti értékekkel (Hortobágyi NP), egyik másik település értékes műemlékkel, kulturális örökséggel rendelkezik, a térség turisztikai teljesítménye igen gyenge. A turisztikában Berekfürdő emelkedik ki a térségből, térségi szinten Túrkevének és Kisújszállásnak van számottevő látogatottsága. A technikai sportok kedvelői Kunmadarast fedezték fel, mint vonzó célpontot.

9.1.3. Tisza-mente

A Tisza-mente három meghatározó része a Tisza-tó térsége, a Szolnoki Tisza-szakasz és a Tiszazug. A Tisza-tó térségének városai Tiszafüred és Abádszalók. Mindkét város regionális forgalmi szerepű „hídfőváros”, Tiszafüred a Heves megyei Poroszló nagyközséggel, Abádszalók pedig Kiskörével párban.

A Tisza-mente északi szegmenséhez tartozó Kunhegyesi járás tartósan az ország legszegényebb térségei közé tartozik. A Tisza-tó térsége minden kétséget kizáróan a „megye turisztikai zászlóshajója”. A községek közül csak háromnál mutatható ki jelentősebb turisztikai fogadókészség, a többi hagyományos vidékfunkciójú település. A Tisza-tó térség a viszonylag jelentős turisztikai vonzerő ellenére sem képes népességét megtartani: 2001 és 2011 között Tiszafüred népességének 5,4%-át, Abádszalók 9,1%-át, Kunhegyes 9,6 %-át veszítette el, a községek népességcsökkenése, a Tiszafüredi és a Kunhegyesi járás népességcsökkenése 7,7, illetve 7,5% volt a két népszámlálás között. Ugyanezen időszakban itt is az erőteljes külterületi népességnövekedés volt jellemző. A Tisza-mente déli része, a Tiszazug városai Martfű (Szolnoki járás), Tiszaföldvár, Kunszentmárton, Tiszafürednél egytől-egyig kisebb gazdasági súllyal, központi szereppel. Martfű erős szállal kötődik a Szolnok funkcionális térségéhez, foglalkoztató szerepe nagy hagyományokkal bír. Kecskemét kedvező foglalkoztatási, beszállítási lehetőséget kínál a térségnek.

A községek közül kiemelkedik a kis szezonális ingadozással jellemezhető Cserkeszlő, mely a megye második legjelentősebb turisztikai vonzerővel bíró települése a kereskedelmi vendégéjszakák alapján (a megye vendégéjszakáinak 23%-át a település adta). A fürdő évek óta folyamatosan fejlődő gyógyhely, ennek eredményeként az „Év fürdője” közönségzavazáson 6. helyezést ért el. A településen kiemelt turisztikai létesítmény nem található, ám potenciálisan jelentős turisztikai vonzerőkkel, a Tiszazug térség városainál jelentősebb kisvárosi szolgáltatásokkal rendelkező, de igen gyenge turisztikai teljesítményű Csongráddal való kooperáció, a közös borvidék okán is a turisztikai teljesítmény jelentős növekedésének lehetőségével kecsegtet. Turisztikai vonzerő tekintetében relatíve jelentős Martfű pozíciója, ahol a megye összes kereskedelmi vendégéjszakáinak 13%-a realizálódott. A város emellett még mindig viszonylag jelentős feldolgozóipari foglalkoztatási központ.

A térség népességfogyása, a relatíve kedvezőbb fekvés ellenére, a Tisza-tó térségéhez hasonlóan súlyos: 2001-2011 között a népességfogyás mértéke 8,1% volt. Kunszentmárton népessége 10,2%-kal, Martfűé 10%-kal, Tiszaföldvár népessége 7,1%-kal csökkent a két népszámlálás között, miközben itt is markánsan nőtt a külterületi népesség. A Szolnoki Tisza-szakasz városai Szolnok mellett a 20 ezer lakosú Törökszentmiklós, 6,3 ezer lakosú Újszász, a 6,5 ezer lakosú Fegyvernek, továbbá a megye agglomerációs városai Rákóczi falva (5,4 ezer lakos), Besenyszög (3,3 ezer lakos). A Tisza-menti településhálózatból némileg kilóg a Zagyva és a Tápió találkozásánál fekvő vasúti csomópont, Újszász, mely funkcionálisan, de hagyományosan is Szolnok térségéhez vonzódik. A térség községei közül jelentősebb térségi szerepkörrel bír a vasúti csomópont Szajol (2011-ben 3,8 ezer lakos), Tószeg (4,4

ezer lakos), melyek a település méretét jelentősen meghaladó jelentőségű foglalkoztatási szereppel bírnak.

Szolnok funkcionális várostérsége vasúti csomóponti szerepe és Budapest relatív közelsége (Szolnok Budapest „csapágyvárosa”), diverzifikált gazdasági és térszervező szerepe miatt a megye húzótérsége.

Az OFTK térszerkezeti jövőképe Szolnok térségének kiemelkedő szerepet szán a fővárost tehermentesítő „40-80 km-es ipari/logisztikai gyűrűben”, csakúgy, mint az ország kelet-nyugati súlyvonalában kialakuló urbanizációs tengelyben (Szombathely – Veszprém Székesfehérvár – Dunaújváros – Kecskemét – Szolnok – Debrecen – (Nagyvárad)).

Szolnok – Szajol – Törökszentmiklós várostérség kapcsolja be a Tiszát a Budapest metropolisztérségbe. Az M8 Kecskemét-Szolnok közötti szakaszának megépítése kiemelkedő fontossággal bírna: A Berlin – Bécs – Budapest – Kecskemét fejlődési tengely továbbgyűrűzését segíthetné a Tisza mente térségére. A Szolnoki Tisza-szakasz község-hálózata – az említett „ipari-logisztikai falvakon” kívül alapvetően hagyományos vidéki jellegű település.

A hagyományos vidék-funkciójú települések közül kiemelkedik a komplex tájgazdálkodás innovációs központjának tekinthető Nagykörű. A 2001. évi és a 2011. évi népszámlálás, a megyén belüli relatíve kedvező helyzet ellenére, a Szolnoki járásban is népességcsökkenést mutatott ki (6,3%), még ha ez a csökkenés valamelyest mérsékeltebb is a megye többi részénél. A Törökszentmiklói járásban viszont 8% volt a népességcsökkenés mértéke, ami a megyei átlagnál is magasabb. A városok mindegyikének csökkent a népessége 2001 és 2011 között. A két népszámlálás között a népesség Szolnokon 6%-kal, Törökszentmiklóson 7,9%-kal, Újszászon 7,4%-kal, Besenyszögön 4,3%-kal, Rákóczi-falván 2,4%-kal, Fegyverneken 6,4%-kal csökkent. Eközben a külterületi népesség itt is markánsan nőtt.

9.2. A települések közötti feladatmegosztások, együttműködések

A megye viszonylag kevés számú települése és a térségi központok arányos elhelyezkedése meghatározó az infrastruktúra és humánszolgáltatások, valamint az üzleti környezet kialakításában. Szolnok Megyei Jogú Város az ország keleti felében való „megkerülhetetlensége” és a város közlekedés-csomóponti hagyományai lehetővé teszik a regionális logisztikai szolgáltatások kialakítását. A '90-es évek erőfeszítései ellenére azonban ez nem jött létre. A megyében city- és céglogisztikai központok alakultak ki. Regionálisnak a szolnoki AC/DC magánlogisztikai központ tekinthető. További logisztikai szolgáltatások Jászárokszálláson, Jászfényszarun, Jászberényben, Szolnokon, Törökszentmiklóson és Karcagon működnek.

Az iparterületek kialakításában korábban meghatározó jelentőséggel bírt az ipari cím elnyerése. A megyében 12 ipari park van: Jászfényszaru, Jászárokszállás, Jászapáti, Szászberek, Szolnok (3), Martfű, Törökszentmiklós, Kunszentmárton, Mezőtúr, Karcag. Ezek közül a jászfényszarui, jászárokszállási, szolnoki, kunszentmártoni, mezőtúri, törökszentmiklói tekinthető klasszikus értelemben vett ipari parknak. Sajátos, hogy a megye termelési centrumában, Jászberényben nem működik ipari park, hanem ipari zónák alakultak ki. A megye legelmaradottabb járásában, a Kunhegyesi járásban sem található ipari park. Hasonlóan tradicionális ipari zónák vannak még Szolnokon. Magántulajdonú „ipari park” működik Jászberényben, Jászkiséren, Szolnokon, Tiszafüreden.

Az ipari parkok összehangolt fejlesztése érdekében az elmúlt évtizedekben több kísérlet történt a megyei befektetés-ösztönzési szervezettel együttműködés kialakítására, azonban ezek nem jártak sikerrel, mert a piaci szereplők között a befektetőkért mind a mai napig versengés folyik.

A bankok és biztosítók fiókjai nagyobb számban Szolnokon és Jászberényben találhatóak.

A megye ipara alapvetően beszállító jellegű, így az innovációs tevékenység kivételes, döntően alkalmazott innovációs tevékenység jellemző. Önálló, de kisebb volumenű innovációs tevékenység Jászfényszarun, Jászberényben, Szolnokon, Törökszentmiklóson, Mezőtúron és Karcagon van. Szükséges lenne a Felső-jászsági ipari agglomerációban egy térségi innovációs centrum létrehozása.

A megye közüzemi infrastruktúrája alapvetően – elektromos energia és az ivóvízellátás kivételével – az ezredfordulóra épült ki. Az ivóvízellátás minden településen biztosított (mintegy 95%-os ellátottság), a szennyvíztisztítás és -kezelés 14 település (Jászivány, Jászágó, Jászboldogháza, Tiszakürt, Nagyrév, Tiszainoka, Kuncsorba, Kétpó, Tomajmonostora, Tiszabő, Tiszabura, Nagyiván, Tiszaigar, Tiszaörs) kivételével minden településen biztosított (74%-os ellátottság).

A víziközművek három szolgáltató, a szolnoki székhelyű Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. és a Víz- és Csatornaművek Zrt., valamint a kecskeméti BÁCSCVÍZ Zrt. működtetésében vannak.

A kommunális hulladékgazdálkodás bázisát az 5 regionális hulladéklerakó (Jásztelek, Kétpó, Szelevény, Karcag, Tiszafüred) adja, a lakossági hulladékgyűjtést pedig 3 térségi rendszer működteti, ebből 2 megyei székhelyű (Karcag, Szolnok).

A vezetékes gázszolgáltatás Tiszabő kivételével mindenhol kiépült, a lakásállomány 2/3-ában biztosítva a korszerű és környezetbarát szolgáltatást.

A televízió, a vezetékes- és mobiltelefon-, valamint internet-szolgáltatás minden településen elérhető.

A megye területének nagyobb része mentesített ártér, ezért az árvízvédelem és a belterületi és külterületi vízvezetés folyamatosan megoldandó feladatot jelent. Ezt fokozza klímaváltozás egyes elemeinek felerősödése: az éves csapadékmaximum idejének eltolódása, és aszályos időszakok hosszának megnövekedése, a hullámzó időjárási frontok. A települések belterületén egyre sűrűbben jelentkező villámárvizek.

A hagyományos értelemben vett alapfokú egészségügyi, szociális szolgáltatások, valamint az oktatás minden településen biztosított helyi intézményben, vagy ellátás-szervezési megoldásokon keresztül. A járó- és fekvőbeteg ellátás központja a 6 kórház: Szolnokon a megyei és a MÁV kórházak, a jászberényi, mezőtúri és karcagi kórházak, továbbá a szentesi kórház.

A gyermekintézmények (bölcsőde, óvoda) döntően önkormányzati, részben egyházi fenntartásban működnek. A 2014-2020-es uniós ciklusban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program megyére dedikált keretének támogatásával a bölcsődékkal rendelkező települések száma megduplázódott.

Az alap- és középfokú oktatás fenntartását meghatározóan a Klebelsberg Központ jászberényi, karcagi és szolnoki tankerületei szervezik, a szakképzésben Szolnoki és Karcagi Szakképzési Centrumok a meghatározók. Az egyházak bővülő szerepet töltenek be az általános- és szakképzési intézmények fenntartásában.

10. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

A Kormány 1128/2017. (III. 20.) Korm. határozatával elfogadta hazánk első – 2017-2026 időszakra vonatkozó – Nemzeti Tájstratégiáját. A természeti és kulturális örökségnek alapvető eleme a táj, mely elősegíti a helyi kulturális fejlődést, továbbá hozzájárul az emberek jólétéhez, valamint jelentős szerepet játszik a nemzeti és helyi identitás kialakulásában és megerősítésében. A táj fontos közérdekű szerepe mellett – melyet kulturális, ökológiai, környezeti és szociális téren tölt be – gazdasági tevékenységeket segítő erőforrásként is működik, amelynek védelme, kezelése és tervezése új munkahelyeket teremthet.

A mezőgazdaság, az erdészet, az ipar, a nyersanyag kitermelés, az energiagazdálkodás, a terület- és településrendezés, a közlekedés és szállítás, az infrastruktúra, az idegenforgalom és a szabadidő eltöltése terén lezajlott változások, és általában véve azok a folyamatok, amelyek a világgazdaságban végbemennek, sok esetben felgyorsítják a táj változását. A táj nem egy statikus állandó, hanem egy folytonosan változó rendszer, melynek változását természeti és emberi tényezők egyaránt előidézik.

A mi felelősségünk, hogy a közvetett vagy közvetlen emberi tevékenység által előidézett tájváltozások milyen szerepet játszanak majd az egyén és a társadalom jólétének, illetve jóllétének alakulásában, ezért a táj védelme, kezelése és tervezése mindenki számára jogokat biztosít, és mindenkire kötelezettségeket ró. A társadalmi igényeken, gazdasági tevékenységeken és a környezet harmonikus és kiegyensúlyozott kapcsolatán alapuló tájhasználat a fenntartható fejlődés alapja.

A Nemzeti Tájstratégia az Európa Tanács Európai Táj Egyezményének szellemiségét idézi, ennek megfelelően a védelem-kezelés-tervezés hármas eszközrendszerét alkalmazva határozza meg a célokat és feladatokat. A degradált, leromlott/rontott tájak éppúgy a stratégia tárgyát képezik, mint a védelem alatt álló kiemelt értékkel rendelkező, vagy a védelem alatt nem álló tájak. Fenntarthatósági nézőpontból a tájjal kapcsolatos feladatok egy rendszerben léteznek, éppen ezért csak rendszerszintű választ lehet rájuk adni. A tájstratégia akkor tölti be megfelelően a hozzá fűzött elvárásokat, hogyha a szakpolitikákba - azok következő felülvizsgálatakor - beépülnek a jelenleg hiányzó horizontális szempontok és érvényesül a komplex, tájszintű szemlélet.

A táj terhelésével és terhelhetőségével nagyon szoros kapcsolatban állnak az előző helyzetértékelési fejezetekben kifejtett térségi adottságok. A táj-terhelhetőség vizsgálatára alapozott fejlesztési koncepció célja a tájhasználat szempontjából kedvező ökológiai adottságokat nem veszélyeztető mértékű, korlátozott fejlesztés biztosítása. Az adott táj terhelhetősége többféle tájhasználati mód szempontjából vizsgálható. Külön-külön javasolt vizsgálni a táj mezőgazdasági, erdőgazdasági vagy ipari termeléssel, üdülési vagy települési hasznosítással való terhelését és terhelhetőségét. Mindegyik tájhasználat esetében az ökológiai értékekre gyakorolt esetleges negatív hatásra kell koncentrálni.

Jász-Nagykun-Szolnok megye területét a táj jellege alapján négy típusba sorolhatjuk: ártéri táj, üdülő táj, pusztai táj és mezőgazdasági táj. A 4 tájszerkezeti egységen belül a mezőgazdasági táj a legkevésbé érzékeny, mivel itt nagy a mesterséges, módosított területek aránya és kevés a természetes, védelemben részesülő terület. A mezőgazdasági tájon belül viszont kiemelt figyelmet kell fordítani a meglévő erdők, véderdők ökológiai folyosók megőrzésére, és lehetőség szerinti

bővítésére, az ipari területek és a lakott területek véderdősávval való térbeli elhatárolására. És természetesen a termőföld mennyiségének és minőségének is megőrzése is elsődleges cél kell, hogy legyen.

A tájra legnagyobb hatást gyakorló elemek, folyamatok az alábbiak:

- közlekedési infrastruktúra elemei
 - gyorsforgalmi utak, főutak, mellékutak, autópálya csomópontok
 - vasúthálózat
 - repülőtér
- elektromos vezetékek
- szénhidrogén szállító vezetékek
- szénhidrogén bányatelkek
- települési térség: városok és községek beépített és beépítésre szánt területei
- hulladéklerakó helyek, nyersanyag kitermelés területei, tájsebek (szilárd nyersanyag és szénhidrogén)

A táj érzékenységét meghatározó tényezők az alábbiak:

- ökológiai hálózat
- Natura 2000 területek
- kiváló termőhelyi adottságú erdőterület
- kiváló termőhelyi adottságú szántóterület
- érzékeny természeti területek
- MTÉT
- felszíni és kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület
- ex lege védett területek
- nitrát-érzékeny települések
- hagyományos tanyás területek
- rendszeresen belvízjárta területek és nagyvízi meder
- szélrózsiával érintett területek-

Összesen 4 kategóriába soroltuk az egyes területeket: erősen terhelt, fokozottan terhelt, közepesen terhelt, kevésbé terhelt. A vizsgálat eredményeként a következő tájak a legkevésbé terhelhetők: a nagyobb városok (már túlterheltek), a Tisza-tó (vízvédelem miatt), a Közép-Tiszavidék árterei, holtágai és a Hortobágy szikes legelői (természetvédelem miatt).

11. Helyzetértékelés – SWOT analízis - Következtetések

Az elmúlt időszak társadalmi-gazdasági folyamatainak főbb mutatóit az alábbi adatok foglalják össze:

| Megnevezés | Jász-Nagykun-Szolnok megye 2015. I-IV.n.év | Jász-Nagykun-Szolnok megye 2019. I-IV.n.év | Ország 2019. I-IV.n.év |
|---|---|---|---------------------------|
| Lakónépesség | | | |
| Népesség száma, ezer fő | 380 | 370 | 9 773 |
| Népesség indexe | 99,1 | 99,7 | 99,9 |
| Gazdasági aktivitás | | | |
| Aktivítási arány, % | 59,2 | 61,9 | 63,0 |
| Foglalkoztatási arány, % | 54,4 | 58,9 | 61,0 |
| Munkanélküliségi ráta, % | 7,2 | 4,9 | 3,3 |
| Alkalmazásban állók, keresetek | | | |
| Alkalmazásban állók | | | |
| száma, ezer fő | 92,9 | 94,3 | 3 185,7 |
| havi bruttó átlagkeresete, Ft | 195 078 | 297 984 | 367 833 |
| Regisztrált vállalkozások | | | |
| Regisztrált vállalkozások száma | 51 880 | 54 290 | 1 794 414 |
| Regisztrált vállalkozások számának indexe | 99,8 | 101,7 | 102,1 |
| 1000 lakosra jutó vállalkozás | 138 | 148 | 184 |
| Beruházás | | | |
| Teljesítményérték, millió Ft | 130 209 | 145 012 | 8 129 498 |
| Egy lakosra jutó teljesítményérték, ezer Ft | 344,5 | 393,0 | 832,0 |
| Ipar | | | |
| Termelés volumenindexe | 103,9 | 109,6 | 105,3 |
| Egy lakosra jutó termelési érték, ezer Ft | 3 738,2 | 4 694,3 | 3 532,1 |
| Építőipar | | | |
| Termelés volumenindexe | 105,0 | 105,5 | 120,9 |
| Egy lakosra jutó termelési érték, ezer Ft | 122,7 | 175,5 | 320,4 |
| Lakásépítés | | | |
| Épített lakás | 167 | 270 | 21 127 |
| Tízezer lakosra jutó épített lakások száma | 4,4 | 7,3 | 21,6 |
| Turizmus | | | |
| Vendégek száma, ezer | 184,5 | 220,7 | 12 795,8 |
| Vendégéjszakák száma, ezer | 513,8 | 616,5 | 31 261,5 |

A megye népessége tovább csökkent, a gazdasági tevékenység jelzőszámai lényegében stagnáltak, amely abból adódott, hogy számottevő munkahelyteremtő beruházás nem volt ebben az időszakban, illetve a megye ipara továbbra is beszállítói jellegű maradt. A vállalkozások, a foglalkoztatás és a jövedelem jelzőszámai az országos tendenciákhoz igazodva jelentősen növekedtek.

A főbb folyamatok részletezve:

| Megnevezés | 2015. I-IV.n.év JNSZ | 2016. I-IV.n.év JNSZ | 2017. I-IV.n.év JNSZ | 2018. I-IV.n.év JNSZ | 2019. I-IV.n.év JNSZ | 2015. I-IV.n.év ORSZÁG | 2019. I-IV.n.év ORSZÁG |
|--|----------------------------|----------------------------|----------------------------|----------------------------|----------------------------|------------------------------|------------------------------|
| Lakónépesség | | | | | | | |
| Népesség száma, ezer fő | 380,0 | 376,3 | 374,0 | 371,0 | 370,0 | 9 856,0 | 9 773,0 |
| Gazdasági aktivitás | | | | | | | |
| Aktivitási arány, % | 59,2 | 60,6 | 60,3 | 61,4 | 61,9 | 60,3 | 63,0 |
| Foglalkoztatási arány, % | 54,4 | 57,3 | 57,0 | 58,7 | 58,9 | 56,6 | 61,0 |
| Munkanélküliségi ráta, % | 8,0 | 5,4 | 5,5 | 4,4 | 4,9 | 6,2 | 3,3 |
| Alkalmazásban állók száma és keresete | | | | | | | |
| Alkalmazásban állók száma, ezer fő | 92,9 | 94,4 | 94,9 | 94,8 | 94,3 | 2 894,6 | 3 185,7 |
| havi bruttó átlagkeresete, Ft | 195 078 | 206 772 | 241 633 | 269 100 | 297 984 | 247 746 | 367 833 |
| Regisztrált vállalkozások | | | | | | | |
| Regisztrált vállalkozások száma | 51 880 | 51 994 | 52 274 | 53 406 | 54 290 | 1 690 878 | 1 794 414 |
| 1.000 lakosra jutó vállalkozás | 138 | 139 | 141 | 145 | 148 | 172 | 184 |
| Beruházás | | | | | | | |
| Teljesítményérték, millió Ft | 130 209 | 83 535 | 116 740 | 113 831 | 145 012 | 4 770 367 | 8 129 498 |
| Egy lakosra jutó teljesítményérték, ezer Ft | 344,5 | 222,8 | 313,8 | 307,7 | 393,0 | 484,8 | 832,0 |
| Ipar | | | | | | | |
| Termelés volumenidexe | 103,9 | 95,2 | 111,2 | 101,9 | 109,6 | 107,9 | 105,3 |
| Egy lakosra jutó termelési érték, ezer Ft | 3 738,2 | 3 556,6 | 3 947,7 | 4 131,8 | 4 694,3 | 2 782,6 | 3 532,1 |
| Építőipar | | | | | | | |
| Egy lakosra jutó termelési érték, ezer Ft | 122,7 | 89,9 | 121,9 | 140,6 | 175,5 | 165,8 | 320,4 |
| Lakásépítés | | | | | | | |
| Épített lakás | 167 | 114 | 176 | 199 | 270 | 7 612 | 21 127 |
| Tízezer lakosra jutó épített lakások száma | 4,4 | 3,0 | 4,7 | 5,4 | 7,3 | 7,7 | 21,6 |
| Turizmus | | | | | | | |
| Vendégek száma, ezer | 184,5 | 194,8 | 215,1 | 218,2 | 220,7 | 10 354,4 | 12 795,8 |
| Vendégéjszakák száma, ezer | 513,8 | 549,2 | 591,6 | 618,0 | 616,5 | 25 764,9 | 31 261,5 |

2015 és 2019 között a megye lakónépessége mintegy 10 ezer fővel tovább csökkent, ennek mértéke azonban alacsonyabb a korábbi éveknél. A gazdasági aktivitás kismértékben nőtt, de egyre jobban megközelíti az országos átlagos. A foglalkoztatottak aránya lassan közelít a 60% felé. Az alkalmazásban álló száma jelentősen nem változott. A bruttó átlagkereset több mint 50%-kal nőtt az országos folyamatokhoz hasonlóan. A regisztrált vállalkozások száma a korábbi stagnálás után kismértékben nőtt. Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma még mindig messze elmarad az országostól, igazolva a nagyvállalati gazdasági struktúrát. A vizsgált időszakban közel 600 milliárd forint beruházás valósult meg az egy lakosra jutó teljesítményérték ingadozása mellett. Az ipari termelés volumenindexe a 2016. évi visszaesést kivéve minden évben növekedett. Az építőipar egy lakosra jutó termelési értéke 2016-ben szintén visszaesett, majd ezt követően 2019 végére lényegében megduplázódott. 2015 és 2019 között 926 lakás épült a statisztika szerint, amely elmarad a megye lélekszamarányától. A megelőző öt évben a megyét mintegy egy millió bel- és külföldi vendég kereste fel, aki 2 millió 890 ezer vendégéjszakát töltöttek el.

2020. év a COVID-19 világvárvány társadalmi és gazdasági hatásai miatt külön értékelendő és vizsgálendő. Az országos folyamatokhoz hasonlóan a megyében is csökkent a foglalkoztatottak aránya és emelkedett a munkanélküliségi ráta. A foglalkoztatási arány 55,8%-ra csökkent, a munkanélküliségi ráta pedig 7,2%-ra nőtt a legrosszabb időszakban. A 167 ezer fős gazdaságilag aktív népességből 154 ezer fő a foglalkoztatottak száma, 13 ezer fő a munkanélküliek száma jelenleg, továbbá 108 ezer fős az inaktív népesség.

A teljes munkaidőben alkalmazásban álló havi átlagkeresete 11%-kal nőtt 2020. I-III. negyedévben, összege így 324 ezer forintra emelkedett, ami még mindig alacsonyabb a 342 ezer forintos vidéki átlagnál.

A megye reálgazdasági folyamatai kifejezetten kedvezően alakultak. Az ipari termelés 14,0%-kal emelkedett (országosan a legjobb eredmény) 1.492 milliárd forint termelési értéket előállítva. Az építőipari vállalkozások teljesítménye 4,3%-kal nőtt – országosan ez a második helyezést jelenti – összesen 48,1 milliárd forint értéket előállítva. Ezzel szemben a megye építőiparának szeptember végi szerződésállománya 35,2 milliárd forint, ami 6,6%-kal elmarad az egy évvel korábbtól.

A megye kiskereskedelmi üzlethálózatának forgalma 2020. I-III. negyedévben 284 milliárd forint volt, ez 4,3%-kal magasabb, mint az előző évi és országosan a második legnagyobb növekedést mutatja.

A megyei székhelyű gazdasági szervezetek 98 milliárd forint értékű új beruházást valósítottak meg 2020. I-III. negyedévben, ez 5,8%-kal kevesebb az egy évvel korábbinál.

A turizmus és vendéglátás mutatói viszont visszaestek. A szálláshelyek 2020. I-III. negyedévi bruttó árbevétele 2,9 milliárd forint, ami 41%-kal elmarad az előző évitől. Ezen belül a szállásdíjak összege 35%-kal, a vendéglátásé 52%-kal, az egyéb szolgáltatásoké 43%-kal csökkent. Az I-III. negyedévben a megyében a vendégek száma 113 ezer fő volt, a vendégéjszakák száma 313 ezer volt, ezek 39%-kal, illetve 40%-kal csökkentek az előző évihez képest.

Megállapítható, hogy a megye gazdasága a COVID-19 időszakának első 9 hónapjában válságállónak bizonyult.

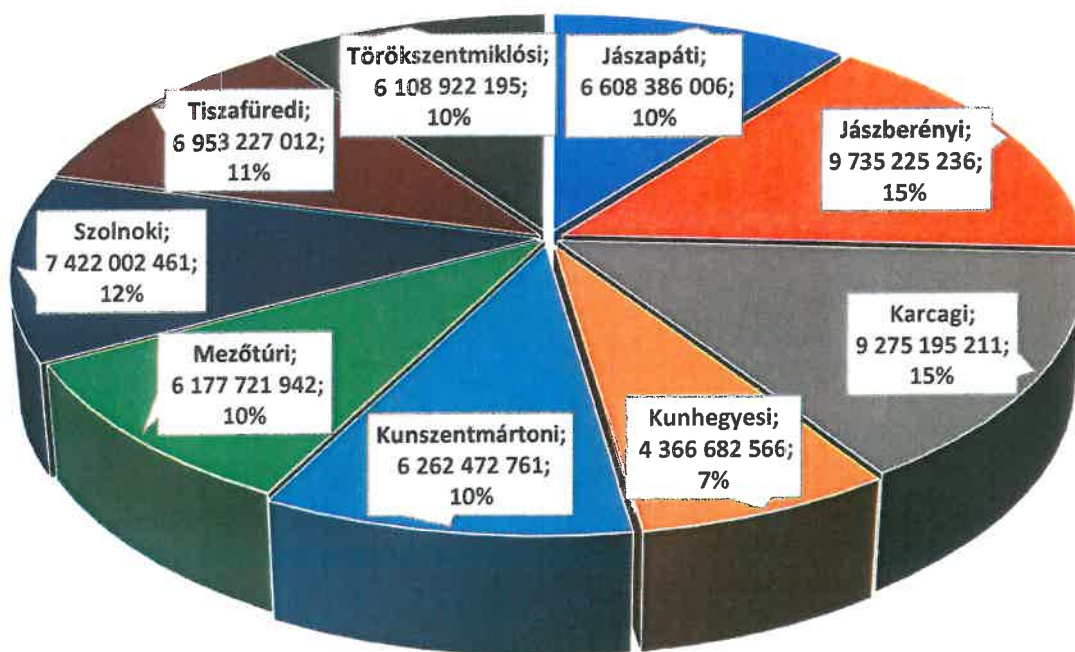
A Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna – Creative Region – stratégiájának kialakítása keretében fogalmazódtak meg megyei Önkormányzati javaslatok a gazdasági problémák kezelésére. Ezek elsősorban a folyó beruházások befejezésének előrehozatalára (pl. M4 Szolnok északi elkerülője) és egyes fejlesztések megkezdésének előbbre hozatalára (pl. M4 Törökszentmiklós-Püspökladány közötti szakasza) vonatkoztak.

A megyében megvalósuló fejlesztések finanszírozásában meghatározó mértékű Európai Unió támogatások összege a 2014-2020-as programozási időszakban 263,1 milliárd forint, amely jelenleg a megyék országos rangsorában a 14. helyet jelenti. A megye a megyék rangsorának alsó harmadában való elhelyezkedésének oka, hogy a gyorsforgalmi utak (M4, M44) megvalósítása hazai forrásokból történik, a nagy környezetvédelmi beruházások az előző ciklusban már megvalósultak, a megye nagyvállalati dominanciájú vállalkozási struktúrája nem kedvez az uniós források felhasználásának, továbbá a megye iparszerkezete miatt alacsony a hozzáadott érték előállítás is.

A megye tervszerű – az önkormányzati szférát érintő – uniós forrásfelhasználása a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programon (TOP) keresztül történik. Ennek dedikált kerete Szolnok Megyei Jogú Városra 15,19 milliárd forint, a megye többi 77 településére pedig 53,786 milliárd forint. A jelenlegi felhasználás Szolnok Megyei Jogú Város esetében mintegy 3,3 milliárd forinttal haladja meg a városra dedikált keretet, a Megyei Integrált Területi Program esetében pedig 14,333 milliárd forinttal.

A TOP megítélt támogatásainak járási megoszlását az alábbi ábra szemlélteti:

TOP JNSZ megítélt támogatások megoszlása járásonként (77 település)



A 2014-2020-as TOP megyére dedikált kerete felhasználását szabályozó Megyei Integrált Területi Programban (ITP) megfogalmazott területi preferenciák és belső arányok lényegében megvalósultak, mivel a benyújtott támogatási kérelmek 90%-a a korábbi TOP 1.0-ás tervezés során konszenzussal kialakított megyei és járási fejlesztési programok projektjein alapult. Teljesült az a célkitűzés, hogy legalább minden településnek legyen egy uniós támogatású projektje, bár ez kissé a fejlesztési források szétforgácsolását eredményezte. A támogatott projektek 1/3-ánál a projektmenedzsmenti feladatokat a Megyei Önkormányzat 100%-os tulajdonában lévő Megyei Területfejlesztés Ügynökség Kft. végzi. A TOP-hoz kapcsolódóan új típusú, lényegében napi kapcsolat alakult ki a Megyei Önkormányzat és a települési önkormányzatok között.

A 2014 óta eltelt évek alapján Jász-Nagykun-Szolnok megye társadalmi-gazdasági mutatószámai – az ipari termelést kivéve – jellemzően ugyan még elmaradnak az országostól, azonban kimutatható a folyamatos felzárkózás. A helyzetfeltárást lényegében összefoglalja a következő SWOT analízis.

SWOT analízis

ERŐSSÉGEK

Népesség

- Városokban és falvakban élők aránya stabil
- Gazdasági centrumokban megindult a népesség növekedése
- Szolnok élhetősége és vonzereje markánsan javult az utóbbi néhány év beruházásai következtében

Gazdaság

- nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű, komoly termelési hagyományokkal és szakmai kultúrával rendelkező és korszerű ipari termelőágazatok, multinacionális tőke markáns jelenléte Szolnok és Jászberény térségében
- jelentős mezőgazdasági termelési és élelmiszeripari hagyományok, versenyképes üzemméretű gazdaságok, kapcsolódó iparágak jelenléte
- a három pólus – Szolnok, Jászberény és Karcag – mindegyike sajátos, jól megragadható gazdasági arculattal rendelkezik

Oktatás

- Nagy hagyományokkal rendelkező középfokú képzés és szakképzés
- Jól strukturált intézményhálózat
- 2 felsőoktatási campus megyebeli működése
- Kiépült rugalmas képzési struktúra, bővülő képzési portfólió

Kultúra – turizmus

- Tradicionális, sokszínű kulturális örökség
- Kedvező ökoturisztikai adottságok
- A megyeszékhely országos hatóerejű turisztikai fejlesztése
- Tisza-tó kiemelt üdülőkörzet növekvő turisztikai vonzereje
- Jelentős turisztikai bevételt generáló gyógyfürdők (Berekfürdő, Martfű, Cserkeszőlő)
- térségi identitás jelenléte, térségi szemlélettel való azonosulási készség (Jászság, Nagykunság)

Kapcsolatépítés

- A megye centrális fekvése az ország keleti felében
- A különféle közlekedési csatornák csomósodása Szolnokon

Környezetfejlesztés

- Relatív szennyeztelen környezet, a felszíni és felszín alatti vizek bősége
- Kiépült közműhálózatok, fejlődő ár- és belvízvédelmi rendszerek

Versenyképesség növelése

- A megye bővülő ipara az ország élvonalába tartozó
- A multinacionális nagyvállalatok erős és adaptív beszállítói hálózatokat teremtettek
- Megfelelő ipari parki hálózat, infrastrukturális ellátottság

GYENGESÉGEK

Népesség

- Erőteljes természetes fogyás és elvándorlás, előregedő korstruktúra centrumokon és decentrumokon kívüli területeken
- A lakosság kedvezőtlen egészségügyi állapota
- Egyenlőtlen hozzáférés az egészségügyi szolgáltatásokhoz a megye különböző településein

Gazdaság

- Közúthálózat állapota, gyorsforgalmi kapcsolatok hiánya
- Túlzott különbségek az új érték előállításban a megye nyugati és keleti fele között
- A megyében nincsenek jelentős vonzású, kisugárzó energiájú városok, a szomszédos Pest megye és Hajdú-Bihar megye elszívó hatásával szemben a megye nem tudja felvenni a versenyt
- A megye városhálózatát nagyobb részt gyenge, csökkenő térszervező erejű, népességmegtartó és tőkevonzó képességű kisvárosok alkotják
- Országos átlagnál alacsonyabb szintű bérjövodelemek
- Alacsony a munkavállalók mobilitási hajlandósága, a mobilitást ösztönző tényezők alacsony szintje

Oktatás

- A népesség viszonylag alacsony iskolázottsága
- Gyakorlati helyek, eszközök, oktató szakemberek hiánya
- A köznevelési intézmények épületeinek állagromlása miatti az oktatás infrastruktúrájának színvonala nem kiegészített

Kultúra – turizmus

- Vonzerők és szolgáltatások fejlettlensége
- Kulturális intézmények elavultsága
- A Tisza-tó menti turizmus jövedelemtermelő képessége gyenge, a városok hozzájárulása a turizmushoz minimális, a jelentős vonzerejű gyógyfürdők települési környezete kevésbé attraktív

Kapcsolatépítés

- Rendkívül rossz állapotú közúthálózat és a tiszai átkelők hiánya
- A gyorsforgalmi hálózatba való bekapcsolás megkérdőjelezése és Szolnok közlekedési csomópont szerepének jelentős csökkenése
- A stratégiai gondolkodás hiánya, gyenge forrásabszorpciós és érdekérvényesítő képességű térségek
- A hagyományos tájegységeken belül, tájközi viszonylatban és megye határon átívelően még csak gyenge és formális az együttműködés

Környezetfejlesztés

- Az agroökológiai potenciál kihasználatlan
- Magas a környezeti extrémításoknak való kitettség

Versenyképesség növelése

- A megye keleti felében az ipari termelés visszaesése
- Átlagos képzettségű munkaerő-állomány
- K+F+I háttér hiánya

LEHETŐSÉGEK

Népesség

- Fiatalabb korosztály megyében maradásának ösztönzése az országos programok helyi viszonyokra alakításával
- Népesség egészségügyi állapotának javítása a központi források felhasználásával

Gazdaság

- Kapcsolódás Budapest nagyvárosi térségéhez és a szomszéd megyék gazdasági centrumaihoz
- Hozzáadott érték előállítás bővítése
- A megye agráriumának megújítása a változó környezeti körülményekre reagálva
- A meglévő élelmiszeripari ágazatok erősítése, valamint egyéb, új ágazatok integrálása és felfejlesztése, ekképpen a helyben előállított élelmiszeripari termékek arányának növelése
- A fenntartható fejlődés szellemisége új távlatokat nyit a tanyarendszer számára (környezetkímélő helyi infrastruktúra és gazdálkodási rendszerek)

Oktatás

- Képzőintézmények és a helyi gazdaság együttműködésének erősítése
- Képzési struktúra korszerűsítése

Kultúra – turizmus

- Természetközeli turizmus fejlesztése
- A térségi identitásokra épülő megyei integritás erősítése
- Épített környezet elemeinek bemutatása, megismertetése

Kapcsolatépítés

- A kedvező közlekedés földrajzi adottságok újbóli hasznosítása
- A logisztikai tevékenység tudatos nagy volumenű fejlesztése
- Beszállítók ösztönzése, hálózatok kiépítésének és fejlesztésének elősegítése
- Hálózatosság ösztönzése, az erre rendelkezésre álló források igénybevétele

Környezetfejlesztés

- Az agrárgazdaság helyi termelésre, tájgazdálkodásra és öntözésfejlesztésre épülő újrapozicionálása
- Nemzetközi Tisza Ökorégió létrehozása

Versenyképesség növelése

- A tiszántúli belső perifériák újraiparosítása
- A népesség képzettségének és egészségügyi állapotának fejlesztése
- Inaktív munkavállalói rétegben rejlő fejlesztési potenciál

VESZÉLYEK

Népesség

- Negatív demográfiai tendenciák továbbberősödése
- Egyes települések teljes elöregedése

Gazdaság

- A gazdasági túlzott területi és szervezeti koncentrációja
- megye kettészakadása fokozódik, a Tiszántúl további leépülése, szegénység növekedése, térbeli továbbterjedése, etnikai konfliktusok fokozódása
- A munkavállalói digitális kompetenciák nem fejlődnek az alapkompétencia problémák miatt

Oktatás

- A nem önálló szervezeti struktúrában a felsőfokú oktatási intézmények ellehetetlenülhetnek, az intézmények zsugorodása, megszűnése jelentős kumulatív hatással bír (felsőfokú képzettségűek elvándorlása, helyi igényes szolgáltatások iránti fizetőképes kereslet csökkenése, stb.)
- Az intézményhálózat versenyképességének csökkenése

Kultúra – turizmus

- Hagyományok átörökítésének folyamata megszakad
- Turisztikai vonzerők kihasználatlanok maradnak
- Kulturális értékek, örökségek pusztulása, különös tekintettel az épített környezetre

Kapcsolatépítés

- Elmaradnak a szükséges fejlesztések
- A megye belső kohéziója tovább romlik
- ágazati és térségi együttműködések híján esélytelenné válik a nagyhatékonyságú, valódi áttörést eredményező komplex térség- és vidékfejlesztési programok megvalósulása

Környezetfejlesztés

- Éghajlatváltozás következtében növekednek az extrém időjárási helyzetek; természetvédelem, vízgazdálkodás és agrárium ágazati szemlélete és érdekellentétei a hatékony válaszleépéseket akadályozzák
- A korszerű tájhasználat kialakítása gazdaságtalan

Versenyképesség növelése

- Az újérték előállítás tovább koncentrálódik
- A népességfogyás erősödik
- A rossz munkáltatói gyakorlat miatt a bérek alacsony szinten maradnak az uniós ciklusonként újraépülő terület- és vidékfejlesztési intézményi rendszerek nem tudják a korábban kiépült rutinokat, felhalmozott tapasztalatokat kamatoztatni

Az elmúlt évek helyzetértékelése alapján a **következő fejlesztési időszak (2021-2027)** célkitűzéseinek kialakításához és megvalósításához az alábbi **ajánlások** fogalmazhatók meg:

- A tényleges területi felzárkózás érdekében koncentráltabban kell felhasználni a rendelkezésre álló forrásokat, ezért nem alapvető célkitűzés, hogy minden településnek legyen legalább egy támogatott projektje.
- Szükséges a Megyei Önkormányzat direkt beavatkozása a hátrányos helyzetű térségekben saját gazdaságfejlesztési célú projektek megvalósításán keresztül.
- Indokolt a teljes tervezés keretében feltárt fejlesztési igények erőteljes szelektálása és prioritizálása.
- A rendelkezésre álló forrásokból – amennyiben lehetőség lesz rá – szükséges a Megyei Önkormányzat saját fejlesztési keretének elhatárolása, illetve a nagyobb városok programszerű támogatásának kialakítása és az egyes térségek egészére vonatkozó projektcsomagok kialakításának ösztönzése.
- Fontos, hogy a pályázat-előkészítés és a projektmegvalósítás elsősorban a megyében lévő humánkapacitások igénybevételével történjen.

A hazai területi operatív program – Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) - várható megyei keretének felhasználását az alábbi területekre indokolt koncentrálni:

- Iparterület fejlesztése,
- Helyi gazdaság fejlesztése,
- Turizmus fejlesztése,
- Közlekedésfejlesztés (belterületi gyűjtőutak),
- Óvodák fejlesztése,
- Településkép fejlesztése,
- Települési infrastruktúra fejlesztése,
- Önkormányzati energetikai fejlesztések,
- Egészségügyi alapellátás fejlesztése,
- Szociális ellátás fejlesztése,
- Szolnok Megyei Jogú Város és településeggyüttese fenntartható fejlesztése (program alapon),
- Felső-Jászsági gazdaságfejlesztési program (program alapon),
- Jászapáti járás felzárkóztatás (program alapon).
- Kunhegyesi járás felzárkóztatása (program alapon).

JÓVÁHAGYANDÓ VÁLTOZAT

JNSZM 2030
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei
Területfejlesztési Konceptió
2021 – 2030

II.
HELYZETFELTÁRÁS ÖSSZEFOGLALÓJA



Elfogadta:
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés
.../2021. (III.) számú határozatával

Készítette:
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzati Hivatal

A megye helyzetét meghatározó tényezők

A Kormány az 1073/2020. (III. 5.) Korm. határozatával hozta létre a Creative Region gazdaságfejlesztési zónát, felfűzve Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megyéket. A gazdaságfejlesztési zóna a Kormány az 1566/2020. (IX. 4.) számú határozatával két újabb megyével bővült. A régióalkotás célja Északkelet-Magyarországon egy Debrecen központú új típusú növekedési zóna kialakítása, amely egyfajta gazdasági ellenpólust képez az ország keleti felén, továbbá szorosan kapcsolódik a Kelet-Szlovákia, Kárpátalja és a Partium magyarság lakta élettereihez. Ezáltal is biztosítva a Kárpát-medencében a magyarság egységes előrelépését.

Jász-Nagykun-Szolnok megye demográfiai adataiban összességében kedvezőtlen folyamatok játszódnak le a vizsgált időszak alatt, hiszen csökkenő lakosságszám, megyéből történő elvándorlás és elöregedés jellemzi. A munkapiaci trendek egyértelműen pozitívan alakultak a megyében.

A megye gazdasága növekvő pályán van. A megyeszékhely, valamint a Felső-Jászság gazdasága húzzák a szűkebb és tágabb értelemben vett agglomerációt. A megye húzóágazatai a jármű- és gépipar, a vegyipar, a kereskedelem mindenütt a legnagyobbak között van, de emellett az elektronika és a szolgáltató szektor is kiemelt szerepet játszik. Ezek az ágazatok komoly K+F+I potenciállal rendelkeznek. Az exportban is leginkább a húzóágazatok játszanak központi szerepet.

Stratégiai ágazatként tekinthetünk a mezőgazdaságra, de egyéni vállalkozói és őstermelői jövedelemforrásként, illetve a ráépülő feldolgozóipari kapcsolatokkal az agglomeráció és a vidék legfontosabb ágazatai között a helye. Kapcsolódása a turizmus-vendéglátás szektorhoz igen erős, ami segíti ezen ágazat kilábalását a 2020-as koronavírus okozta megtorpanásból. A terület éghajlati, domborzati és talajviszonyai alkalmassá teszik az agrárszektor számára is a hasznosítást, de az adottságok kifejezetten kedveznek a turisztikai potenciál kiaknázására.

A megye geostratégiai helyzete jó. Szükséges mind a vasút-, mind a közúthálózat további fejlesztése: az M4 jelű autópálya Püspökladányig történő megépítése, az M44 jelű autótű tovább építése, a tervezett M8 jelű autópálya Kecskemét – Szolnok közötti szakaszának, majd Szolnoktól északi irányba az M3 jelű autópályáig való kialakítása, a vasúti szárnyvonalak fejlesztése.

A megye adottságai révén már eddig is komoly volt a nemzetközi és hazai befektetői érdeklődés egyrészt a megyeszékhely, másrészt a Felső-Jászság területére. Az élen a feldolgozóipari ágazatok jártak, hiszen legnagyobb összegben járműipari és gépipari beruházások valósultak meg.

Jász-Nagykun-Szolnok megye 1876-ban jött létre a történelmi Jász Kerületből, Nagykun Kerületből és Külső-Szolnok vármegyéből. Mai alakzata lényegében az 1950-es átszervezéskor rögzült. Jelenleg 78 település alkotja a megyét, közülük 22 város.

A megye két regionális léptékű térségi szervező központjává az igazgatási-szolgáltató funkciójú megyeszékhely és a termelési központtá fejlődött Felső-jászsági ipari agglomeráció vált.

A nagytárségi kapcsolatok közül egyre inkább az erőteljesen formálódó budapesti metropolisz térség hatása vált dominánssá.

A megye Magyarország keleti felének közepén, a Tisza folyó által markánsan kettéosztva elterülő alapvetően sík vidék, az ún. Közép-Tisza-vidék. Területét északról a Mátra hordalékkúpja, keletről a Hortobágy, délről a Hármaskörös völgye, nyugatról a Homokhátság és a Gödöllői-dombság határolják. A térséget a Tisza fűzi fel északról délre, inkább elválasztva, mint összekötve az egykori nagytárségi elterülő nyugati és keleti megyerészeket.

A globális és regionális térszerkezeti erővonalak a 21. század elején a közelmúlt változásai és fejlesztései nyomán elkerülnek, vagy csak érintik a megyét. A legnagyobb változást a 4. sz. főút és a 100. sz. vasúti fővonal szerepének múlt századvégi csökkenése jelentette a nemzetközi kapcsolatok átstrukturálódása miatt. Napjainkban a nemzetközi gazdaság meghatározó növekedési tengelye és közlekedési folyosója a Duna-völgyéhez igazodó Belgrád – Szeged – Kecskemét – Budapest – Győr – Bécs főirány. A másik hazai növekedési tengely az M3 és a 80. sz. vasúti fővonallal összekötött Budapest – Hatvan – Miskolc irány. Ehhez erőteljesen kapcsolódnak a Felső-Jászság ipari és a Tiszavári térség turisztikai települései.

A megyét északról délre átszelő Tisza a valós nemzetközi regionális együttműködés egyetlen lehetőségét adja a vízgazdálkodás és a környezetvédelem terén. Ezt segítő jött létre a Tisza-Ökorégió létrehozását célzó koncepció megyei szinten, míg Szolnok a Tisza fővárosaként határozta meg a város fejlődési irányát.

A megye 7 megyével való szomszédságából következik a minden irányú nyitottsága. A hagyományok, a földrajzi korlátok, a kiépült infrastruktúra és a településhálózat által meghatározva Heves, Pest és Bács-Kiskun megyék, illetve a főváros felé erőteljesek a kapcsolatok minden szinten. Békés és Csongrád-Csanád megyék irányába a szomszéd települések szintjén léteznek megyehatáron átnyúló együttműködések. Hajdú-Bihar felé pedig hivatalos és szervezett szolgáltatást igénybe vevő kapcsolódás a jellemző.

Sajátos együttműködési forma a 4 megye perifériáit összekötő Tisza-tó tájéka fejlődését elősegítő térségi fejlesztési tanács szerveződés.

Új típusú regionális együttműködés lesz az Északkelet-Magyarországi Gazdasági Zóna.

Az együttműködés és kapcsolatrendszer új formája a megyei székhelyű ipari, kereskedelmi és szolgáltató vállalkozások regionális hálózatosodása (Jász Plasztik, Szatmári Kft, Coop-Star, Coop-Szolnok, Tiszamenti Regionális Vízművek). Ez a megye gazdasági súlyára is kedvező hatással van.

Jász-Nagykun-Szolnok megye 5.581 km² összterületű. A jelenleg tökéletes síkságnak számító terület alatt harmad- és negyed időszaki rétegek vannak; a 2000-4000 méter vastag üledékek hév- és gyógyvizekben gazdagok. A tengerszint feletti magasság 80 és 105 méter között változik, jellemzően 90 méter körül alakul. A megye területe természetföldrajzilag az Alföld hat középtájához tartozik, amely tizenhét kistájra terjed ki. A mai terület arculatának kialakításában – a megyét 150 km hosszan érintő – Tisza döntő szerepet játszott.

Fekvésének köszönhetően az ország legkontinentálisabb része. A szélsőséges időjárási események is egyre gyakrabban fordulnak elő, köszönhetően az éghajlatváltozásnak.

Általánosságban megállapítható, hogy a megye területe száraz, gyér lefolyású, erősen vízhiányos terület. Jelentős folyói a Tisza és Hármas-Körös, kis vízhozamú vízfolyás a Zagyva, a Tarna, valamint az erősen módosított, vagy mesterségesen épített belvíz és öntöző csatornák.

A talajképző kőzetek: infúziós lösz, agyagos lösz és agyag. A genetikus talajosztályozás szerint a megye talajai mezősi, réti, szikes és öntés főtípusokba tartoznak.

Jász-Nagykun-Szolnok megye területe öt nemzeti park igazgatóság működési területéhez tartozik. A Hortobágyi Nemzeti Park igazgatóság kezeli a legtöbb megyei védett területet. A megye teljes területének mintegy 3,8%-a országos jelentőségű védett természeti terület. Ezen kívül „ex-lege”, azaz törvény általi védeltséget élvez 6 láp, 18 szikes tó, 217 kunhalom és 6 földvár.

Tájvédelmi szempontból a megye legértékesebb területei egybeesnek a természeti védeltség alatt álló védett- és Natura 2000 területekkel, amelyek a megye területének 12%-át teszik ki. A megyében 50 db helyi jelentőségű védett természeti terület található. A legtöbb Jászberény városában került kijelölésre: 18 db. Jász-Nagykun-Szolnok megyében az ökológiai hálózat legfontosabb elemei a folyó völgyek (Tisza, Körös, Zagyva), valamint a hortobágyi és jászszági területek védett természeti területei.

A jellemző tájhasználat alapján a megye területe 4 főbb tájegység típusra osztható: lakó táj, ártéri táj, üdülő táj, pusztai táj.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 4 jelentős vízfolyás (Tisza, Zagyva, Hármas-Körös, Hortobágy-Berettyó) és számos belvízi- és öntözőcsatorna található. 1973-ban üzembe helyezésre került a Kiskörei Vízlépcső, amely a Tisza vízkészletének szétosztásában kulcsszerepet tölt be. A Tisza-Körös-völgyi Együtműködő Vízgazdálkodási Rendszer (TIKEVIR) Európa egyik legnagyobb összefüggő vízgazdálkodási rendszere, melynek célja a vízhiányos térségek vízkészletének pótlása a Tiszából történő vízátvétellel.

Vízhiányos területnek számít a Zagyva-völgy, ahol a jelentkező felszíni vízigényeket sem mennyiségben, sem minőségben nem tudják kielégíteni. A Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság előkészített projekt-tervezete a Jászszági öntöző-főcsatorna meghosszabbítása éppen a megfogalmazott problémára kínál megoldást.

A megye területén kiemelt szerepe van a felszín alatti vízkészleteknek is. Különösen a rétegvizeknek és a hévizeknek, Szolnok város és a környezetében lévő hat kisebb település kivételével - melyek a szolnoki felszíni vízműről kapják ivóvizüket - ezekre a vízkészletekre alapul a közcélú vízellátás egésze. Hasonlók mondhatók el az ipari vízellátásról, valamint a nem öntözési célú mezőgazdasági vízigényt is sok helyen nagyrészt csak felszín alatti vízkészletekből lehet biztosítani.

A hévíz kutak száma mintegy 220-230 db, de ezeknek is 55-60 %-a csak az üzemelő, a többi tartalék, időszakosan üzemelő, vagy használaton kívüli. Gyógyvízminősítéssel is több kút rendelkezik.

A megyében 2017. év során keletkezett hulladékok 97%-a volt nem veszélyes hulladék, 3%-a pedig veszélyes hulladék.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében nem található olyan levegőszennyező üzemi létesítmény, amely térségi szintű védelmi övezet kijelölését igényelné. Az utóbbi években a légszennyező anyagok éves összes kibocsátása szén-monoxid tekintetében csökkent, kén-dioxid, nitrogén-oxidok, szilárd anyag, szén-dioxid, illékony szerves vegyületek és egyéb légszennyező anyagok esetében pedig emelkedett. A közlekedési eredetű levegőszennyezés elsősorban a főutak településeken áthaladó szakaszai mentén lévő lakóterületeket érinti.

A legjelentősebb, természetvédelmi szempontból legértékesebb élőhelyek a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésében lévő pusztai területek (Kunmadaras, Nagyiván, Karcag térsége), a Közép-Tisza-völgye, illetve a Tisza-tó területe. Ökológiai folyósokról szinte kizárólag a megye nagy vízfolyásai mentén beszélhetünk.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében 229 műemlék építmény, valamint 31 db nyilvántartott műemléki érték található. Jász-Nagykun-Szolnok megyében nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma 2.466 db. Ebből egyedileg védett: 19 db. Történelmi emlékhely 2 van a megyében: Jászberény – Jászkun Kerület Székháza, Mezőtúr – Református Kollégium és Könyvtár.

Jász-Nagykun-Szolnok megye világörökségi helyszínei Nagyiván, Kunmadaras és Tiszaszőlős külterületein található.

A megyében kiemelt fontosságú honvédelmi terület övezetébe tartozik Rákóczi falva, Szajol és Szolnok, honvédelmi terület övezetébe pedig Jászberény.

A homok és agyag, a kőolaj és földgáz, a gyógyiszap, valamint a geotermikus energia tekinthető ásványi nyersanyagoknak. Geotermikus energia hasznosítására a megye területén két koncessziós terület került kijelölésre Szolnok és Jászberény térségében.

A napsütéses órák magas száma (2000 óránál is több) miatt számos napelemes kiserőmű létesült az elmúlt években, illetve a lakossági napenergia felhasználás is dinamikusan növekszik. Hagyományosan hőtermelésre is hasznosítják a napenergiát: fóliasátor és üvegház fűtése, üzemeltetése.

Jász-Nagykun-Szolnok megye területén a természeti és a környezeti kockázatok közül az alábbiak azonosíthatók:

- vizekkel kapcsolatos kockázatok
 - többlet vizek okozta kockázatok
 - árvízi veszélyeztetettség
 - belvízi kockázat
 - vízhiány okozta kockázat
 - mezőgazdasági kockázat: aszály
 - ivóvíz-ellátási kockázat
- egyéb kockázatok
 - termőföld mennyiségének, minőségének csökkenése
 - környezetszennyezés
 - felszíni és felszín alatti vizek szennyezése
 - levegőminőség romlása
 - környezeti zajszennyezés

Tökéletes síkság lévén kedvezőek a mezőgazdasági adottságai, azonban szélsőséges vonásokat mutató éghajlata - kevés és egyenetlen eloszlású a csapadék, gyakori szárazság és aszály és az évente visszatérő belvív - jelentős problémákat okozhat. A növénytermesztési ágazatok közül meghatározó a búza, az őszi káposztarepce, a kukorica és a napraforgó termesztése, valamint a gyepterületek művelése, míg az állattenyésztési ágazatok közül a sertés-, a baromfi-, a szarvasmarha- és a juhtenyésztés jellemző a tőgazdaságokban történő haltenyésztés mellett. A Jászságban, valamint a Tiszazugban jelentős volumenben folyik zöldség-, gyümölcs-, és szőlőtermesztés.

A megyében jelentős az öntözhető területek nagysága, amely mintegy 40.000 hektár, mintegy 1.500 termelő rendelkezik az öntözésre feljogosító vízjogi üzemeltetési engedéllyel. Ennek köszönhetően jelentős területet képvisel megyénkben a különböző növényfajok vetőmagtermesztése is (hibridkukorica, napraforgó), az ország kukorica vetőmag-előállító területének 40%-a itt található. Jelentős paprika-termesztő régiója a megyének a Jászság.

A gyümölcsstermesztéshez szükséges klimatikus viszonyok és talajadottságok nem kedvezőek, ezért ez az ágazat kevésbé jelentős. Itt található az ország egyik legnagyobb egybefüggő területű cseresznye ültetvénye is, a nagykőrúii cseresznyés.

A megye szőlőterületének legnagyobb része a Kunsági Borvidékhez tartozik, ezen belül is a Tiszamenti körzethez tartozó településeken (Nagyréven, Tiszakürtön, Tiszainokán, Csépan, Tizasason és Cserkeszőlőn).

Az állattenyésztésben a sertés-, szarvasmarha- és juhállomány száma az 1996-tól kezdődő kedvezőtlen felvásárlási és világpiai helyzet miatti szerkezetváltásból adódóan visszaesett, napjainkban azonban megfigyelhető a főbb haszonállatok tartásának élénkülése, és növekszik a juh- valamint a tyúkfélék állománya is.

Jász-Nagykun-Szolnok megyében az erdőterületek aránya 7,77%, ami jelentősen elmarad az országos átlagtól (~27%).

A megye közlekedési hálózata Szolnok központú. A rendszerváltás után a megye kedvező közlekedésföldrajzi elhelyezkedése ellenére egyfajta belső perifériává vált, amelyet csak erősített Szolnok város közlekedési csomópont szerepének leépülése.

Jász-Nagykun-Szolnok megye országos közúthálózatának hossza (1,354 ezer km) a teljes állami közúthálózat egészének (32,203 ezer km) 4,2 %-át teszi ki, ezzel a 19 megye rangsorában a 16. helyet foglalja el.

A megye közlekedésföldrajzi helyzete a vasúti infrastruktúraellátottság tekintetében kiemelkedően jó, Budapesttel két nemzetközi jelentőségű vasútvonal köti össze. Az ország egyik legnagyobb pályaudvara Szolnokon van, mely mind személy, mind teherszállítást tekintve alkalmas a kelet-nyugat irányú belföldi és külföldi összeköttetésre.

Bár a megye földrajzi adottságai a kerékpáros közlekedés tekintetében nagyon kedvezőek (töltések, egyenletes szintkülönbség), a kiépített kerékpárutak száma alacsony, a hiányos regionális és országos hálózat akadályozza ezen közlekedési mód jelentősebb térnyerését.

A megyében működő polgári repülőtér nincs.

Működő katonai repülőtér Szolnokon található, nem működő – betonkifutóval rendelkező – katonai repülőtér pedig Kunmadarason fekszik.

A személyforgalom számára a megye területén áthaladó Tisza-szakaszon Tiszafüred, Szolnok, Martfű, Tizsakürt területén állnak rendelkezésre személyforgalmi kikötők. A Tiszán jelenleg 4 helyen üzemi komp, a Hármas-Körösön pedig Mezőtúr város külterületén.

A megye minden települése szilárd burkolatú úton, egyéni közlekedéssel megközelíthető, Szolnok közvetlen vonalvezetésű útvonalakon érhető el. A szomszédos megyék irányából a közúti közlekedés feltételei minden esetben adottak. A busz közlekedés tekintetében a megyeszékhely, valamint Jászberény csomóponti szerepet töltenek be. A Volánbusz által üzemeltetett járatok a megyén belül, valamint a megyehatárokon túlnyúlva kínálnak utazási lehetőséget a lakosság számára.

A megyében található települések nagy részének ivóvíz ellátását felszín alatti vízkészletekből biztosítják. Kivételt képez ez alól Szolnok és a hozzá kapcsolódó hét település.

A kommunális hulladékgazdálkodás bázisát az 5 regionális hulladéklerakó (Jásztelek, Kétpó, Szelevény, Karcag, Tiszafüred) adja, a lakossági hulladékgyűjtést pedig 3 térségi rendszer működteti, ebből 2 megyei székhelyű (Karcag, Szolnok).

Jász-Nagykun-Szolnok Megyében az egy főre jutó GDP értéke az országos átlagtól jelentősen elmarad. A megye összteljesítménye a bruttó hazai termékhez (GDP) való hozzájárulás tekintetében az utóbbi évek jelentős javulásának ellenére is gyengének mondható. Országos viszonylatban vizsgálva a megye 2010 óta a 14. és a 16. hely között áll a megyék rangsorában. A 2019. évi adatok (egy főre jutó GDP) alapján pedig Jász-Nagykun-Szolnok megye a megyék rangsorában a 16. helyen szerepelt.

A megyei GDP az utóbbi években nőtt, miközben a népesség fogy, de kedvező tendenciaként a természetes fogyás csökken. A foglalkoztatási szerkezet stabil, a megyei foglalkoztatási ráta folyamatosan emelkedik. A bruttó átlagkeresetek szintén növekedési tendenciát mutatnak, de a bérek még elmaradnak a hazai átlagtól.

Jász-Nagykun-Szolnok megyei székhellyel 2020. szeptember végén 59 ezer gazdasági szervezetet tartottunk nyilván, számuk 1,3%-kal (országosan 1,0%-kal) nőtt az egy évvel korábbihoz képest. A korábbi időszakokhoz hasonlóan az 55 ezer vállalkozás nagyobb részét (46 ezer) önálló vállalkozóként, kisebb részét (9,4 ezer) társas vállalkozásként regisztráltuk. Az előbbieket száma egy év alatt 1,9%-kal nőtt, az utóbbiaké 0,8%-kal csökkent. Ezer lakosra a megyében 150 regisztrált vállalkozás jutott. 1000 lakosra jutó vállalkozás száma a megyében 150, amely jelentősen alacsonyabb a régiós (190) és az országos (185) értéknél is.

A megye 50 legnagyobb árbevételű társas vállalkozásából 21 a Szolnoki járásban végzi tevékenységét. 20 a Jászberényi, 3 a Karcagi, 2-2 a Jászapáti, illetve a Törökszentmiklósi járásban működik. A Kunhegyesi és a Kunszentmártoni járásból 1-1 kiemelt gazdálkodó került be az ötven legnagyobb cég közé. A Mezőtúri és a Tiszafüredi járásban 2017. évhez hasonlóan nem található kiemelt társas vállalkozás, amely szintén jól mutatja a megye gazdasági egyenlőtlenségét.

2018. év top10 vállalati köre az alábbi: Samsung Electronics Magyar Zrt., Electrolux Lehel Hűtőgépgyár Kft., Accell Hunland Kerékpárgyártó és Értékesítő Kft., Jász-Plasztik Kft., Eagle Ottawa Hungary Bőrgyártó és Kereskedő Kft., Tisza-Coop Nagykereskedelmi és Szolgáltató Zrt., Claas Hungaria Mezőgazdasági Gépgyártó Kft., Szatmári Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., Jász-Plasztik Autócentrum Kereskedelmi és Szolgáltató Kft. és a Coop Szolnok Kereskedelmi Zrt.

A gazdaság külső és belső kapcsolatait egyrészt a beszerzési és felvevő piacok, másrészt a hierarchikus (beszállítói) és mellérendelt (TÉSZ, klaszter stb.) jellegű hálózatok jellemzik. Jellemző még a tudásközpontok terjedése, amely inkább sugárirányú, virtuális kapcsolatot jelent, ugyanakkor alapul szolgálhat (sőt sokszor alapfeladata is) hálózati kapcsolatok kialakulásának.

Összegezve, Jász-Nagykun-Szolnok megyében a gazdasági tevékenységek széles köréhez megtalálhatók az elfogadható színvonalú telepítési, működési háttérfeltételek, a szállítási és informatikai infrastruktúra folyamatosan fejlődik, a bérköltségek az országos átlagnál alacsonyabbak. A munkaerő felkészültsége, a vállalkozókészség, a tőkeellátottság viszont erős területi koncentrációt mutat, nagyok a kistérségek közötti különbségek. Emiatt kistérségenként célszerű megszerezni a telepítési feltételeket, egyúttal a kistérség speciális feltételeihez igazítani a gazdaság- és vállalkozásfejlesztési programokat.

Jász-Nagykun-Szolnok megye innovációs potenciáljának fontosabb bázisai a Debreceni Egyetem Szolnok Campus, az Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus, a Debreceni Egyetem Agrár Kutatóintézetek és Tangazdaság Karcagi Kutatóintézet és a megyében működő multinacionális vállalatok kutató-fejlesztő kapacitásai.

A művelődési házak többségét a megyében az 1960-as években építették, amelyek a megye szinte minden településén megtalálhatóan (több esetben közös épületben a könyvtárral vagy a közigazgatási feladatokat ellátó hivatallal). Jász-Nagykun-Szolnok megyében 88 települési könyvtár működött. A megye 22 városa közül kilencben nincs mozi, ugyancsak kilenc városban nincs semmiféle múzeum.

A megyében kulturális és közművelődési szervezetek, valamint identitáserősítő és hagyományőrző civil szervezetek működnek jelentős számban. Emellett hobbi, szabadidő; környezetvédelmi; szociális és közbiztonsági feladatokat ellátó szervezetek is működnek. A megye két nagy területi egysége, illetve népcsoportja - a jászok és a kunok – napjainkban is őrzik és ápolják saját hagyományait. Az egyes települések városvédő-városszépítő, hagyományőrző szervezetei és klubjai a lokálpatriotizmus helyi szintjét erősítik.

A megye településhálózata kialakultnak tekinthető. A Duna-Tisza-közi megyefélen „város és vidéke” típusú a hálózat Szolnok és Jászberény központtal. A Tiszántúlon legmarkánsabb a nagykunsági városvonal - Karcag – Kisújszállás – Túrkeve – Mezőtúr -, amely mellett Kunhegyes, Tiszafüred és Kunszentmárton központokkal belső perifériák találhatók.

A Tisza mentén húzódó sajátos térszerkezeti törésvonalától nyugatra helyezkedik el a megye két markáns térségi pólusa: a gazdasági központ szerepű Felső-jászsági ipari agglomeráció – itt jön létre a megyében előállított újérték mintegy 2/3-a – és az igazgatási-szolgáltató funkciójú Szolnok nagyvárosi település-együttese. A Tiszántúlon Tiszafüred, Karcag és Mezőtúr, valamint részben Törökszentmiklós, Kisújszállás és Kunszentmárton tekinthető térszerkező centrumnak, itt még hiányzik egy erőteljes térségi pólus.

Sajátos térszerkezeti elem a megyében:

- A már kialakult Szolnok nagyvárosi település-együttes. Ebbe a KSH besorolás szerint 3 város /Szolnok, Besenyszög, Rákóczi falva/ és 9 község /Rákócziújfalú, Szajol, Szászberek, Tiszajenő, Tiszatenyő, Tiszavárkony, Tószeg, Vezseny, Zagyvarékas/ tartozik. Ténylegesen ide tartozó az alközponti szerepű Törökszentmiklós és Martfű, valamint Újszász, Tiszapüspöki és Kengyel, továbbá a Pest megyei Abony, Kőröstimén és Jászkarajenő.
- A nagykunsági városvonal a megye keleti felének sajátos 4 napi vonzáskörzet nélküli tradicionális mezőváros alkotta eleme. Karcag és Mezőtúr teljes körű középfokú intézményhálózata alapján megyei léptékű igazgatási-szolgáltató központ. Kisújszállás és Túrkeve pedig kisvárosi szerepeket lát el. Fejlődésük ellentmondásos, ami leginkább az erőteljes gazdaság hiánya tükröz.
- A formálódó Felső-jászsági ipari agglomeráció. Ennek magja a Jászberény-Jászfényszaru-Jászárokszállás országos léptékű ipari háromszög, kapcsolódó települései a kisebb volumenű termelési kapacitással rendelkező Jásztelek, Alattyán, Jászapáti, Jászkisér, Jászladány.

A megye városai közül:

- Felsőoktatás Szolnokon és Jászberényben folyik.
- A középfokú intézmények teljes körűen Szolnokon, Jászberényben, Karcagon és Mezőtúron, míg részlegesen Jászapátin, Törökszentmiklóson, Kunszentmártonban, Kunhegyesen és Tiszafüreden található meg, illetve Jászárokszálláson, Újszászon, Tiszaföldváron, Túrkevén, Kisújszálláson és Kenderesen.
- A 9 járási székhely egyben vonzáskörzeti központ is. A többi 13 városnak ténylegesen nincs napi vonzáskörzete. Közülük 3 – Besenyszög, Rákóczi falva, Újszász – a szolnoki település-együttes tagja és lényegében városi funkció nélküli lakótelepülés, 4 – Jászárokszállás, Jászfényszaru, Jászkisér, Martfű – kiemelkedő termelési központ, saját térségi munkaerőpiaccal, 3 – Kisújszállás, Tiszaföldvár, Túrkeve – klasszikus kisváros, 3 – Abádszalók, Fegyvernek, Kenderes – csak részlegesen rendelkezik városi funkciókkal. Kihelyezett felsőfokú képzés van Mezőtúron és Tomajmonostorán.

A hatályos országos szabályozás szerint a 9 járásból a szolnoki kivételével valamennyi kedvezményezett. Kategorizálva: kedvezményezett a jászberényi, a mezőtúri és a tiszafüredi járás, fejlesztendő a karcagi, a kunszentmártoni és a törökszentmiklósi járás, komplex programmal fejlesztendő a kunhegyesi és a jászapáti járás.

Szabad vállalkozási zóna besorolás vonatkozik a szolnoki és jászberényi kivételével a többi 7 járásra. Az alföldi településhálózat sajátosságai folyamatosságát jelzi, hogy a megye valamennyi járása ma is tanyás térségnek minősül.

A 2014-2020 közötti fejlesztési időszakra vonatkozó megyei területfejlesztési koncepció 4 együttkezelendő térséget jelölt ki, mint a forrásfelhasználás szabályozási elemeit. Ezek:

- Jászság (jászapáti, jászberényi járások),
- Szolnok – Törökszentmiklós – Martfű térsége (szolnoki, törökszentmiklósi járások),
- Nagykunság – Tisza-tavi térség (karcagi, kunhegyesi, tiszafüredi járások),
- Mezőtúr térsége – Tiszazug (kunszentmártoni, mezőtúri járások).

A megye sajátos funkciójú települései a következők:

Ipari termeléssel rendelkező település /24/

- Kialakult termelési centrum /10/
 - (országos/nemzetközi jelentőségű ipari tevékenység önálló végtermék gyártással) Jászfényszaru, Jászberény, Jászárokszállás, Szolnok, Tószeg, Szajol, Törökszentmiklós, Martfű, Tiszapüspöki, Túrkeve
- Kisebb volumenű ipari központ /9/
 - (egy vagy néhány megyei/helyi jelentőségű üzem) Jászkisér, Jászládány, Jásztelek, Alattyán, Tiszaföldvár, Kisújszállás, Kenderes, Örményes, Kunhegyes
- Potenciális térségi foglalkoztatási központ /5/
 - (ipari parkkal rendelkező település depressziós térségben) Jászapáti, Kunszentmárton, Mezőtúr, Karcag, Tiszafüred

Turisztikai célterület települései /28/

- Országosan kiemelt turisztikai térség települései /11/
 - Abádszalók, Berekfürdő, Karcag, Kunmadaras, Tiszaderzs, Tiszafüred, Tiszaigar, Tiszaörs, Tiszaszentimre, Tiszaszőlős, Tomajmonostora
- Megyei jelentőségű célterületek /17/
 - Idegenforgalmi központ / 2/
 - (meghatározó mértékű turizmus sokrétű szolgáltatásra és vonzerőre épülve) Cserkeszlő, Szolnok
 - Kisebb léptékű turizmus/11/
 - (egy vonzerőre, vagy egy objektumra épülő tevékenység) Jászapáti, Jászszentandrás, Nagykörű, Martfű, Rákóczifalva, Tizsakürt, Túrkeve, Kisújszállás, Törökszentmiklós, Kenderes, Nagyiván
 - Fejlesztendő célterület /4/
 - (sokrétű vonzerő, de az infrastruktúra és a szolgáltatás fejletlen) Jászberény, Kunszentmárton, Mezőtúr, Kunhegyes

Jász-Nagykun-Szolnok megye településrendszerét múltjából következően az erőteljes háromosztatúság (Jászság, Nagykunság, a ma Tisza-térségnek nevezhető korábbi Külső-Szolnok megye) és ennek megfelelő hárompólusosság jellemzi (Szolnok, Jászberény, Karcag). A többpólusosság elvileg kedvező feltételt biztosít a megyék többségénél kiegyenlítettebb fejlődésre, ám mindhárom központ a megye peremén helyezkedik el.

A megye viszonylag kevés számú települése és a térségi központok arányos elhelyezkedése meghatározó az infrastruktúra és humán szolgáltatások, valamint az üzleti környezet kialakításában. Szolnok Megyei Jogú Város az ország keleti felében való „megkerülhetetlensége” és a város közlekedés-csomóponti hagyományai lehetővé teszik a regionális logisztikai szolgáltatások kialakítását. A '90-es évek erőfeszítései ellenére azonban ez nem jött létre. A megyében city- és céglogisztikai központok alakultak ki. Regionálisnak a szolnoki AC/DC magánlogisztikai központ tekinthető. További logisztikai szolgáltatások Jászárokszálláson, Jászfényszarun, Jászberényben, Szolnokon, Törökszentmiklóson és Karcagon működnek.

Az iparterületek kialakításában korábban meghatározó jelentőséggel bírt az ipari cím elnyerése. A megyében 12 ipari park van: Jászfényszaru, Jászárokszállás, Jászapáti, Szászberek, Szolnok (3), Martfű, Törökszentmiklós, Kunszentmárton, Mezőtúr, Karcag. Ezek közül a jászfényszarui, jászárokszállási, szolnoki, kunszentmártoni, mezőtúri, törökszentmiklósi tekinthető klasszikus értelemben vett ipari parknak. Sajátos, hogy a megye termelési centrumában, Jászberényben nem működik ipari park, hanem ipari zónák alakultak ki. A megye legelmaradottabb járásában, a Kunhegyesi járásban sem található ipari park. Hasonlóan tradicionális ipari zónák vannak még Szolnokon. Magántulajdonú „ipari park” működik Jászberényben, Jászkiséren, Szolnokon, Tiszafüreden.

Az ipari parkok összehangolt fejlesztése érdekében az elmúlt évtizedekben több kísérlet történt a megyei befektetés-ösztönzési szervezettel együttműködés kialakítására, azonban ezek nem jártak sikerrel, mert a piaci szereplők között a befektetőkért mind a mai napig versengés folyik.

A bankok és biztosítók fiókjai nagyobb számban Szolnokon és Jászberényben találhatóak.

A megye ipara alapvetően beszállító jellegű, így az innovációs tevékenység kivételes, döntően alkalmazott innovációs tevékenység jellemző. Önálló, de kisebb volumenű innovációs tevékenység Jászfényszarun, Jászberényben, Szolnokon, Törökszentmiklóson, Mezőtúron és Karcagon van. Szükséges lenne a Felső-jászsági ipari agglomerációban egy térségi innovációs centrum létrehozása.

A megye közüzemi infrastruktúrája alapvetően – elektromos energia és az ivóvízellátás kivételével – az ezredfordulóra épült ki. Az ivóvízellátás minden településen biztosított (mintegy 95%-os ellátottság), a szennyvíztisztítás és -kezelés 14 település (Jászivány, Jászágó, Jászboldogháza, Tiszakürt, Nagyrév, Tiszainoka, Kuncsorba, Kétpó, Tomajmonostora, Tiszabő, Tiszabura, Nagyiván, Tiszaigar, Tiszaörs) kivételével minden településen biztosított (74%-os ellátottság).

A víziközművek három szolgáltató, a szolnoki székhelyű Tiszamenti Regionális Vízművek Zrt. és a Víz- és Csatornaművek Zrt., valamint a kecskeméti BÁCSCVÍZ Zrt. működtetésében vannak.

A kommunális hulladékgyűjtés bázisát az 5 regionális hulladéklerakó (Jásztelek, Kétpó, Szelevény, Karcag, Tiszafüred) adja, a lakossági hulladékgyűjtést pedig 3 térségi rendszer működteti, ebből 2 megyei székhelyű (Karcag, Szolnok).

A vezetékes gázszolgáltatás Tiszabő kivételével mindenhol kiépült, a lakásállomány 2/3-ában biztosítva a korszerű és környezetbarát szolgáltatást.

A televízió, a vezetékes- és mobiltelefon-, valamint internet-szolgáltatás minden településen elérhető.

A megye területének nagyobb része mentesített ártér, ezért az árvízvédelem és a belterületi és külterületi vízvezetés folyamatosan megoldandó feladatot jelent. Ezt fokozza klímaváltozás egyes elemeinek felerősödése: az éves csapadékmaximum idejének eltolódása, és aszályos időszakok hosszának megnövekedése, a hullámzó időjárási frontok. A települések belterületén egyre sűrűbben jelentkező villámvizek.

A hagyományos értelemben vett alapfokú egészségügyi, szociális szolgáltatások, valamint az oktatás minden településen biztosított helyi intézményben, vagy ellátás-szervezési megoldásokon keresztül. A járó- és fekvőbeteg ellátás központja a 6 kórház: Szolnokon a megyei és a MÁV kórházak, a jászberényi, mezőtúri és karcagi kórházak, továbbá a szentesi kórház.

A gyermekintézmények (bölcsőde, óvoda) döntően önkormányzati, részben egyházi fenntartásban működnek. A 2014-2020-es uniós ciklusban a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program megyére dedikált keretének támogatásával a bölcsődékkal rendelkező települések száma megduplázódott.

Az alap- és középfokú oktatás fenntartását meghatározóan a Klebelsberg Központ jászberényi, karcagi és szolnoki tankerületei szervezik, a szakképzésben Szolnoki és Karcagi Szakképzési Centrumok a meghatározók. Az egyházak bővülő szerepet töltenek be az általános- és szakképzési intézmények fenntartásában.

Helyzetértékelés – SWOT analízis

Az elmúlt időszak társadalmi-gazdasági folyamatainak főbb mutatóit az alábbi adatok foglalják össze:

| Megnevezés | 2015. I-IV.n.év JNSZ | 2016. I-IV.n.év JNSZ | 2017. I-IV.n.év JNSZ | 2018. I-IV.n.év JNSZ | 2019. I-IV.n.év JNSZ | 2015. I-IV.n.év ORSZÁG | 2019. I-IV.n.év ORSZÁG |
|--|----------------------------|----------------------------|----------------------------|----------------------------|----------------------------|------------------------------|------------------------------|
| Lakónépesség | | | | | | | |
| Népesség száma, ezer fő | 380,0 | 376,3 | 374,0 | 371,0 | 370,0 | 9 856,0 | 9 773,0 |
| Gazdasági aktivitás | | | | | | | |
| Aktívítási arány, % | 59,2 | 60,6 | 60,3 | 61,4 | 61,9 | 60,3 | 63,0 |
| Foglalkoztatási arány, % | 54,4 | 57,3 | 57,0 | 58,7 | 58,9 | 56,6 | 61,0 |
| Munkanélküliségi ráta, % | 8,0 | 5,4 | 5,5 | 4,4 | 4,9 | 6,2 | 3,3 |
| Alkalmazásban állók száma és keresete | | | | | | | |
| Alkalmazásban állók száma, ezer fő | 92,9 | 94,4 | 94,9 | 94,8 | 94,3 | 2 894,6 | 3 185,7 |
| havi bruttó átlagkeresete, Ft | 195 078 | 206 772 | 241 633 | 269 100 | 297 984 | 247 746 | 367 833 |
| Regisztrált vállalkozások | | | | | | | |
| Regisztrált vállalkozások száma | 51 880 | 51 994 | 52 274 | 53 406 | 54 290 | 1 690 878 | 1 794 414 |
| 1.000 lakosra jutó vállalkozás | 138 | 139 | 141 | 145 | 148 | 172 | 184 |
| Beruházás | | | | | | | |
| Teljesítményérték, millió Ft | 130 209 | 83 535 | 116 740 | 113 831 | 145 012 | 4 770 367 | 8 129 498 |
| Egy lakosra jutó teljesítményérték, ezer Ft | 344,5 | 222,8 | 313,8 | 307,7 | 393,0 | 484,8 | 832,0 |
| Ipar | | | | | | | |
| Termelés volumenidexe | 103,9 | 95,2 | 111,2 | 101,9 | 109,6 | 107,9 | 105,3 |
| Egy lakosra jutó termelési érték, ezer Ft | 3 738,2 | 3 556,6 | 3 947,7 | 4 131,8 | 4 694,3 | 2 782,6 | 3 532,1 |
| Építőipar | | | | | | | |
| Egy lakosra jutó termelési érték, ezer Ft | 122,7 | 89,9 | 121,9 | 140,6 | 175,5 | 165,8 | 320,4 |
| Lakásépítés | | | | | | | |
| Épített lakás | 167 | 114 | 176 | 199 | 270 | 7 612 | 21 127 |
| Tízezer lakosra jutó épített lakások száma | 4,4 | 3,0 | 4,7 | 5,4 | 7,3 | 7,7 | 21,6 |
| Turizmus | | | | | | | |
| Vendégek száma, ezer | 184,5 | 194,8 | 215,1 | 218,2 | 220,7 | 10 354,4 | 12 795,8 |
| Vendégéjszakák száma, ezer | 513,8 | 549,2 | 591,6 | 618,0 | 616,5 | 25 764,9 | 31 261,5 |

2015 és 2019 között a megye lakónépessége mintegy 10 ezer fővel tovább csökkent, ennek mértéke azonban alacsonyabb a korábbi éveknél. A gazdasági aktivitás kismértékben nőtt, de egyre jobban megközelíti az országos átlagos. A foglalkoztatottak aránya lassan közelít a 60% felé. Az alkalmazásban álló száma jelentősen nem változott. A bruttó átlagkereset több mint 50%-kal nőtt az országos folyamatokhoz hasonlóan. A regisztrált vállalkozások száma a korábbi stagnálás után kismértékben nőtt. Az ezer lakosra jutó vállalkozások száma még mindig messze elmarad az országostól, igazolva a nagyvállalati gazdasági struktúrát. A vizsgált időszakban közel 600 milliárd forint beruházás valósult meg az egy lakosra jutó teljesítményérték ingadozása mellett.

Az ipari termelés volumenindexe a 2016. évi visszaesést kivéve minden évben növekedett. Az építőipar egy lakosra jutó termelési értéke 2016-ben szintén visszaesett, majd ezt követően 2019 végére lényegében megduplázódott. 2015 és 2019 között 926 lakás épült a statisztika szerint, amely elmarad a megye lélekszámárányától. A megelőző öt évben a megyét mintegy egy millió bel- és külföldi vendég kereste fel, aki 2 millió 890 ezer vendégéjszakát töltöttek el.

2020. év a COVID-19 világjárvány társadalmi és gazdasági hatásai miatt külön értékelendő és vizsgálendő. Az országos folyamatokhoz hasonlóan a megyében is csökkent a foglalkoztatottak aránya és emelkedett a munkanélküliségi ráta. A foglalkoztatási arány 55,8%-ra csökkent, a munkanélküliségi ráta pedig 7,2%-ra nőtt a legrosszabb időszakban. A 167 ezer fős gazdaságilag aktív népességből 154 ezer fő a foglalkoztatottak száma, 13 ezer fő a munkanélküliek száma jelenleg, továbbá 108 ezer fős az inaktív népesség.

A teljes munkaidőben alkalmazásban álló havi átlagkeresete 11%-kal nőtt 2020. I-III. negyedévben, összege így 324 ezer forintra emelkedett, ami még mindig alacsonyabb a 342 ezer forintos vidéki átlagnál.

A megye reálgazdasági folyamatai kifejezetten kedvezően alakultak. Az ipari termelés 14,0%-kal emelkedett (országosan a legjobb eredmény) 1.492 milliárd forint termelési értéket előállítva. Az építőipari vállalkozások teljesítménye 4,3%-kal nőtt – országosan ez a második helyezést jelenti – összesen 48,1 milliárd forint értéket előállítva. Ezzel szemben a megye építőiparának szeptember végi szerződésállománya 35,2 milliárd forint, ami 6,6%-kal elmarad az egy évvel korábbitól.

A megye kiskereskedelmi üzlethálózatának forgalma 2020. I-III. negyedévben 284 milliárd forint volt, ez 4,3%-kal magasabb, mint az előző évi és országosan a második legnagyobb növekedést mutatja.

A megyei székhelyű gazdasági szervezetek 98 milliárd forint értékű új beruházást valósítottak meg 2020. I-III. negyedévben, ez 5,8%-kal kevesebb az egy évvel korábbinál.

A turizmus és vendéglátás mutatói viszont visszaestek. A szálláshelyek 2020. I-III. negyedévi bruttó árbevétele 2,9 milliárd forint, ami 41%-kal elmarad az előző évitől. Ezen belül a szállásdíjak összege 35%-kal, a vendéglátásé 52%-kal, az egyéb szolgáltatásoké 43%-kal csökkent. Az I-III. negyedévben a megyében a vendégek száma 113 ezer fő volt, a vendégéjszakák száma 313 ezer volt, ezek 39%-kal, illetve 40%-kal csökkentek az előző évihez képest.

Megállapítható, hogy a megye gazdasága a COVID-19 időszakának első 9 hónapjában válságállónak bizonyult.

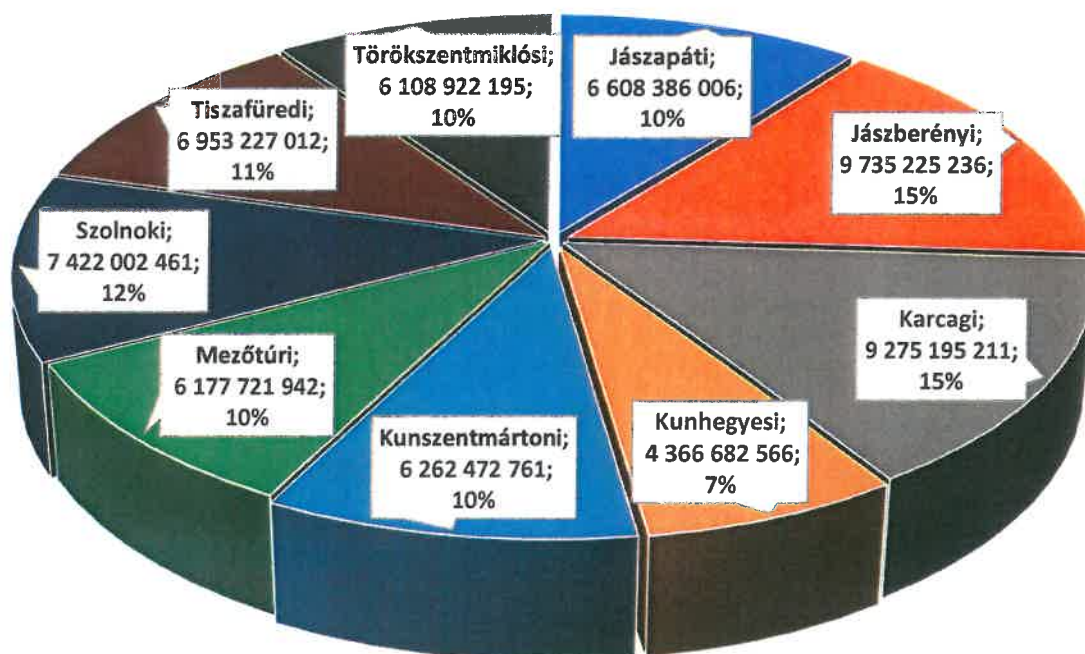
A Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna – Creative Region – stratégiájának kialakítása keretében fogalmazódtak meg megyei Önkormányzati javaslatok a gazdasági problémák kezelésére. Ezek elsősorban a folyó beruházások befejezésének előrehozatalára (pl. M4 Szolnok északi elkerülője) és egyes fejlesztések megkezdésének előbbre hozatalára (pl. M4 Törökszentmiklós-Püspökladány közötti szakasza) vonatkoztak.

A megyében megvalósuló fejlesztések finanszírozásában meghatározó mértékű Európai Unió támogatások összege a 2014-2020-as programozási időszakban 263,1 milliárd forint, amely jelenleg a megyék országos rangsorában a 14. helyet jelenti. A megye a megyék rangsorának alsó harmadában való elhelyezkedésének oka, hogy a gyorsforgalmi utak (M4, M44) megvalósítása hazai forrásokból történik, a nagy környezetvédelmi beruházások az előző ciklusban már megvalósultak, a megye nagyvállalati dominanciájú vállalokozási struktúrája nem kedvez az uniós források felhasználásának, továbbá a megye iparszerkezete miatt alacsony a hozzáadott érték előállítás is.

A megye tervszerű – az önkormányzati szférát érintő – uniós forrásfelhasználása a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programon (TOP) keresztül történik. Ennek dedikált kerete Szolnok Megyei Jogú Városra 15,19 milliárd forint, a megye többi 77 településére pedig 53,786 milliárd forint. A jelenlegi felhasználás Szolnok Megyei Jogú Város esetében mintegy 3,3 milliárd forinttal haladja meg a városra dedikált keretet, a Megyei Integrált Területi Program (ITP) esetében pedig 14,333 milliárd forinttal.

A TOP megítélt támogatásainak járási megoszlását az alábbi ábra szemlélteti:

TOP JNSZ megítélt támogatások megoszlása járásonként (77 település)



A 2014-2020-as TOP megyére dedikált kerete felhasználását szabályozó Megyei Integrált Területi Programban (ITP) megfogalmazott területi preferenciák és belső arányok lényegében megvalósultak, mivel a benyújtott támogatási kérelmek 90%-a a korábbi TOP 1.0-ás tervezés során konszenzussal kialakított megyei és járási fejlesztési programok projektjein alapult. Teljesült az a célkitűzés, hogy legalább minden településnek legyen egy uniós támogatású projektje, bár ez kissé a fejlesztési források szétforgácsolását eredményezte. A támogatott projektek 1/3-ánál a projektmenedzsmenti feladatokat a Megyei Önkormányzat 100%-os tulajdonában lévő Megyei Területfejlesztés Ügynökség Kft. végzi. A TOP-hoz kapcsolódóan új típusú, lényegében napi kapcsolat alakult ki a Megyei Önkormányzat és a települési önkormányzatok között.

A 2014 óta eltelt évek alapján Jász-Nagykun-Szolnok megye társadalmi-gazdasági mutatószámai – az ipari termelést kivéve – jellemzően ugyan még elmaradnak az országostól, azonban kimutatható a folyamatos felzárkózás.

A helyzetfeltárást lényegében összefoglalja a következő szűkített SWOT analízis.

SWOT analízis

| Erősségek | Gyengeségek |
|--|---|
| <p>Népeség</p> <ul style="list-style-type: none"> - Városokban és falvakban élők aránya stabil - Gazdasági centrumokban megindult a népesség növekedése <p>Gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> - Erőteljes iparosodottság - Versenyképes termelési centrumok a megye nyugati felén - Fejlett agrárgazdaság <p>Oktatás</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nagy hagyományokkal rendelkező középfokú képzés és szakképzés - Jól strukturált intézményhálózat <p>Kultúra – Turizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tradicionális, sokszínű kulturális örökség - Kedvező ökoturisztikai adottságok <p>Kapcsolatépítés</p> <ul style="list-style-type: none"> - A megye centrális fekvése az ország keleti felében - A különféle közlekedési csatornák csomósodása Szolnokon <p>Környezetfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> - Relatív szennyeztelen környezet, a felszíni és felszín alatti vizek bősége - Képzett közműhálózatok, fejlődő ár- és belvízvédelmi rendszerek <p>Versenyképesség növelése</p> <ul style="list-style-type: none"> - A megye bővülő ipara az ország élvonalába tartozó - A multinacionális nagyvállalatok erős és adaptív beszállítói hálózatokat teremtettek | <p>Népeség</p> <ul style="list-style-type: none"> - Erőteljes természetes fogyás és elvándorlás, elöregedő korstruktúra - Kedvezőtlen egészségügyi állapot <p>Gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> - Közúthálózat állapota, gyorsforgalmi kapcsolatok hiánya - Túlzott különbségek az új érték előállításban a megye nyugati és keleti fele között <p>Oktatás</p> <ul style="list-style-type: none"> - A népesség viszonylag alacsony iskolázottsága - „Helyét kereső” megyei felsőoktatás <p>Kultúra – Turizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vonzerők és szolgáltatások fejlettlensége - Kulturális intézmények elavultsága <p>Kapcsolatépítés</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rendkívül rossz állapotú közúthálózat és a tiszai átkelők hiánya - A gyorsforgalmi hálózatba való bekapcsolás megkésettisége és Szolnok közlekedési csomópont szerepének jelentős csökkenése <p>Környezetfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az agroökológiai potenciál kihasználatlan - Magas a környezeti extrémításoknak való kitettség <p>Versenyképesség növelése</p> <ul style="list-style-type: none"> - A megye keleti felében az ipari termelés visszaesése - Átlagos képzettségű munkaerő-állomány |
| <p>Lehetőségek</p> <p>Népeség</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fiatalabb korosztály megyében maradásának ösztönzése - Népesség egészségügyi állapotának javítása <p>Gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kapcsolódás Budapest nagyvárosi térségéhez és a szomszéd megyék gazdasági centrumaihoz - Hozzáadott érték előállítás bővítése - A megye agráriumának megújítása <p>Oktatás</p> <ul style="list-style-type: none"> - Képzőintézmények és a helyi gazdaság együttműködésének erősítése - Képzési struktúra korszerűsítése <p>Kultúra – Turizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Természetközeli turizmus fejlesztése - A térségi identitásokra épülő megyei integritás erősítése <p>Kapcsolatépítés</p> <ul style="list-style-type: none"> - A kedvező közlekedés földrajzi adottságok újbóli hasznosítása - A logisztikai tevékenység tudatos nagy volumenű fejlesztése <p>Környezetfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az agrárgazdaság helyi termelésre, tájgazdálkodásra és öntözésfejlesztésre épülő újrapozicionálása - Nemzetközi Tisza Ökorégió létrehozása <p>Versenyképesség növelése</p> <ul style="list-style-type: none"> - A tiszántúli belső perifériák újraiparosítása - A népesség képzettségének és egészségügyi állapotának fejlesztése | <p>Veszélyek</p> <p>Népeség</p> <ul style="list-style-type: none"> - Negatív demográfiai tendenciák továbbberősödése - Egyes települések teljes elöregedése <p>Gazdaság</p> <ul style="list-style-type: none"> - A gazdasági túlzott területi és szervezeti koncentrációja - A megye keleti felének további leszakadása <p>Oktatás</p> <ul style="list-style-type: none"> - Felsőfokú oktatási intézmények ellehetetlenülése - Az intézményhálózat versenyképességének csökkenése <p>Kultúra – Turizmus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hagyományok átörökítésének folyamata megszakad - Turisztikai vonzerők kihasználatlanok maradnak <p>Kapcsolatépítés</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elmaradnak a szükséges fejlesztések - A megye belső kohéziója tovább romlik <p>Környezetfejlesztés</p> <ul style="list-style-type: none"> - A klímaváltozásnak való kitettség - A korszerű tájhasználat kialakítása gazdaságtalan <p>Versenyképesség növelése</p> <ul style="list-style-type: none"> - Az újérték előállítás tovább koncentrálódik - A népességfogyás erősödik |

JÓVÁHAGYANDÓ VÁLTOZAT

JNSZM 2030
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei
Területfejlesztési Konceptió
2021 – 2030

III.
JAVASLATTEVŐ MUNKARÉSZ



Elfogadta:
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés
.../2021. (III.) számú határozatával

Készítette:
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzati Hivatal

Tartalom

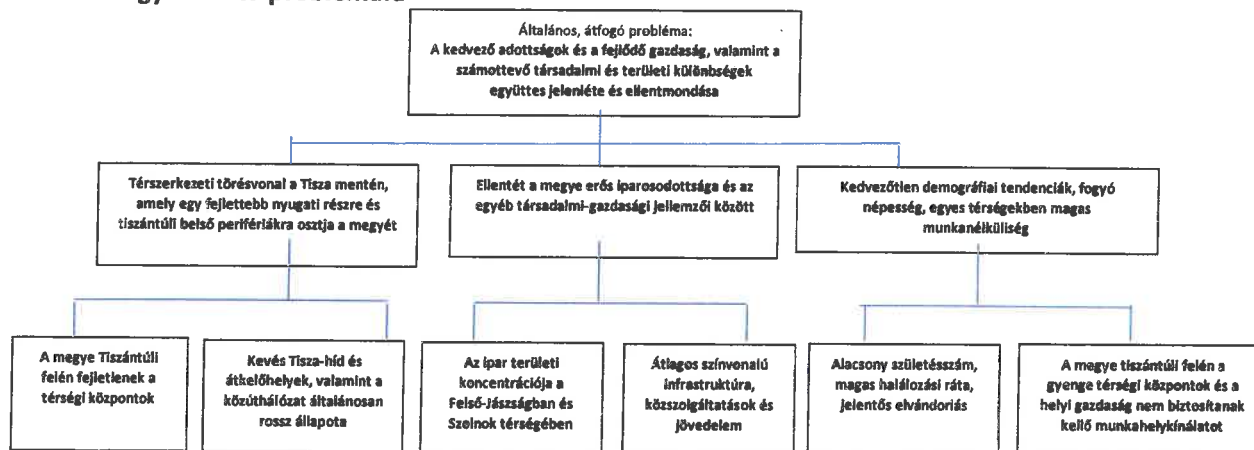
| | |
|---|----|
| FEJLESZTÉSI IRÁNYOK – JAVASLATTEVŐ MUNKARÉSZ | 3 |
| I. JÖVŐKÉP | 4 |
| II. MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE - 2030..... | 7 |
| III. CÉLRENDSZER KOHERENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATA | 15 |
| 1) Belső koherencia..... | 15 |
| 2) Külső koherencia..... | 17 |
| IV. TERÜLETFELHASZNÁLÁS, ERŐFORRÁS-GAZDÁLKODÁS MEGYEI ELVEI - 2030..... | 19 |
| V. TÉRSZERKEZETI JÖVŐKÉP - 2030..... | 21 |
| VI. JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE JÁRÁSAINAK FEJLESZTÉSI IRÁNYAI | 27 |
| VI. MEGYEI FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK..... | 31 |
| VII. 2021-2027 MEGYEI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK RÉSZLETEZÉSE | 32 |
| VIII. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE..... | 38 |

FEJLESZTÉSI IRÁNYOK – JAVASLATTEVŐ MUNKARÉSZ

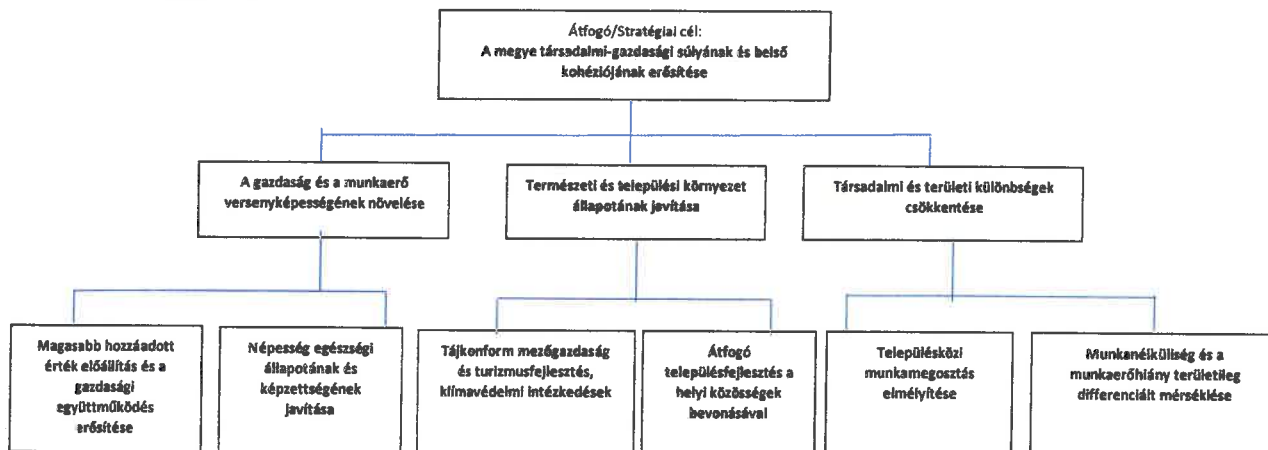
I. JÖVŐKÉP

A helyzetértékelés és a feltárt fejlesztési igények alapján 2030-ig a megyei szintű problémákat és az erre adandó válaszokat az alábbi két ábra rendszerezi és összegzi:

Megyei szintű problémáfa



Megyei szintű célfa



A koncepció célrendszerének a felépítése a következő:

JÖVŐKÉP: Nagytávon elérni kívánt célállapot

ÁTFOGÓ CÉL: Általános és komplex hosszú távú célkitűzés a vízió megvalósulása érdekében

TERÜLETI CÉL: Térségtípusokra vonatkozó távlati célkitűzések

SPECIFIKUS CÉL: Az átfogó célok elérését szolgáló célkitűzés

HORIZONTÁLIS CÉL: A célrendszer egészére vonatkozó elvárások és kritériumok összessége

MEGYEI SZINTŰ KÜLDETÉS – 2030

**Jász-Nagykun-Szolnok megye kedvező földrajzi fekvésére és fejlődő gazdaságára alapozva
a megye egészét érintő fejlődési lépés- és léptékváltás elérése
a megyén belüli területi és társadalmi különbségek csökkentése, valamint
a szomszédos megyékkel és térségekkel való együttműködés erősítése érdekében**

MEGYEI SZINTŰ VÍZIÓ – 2030

**Jász-Nagykun-Szolnok megye:
növekvő társadalmi-gazdasági súlyú
három táj egysége**

A megye egy térszerkezeti törésvonalon fekszik a Tisza-mentén, az Alföld közepén. A főváros tágabb vonzáskörzetébe tartozó Jászság és Szolnok térsége fejlődő, míg a tiszántúli térségek belső perifériák. Szolnok Megyei Jogú Város és a gazdaságban döntő jelentőségű, versenyképes Felső-jászsági ipari agglomeráció a megye regionális pólusai, amelyekhez a többi térség kapcsolódása differenciált. A kedvező térségi és környezeti adottságok hasznosításának tartós akadályá volt a gyorsforgalmi úthálózat hiánya és a közúthálózat romló állapota. A bővülő ipari termelés az ország élvonalába tartozó. A mezőgazdasági termelés meghatározó a vidéki jellegű megyében. A turizmus kínálata csak néhány településen számottevő. A népesség csökkenő, öregedő, jelentős mértékű az elvándorlás. A fiatal korosztályoknál jelentős a cigányság aránya. A foglalkoztatás mutatói javulóak és megkezdődött a bérek felzárkózása. A közüzemi infrastruktúra alapvetően kiépült, a humánszolgáltatások kapacitása és igénybevétele összhangban van.

Jász-Nagykun-Szolnok megye mai helyzete lényegében leképezi Magyarország társadalmi-gazdasági-környezeti állapotát, vagyis jellemzői, lehetőségei és megoldandó problémái azonosok az országgal. Mindezek egy fokozatosan, de nem azonos mértékben és ütemben dinamizálódó megye képét vetítik elénk, ahol a területi és társadalmi különbségek a foglalkoztatáson keresztül számolhatók fel. A megye tradicionális térségei és a földrajzi helyzetből adódó minden irányú nyitottság értéket és lehetőséget jelent, mivel kooperációra ösztönöz.

A konkrét teendők az alábbiak szerint összegezhetők:

| | |
|-----------------------------------|--|
| BEAVATKOZÁSI LOGIKA | A térségek nem azonos mértékű és ütemű dinamizálása a területi és társadalmi különbségek foglalkoztatás bővítésén keresztül történő felszámolása érdekében |
| Átfogó cél | A megye társadalmi-gazdasági súlyának és belső kohéziójának erősítése |
| Konkrét intézkedési opciók | Növekvő versenyképesség Népességmegtartás – társadalmi felzárkózás biztosítása Kedvező állapotú környezet kialakítása Vonzó – élhető települések Kiegyenlítettebb térszerkezet |
| Várható eredmények | Belátható időn belül a megye társadalmi-gazdasági mutatószámai elérhetik, illetve meghaladhatják az országos átlagot minden téren |

A MEGYE FEJLESZTÉSÉNEK ELVEI – 2030

- a) A működő rendszerek és meglévő értékek továbbépítése, továbbfejlesztése, továbbgyűrűző hatásainak felerősítése
- b) A meglévő, de kihasználatlan térszerkezeti adottságok, területi-, infrastrukturális és munkaerő-kapacitások, tudások és készségek hasznosítása
- c) A fejlődés alapfeltételeit jelentő infrastrukturális-, tudás- és készségbeli, továbbá szervezeti, intézményi és szemléletbeli hiányok felszámolása/mérséklése
- d) A térséget várhatóan érintő kihívásokra adekvát választ adni képes joggyakorlatok adottságokhoz illeszkedő alkalmazása és helyi innovatív megoldások kidolgozása
- e) Dinamizáló, alkalmazkodó és válságkezelő stratégiák differenciált és összehangolt alkalmazása
- f) Integrált területi megközelítésben rejlő lehetőségek lehető legteljesebb kihasználása
- g) A tervezési és megvalósítási folyamatot kísérő folyamatos tanulás, kapacitás- és hálózatépítés

II. MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLRENDSZERE - 2030

A hatályos területi tervdokumentumok és a megye helyzetének áttekintése nyomán a koncepcionális célkitűzések az alábbiak:

JÖVŐKÉP – 2030

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE: NÖVEKVŐ TÁRSADALMI – GAZDASÁGI SÚLYÚ HÁROM TÁJ EGYSÉGE –

A megye társadalmi, gazdasági súlyának és belső kohéziójának erősítése

ÁTFOGÓ CÉLOK – 2030

- A1) BŐVÜLŐ GAZDASÁG – Kapcsolódás a makrogazdasági fejlődési tengelyekre
- A2) ÉLTETŐ ÉS ÉLHETŐ KÖRNYEZET – Társadalom - kultúrtájak dinamikus egyensúlya
- A3) EMELKEDŐ KÖZJÓ – Gyarapodó - együttműködő társadalom

STRATÉGIAI CÉLOK – 2027

TERÜLETI CÉLOK

- T1) ÚJ NÖVEKEDÉSI ÖVEZET – Jászság és a szolnoki településeggyüttes Budapest kiteljesedő erőterében
- T2) FELZÁRKÓZÓ TISZÁNTÚLI TÉRSÉGEK – Új lehetőségek a belső periférikus helyzet felszámolására
- T3) FORMÁLÓDÓ TISZA-ÖKORÉGIÓ – Nemzetközi együttműködés a fenntartható Tisza-völgyért

SPECIFIKUS CÉLOK

- S1) ÉPÍTŐ MUNKA – A munkába állás feltételeinek fejlesztése a gazdasági növekedés, valamint a területi és társadalmi felzárkózás érdekében
- S2) ÉRTÉKŐRZŐ TÁJHASZNÁLAT – Megújuló agrárium és kiteljesedő természetközeli turizmus
- S3) VONZÓ TELEPÜLÉSEK – Komfortosodó városok, községek
- S4) ÉRVÉNYESÜLŐ KÖZAKARAT – A helyi társadalom bevonása a fejlesztéspolitika alakításába

HORIZONTÁLIS CÉLOK – 2027

- H1) HÁLÓZATOSODÁS – Együttműködő gazdaság és társadalom
- H2) BŐVÜLŐ FOGLALKOZTATOTTSÁG – A munkahelyteremtés és a munkavállalás tudatos ösztönzése
- H3) NÖVEKVŐ ENERGIAHATÉKONYSÁG – Az energiatermelés és -felhasználás racionalizálása
- H4) HOZZÁJÁRULÁS A FENNTARTHATÓSÁGHOZ – A működőképesség jövőbeni megőrzésének támogatása



A KONCEPCIONÁLIS CÉLOK RÉSZLETEZÉSE

JÖVŐKÉP:

- a megye egésze egy fejlődési lépés- és léptékváltás előtt áll – még ha a kelet-nyugat különbségei belátható időben fennmaradnak is –, a kedvező fekvés és a fejlődő gazdaság alapján,
- belátható időn belül a megye társadalmi és gazdasági mutatószámai elérhetik, illetve meghaladhatják az országos átlagot minden téren,
- a lehetőség megragadása, együttműködés és a humánkapacitás erősítése szükséges a térségi identitásokra épülő megyei integrálás keretében.

Indoklás: A közel 150 éves megye három fő alkotóeleme egymástól jól elkülöníthető tájegység. Földrajzi fekvésükből adódóan a három térség eltérő fejlődési pályát írt le és eltérő fejlesztési lehetőségekkel rendelkezik. Mind a három térségben meg vannak a dinamizálás feltételei. A Tiszához igazodó térszerkezeti törésvonal és a főváros közelsége miatt valamennyi klasszikus területi fejlesztési politika alkalmazására lehetőség és szükség van a megyében. A megye egészének fejlődése csak ezen eltérő utak harmonizálásával biztosítható. Ennek egyik alapja lehet a kibontakozónak látszó megyei identitás. Szükséges az elvándorlás mértékének lassítása és a társadalmi-gazdasági szereplők aktív bevonása.

A1) BŐVÜLŐ GAZDASÁG:

- a gazdasági potenciál mennyiségi és minőségi növekedése,
- a szükséges feltételek folyamatos biztosítása – üzleti környezet, munkaerő,
- az M1-M5 nemzetközi fejlődési tengelyhez való kapcsolódást tovább erősíti az M4 és M44 tengelyek kiépülése, ezáltal növelve a megye gazdasági súlyát.

Indoklás: A megye ipara súlyának növekedése várható a meglévő (M1-M5, M3) és vélelmezhetően kibontakozó (M4 keleti fele, M44, M8) fejlődési tengelyekhez igazodva. Mindez lehetővé teszi a megye valamennyi térségének feltárását, de nem azonos ütemben, távlatilag mindenhol bővülő gazdaságot eredményezve. Ezen folyamat szabályozottabbá tételét segítheti elő a területi szereplők mindenkorai eszközeinek ok- és célszerű, tudatos és tervezett felhasználása. Jelentős tartalékok vannak az agrártermelés és az élelmiszerfeldolgozóipar terén.

A2) ÉLTETŐ ÉS ÉLHETŐ KÖRNYEZET:

- erőteljes elmozdulás a gazdaság - társadalom - természet tartós térségi harmóniája felé,
- a létfeltételek és az életminőség fejlődése környezetbarát módon történik.

Indoklás: A megye nagyobb részének szabályozott ártéren való fekvése és lényegében szennyeztelen környezeti állapota olyan lehetőség és érték, amelynek hosszú távú fenntartása indokolt. A viszonylag törekeny teremtett és mesterséges környezet tradicionálisan folyamatos beavatkozási gyakorlatának továbbvitelét igényli. A gazdasági szerkezet várható változásai tájegységenként eltérő agrár-ökológiai potenciálhoz igazodó termelési szerkezet kialakulását fogják eredményezni. Itt is biztosítani kell az ember és környezete harmóniáját. Jól el fognak különülni a tájhasználatban az alapvetően termelési, illetve rekreációs célú területek. Mindenkori kiemelkedő feladat a megye teljes körű ár- és belvízvédelmi biztonságának biztosítása.

A3) EMELKEDŐ KÖZJÓ:

- a népesség képzettségének és egészségi állapotának folyamatos emelése alapján biztosítható a minőségi munkaerő és a munkavállaláson keresztül az életszínvonal növelése, valamint a társadalmi felzárkózás,
- a valós önszerveződő csoportok együttműködése segíti a társadalmi felzárkózást.

Indoklás: Jász-Nagykun-Szolnok megyében az értékteremtő munka és a társadalmilag hasznos tevékenység lehet csak tartós alapja a meglévő életszínvonal emelésének, valamint a területi és társadalmi felzárkózásnak. Ehhez a munkahelyteremtés és a munkába állás folyamatos segítése is szükséges az állami és területi szereplők részéről. Ezt a folyamatot elősegítheti a társadalom minden szegmensében a formalizált együttműködés kibontakoztatása.

T1) ÚJ NÖVEKEDÉSI ÖVEZET:

- a Jászság, Szolnok és Törökszentmiklós térsége, valamint a Tiszazug a Budapest metropolisz térség külső városgyűrűjének részeként fejlődik tovább, részét képezve az ország dinamikus zónáinak.

Indoklás: A megye Duna-Tisza-közi részén – és részben a Tisza-tónál – található a dinamikusabb térségek és a társadalmi-gazdasági élet szervezőközpontjai. Ezen térségek dinamikájának fenntartása a megye fejlődése szempontjából alapvető érdek. Elő kell segíteni a budapesti metropolisz térséghez való kapcsolódások erősödését. A folyamatosan bővülő gazdaság mindenkori szükségletei kielégítését segítheti elő a köz- és üzleti szféra szereplőinek új típusú együttműködése, amely elsősorban a folyamatok szabályozottabbá tételére irányulhat. Így az egyes települési önkormányzatok felé megfogalmazott igények finanszírozhatók és ütemezhetők lehetnek.

T2) FELZÁRKÓZÓ TISZÁNTÚLI TÉRSÉGEK:

- a megye tiszántúli részén a térségi pólusok erősítése következtében fokozatosan csökken a „lassú zónák” kiterjedése,
- Mezőtúr térségében, a Nagykunságban és a Tisza-tó környékén összhangba kerül a népesség megtartó és -eltartó képesség.

Indoklás: A megye tiszántúli felének nagyobb hányada jellegzetes belső periféria. A rendszerváltás után bekövetkezett nemzetközi tranzitforgalom átrendeződése miatt ez még tovább is erősödött. Ezt jelképezi, hogy az ország egyik legelmaradott térsége a Kunhegyesi járás. A várhatóan kialakuló új fejlődési tengelyek ismét fel fogják tární a megye döntő részét, lehetőséget adva a belső periféria jelleg felszámolására. A csaknem önellátó jellegű úgynevezett „lassú zónák” területe csökkenhet, továbbá új funkciót kaphatnak a természetközeli rekreációs tevékenységek kibontakoztatásával. Ez elősegíti az elvándorlás csökkenését és emeli térség népességeltartó képességét.

T3) FORMÁLÓDÓ TISZA-ÖKORÉGIÓ:

- a Tisza-mentén, egy nemzetközi együttműködés részeként megvédésre és fejlesztésre kerül a természeti környezet és számottevően csökken a környezeti kockázat, bővül a turizmus és fejlődik a helyi gazdaság,
- Szolnok város általános fejlődése révén fokozatosan válik a Tisza fővárosává.

Indoklás: A megye Tisza völgyében való központi fekvése és a Tisza-tavi víztározó megléte predesztinálja, hogy egy valós térségi érdeken alapuló nemzetközi együttműködés kialakítására szülessen kezdeményezés. Ez biztosíthatja a környezeti és árvízvédelmi kockázatok csökkenését, a táj- és ártéri gazdálkodás, valamint a természetközeli turizmus kiterjesztését, hozzájárulva az itt élők gyarapodásához.

S1) ÉPÍTŐ MUNKA:

- a foglalkoztathatóság és a foglalkoztatás folyamatos fejlesztése a gazdaság szükségleteihez igazítva, a munkavállalás ösztönzése a társadalmi és területi különbségek csökkentéséért,
- tudatos a népesség munkavállalásának erőteljes ösztönzése a társadalmi problémák kezelése érdekében.

Indoklás: A területi különbségek csökkentése, a társadalmi felzárkózás és integrálódás alapvetően a foglalkoztatás folyamatos bővítésén keresztül érhető el. A népesség munkavállalási hajlandóságának ösztönzése térségileg eltérő megközelítést igényel – különösen igaz ez a jelentős népesség-átstruktúráldáson áteső településekre –, amelyben meghatározó a közsféra és a települési önkormányzatok szerepvállalása. A munkába állás legfontosabb feltétele a lakosság iskolázottságának és képzettségének fejlesztése, valamint az egészségügyi állapotának folyamatos minőségi javítása.

S2) ÉRTÉKŐRZŐ TÁJHASZNÁLAT:

- megújuló agrárium, fenntartható környezet,
- a megye kedvező mezőgazdasági adottságai és termelési hagyományai alapján fenntartható tájhasználat alakul ki.

Indoklás: A megye természeti adottságai egyértelműen determinálják a környezeti fenntarthatóság alapcélként való kezelését. Ez a táj és – az országosan is kiemelkedő volumenű – termőtalaj tudatos és folyamatos hasznosítását teszi szükségessé. Rövid távon mindez indokoltá teszi az agrárgazdaság öntözési bázison alapuló megújítását és a turizmus természetközeli formáinak folyamatos preferálását. Ezek bővítik a lakosság jövedelemszerzési lehetőségeit is.

S3) VONZÓ TELEPÜLÉSEK:

- a kiépült infrastruktúra, a megújult épületállomány, az energiahatékonyság, a kedvező elérhetőség és a jelentős zöldterület minden település jellemzőjévé válik.

Indoklás: A megyei városainak és községeinek településképe ma még sok hiányosságot mutat. Különösen igaz ez a településközpontokra. A településkép folyamatos fejlesztéséhez szorosan kötődik az elmúlt 30 évben megvalósult közüzemi infrastruktúra, belterületi úthálózat, valamint a közintézmények fokozott ütemű felújításának erőteljesebb folytatása. Ez energiahatékonysági szempontból is fontos feladat. Mindez hozzájárul az ott élők életminőségének javításához, a település komfortosabbá válásához és nem utolsósorban – kiegészülve a helyi értékekre alapozott turisztikai attrakciókkal – a szabadidő minőségi eltöltésén keresztül a helyi turizmus felpozíciójához.

S4) ÉRVÉNYESÜLŐ KÖZAKARAT:

- a helyi közösségek érdemben formálják a fejlesztéseket, szoros partnerségben az önkormányzattal, így biztos alapjai a feizárkózásnak.

Indoklás: A megye adottságain és lehetőségein alapuló fejlesztési célkitűzések az elkövetkezendő időszakban jellemzően a településekhez és a kistérségekhez fognak kötődni. Így a forrásfelhasználás elsősorban helyi szinten valósul meg. Mindez lehetőséget ad a lakosság és a helyi önszerveződő csoportok erőteljesebb bevonására a célok megfogalmazásába és megvalósításába, továbbá generálhatja a lakossági kezdeményezés karakteresebb megjelenítését is. A helyi közakarat megnyilvánulásának a helyi önkormányzatok proaktív magatartása biztosíthat kellő becsatornázódást. Ennek megléte és minősége a népességmegtartás egyik meghatározó tényezője lesz.

H1) HÁLÓZATOSODÁS:

- az önszerveződés és az együttműködés erősítése, formalizálódása a társadalmi-gazdasági élet minden területén, építkezve az új technológiákra (digitalizáció, robotizáció).

Indoklás: A változó világ – globalizáció-lokalizáció, offline-online életterek, klímaváltozás, világjárványok – természeti, társadalmi és gazdasági kihívásai tovább ösztönzik az önszerveződés és együttműködés új horizontális formáinak és korszerű technológiák megjelenését az élet minden terén. A hálózatosodás a gyors ismeret- és tapasztalatbővítésen keresztül elősegíti a kihívásokra adandó jó megoldási módokat és válaszokat. Ezért az együttműködés erősítése minden területen elkerülhetetlen és egyben elvárás is.

H2) BŐVÜLŐ FOGLALKOZTATOTTSÁG:

- az aktív korú népesség munkába állásának elősegítése a társadalom és a gazdaság minden szegmensében.

Indoklás: Az értékteremtő munka és a társadalmilag hasznos tevékenység a területi és társadalmi felzárkózás alapja. Ezért általános elvárás a foglalkoztatottság minden területen történő lehetőség szerinti bővítése.

H3) NÖVEKVŐ ENERGIAHATÉKONYSÁG:

- hozzájárulás az országos megújuló energiahasznosítási arány és energiahatékonyság növeléséhez a klímaváltozás hatásainak csökkentése érdekében.

Indoklás: A változó klímához való alkalmazkodás egyik legjelentősebb területe a megújuló energiák hasznosítása és az energiahatékonyság növelése. Ma már minden felújítási és fejlesztési tevékenység elvárt követelménye. Elő kell segíteni az energiahatékonyság követelményének mindennapi rutinná válását.

H4) HOZZÁJÁRULÁS A FENNTARTHATÓSÁGHOZ:

- általános elvárás minden fejlesztés keretében a működési és környezeti fenntarthatóság kiemelt kezelése.

Indoklás: A megye környezeti állapota és jövőbeni fejlődése természetszerűvé kell, hogy tegye a mindenféle szempontú fenntarthatóság biztosítását.

A CÉLRENDSZER ÁLTALÁNOS INDOKLÁSA

Jász-Nagykun-Szolnok megye mai valósága lényegében leképezi napjaink Magyarország társadalmi, gazdasági és környezeti állapotát. Vagyis jellemzői, lehetőségei és megoldandó problémái azonosak az országosakkal. Így a megye jellemzői:

- számában fogyó, öregedő és gyenge egészségű népesség,
- jelentős mértékű az elvándorlás,
- átlagos képzettség és hasznosítható szaktudás,
- számottevő területi különbségek a keleti és a nyugati megyerészek között,
- fejlődő nemzetközi tulajdonú ipar, amely alkalmazott innovációra és betanított munkára épül,
- alacsony hozzáadott értéket előállító gazdaság, amely zömmel exportra termel viszonylag kis haszonnal,
- a termelő kapacitás számottevő és bővül, a foglalkoztatási mutatók tartósan javulóak, a békék területi összevetésben is felzárkózást mutatnak,
- belső tőkehiány, alacsony megtakarítási és felhalmozási hányad,
- a természeti és környezeti adottságok kiválóak, de erőteljes a környezeti kitétség és közepes színvonalú az agrárágazat,
- az infrastruktúra kiépülése a közutak és a belterületi utak kivételével a közeljövőben befejeződik, jellemzői átlagosak,
- a területi elhelyezkedés ellenére intenzívek a nemzetközi kapcsolatok,
- ellentmondásos kapcsolódás a dinamikus pólusokhoz.

Mindezek egy fokozatosan, de nem azonos mértékben és ütemben dinamizálódó megye képét vetítik elénk, ahol a területi és társadalmi különbségek a foglalkoztatáson keresztül számolhatók fel. A minden irányú nyitottság kockázatot, de egyben értéket és lehetőséget jelent, ha kooperációra ösztönöz.

III. CÉLRENDSZER KOHERENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATA

1) Belső koherencia

Az alábbi táblázat szemlélteti a célrendszer céljainak kapcsolódását:

ÁTFOGÓ CÉLOK – 2030

| | | | | | |
|---|--|---|--|--|--|
| A1) Bővülő gazdaság | T1) Új növekedési övezet | T2) Felzárkózó tiszántúli térségek | T3) Formálódó Tisza- Ökorégió | S1) Építő munka | S2) Értéktörző tájhasználat |
| A2) Éltető és élhető környezet | T3) Formálódó Tisza- Ökorégió | S2) Értéktörző tájhasználat | S3) Vonzó települések | S4) Érvényesülő közakarat | |
| A3) Emelkedő közjó | S1) Építő munka | S2) Értéktörző tájhasználat | S3) Vonzó települések | S4) Érvényesülő közakarat | |

STRATÉGIA CÉLOK – 2027

| | | | | | |
|--|--|---|--|-----------------------------|---------------------------------|
| T1) Új növekedési övezet | T3) Formálódó Tisza- Ökorégió | S1) Építő munka | S2) Értéktörző tájhasználat | S3) Vonzó települések | S4) Érvényesülő közakarat |
| T2) Felzárkózó tiszántúli térségek | T3) Formálódó Tisza- Ökorégió | S1) Építő munka | S2) Értéktörző tájhasználat | S3) Vonzó települések | S4) Érvényesülő közakarat |
| T3) Formálódó Tisza-Ökorégió | T1) Új növekedési övezet | T2) Felzárkózó tiszántúli térségek | S2) Értéktörző tájhasználat | S3) Vonzó települések | S4) Érvényesülő közakarat |
| S1) Építő munka | T1) Új növekedési övezet | T2) Felzárkózó tiszántúli térségek | T3) Formálódó Tisza- Ökorégió | S3) Vonzó települések | |
| S2) Értéktörző tájhasználat | T1) Új növekedési övezet | T2) Felzárkózó tiszántúli térségek | T3) Formálódó Tisza- Ökorégió | S3) Vonzó települések | |
| S3) Vonzó települések | T1) Új növekedési övezet | T2) Felzárkózó tiszántúli térségek | T3) Formálódó Tisza- Ökorégió | | |
| S4) Érvényesülő közakarat | T1) Új növekedési övezet | T2) Felzárkózó tiszántúli térségek | T3) Formálódó Tisza- Ökorégió | S3) Vonzó települések | |

A horizontális célok jellegükből adódóan minden átfogó és stratégiai célhoz kapcsolódnak.

Megállapítható, hogy a stratégiai célok jól illeszkednek az átfogó célokhoz, nagymértékben segítve érvényesülésüket. A stratégiai célkitűzések belső kapcsolatrendszere is igen szorosnak mondható, vagyis a célok egymásra építkezve erősítik egymást.

2) Külső koherencia

A hatályos releváns országos tervdokumentumok és a megyei célkitűzések kapcsolatrendszerét az alábbi ábra tartalmazza:

| Megnevezés | T1) Új növekedési övezet | T2) Felzárkózó tiszántúli társégek | T3) Formálódó Tisza- Ökörégió | S1) Építő munka | S2) Értékőrző tájhasználat | S3) Vonzó települések | S4) Érvényesülő közakarat |
|---|-----------------------------------|---|--|--------------------|----------------------------------|-----------------------------|---------------------------------|
| Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió | X | X | X | X | X | X | |
| Országos Területrendezési Terv | X | X | X | | X | X | |
| Program a Versenyképesebb Magyarorszáért | X | X | | X | | X | |
| Nemzeti Reformprogram | | | | | | X | X |
| Magyar Mikro-, Kis- és Középvállalkozások Megerősítésének Stratégiája 2019-2030 | X | X | X | X | | | X |
| Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 | | | X | X | X | X | |
| Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia | X | X | X | X | X | X | X |
| Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030) | X | X | X | | X | | X |
| Nemzeti Tárgystratégia (2017-2026) | X | X | X | | X | | X |
| Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II. | | | | X | | X | X |
| Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030 | X | X | | | | X | X |

Megállapítható, hogy a koncepció stratégiai célkitűzései meghatározóan igazodnak a hatályos országos tervdokumentumokhoz.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) és a megyei célkitűzések kapcsolódása:

| Megnevezés | Értéktermelő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés | Népességi fordulat, egészséges és megújuló társadalom | Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme | Térségi potenciálokra alapozott fenntartható térszerkezet |
|---------------------------------------|--|---|---|---|
| T1) Új növekedési övezet | X | X | | X |
| T2) Felzárkózó tiszántúli térségek | X | X | | X |
| T3) Formálódó Tisza-Ökorégió | | | X | X |
| S1) Építő munka | X | X | X | |
| S2) Értékőrző tájhasználat | | X | X | |
| S3) Vonzó települések | | | X | X |
| S4) Érvényesülő közakarat | | | X | X |

Az OFTK átdolgozás alatt lévő dokumentumában körvonalazódó új célkitűzések jól fedik le a megoldandó társadalmi, gazdasági és területi problémákat. Jász-Nagykun-Szolnok megye stratégiai céljai kapcsolódásainak vizsgálata során megállapítható, hogy a megyei célok legszorosabban a „Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme”, valamint a „Térségi potenciálokra alapozott fenntartható térszerkezet” nemzeti célkitűzésekhez kapcsolódnak. Mindez visszaigazolja a megye gazdaságának súlyát, a lakosság viszonylag jó szakképzettségét és a megfogalmazott „öko-megye” kialakításának megkezdését, illetve az erőteljes kelet-nyugati térszerkezeti különbségek megkezdendő mérséklését.

IV. TERÜLETFELHASZNÁLÁS, ERŐFORRÁS-GAZDÁLKODÁS MEGYEI ELVEI - 2030

Az ezredfordulót követően felgyorsult környezeti és társadalmi változások nyomán kiemelten kezelendő területek az alábbiak:

1. Az erőforrások védelmének elve

1.1. A kijelölt, de még fel nem használt lakó- és gazdasági területek használatának előnyben részesítése a zöldmezős területhasználat helyett.

1.2. Előnyben kell részesíteni a nem, vagy csak nehezen megújuló helyi erőforrások (termőföld, természetes, illetve természetközeli állapotú területek, tájkép) védelmét szolgáló területhasználatot.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- a meglévő utak felhasználását új nyomvonalak kijelölése helyett,
- kijelölt, de még nem használt fejlesztési területek szükségességének összehangolt felülvizsgálatát,
- a felszíni vizek évszakok közötti kiegyenlítő tárolását,
- a jó minőségű szántóföldek megőrzését, más célú hasznosítástól való védelmét,
- a táj többi alkotóelemével összhangban lévő erdőterületek növelését,
- a felszín alatti vízbázisok védelmét és kímélő hasznosítását, a mélységi vízkivétel helyett az integrált belvízelvezető- és mezőgazdasági vízpótlórendszerek előtérbe helyezésével.

2. A térségi gondolkodást erősítő, hatékony és fenntartható térségi rendszereket kialakító térhasználat-szervezés elve

2.1. Előnyt kell élvezniük a helyi erőforrásokat minél sokoldalúbban hasznosító, a környezetbe illeszkedő, az anyag, az energia, az információ és a tudás áramlását minél hosszabban az adott térségben tartó, valamint a város-vidék munkamegosztást kibontakoztató kezdeményezéseket.

2.2. A fejlesztések járuljanak hozzá a lakossági lakó-, üdülő- és munkahelyiül szolgáló táj megismeréséhez, erősítsék a táji, környezeti értékek fenntartásával szembeni tudatosságot és felelősséget.

2.3. Elő kell segíteni a közös településüzemeltetésre szerveződő együttműködések elterjedését.

2.4. Törekedni kell a települések területkínálatának összehangolására.

2.5. Kooperáción alapuló folyamat során, komplex fejlesztési programok keretében szükséges kidolgozni a megyei turisztikai kínálat egymásba fűződő és egymást kiegészítő elemeiből felépítendő rendszerét.

3. A személy-, anyag- és energiamozgatás időigényét csökkentő és fenntartható módon kielégítő térhasználat-szervezés elve

3.1. Helyi termelés, -feldolgozás, szolgáltatások és a helyi piacok belső kapcsolatainak fejlesztése.

3.2. Törekedni kell az utazási, szállítási kényyszer és idő csökkentését, valamint a fenntartható és biztonságos utazási, szállítási módok elterjedését elősegítő térhasználat kialakítására.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- a külső tényezőktől független gazdálkodás arányának növekedését,
- az autonóm települések, térségek kialakulását szolgáló területhasználatot.

4. A lakosság egészségmegőrzését és veszélyeztetettségének csökkentését szolgáló térszerkezet alakításának elve

4.1. A már meglévő és a rendszeresen megjelenő veszélyek elleni komplex tevékenységen belül növelni kell a megelőzésre és az alkalmazkodó képesség növelésére fordított arányt.

4.2. Támogatni kell az országos viszonylatban is kiemelkedően magas parlagfű-fertőzöttség elleni folyamatos összehangolt tevékenységet, a szennyezett területek visszaszorítását.

4.3. Előtérbe kell helyezni a levegő szennyezettségét csökkentő gazdaságfejlesztést.

4.4. Elő kell segíteni a komplex tájgazdálkodás elterjedését.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- a környezet- és humánegészségügyi szempontból szennyezett területek rekultivációját,
- az ivóvízbázisok védelmét.

5. A helyi értékek megőrzését és az azokhoz való hozzáférést biztosító térhasználat-szervezés elve

5.1. Biztosítani kell a közkincset képező természeti és kulturális értékek, valamint az ezekhez kapcsolódó rendezvények helyszínének fenntartható módon történő elérhetőségét, akadálymentesítését.

5.2. A fejlesztések helykiválasztásának a fenntarthatóságot és az értékmegőrzést egyaránt szolgálnia kell.

Ezen belül kiemelten kell kezelni:

- a felszín alatti és felszíni vizeink védelmét, fontosságának társadalmi elismertségét,
- az arra alkalmas területeken az ártéri- és a megújított fogszámítás, valamint a pusztai tájgazdálkodás elterjedését szolgáló területhasználatot.

V. TÉRSZERKEZETI JÖVŐKÉP - 2030

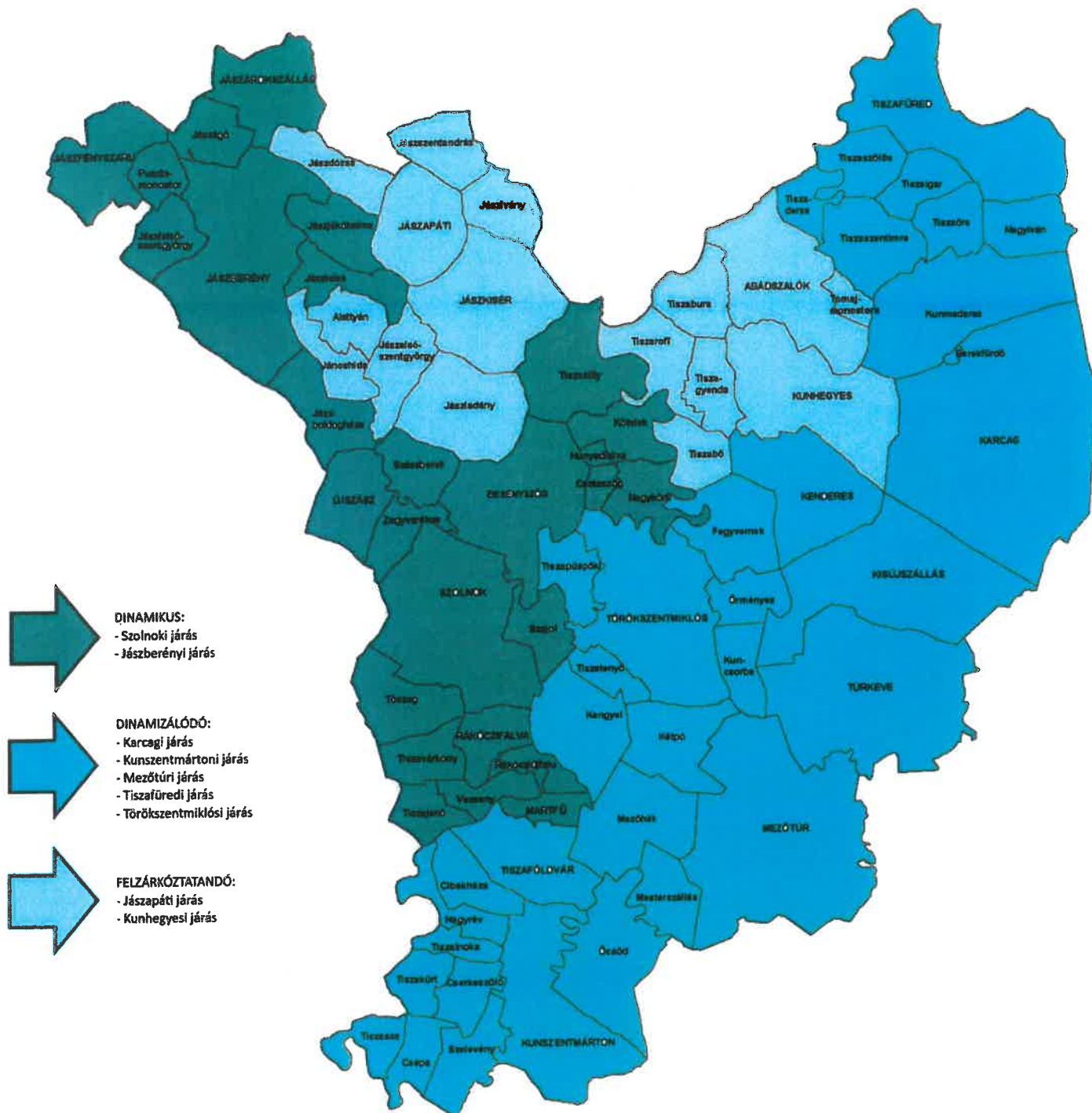
- a) Szolnok Megyei Jogú Város és településeggyüttese, valamint a Felső-jászsági ipari agglomeráció a jövőben is a megye regionális pólusai, a többi térségben pedig a gazdaság fejlődésének eredményeként megerősödnek a helyi adottságoknak megfelelő térségi centrumok.
- b) A Felső-jászsági ipari agglomeráció és Nagykáta, Hatvan, Gyöngyös vonzaskörzete új növekedési zónát alkotva a metropolisztérség részévé válik. A Jászságban a Jászfényszaru-Jászárokszállás-Jászberény ipari háromszög sokszöggé bővül Jászapáti és Jászkisér bekapcsolódásával. A területi munkamegosztás elmélyülése nyomán növekszik a térség városias jellege. A Felső-Jászság elektronikai-, háztartási gép- és élelmiszeripara továbbra is a megye húzóágazata, beszállítói hálózata döntően megyei székhelyű vállalkozásokból áll. A térségben létrejön egy regionális jelentőségű innovációs központ.
- c) Szolnok-Cegléd-Kecskemét központokkal az M8 tengely mentén – a Közép-Alföldön – kialakul egy nemzetközi jelentőségű gazdasági pólus térség. Szolnok a hazai vasúti járműgyártás központjává fejlődik, Törökszentmiklós fokozatosan a hazai mezőgazdasági gépgyártás és mezőgazdasági gépipari innováció egyik meghatározó centrumává válik, Martfű és Tiszapüspöki élelmiszerfeldolgozó kapacitásai továbbra is biztos alapjai a megye mezőgazdaságának. Az M4 szolnoki északi elkerülője új területeket tár fel az iparfejlesztés számára, amely újabb nemzetközi és hazai szereplők számára ad betelepülési és növekedési lehetőséget.
- d) Budapest metropolisztérséghez szorosan kapcsolódik a Jászság és a Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű vonzaskörzete az M3, M4 és M5 autópályák, a 100. sz., a 120. sz. vasúti fővonalak, valamint a „csapágyvárosok” rendszerében az M8, M32 gyorsforgalmi utak, a 32. sz. főút és a 82. sz. vasútvonal által feltárva.
- e) A megye meghatározó súlyt képvisel az Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zónában a Szolnok-Debrecen gazdasági tengely megerősödése révén, a kiépült M4-re és a megújult 100-as vasútvonalra alapozódva.
- f) A gazdasági bázis új eleme a gyógyfürdők (Berekfürdő, Kisújszállás, Tiszafüred, Karcag, Túrkeve, Mezőtúr, Cserkeszlő) szolgáltatásai iránt növekvő a kereslet.
- g) Az agrárium és annak kiszolgáló, feldolgozó létesítményeinek fejlesztésével stabil gazdasági bázis jön létre. A Nagykunság szerepe fokozatosan minden téren megerősödik a Szolnok – Szajol - Törökszentmiklós – Kisújszállás – Karcag tengely megközelíthetőségének (M4) kiépülésével.

- h) Az M44 gyorsforgalmi út kiépülésével erősödik Kunszentmárton térsége gazdasági-logisztikai szerepe a négy megyeszékhely – Kecskemét, Szolnok, Szeged, Békéscsaba – vonzásának peremén.
- i) Az önálló kiemelt turisztikai térséggé vált Tisza-tavi régió az ország keleti felének elsődleges rekreációs zónája (Abádszalók, Berekfürdő, Karcag, Tiszafüred centrumokkal). A turisztikai régió szorosan együttműködik a Debrecen-Hortobágy-Hajdúszoboszló térséggel és az Eger-Bükk turisztikai célterülettel.
- j) A Tiszazug és Mezőtúr térsége a kialakuló Körös-menti együttműködésben fontos agrár- és turisztikai zóna. A térség turisztikai központja Cserkeszlő. Mezőtúr, Szarvas és Szentés az agrár- és vidékfejlesztés oktatási, kutatási bázisává fejlődik. Újraindul Mezőtúron a felsőfokú agrárképzés, továbbfejlődik Mezőtúron a vetőmagkutatás és -termelés, kibővülve az agrárinnováció IT eszközökkel támogatott fejlesztési központjává.
- k) A belső perifériák – Kunhegyes térsége, Tiszazug, Szolnoktól északra fekvő Tisza-menti települések – kapcsolatai bővülnek a városokkal. Ezt a megújuló közösségi közlekedés és a bővülő infokommunikációs rendszerek és a munkaerő mobilitást biztosító felújított alsóbbrendű úthálózat is szolgálják. A térségi központok foglalkoztatási szerepe a felhagyott üzemek barnamezős rehabilitációjával érdemben bővül.
- l) A Tisza-mentén az árvízbiztonság teljes kiépítésével párhuzamosan kialakul egy nemzetközi ökorégió. A megye tájgazdálkodási tudásközponttá válik. A Zagyva folyó megújult vízrendszere a mezőgazdaság diverzifikálásának és a rekreációs kínálat bővítésének fontos eleme lesz. Az agrárgazdaság az adottságok jobb hasznosítása révén fontos szerepet kap a helyi élelmiszer- és energetikai ellátásban.
- m) A megye vállalkozásai és intézményhálózata fontos lépéseket tesznek a szén-dioxid-kibocsátás csökkentés, a megújuló energiaforrásokra való áttérés, az energiahatékony termelés és a szennyezőanyag kibocsátás jelentős csökkentése érdekében, ezáltal élhetőbbé és vonzóbbá válnak a megye települései.

A fentiek alapján a megye járásai a következő fejlődési utat járhatják be:

- **dinamikus** Szolnoki járás, Jászberényi járás,
- **dinamizálódó** Karcagi járás, Kunszentmártoni járás, Mezőtúri járás, Tiszafüredi járás, Törökszentmiklósi járás,
- **felzárkóztatandó** Jászapáti járás, Kunhegyesi járás.

JNSZM 2030
 Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Konceptió 2021-2030
 Jövőkép – Fejlődési utak



VI. JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK MEGYE JÁRÁSAINAK FEJLESZTÉSI IRÁNYAI

Jászberényi járás:

- A térség gazdasági dinamizmusának fenntartása
- Növekedési zóna szervezése a Dél-hevesi térséggel együttműködve és regionális innovációs központ alapítása
- A települések városias jellegének és lakófunkcióinak erősítése
- A Jászberényi Campus fejlesztése, a térség gazdaságának igényeihez igazodó képzési struktúra kialakítása
- A Zagyva folyó komplex vízgazdálkodási fejlesztése
- Szolnok-Hatvan tengely erősítése közlekedésfejlesztéssel és a településközi együttműködés fokozásával

Jászapáti járás:

- A komplex programmal támogatandó elmaradott járás átfogó fejlesztési programjának kidolgozása
- A térség iparának foglalkoztatási fókuszú fejlesztése
- A Jászsági-főcsatorna megépítése
- A járás turisztikai kapacitásának bővítése a termálturizmus nagyvolumenű fejlesztésével és a Zagyva-menti ökoturisztika továbbépítésével
- Összehangolt közmű- és településkép fejlesztés
- Szegregációk és telepek felszámolása
- Térségspecifikus humán erőforrás fejlesztés (életmód, életvitel, képzés, szakképzés)
- A térség külső és belső elérhetőségének fejlesztése

Karcagi járás:

- Karcag város megyén belüli „harmadik pólus” szerepének erősítése
- A kunmadarasi repülőtér végleges hasznosítása
- A járás településein – a felhagyott ipari területeket is igénybe vevő – munkahelyteremtési fókuszú iparfejlesztés
- A térség agrárgazdaságának megújítása
- Élelmiszeripar összehangolt fejlesztése
- A járás turisztikai kínálatának fejlesztése (termálturizmus, Horthy örökség)
- A Nagykunsági öntözőrendszer komplex fejlesztése
- Termálfürdők – reumatológiai kezelések – fejlesztése
- A térség elérhetőségének fejlesztése

Kunhegyes járás:

- A komplex programmal támogatandó elmaradott járás átfogó fejlesztési programjának kidolgozása
- Foglalkoztatási fókuszú gazdaságfejlesztés a felhagyott iparterületek hasznosításával
- Abádszalók turisztikai szerepének újrapozicionálása
- Összehangolt közmű- és településkép fejlesztés
- Szegregációk és telepek felszámolása
- Térségspecifikus humánerőforrás fejlesztés (életmód, életvitel, képzés, szakképzés)
- Gyermek- és köznevelési intézmények összehangolt fejlesztése
- A térség elérhetőségének fejlesztése

Kunszentmártoni járás:

- Az M44-hez kapcsolódóan a térségi logisztikai szerepének erősítése
- Cserkeszlő önálló turisztikai célterületté fejlesztése
- A térség iparának foglalkoztatási fókuszú fejlesztése
- A kistelepülések hiányzó infrastrukturális elemeinek kiépítésével a lakófunkcióik kiterjesztése
- A településközi munkamegosztás erősítése Tiszakécske – Csongrád – Szentes – Szarvas városokkal
- A térség elérhetőségének fejlesztése

Mezőtúr járás:

- Mezőtúr térségi szerepének erősítése (beleértve a felsőfokú képzés újraindítása lehetőségének vizsgálatát, a művésztelep fejlesztését és a kórház működésének stabilizálását)
- Mezőtúr-Szarvas Hármaskörös-híd megépítése
- Túrkeve városias jellegének erősítése
- A járás aprófalvai lakófunkcióinak fejlesztése

Szolnok járás:

- Solnok Megyei Jogú Város ipari hagyományaira és kedvező közlekedésközponti fekvésére alapozó gazdaságfejlesztés
- iparfejlesztési elképzelések összehangolása
- A szolnoki településeggyüttes és a megyeszékhely kapcsolatainak átfogó erősítése (közlekedésfejlesztés, közlekedésszervezés)
- Elővárosi tömegközlekedés kialakítása és lakófunkciók erősítése
- Solnok, Csáklya úti Tisza-híd és a kapcsolódó települési elkerülő szakaszok megépítése
- A Solnoki járás északi felén elhelyezkedő Besenyszög mikrotérség összehangolt fejlesztése, beleértve a Besenyszög – Hunyadfalva új összekötőút megépítését

Tiszafüredi járás:

- A Tisza-tavi turisztikai szezon meghosszabbítását szolgáló fejlesztések, 12 hónapos turisztikai kínálat kialakítása
- Szálláshelykínálat minőségi és mennyiségi fejlesztése
- Az együttműködés erősítése a Hortobágyai és Eger térségével
- A járási székhely az üzleti infrastruktúra fejlesztése
- A térségben a helyi gazdaság fejlesztése
- Hiányzó közművek kiépítése és összehangolt településkép fejlesztés
- A járás külső és belső elérhetőségének javítása
- Tisza-tavi kerékpárúthálózat összekapcsolása más térségi kerékpárúthálózatokkal

Törökszentmiklósi járás:

- Törökszentmiklós váljon a hazai mezőgazdasági gépgyártás egyik központjává
- A térség ipari szerepének erősítése a Szolnoki településeggyüttessel való együttműködés fokozásán keresztül
- A járási székhely közigazgatási szerepének és intézményrendszerének erősítése
- Összehangolt közmű- és településfejlesztés
- A térség külső és belső elérhetőségének átfogó fejlesztése

VI. MEGYEI FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK

A 2021-2027-es uniós fejlesztési ciklusra vonatkozóan a konkrét megyei fejlesztési irányok a következők:

P1) NÖVEKVŐ VERSENYKÉPESSÉG

P2) NÉPESSÉGMEGTARTÁS – TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS

P3) KEDVEZŐ ÁLLAPOTÚ KÖRNYEZET

P4) VONZÓ – ÉLHETŐ TELEPÜLÉSEK

P5) KIEGYENLÍTEBB TÉRSZERKEZET

A stratégiai célkitűzések és a fejlesztési prioritások kapcsolatát az alábbi ábra szemlélteti:

| Megnevezés | P1) NÖVEKVŐ VERSENYKÉPESSÉG | P2) NÉPESSÉGMEGTARTÁS – TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS | P3) KEDVEZŐ ÁLLAPOTÚ KÖRNYEZET | P4) VONZÓ – ÉLHETŐ TELEPÜLÉSEK | P5) KIEGYENLÍTEBB TÉRSZERKEZET |
|--|-----------------------------------|---|---|--------------------------------------|--------------------------------------|
| T1) Új növekedési övezet | X | | | | X |
| T2) Felzárkózó tiszántúli térségek | X | | | | X |
| T3) Formálódó Tisza- Ökorégió | | | X | | X |
| S1) Építő munka | X | X | | | |
| S2) Értéktörző tájhasználat | X | X | X | X | |
| S3) Vonzó települések | X | X | X | X | |
| S4) Érvényesülő közakarat | | X | X | X | |

VII. 2021-2027 MEGYEI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK RÉSZLETEZÉSE

1. PRIORITÁS

NÖVEKVŐ VERSENYKÉPESSÉG

INDOKLÁS: A megye az ország egyik legiparosodottabb megyéje, ahol az újérték 60%-ának előállítása a Felső-Jászságban koncentrálódik, alapvetően nagyvállalatok által létrehozva, viszonylag alacsony hozzáadott értékkel. Gondot jelent a térség elérése és a bővülő kapacitásokhoz a munkaerő biztosítása. Ugyanakkor a megyeszékhely körzetében és a tiszántúli részeken relatíve magas a munkanélküliség és gyenge gazdaság. A megye versenyképességének javítása érdekében ezen problémák kezelése mellett szükséges a kooperáció erősítése.

PRIORITÁSI FÓKUSZ:

- közúti és vasúti közlekedés fejlesztése,
- területileg differenciált, adottságokra épülő gazdaságfejlesztés.

FEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK:

P1.1 Elérhetőség javítása, kiemelten az M4 keleti irányú továbbépítése

Indoklás: A megye kedvező földrajzi fekvése ellenére a közúthálózatának jellemzői rendre az országos átlag alattiak, ennek felszámolásához nem elégséges a közúthálózat százalékos aránya szerint biztosított felújítási keret. A megyét érintő gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése rendre átütemezésre került. A közlekedési kapcsolatok kiépíthetlensége és minősége a megye gazdasági és társadalmi fejlődésének egyik legfontosabb korlátozó tényezője. Különösen igaz ez a megye nemzetközi kapcsolatrendszerét biztosító M4-es gyorsforgalmi útra. Az elérhetőség javítása egyaránt kiszolgálja az ipari parkok és iparterületek, valamint a települések erőteljesebb bekapcsolódását a gazdasági életbe és a megyére jellemző erőteljes kelet-nyugati ingázást, illetve lehetővé teszi a jászberényi és szolnoki térségi munkaerő-piacokon belül a munkába járás biztosítását. Ehhez szükséges a tömegközlekedés fejlesztése és új Tisza- és Hármas-Körös hidak építésének előkészítése is.

P1.2 Magasabb hozzáadott érték előállítás

Indoklás: A megyére alapvetően nemzetközi tulajdonú nagyvállalati struktúra jellemző, amelyhez viszonylag erőteljes beszállítói hálózat alakult ki. Ezek a vállalkozások meghatározóan a Felső-Jászságban koncentrálódnak. Kicsi az önálló végtermék előállító megyei székhelyű gazdálkodó szervezet száma. Ebből adódóan a hozzáadott érték előállítás sem kimagasló. A vállalati, termelési és térségi kapacitási koncentráció egyfajta kockázati tényező is. Mindezek kezelése szükségessé teszi a magasabb hozzáadott érték előállítását már rövid távon is, hogy a megye ipargazdaságának teljesítménye fenntartható és fokozható legyen.

P1.3 Növekedési zóna szervezése

Indoklás: A megyében az ipari új érték előállításának mintegy 60%-a a Felső-Jászságban (Jászárokszállás-Jászberény-Jászfényszaru városok térsége) történik. Ez a zóna területileg kapcsolódik Heves megye déli részéhez, Hatvan és Gyöngyös városok térségéhez. E három térségben nemzetközileg is kiemelkedő jelentőségű gazdasági tevékenység folyik. A befektetések folyamatosan növelik a térségek gazdasági kapacitását. Egyformán jellemző a helyi munkaerő hiánya és a számottevő térségi ingázás, a munkaerőhiány pótlására külföldi munkavállalók nagyarányú megjelenése. A folyamatosan bővülő gazdaság a kormányzati és az önkormányzati szervek számára új típusú kihívást jelent, amelynek kezeléséhez a közsféra nem rendelkezik kellő kompetenciával és anyagi erővel (pl. hatósági eljárások gyorsítása, távolsági ingázók számára szállás biztosítása, képzés-szakképzés, szabadidős és jóléti szolgáltatások fejlesztése). Szükséges az üzleti szereplők, a kormányzati és az önkormányzati közigazgatási szervek együttműködésének megerősítése, szervezetté tétele.

P1.4 Megyeszékhely és a tiszántúli térségek gazdasági súlyának emelése

Indoklás: A megyében a Felső-Jászságon kívül előállított ipari új érték mintegy fele-fele arányban a megyeszékhely településeggyüttesében (Szolnok-Törökszentmiklós-Martfű városok), valamint a tiszántúli kistérségekben (Karcag, Kunszentmárton, Mezőtúr, Tiszafüred városok) jön létre. Az országosan még viszonylag jelentős számú megyei munkanélküliség (12-14 ezer fő) nagyobb hányada is ezekben a térségekben koncentrálódik. Ezt példázza az is, hogy a megyei jogú városok közül tartósan csak Debrecenben és Salgótarjánban magasabb a munkanélküliség, mint Szolnokon. Ezen probléma megoldása érdekében szükséges a megyeszékhely és a tiszántúli kistérségek gazdasági súlyának növelése a foglalkoztatás feltételeinek bővítésével, amely a térség ipari parkjainak fejlesztését jelenti.

2. PRIORITÁS

NÉPESSÉGMEGTARTÁS - TÁRSADALMI FELZÁRKÓZÁS

INDOKLÁS: A megye gazdaságának fejlődése, a népességmegtartás erősítése és a társadalmi felzárkózás egyaránt a foglalkoztatás bővítéséhez, a munkába állás segítéséhez kötődik. Egyaránt biztosítani kell a Felső-Jászság és a megyeszékhely térsége bővülő gazdasága munkaerőigényének kiszolgálását és a tiszántúli térségben élő munkanélküliek munkába állítását. A munkaerő-piaci mozgásokhoz csak a képzett és egészséges munkaerő tud igazodni. Ennek feltétele az egészségügyi ellátás, a köznevelés, a szakképzés és a felsőfokú képzés minőségi fejlesztése.

PRIORITÁSI FÓKUSZ:

- versenyképessé váló munkaerő,
- területileg különbözően mérséklődő munkanélküliség és munkaerőhiány.

FEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK:

P2.1 Foglalkoztatás differenciált bővítése

Indoklás: A társadalmi felzárkózás stabil tartós alapja a foglalkoztatás. A megye különböző térségeiben eltérő módon kell viszonyulni a foglalkoztatás bővítéséhez. A megye nyugati felében meghatározó az egyre inkább jelentkező munkaerőhiány csökkentése, amelyet a meglévő és bővülő ipari kapacitása kiszolgálása indokol. A tiszántúli kistérségekben a még jelentős munkanélküli állomány munkába állítása jelent feladatot. Indokolt lenne, hogy a megye népességmegtartásának elősegítése érdekében a megyén belüli munkanélküliek lehetőleg megyén belül találjanak munkát. Ehhez a megyei és térségi foglalkoztatási paktumok tevékenységének hosszabb távú fenntartása teremthet alapot.

P2.2 Népesség egészségi állapotának és képzettségének javítása

Indoklás: A foglalkoztatás bővítésének, minőségi fejlesztésének és a megye népessége megtartásának alapvető feltétele az emberi munkaerő-forrás minőségi fejlesztése. Ez a gyakorlatban a megye népessége egészségi állapotának érzékelhető javítását és a képzettség emelését jelenti. A meglévő intézményrendszer alapvetően biztosítja ennek fizikai feltételeit, azonban szükséges a köznevelési és a szakképző intézmények tevékenységének összehangolása, épületállományuk felújítása, illetve az egészségügyi alap- és szakellátás preventív tevékenységének, valamint az ehhez kapcsolódó eszközállománynak a fejlesztése.

P2.3 Felsőfokú oktatás fejlesztése

Indoklás: A megyében felsőfokú oktatás megyén kívüli székhelyű intézmények keretében Szolnokon és Jászberényben történik. A megye gazdasága és a megye lakossága munkaerőpiaci versenyképességének érdekében indokolt a felsőfokú oktatás intézményeinek hosszú távú fenntartása és fejlesztése oly módon, hogy a képzési struktúrák alapvetően a megyében jelentkező igényekhez igazodjanak. Meg kell találni az egykori mezővárosi főiskola ingatlanjainak új funkcióját.

3. PRIORITÁS

KEDVEZŐ ÁLLAPOTÚ KÖRNYEZET

INDOKLÁS: Az Alföld közepén, folyók és csatornák által tagolt megye környezeti állapota kedvező. Az élővizekhez kötődnek a természetvédelmi területek és az erdők, viszonylag kis kiterjedéssel. Itt található az ország termőterületének ötöde, amelynek hasznosítása külterjes (a terület negyedében napraforgót, negyedében kukoricát, a többi területen zömmel gabonát termelnek). Az időjárási szélsőségek jellemzik – erőteljes árvíz, belvíz és aszály veszélyeztetettség. Mindezek a klímaváltozásra is utalnak. A természeti környezet sajátossága lehetővé teszi a mezőgazdasági és turisztikai hasznosítást, de megszabja annak irányát is, amely egyértelműen az értéket jelentő kedvező állapot jövőbeni fenntartása.

PRIORITÁSI FÓKUSZ:

- szennyeztelen környezet tudatos megőrzése,
- felkészülés a klímaváltozásra.

FEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK:

P3.1 Tájkonform mezőgazdaság- és turizmusfejlesztés

Indoklás: A megyében a tájhasználat alapvetően a mezőgazdasági tevékenység keretében történik és kialakult a felszíni vizekhez kötődően a természeti örökség idegenforgalmi hasznosítása. A megye kedvező környezeti állapotának megőrzése szükségessé teszi az agrártermelés ökológiai adottságokra alapozó, de fenntartható fejlesztését, különös tekintettel az öntözésfejlesztésre, valamint a pusztai és ártéri gazdálkodásra. A turizmus természetközeli ágazatainak fejlesztése a megyei vonzerőt jelentősen bővítheti, hozzájárulva a foglalkoztatás bővítéséhez és a rurális térségekben a népesség megtartásához.

P3.2 Megújuló energiák alkalmazása

Indoklás: A termelés és a háztartások működési költségeinek csökkentése és az általuk kibocsátott káros anyagok mennyiségének mérséklése indokolttá teszi a megújuló energiák alkalmazását, amelyre lehetőséget adnak a folyamatosan megjelenő korszerű technológiák. Elsősorban a megyében potenciálisan számba vehető megújuló erőforrások energiatermelésbe való bevonása és a lakossági energiafelhasználás korszerűsítése szükséges. Ezek nagymértékben hozzájárulnak a kedvező állapotú környezet megőrzéséhez.

P3.3 Klímavédelmi intézkedések

Indoklás: A megye földrajzi fekvése és időjárási jellemzői alapján fokozottan kitett a változó klíma hatásainak. A megye népessége megtartásának egyik fontos eszköze lesz a jövőben a változó klímához való alkalmazkodás. Ez elsősorban a mezőgazdasági termelés megújítását és a meglévő ár- és beivízvédelmi rendszerek szélsőségeket is kezelni tudó fejlesztését foglalja magába.

4. PRIORITÁS

VONZÓ – ÉLHETŐ TELEPÜLÉSEK

INDOKLÁS: A települési közüzemi infrastruktúra kiépítése alapvetően befejeződött, illetve elengedhetetlenné válik az elmúlt évtizedekben kiépült hálózatok rekonstrukciója. Hasonló folyamatok játszódnak le a köztisztviselők ingatlanállományában is. A településkép és az épületállomány minősége összességében még sok tennivalót indukál. A népességcsökkenés mérsékléséhez szükséges a települések vonzóbbá tétele és modernizációja is. Ezek kisléptékű fejlesztések keretében, a lakosság és a helyi közösségek határozottabb bevonásával valósíthatók meg. Ez hozzájárulhat a turisztikai vonzerő megőrzéséhez és fejlődéséhez is.

PRIORITÁSI FÓKUSZ:

- települések modernizációja,
- kapcsolódás a Magyar Falu Programhoz.

FEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK:**P4.1 Átfogó településfejlesztés a helyi közösségek bevonásával**

Indoklás: A megye települései, intézményei és közműellátottsága ugrásszerűen fejlődött az elmúlt évtizedekben. A kiépült hálózatok korszerűsítése hamarosan napirendre kerül. A megye épületállománya is számottevően korszerűsödött, azonban a településkép rendkívül heterogén és jellemzően nem hagyományőrző. A közművek, az épületállomány, a belterületi úthálózat jövőbeni megújítása lehetőséget ad a településkép színvonalának emelésére és a korábbi helyi jellegzetességek megjelenítésére. Ezen fejlesztések jellege és léptéke lehetővé és szükségessé teszi a helyi közösségek bevonását a társadalmi elfogadottság és mozgósítás érdekében.

5. PRIORITÁS**KIEGYENLÍTETTEBB TÉRSZERKEZET**

INDOKLÁS: A megye településhálózata a Tiszához kötődően eltérő fejlettségű és eltérő lehetőségű részekből áll. Két regionális jellegű vonzásközpont alakult ki: a termelési-foglalkoztatási központ funkciójú Felső-Jászság és Szolnok Megyei Jogú Város. A tiszántúli belső perifériákon viszonylag gyengék a kistérségi központok. A területi különbségek csökkentése szükségessé teszi a települési funkciók egyértelműsítését, a járási és térségi központok szerepének növelését. Ennek a tevékenységsorozatnak egyik kulcseleme az országosan kiemelt Tisza-tavi turisztikai térség lehetőségeihez igazodó újrapozicionálása.

PRIORITÁSI FÓKUSZ:

- megyén belüli területi különbségek mérséklése.

FEJLESZTÉSI INTÉZKEDÉSEK:**P5.1 Településközi munkamegosztás elmélyítése**

Indoklás: A megye településhálózata kialakultnak tekinthető. A két regionális pólus (Szolnok és Felső-Jászság) mellett indokolt a tiszántúli térségi központok és járási székhelyek funkcióinak és intézményrendszerének fejlesztése a kelet-nyugati kettészakadás mérséklése érdekében. Szükséges a településhálózati hierarchiához igazodóan az egyes települések funkcióinak (lakó, gazdasági, szolgáltató és igazgatási) és kapcsolatrendszerének feltárása, rögzítése a terület- és településfejlesztési források jövőbeni koncentráltabb és hatékonyabb hasznosításához. Kiemelt fontosságú a megyeszékhely településegüttesének a Felső-jászsági ipari agglomeráció és a Tisza-tavi települések összehangolt fejlesztésének fokozatos kialakítása.

P5.2 Tisza-tavi turisztikai térség kiemelt kezelése

Indoklás: Hazánk és a megye egyik ökoturisztikai központja az önálló Tisza-tavi régió. A mesterségesen kialakított természeti környezet jövőbeni turisztikai hasznosítása csak a terhelhetőséghez igazodóan történhet. Ennek felmérése alapján szükséges a vonzástényezők, a szálláshelyek és szolgáltatások minőségi fejlesztése. Kiemelkedő feladat a térség kibontakozó kerékpárturizmusának bővítése.

P5.3 Térségi felzárkóztatás – kiemelten a komplex programmal fejlesztendő járások problémáinak kezelése

Indoklás: A megyében a legrosszabb társadalmi-gazdasági mutatókkal rendelkező 2 térség a Jászapáti járás és a Kunhegyesi járás. A problémák kezelésére átfogó térségi felzárkóztatási programokat szükséges kidolgozni és végrehajtani. Ezekben elsősorban kezelni kell az erőteljesen átstrukturálódó népesség társadalmi felzárkóztatását és foglalkoztatását. Létre kell hozni a kidolgozandó programok végrehajtását irányító szervezeti struktúrát is. Célkitűzés, hogy a 2 járás mutatói erőteljesen közeledjenek a megyei átlaghoz, ennek érdekében szükséges a megyére dedikált források ide való koncentrálása is. Ezen túlmenően vannak olyan belső perifériák (Szolnoki járás északi része, Mezőtúr térsége és a Tiszazug), ahol szintén megyei koordinációval szükséges a problémák kezelése. A hatékony és valós területi felzárkózás elősegítéséhez indokolt a Megyei Önkormányzat direkt beavatkozása saját gazdaságfejlesztési célú projektek megvalósításával.

VIII. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

Jelen koncepció előkészítésének megalapozásában meghatározóak voltak a hatályos jogszabályok mellett a 2021-2027-es új Európai Unió fejlesztési ciklusra való felkészülés folyamatában a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés 7/2018. (II.16.), 6/2019. (II.8.) és 31/2020. (VII.24.) számú határozataival elfogadott megyei dokumentumok, valamint a négy megyés Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zónához – Creative Region – kapcsolódó másfél éves tervezési munka.

Hasznosításra került a Pénzügyminisztérium által 2018-ban és 2019-ben kidolgoztatott Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Szektor Terv-1 és Szektor Terv-2, illetve a 2019 elején, valamint a 2020 elején lefolytatott települési projektgyűjtés eredménye, továbbá a víziközmű üzemeltetőkkel és a Magyar Közút Zrt. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Igazgatóságával közösen lefolytatott projektgenerálás.

A Megyei Közgyűlés és Bizottságai Képviselői tematikus kérdőíves írásbeli válaszadással is elősegítették a közelmúlt folyamatainak értékelését. Ezen előkészítési munka lényegében egy új területfejlesztési koncepció kialakításának irányába mutatott.

A Megyei Közgyűlés határozataival elfogadott dokumentumokban megfogalmazott célrendszer továbbfejlesztése és egy új helyzetfeltárás és -értékelés kialakítása képezte alapját a jelen tervdokumentumnak.

A koncepció közvitára bocsátását a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés 2020. november 13-án kezdeményezte, az elfogadása pedig 2021. márciusban várható.

A koncepció társadalmi és szakmai egyeztetése – közvitája – a 218/2009. (X.6.) Kormányrendeletben foglaltaknak megfelelően – a COVID-19 járvány második hulláma következtében kialakult helyzetet is figyelembe véve – döntően írásban végezhető el. Ennek figyelembevételével készült el a Partnerségi Terv.

A lefolytatott véleményeztetési eljárás keretében döntően a helyzetfeltárás pontosításához fogalmazódtak meg észrevételek és nem annyira a javaslattevő részhez. Jellemzően természetvédelmi, környezetvédelmi és vízügyi szervezetek tettek tételes észrevételeket. Ezek hasznosítása annak figyelembevételével történt meg, hogy a teljes tervezési eljárással készülő megyei területfejlesztési koncepciónak törekedni kell a különböző ágazatok bemutatásának és fejlesztési igényeinek dinamikus harmonizálására.

A koncepció kialakítása a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Önkormányzat és a Megyei Önkormányzati Hivatal eminens feladata. A koncepció testületi megalkotását 45 napos széles körű szakmai egyeztetés, Solnok Megyei Jogú Város egyetértő határozathozatala és a Kormányzat jóváhagyása előzi meg.

A Megyei Területfejlesztési Koncepció végrehajtásának alapidokumentuma a Megyei Területfejlesztési Program, amely stratégiai és operatív részekből áll. Ez a program tartalmazza a koncepcióban megfogalmazott célkitűzésekhez szükséges projekteket és programokat, valamint számba veszi megvalósításuk költségigényét. A megyei célkitűzések és fejlesztési elképzelések ágazati és hazai operatív programból finanszírozható konkrét projektjeinek összegzése a Megyei Területfejlesztési Programnak feladata.

A Megyei Területfejlesztési Koncepció célkitűzéseinek megvalósítását hazai és uniós források szolgálják. Ezekről a tervezési időszakban még nem áll rendelkezésre végleges információ. Az önkormányzatok számára elérhető hazai területfejlesztési operatív program – az időközben ismertté vált megyére dedikált kerete – forrásfelhasználásának feltételeit a Megyei Integrált Területi Program fogja majd összegezni. Ennek kialakítása és megvalósítása a Megyei Önkormányzat feladata.

A kapcsolódó döntések meghozatala a Megyei Közgyűlés feladata, a szakmai feladatokat pedig a Megyei Önkormányzati Hivatal végzi.

Megyei Közgyűlési legitimációt nem igénylő, köztes döntések a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közgyűlés Tervezési és Monitoring Bizottságához vannak delegálva.

A projektek megvalósításához kapcsolódó operatív tevékenységet – pályázatírás, projektmenedzsment – a Megyei Önkormányzat 100%-os tulajdonában lévő Megyei Területfejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. végzi.

A Megyei Területfejlesztési Koncepció a teljes tervezés alapján készülve, a 2021-2027-es Európai Uniói fejlesztési ciklusra Jász-Nagykun-Szolnok megye – beleértve Szolnok Megyei Jogú Város – fejlesztésének alapirányait meghatározó dokumentum, amely a teljes közszféra számára zsinórmértékül szolgál, a piaci, üzleti és a civil szféra számára pedig útmutatásokat tartalmaz.

A Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazottak gyakorlati elfogadását az jelenti, hogy ha ebben a piaci, üzleti és civil szféra megtalálja a fejlesztési elképzeléseinek kapcsolódását.

A 2021-2027-es uniós fejlesztési időszakra való felkészülést szolgáló területi tervezési munkák egymásba folytak és a rendelkezésre álló idő gyakorlatilag fél évre szűkült. Ennek oka részben az uniós intézmények strukturális problémái, részben a Covid-19 világjárvány és annak következtében kialakult gazdasági válság. Így a megyei területfejlesztési koncepció, a megyei területfejlesztési program, a megyei integrált területi program, illetve a hazai operatív programok kialakítása nem a jogszabályi, szakmai és logikai sorrend szerint történt, hanem párhuzamosan. E közben pedig még biztosítani kellett a területfejlesztési koncepció és a területfejlesztési program 45-45 napos véleményeztetési időtartalmát, illetve a területi hatásvizsgálat elkészítését és 30 napos véleményeztetését. A megyei tervezési szakasz rövidsége azonban nem akadályozta, hanem inkább segítette a megyei szintű tervek belső koherenciáját. A tervezési fázis természetesen tartalmazott országos koncepcionális és szakmai változásokat. Így a megyét érintő korábban kialakított országos és ágazati tervdokumentumok hasznosítása részlegesen történhetett meg a szűkebben és tágabban vett tervezési környezet képlékenysége és bizonytalansága miatt.

A rendelkezésre álló források felhasználásának koncepcionális és tételes megalapozása is ebben a féléves időszakban történik. A fejlesztési igények feltárása, a projektgyűjtés és projektgenerálás lényegében az önkormányzatok és a közszolgáltatók fejlesztési igényeinek felmérésére szűkölt, mivel az üzleti szféra szereplői a gazdasági válság miatt a napi és középtávú túlélés problémáival foglalkoztak és nem a jövőbeni fejlesztési elképzelések megfogalmazásával.

Ezt tovább nehezítette a megye gazdaságának saját szerkezete, amely a multinacionális nagyvállalatok jelentős foglalkoztatási arányt bíró telephelyeiből, illetve a kevés számú KKV-ékből tevődik össze. A gazdasági válság idején sem az önálló döntéshozatali jogkörrel nem rendelkező telephelyek, sem a fennmaradásért küzdő KKV-ék nem tudtak megfogalmazni távlatos célkitűzéseket. Kivételnek tekinthető a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Megyei Szervezete által, az Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna stratégiájának kidolgozásához lefolytatott projektgyűjtés, amely hasznosításra került a megyei területi tervekben.

A területi tervezés folyamatának mindig egy kiemelt kérdésköre a szomszédos megyék és az aktuálisan létező regionális szerveződések célkitűzéseivel való összhang biztosítása. Ez azonban kellő idő hiánya és az eltérő sajátosságok miatt mindig csak részlegesen valósulhat meg. Mivel a közsféra számára elérhető fejlesztési források zöme megyei szinten allokálódik, így ez sem ösztönzi a megyék közötti együttműködést. Továbbá, ami „számunkra fontos”, nem biztos, hogy a szomszéd megyében is prioritást élvez.

A Megyei Területfejlesztési Koncepció a Kormányzat, a gazdasági és civil szféra felé azt az üzenetet hordozza, hogy Jász-Nagykun-Szolnok megye olyan fejlődési pályára kíván állni, amelynek révén részévé válik a főváros metropolisz térségének és erősíti kapcsolatait a kibontakozó Északkelet-Magyarországi Gazdaságfejlesztési Zónával. A megye gazdasági teljesítményét – ipar, mezőgazdaság – fenntartja, illetve fejleszti és ezek pozitív hatásait fokozatosan terjeszti ki a megye egészére. Ehhez szükség lenne a hazai és uniós források teljes körének felhasználásáról történő mielőbbi megyei véleménynyilvánítási lehetőség biztosítására.

Szolnok, 2021. március